

34
PROPERTY OF THE
PUBLIC LIBRARY OF THE
CITY OF BOSTON,
DEPOSITED IN THE
BOSTON MEDICAL LIBRARY.

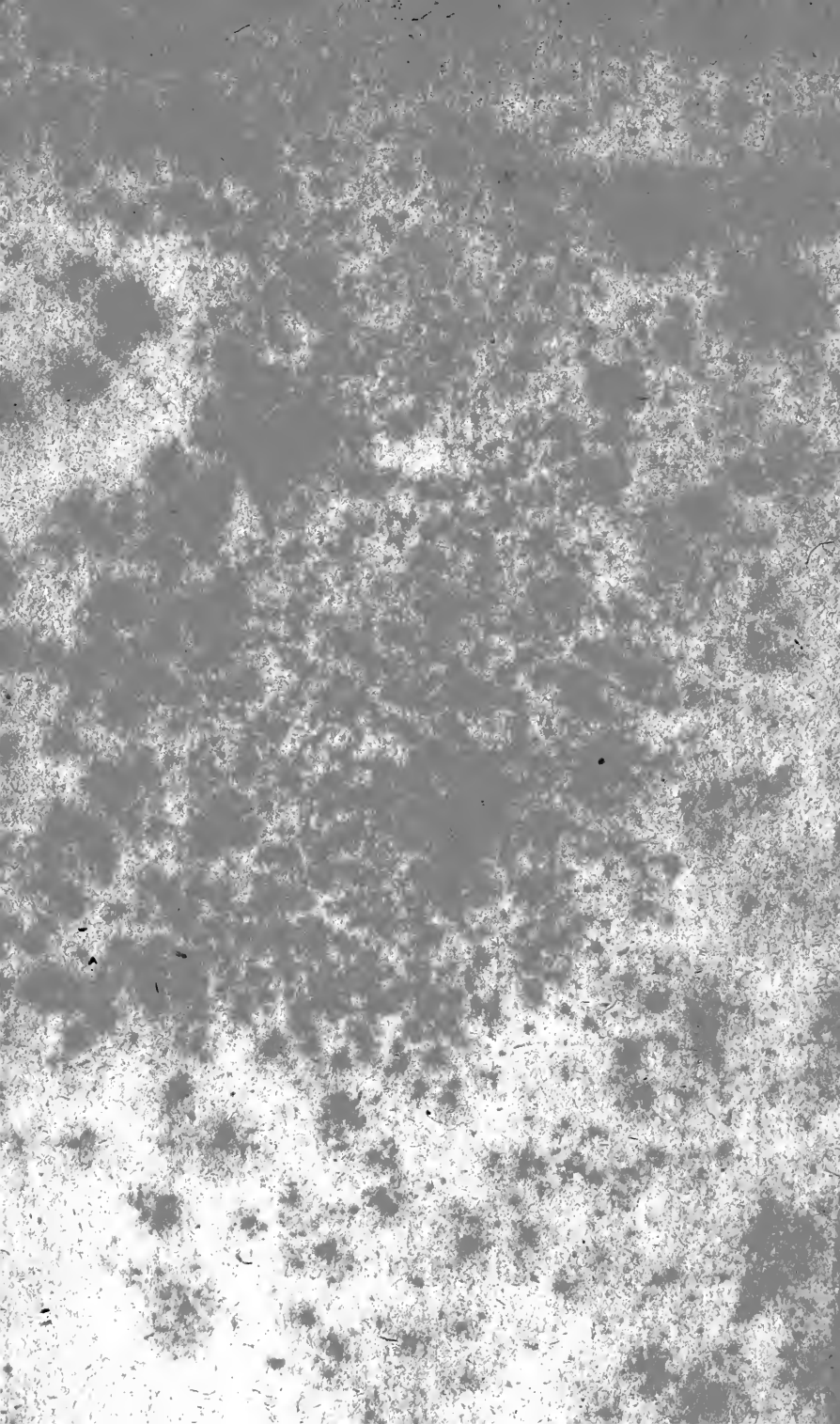
PRESENTED TO THE

*3789.5
Vol. 1

By Walter Channing M.D.

Received March 18. 1836. . Vol. 14024

COLLECTIO
W. Channing Jr
OPVSCVLORVM
SELECTORVM

AD

MEDICINAM FORENSEM
SPECTANTIVM.

CVRANTE

DR. IOAN. CHRIST. TRAVGOTT
SCHLEGEL

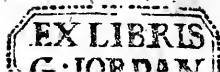
MEDICO APVD LONGO-SALISSENSIS.

VOL. I.

L I P S I A E

IMPENSIS CAR. FRIDER. SCHNEIDER

1785.

RAFBY 5118U
05 14 50
05 08 30 YTT

14024

ILLVSTRI
MAGNIFICO EXCELLENTISSIMO
ERNESTO GOTTLLOB
BOSE

PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE
DOCTORI

PATHOL. PROF. PVBL. ORD. FACVLT.
MÉD. LIPS. SENIORI ACAD. DECEMVIRO
COLLEG. MAI. PRINC. H. T. PRAE-
POS. APVD LIPSICOS PO-
LIATRO

V I R O
DE ARTE MEDICA

ET IMPRIMIS

DE MEDICINA FORENSI

OPTIME MERITO

HANC COLLECTIONEM

D. D. D.

VNAQVE

SE RESQVE SVAS DE MELIORI NOTA
COMMENDAT

EDITOR.

PRAEFATIO.

Non famae captandae gratia, sed, ut
parti artis medicae, quae huc vsque omni-
no vel manca, vel non satis limata atque
illustrata fuit, id est, medicinae forensi,
cum politia medica connexae, consule-

rem, hanc collectionem selectorum opusculorum suscipiendam putavi. Equidem non dubito, fore permultos, qui hanc operam leuem, immo etiam inutilem iudicent, quum in hac sylloge non, nisi scripta, iam pridem edita, denuo recusa reperiant: sed hi erunt fere, qui quadam illaudabili philautia occaecati, ingenio ac Marte suo tantum contenti, non curent, vtrum scripta, docte elaborata atque vtilia, temporum tamen iniuria non raro obliuioni data, ab interitu vindicentur

tur et iterum veluti renouentur, nec ne. Dantur tamen vero, vt opinor, doctores atque censores aequi, qui hanc collectionem, a me susceptam, vtique haud paucis medicis profuturam iudicent.

In ea enim disciplina, quae medicina legalis s. forensis vocatur, multae res nequaquam satis perspicuae et explicatae supersunt, ex quibus variae rationes discrepantes eliciantur, atque sententiae ambiguae componantur; (idquod doctores ce-

leberrimi minime ignorant:) ideoque plurimum rem medicam interesse censeo, ut, quaecunque scripta ad hanc scientiam cum illustrandam, tum amplificandam aliquid conferre possint, etiamsi mole parua atque adspectu leuia, attamen materia, quam hic pertractatam videas, ponderosa et memoratu digna, praeter haec maximam partem rara, quia fere per solos amicos comparantur, in vnum veluti cumulum coaceruentur, et ab interitu vindicentur. Ego vero hoc, quantum per me

et

et fortis meae iniquitatem licuit, efficere quam diligentissime studui, et, si aequi arbitri conatui meo calculum apponant, coeptam hanc telam strenue pertexere continuabo. Si quid enim video, a summis doctrina Viris atque auctoribus, quorum scripta, iam dudum ab haud paucis desiderata, et magno sumtuum dispendio hinc inde studiosius anquifita, hic iterum prelo subiiciuntur, et sic maiori vsui aptantur, veniam me facile impetraturum persuasissimum habeo.

Primum quidem animo mecum constitueram, scripta singula, quae typis digna viderentur, ordine systematico, quoad materias, disponere; sed de tempore consilium mutavi, quia, quae prae ceteris quaesiveram, stato tempore saepenumero comparare mihi non potui, et hac in re pluries oleum atque operam perdidit. Quam ob rem necessitate quadam inevitabili coactus et invitatus in hoc volumine primo scripta bona et selecta quidem, at vero promiscue collocata reddere debui,

ne diutius spem lectorum delusisse viderer; in fine tamen, nisi quid mihi accidat, sylloges completæ indicem duplicem, vnum systematicum, alterum realem, vt vulgo dicunt, quam diligentissime conficiendum atque adiiciendum polliceor, quo vsus totius operis sine dubio facilior atque commodior reddi poterit.

Volumen alterum, si hoc iustis harum cupediarum fautoribus non displicuisse intellexero, breui insequetur; et fidem meam

meam spondeo, adhibiturum me omnem operam atque curam, vt selectas tantum, et, si fieri potest, raras opellas contineat.

Omnes autem artis medicinalis patronos atque fautores perhumaniter oro rogoque, vt me, in hoc vtilissimo negotio versantem, velint benignissime et suadendo, et faciendó subleuare. Quisquis enim hanc illamue dissertationem aut scriptunculam, hac societate meliorum libellorum non indignam, et medicinae forensi vel

politiae medicae explicandae aptam recudi desideret, hanc mecum beneuole communicet, vt calamo fugitiuo excipere possim. Exemplum vero originale, vti vocant, integrum, saluum ac incolume, quale acceperam, remittendum curabo. Hoc ergo fauoris singularis documentum vt semper grato animo agnoscam, ita me ad omnia humanitatis officia paratissimum et obstrictissimum sentio.

Haec Vos, *L. B.*, scire intererat, vt, quid a me iure vestro exigere poteratis,

intel-

intelligatis. Hinc, si voti mei, aliquid ad hanc scientiam, in re publica tam necessariam ac vtilem propagandam conferendi compos factus fuero, applaudentibus bonis viris, habebo, cur mihi de coepto meo gratuler. Scripsi Longossissae a. d. xx. April. **CMIOCCCLXXXIII.**

 CONSPECTVS

Dissertationum hoc volumine primo comprehensarum.

I.

El. Frid. Heisteri diss. de principum cura circa sanitatem subditorum. Pag. I

II.

Burcard. Dau. Maucharti diss. de inspectione et sectione legali, harumque exemplo speciali.
R. I. *Mich. Salzer.* 76

III.

Phil. Conr. Fabricii diss. exhib. praecipuas cautiones in sectionibus et perquisitionibus cadaverum humanorum pro vsu fori obseruandas.
R. *Vrb. Fr. Bened. Brückmann.* 125

IV.

Ioan. Traugott Adolphi diss. de infanticidii notis sectione legali detegendis. Resp. *Henr. Christoph. Dreyer.* 156

V.

Laurent. Heisteri diss. de summe necessaria inspectione cordis vasorumque maiorum sub legali

gali infantum sectione. R. I. Dan. Farenholz.
Pag. 223

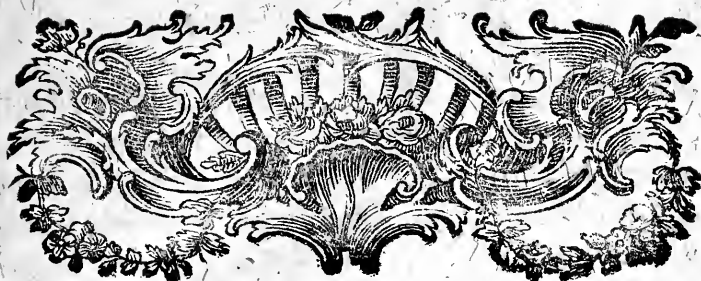
VI.

Ioan. Christoph. Andr. Mayeri diss. sistens praecipua experimenta de effectibus putredinis in pulmones infantum ante et post partum mortuorum, subiunctis novis quibusdam experimentis circa pulmones infantum ante partum mortuorum institutis. Resp. I. Godofr. Reimann. 251

VII.

Henr. Frider. Delii diss. de sugillatione quatenus infanticidii indicium. Resp. M. Ignat. Berger. 267

I.

EL. FRIDERICI HEISTERI

Differtatio

*de principum cura circa sanitatem subdi-
torum.*

Helmstadii 1738.

P R O O E M I V M.

In societates coierunt homines, vt, commu-
nem salutem et vitae commoditates iunctis
promouerent viribus, atque hostium insulti-
bus repellendis pares essent. Hic omnium so-
cietatum, ciuitatum, Rerumpublicarum verus et
vltimus finis est. Patet inde, membra illarum
cunctis instructa esse debere dotibus, huic scopo

A

obti-

obtinendo, requisitis. Qui ergo curam rerum ad salutem publicam spectantium gerunt, siue qui imperant, his incumbere mihi videtur, vt eos, qui parent, siue subditi sunt, dotibus istiusmodi imbuere quouis modo allaborent. Quis igitur non perspicit, Imperantibus et Principibus ante omnia curae cordique esse oportere secundam ciuium valetudinem? Opera in Republica et pacis et belli tempore perficienda robur et firmam sanitatem deposcunt. Ager imbecillis et aegrotantibus haud colitur. Equi et tauri viris tantum robore pollentibus domantur ac reguntur. Qui aedibus exstruendis manus admo- vere, qui ex intimis terrae visceribus lapides ac medalla effodere, qui noctes atque dies sylvas et loca deserta permeare, cum feris ac bestiis decertare debent, sine insigni corporis vigore nil agere valebunt. In rebus e longinquo arcessendis et commerciis faciendis tempestatis iniuriae, solis aestus, hyemis algor, niuis, pluviae, venti incommoda perferenda, maris horrescentis fluctibus corpora committenda, quibus exantlandis profecto firma requiritur valetudo. Belli vix opus est, vt mentionem faciam. Talpa caecior erit, qui haud cognoscet, hostes non nisi viris strenuis, fortibus, lacertosis fugandos esse et vincendos; ridiculum foret, ipsis infirmos, debiles, aegrotantes opponere,

PLATO, a) CICERO, b) ANTONINVS *Philosophus* c) et plures sapientum d) *beatam Rempublicam pronunciarunt, ubi philosophi imperant*; mihi vero ob iam indicatas rationes, tum demum ex omni parte beata praedicanda videtur, ubi imperantes Philosophi simul Medicorum subeunt munia et civium sanitatem tueri, robur eorum augere, morborum occasiones praescindere, aegritudines tollere omnibus nervis ac viribus student.

Quibus vero modis et auxiliis res tanti momenti a Principibus praestari queant, specimine hoc inaugurali, quantum per virium tenuitatem licuit, litteris mandare tentavi. Qua in re eo minus me operam oleumque perdidisse credo, quum tam nobile et bono publico perutile argumentum nondum ab alio ex instituto pertractatum sciam.

Tribus nostra dissertatio comprehensa capitibus est. Primo exposui, qua ratione pacis

A 2

tempore

- a) Notissimum est PLATONIS effatum: *tum demum beatam fore Rempublicam, ubi aut Philosophi regnabunt, aut Reges philosophabuntur.*
- b) CICERO Lib. I. de inuent. haec habet: *Ad Rempublicam plurima veniunt commoda, si moderatrix omnium rerum praesto est sapientia.*
- c) Imperator hic, virtutis et sapientiae laudibus adeo conspicuus, dictum istud PLATONIS pro symbolo elegit.
- d) conf. celeb. WOLFIVS de Rege Philosophante, et Philosopho regnante. In horis subseciuis Marburg. A. 1730. trimestr. autumn.

tempore ciuium fanitas praefens tuenda et robur promouendum fit; atque hoc loco potiffimum edocui, quid eum in finem circa coniugia in-eunda, puerorum educationem instituendam, cibos et potus fanitati conuenientes parandos, aerem falubrem reddendum et ab halitibus impuris defaecandum, aedificandi rationem, leges veftiarias, animos honeftis et valetudini proficuis oblectationibus exhilarandos, vitia corpus eneruantia coercenda obferuari oporteat.

Altero differui, quomodo curis publicis contra morbos pugnandum, atque ciuibus aegrotantibus subueniendum fit; vbi pluribus, oftendi, in quaui Republica ftabilienda effe Collegia Medica et Sanitatis, quibus potiffimum harum rerum cura committenda: inprimis vero conftitui debere Medicos, Chirurgoſ, Pharmacopoeos, Obſtrictices in arte peritos; praegnantem mulierem de mortuas nunquam ſepeliendam, priuſquam foetus illis exfectus fuerit, id quod quamprimum, poſt matris obitum faciendum eſt; publica erigenda noſocomia; medicafiroſ autem in nulla ciuitate tolerandos; et aegritudinibus certis populis propriis ſeu endemicis eradican-diſ ſtudentum eſſe: vltimo praecepi, quibus auxiliis morbi contagioſi et totas gentes inuadentes epidemici auertendi, vel tollendi ſint.

Tertio denique diſquiſiui, quaenam ab Imperantibus officia tempore belli fanitatis et ſalutis publicae ergo praeflanda; atque hac occaſione

sione tradidi, quid in militibus legendis, in com-
meatu parando, in vestitu adornando, in itine-
ribus faciendis, in aegrotis et vulneratis castra
sequentibus curandis, in occisis aut alio modo
defunctis copiis terrae mandandis belli duces
agere deceat.

Quicquid his de rebus disputatum a me est,
desumptum inprimis profiteor ex attenta obserua-
tione constitutionum, normarum, consuetudi-
num in Rebuspublicis bene cultis sanitatis causa
traditarum et obuiarum, atque egregiorum
commodorum in populos exinde redundantium;
deinceps ex sedula animaduersione noxarum ac
errorum, qui propter harum rerum neglectum,
saepe integris gentibus funesti et sunt et fuerunt.
Vnde apparet, meditationes meas non ex inge-
nio tantum profectas, et, vt vulgus dicere amat,
cerebrinas esse, sed firmioribus inniti fundamen-
tis. Dominus Dominorum hanc lucubrationem
in Sui gloriam et generis humani salutem cede-
re iubeat.

SECTIO I.

Qua ratione pacis tempore ciuium sanitas conseruanda et robur promouendum sit.

I.

Bata esse Respublica haud potest, nisi ciues habet, vegeta et firma valetudine gaudentes. Imbelles enim nec pacis, nec belli operibus idonei sunt. Principes igitur, sub quorum nomine omnes Magistratus et Imperantes comprehendo, summa ope niti decet, vt procurent, *quidquid subditos sanos, validos et robustos reddere possit*, atque vt remoueant, *quidquid eos aegros, debiles ac infirmos efficere valeat.*

II. Dici vix potest, quantum ad corporis sanitatem atque robur *ortus* siue generatio eius faciat ^{a)}; nam, vt HORATIVS canit ^{b)}:

*Fortes creantur fortibus et bonis,
Est in iuuenis, est in equis patrum
Virtus; nec imbellem feroces
Progenerant aquilae columbam.*

Curandum itaque, quantum fieri potest, vt a parentibus nihil eorum committatur, quae illos eneruent, debilitent et praepediant, vt ne vegetam

a) Secundum Cel. BOERHAVIUM *conceptus ex parentibus sanis, vegetis, plenae aetatis, rara, sed feruida venere utentibus*; firmam nascituris valetudinem promittit. Instit. Med. N. 885. I.

b) Odar. Lib. IV. oda IV.

tam procreare sobolem valeant. Quam ob rem, quum proceritas ac robur veterum Germanorum a sera parentum venere et illorum castitate potissimum ac recte quidem deriuatur: c) nostris quoque temporibus eo respiciendum est, vt praematura iuuenum venus et cumprimis scortationis crimen serio vindicetur, lupanaria ex Rebuspublicis omnino exterminentur, d) prostibula ex reliquorum consortio hominum remoueantur, atque coniugia ante imo et post iustam aetatem procreationi vegetae prolis aptam haud permittantur. His non neglectis, nullum est dubium, quin parentes vegeti, fortes et voluptatibus haud exhausti, liberos sibi pares et *patrum robora referentes sint relicturi* e).

A 4

III. Pro-

c) HERM. CONRINGIVS, summum aeternumque Academiae Iuliae decus, hoc multis grauiusque argumentis euicit libro de habitus corporum Germanicorum antiqui ac noui causis: quam cum doctis annotationibus haud adeo pridem rursus I. P. BURGGRAVIUS, Med. Francof. edidit, Francof. ad Moen. 1727. 8. vid. p. 142. seq.

d) Vid. GEORG. FRANCVS de FRANCKENAV diff: qua lupanaria ex principiis medicis improbantur: quae Heidelbergae primum prodijt An. 1674. in 4. deinde vero recusa est in eius satyris medicis. Lipsiae. 1722. 8. euulgatis.

e) Hoc veterum Germanorum exemplo eleganter demonstrat TACITVS lib. de moribus veterum Germanorum cap. 20. quando ait: *sera iuuenum venus, eoque inexhausta pubertas. Nec virgines festi-*

III. Propagatum a parentibus in filios robur conseruandum, promouendum, excitandum est *educatione*. Animaduerto hic aliquam, eamque, me iudice, haud parui momenti, in libris Politicorum lacunam. Omnes enim, (quantum cognoscere potui,) de puerorum educatione differentes, hanc quidem primam atque praecipuam Principum curam esse debere vnanimi doctent consensu, quia in eadem *fundamentum et principium beatæ Reipublicæ ac felicitatis humanæ cum PLATONE, LYCVRGO et XENOPHONTE ponunt*; f) sed quando praecepta eius tradunt, de animis tantum instituendis regulas proponunt, corporis vero, tanquam rei nullius pretii, plerique vix mentionem facere solent. Quum vero educationis vis non minor sit in corpora quam animos, g) non solum horum verum etiam illorum curam esse habendam existimo, atque

festinantur: eadem iuuenta, similis proceritas; pares validæque miscentur, ac robora parentum liberi referunt.

- f) Vid. Anonymi liber, cui titulus est. *Ars bene viuendi et recte imperandi*, germanico idiomate exaratus et inscriptus: *Kunst zu leben und zu herrschen* cap. 8. § 3.
- g) De noxis ex praua educatione in corpora puerorum redundantibus doctiss. PRIMEROSIVS iam dudum conquestus est, quando ait, *multa circa puerorum educationem peccari certum est, unde tam multis grauibusque malis afficiuntur et tam multi moriuntur*, lib. de erroribus vulgi in Medicina L. 3. c. 17.

atque dandas quoque peculiare sanitatis normas parentibus, in pueris educandis, obseruandas arbitror. Praecipuas illarum et rationi conuenientes et experientia suffultas nunc suppeditare annitar h).

1. *Infantibus minimum per integrum annum uera praebere conuenit*, si mater vel nutrix bene valet, et nihil aliud est, quod hoc impediat aut dissuadeat: quia lac tenellis infantum corpusculis blandissimum, aptissimum et conuenientissimum est nutrimentum, i) atque natura etiam animalibus robustissimis id pro prima destinauit alimonia, unde in firmissimos artus, quos miramur, excrefcunt.

A 5

2. Po-

h) Mens mea non est, has normas ciuibus instar legum praescribendas esse, quippe quod commode fieri non poterit; sed tantum *instar consiliorum* cum publico communicandas esse, vt parentes, praesertim inferiorum ordinum, de salute tamen puerorum vere solliciti, exinde discere possint, quomodo filios secundum sanitatis praecepta rite educare oporteat.

i) De nutrimentis paruulorum generatim notandum est, ea ipsis maxime conuenire, quae acrimonia carent, virtute bene nutriendi instructa sunt, et tenero ventriculo parum negotii faciunt; quae vero acria sunt, exsiccant, constringunt, inimica infantibus censenda arbitror, idque eo magis, quo propiores sunt origini. Ex hoc rationes plurimarum regularum a me de alimentis puerorum hic propositarum peti poterunt.

2. Posteaquam ablactati fuere, vel etiam si adhuc lactantur, sed lac forte matris foetui alendo non sufficiat, lac vaccinum vel caprinum, variaque *lacticia*, ut pulcullae ex lacte paratae, itemque sorbitiones siue iuscula omnis generis iis saluberrima exhibent alimenta: deinceps crescente aetate *panis* probe coctus, *fructus horaei* bene maturi, olera, aliaque vegetabilia et denique carnes recentes caeque iuniores, optima sunt puerorum fercula: aromata autem, valde salita, saccharata multa, fumo saleue indurata, minus idonea sunt, eaque ferre sine noxa vix queunt.

3) *Aqua simplex*, bonae notae et pura, vel cum hordeo et aniso leniter decocta, vel cerevisia tenuis pro potu inseruiat quotidiano.

4. Nec esculentis nec potulentis vnquam obruantur; sed voracitati, communissimo puerorum vitio, et foecundissimae morborum puerilium matri in tempore obex ponatur, atque temperantiae ac sobrietati mature assuescant.

5. *Vinum* ante annum XIV vel XV ipsis vix porrigendum, et tunc quidem adhuc parcissime, recte ita iam monente GALENO, lib. de sanitate tuenda 1 et 5.

6. *Vino adusto* siue vini, ut vocant, spiritu, omnibusque inde praeparatis ita dictis aquis vitae, rore solis, ratafia etc. omnino interdican-
tur; nam instar veneni pueris est: quia fluida cogit,

git, solida exsiccat, indurat, constringit et hoc modo corporis incrementum impedit, k) fenestutem praematuram accersit, multos morbos inducit, mortemque accelerat. Neque *usus Tabaci* ipsis conuenit: quia siccat atque tenerum eorum cerebrum et neruos laedit, in pueris natura imbecillioribus.

7. *Somnus* vero multus et frequens, praefertim primis in annis, eis est concedendus, l) adeoque nimis mature nunquam ab eodem excitandi.

8. *Corpora tenellorum thoracibus, calceis vel aliis vestimentorum generibus* non sunt vehementer coercenda et comprimenda; quia hac ratione aequabilis humorum circuitus turbatur, partes molles constringuntur, earum extensio atque incrementum impediuntur, et ita imbecillitati variisque aegritudinibus fenestra aperitur.

9. Ex-

k) Canes minores et iuniores deliciis nobiliorum feminarum destinatos, ne multum crescant et magni euadant, spiritu vini saepius lauari et eundem ipsis quoque saepius infundi solere, res in vulgus nota est.

l) TACITO teste veteres Germani *dediti fuerunt somno ciboque, quoties bella non iniuerunt, quibus somnum in diem extraxerunt* l. c. cap. 15. et 22. exinde autem CONRINGIVS eleganter concludit: *Indubie multum ad proceritudinem iuuit isthaec quondam veterum Germanorum in somnum simul et cibum propensio.* l. c. p. 257.

9. Excitentur vero, firmioribus factis artibus, laboribus, ambulando, currendo, saltando, equitando, digladiando, venando, natando, pila aliisque ludis et exercitiis; sed non nimis fatigentur.

10. Non semper cubiculis includantur, sed potius variis aeris constitutionibus sensim exponantur, ut et caloris et frigoris et siccitatis et humiditatis patientes fiant, iisque sensim assuescant: hac enim ratione efficitur, ut deinceps a tempestatis iniuriis minus facile laedantur.

11. Seuerioribus autem meditationibus et studiis nimis mature non adstringantur; his enim corporis vires laeduntur et incrementum eius impeditur: quantum enim animi accedit viribus, tantum detrahitur corpori. Ideoque ante decimum annum non nisi leuiores cum ipsis tractentur, et quae ludendo quasi, sine acriori mentis contentione discere possunt, atque tunc demum ad difficiliora addiscenda sensim et pedetentim adigendi. Patet inde ratio cur praecocia ingenia plerumque parua corporis statura sint et imbecillia et rarissime longaeua?

12. Denique libido ac praematura Venus, ut iam dictum est, serio prohibeatur; siquidem tam incremento, quam robori corporis mirifice officit.

Tanto maiorem vim his praeceptis inesse prudentes confident, quando intelligent, pleraque

que eorum *ex more educandi ac viuendi veterum Germanorum* ob corporis molem et robur celebratissimorum deprompta, adeoque firma ac diuturna experientia probata atque suffulta esse; et sperandum est, si illa probe obseruantur, sanam et vegetam iuuentutem Rempublicam ornaturam fore m).

IV. Ostendendum nunc est, quomodo crescentibus annis et virili in aetate secunda valetudo tuenda et robur iuuenile conseruandum imo augendum adhuc sit. Ante omnia hic *cibi et potus* ratio habeatur, vt scilicet *salubres in Republica procurentur, minus salubres vero imo noxii proscribantur.* De potulentis et quidem primo de *AQVA* ordiemur. *Aqua* videtur maxime conueniens humano corpori potus genus, et est plurimorum tam esculentorum, quam potulentorum vehiculum, multorum basis. Hinc *prae omnibus aliis eius salubritas procuretur.* Saluberrima est fontana, saliens, *clara, coloris, odoris ac saporis expers;* vel etiam pluuiialis, mundis vasis excepta et asseruata, vtpote leuissima et ab omni illuue repurgata. Indagandi igitur sollicite sunt fontes, nisi iam adsint in ciuitate, aquis his dotibus instructis scaturientes. Hi autem, qui iam adsunt, ab omnibus fordibus diligentissime defendantur, aut si quae illatae forte sint,

m) Conf. si placet, vberius hac de re *TACITVS* et *CONRINGIVS* locis citatis.

sint, solerter repurgentur. Neque ferendum, ut linum aut canabis in fonte, stagno, aliove receptaculo aquarum publico macerentur, ubi pecudum greges et armenta solent aquari vel unde ipsi homines suos haurire potus sueuerunt; id quod apud Anglos sub graui poena cautum esse nouimus. n) *Interdum aqua, bona ex fontibus in alia loca deriuanda est*, atque tunc quidem illud ipsum per aptos ductus et canales, hunc in finem construendos, peragatur. Ut vero haec omnis, quae sane non parum ad communem sanitatem conferunt, probe administrentur, peculiare *fontibus constituantur praefecti*, qui eis, ubi opus, detegendis, eorumque detectorum munditiei, aquae ductuum et canalium curam gerant: Germanis dicuntur Röhremeister oder Brunnenmeister.

Quibus autem locis natura aquam fontanam negauit, ibi defectus ille naturalis arte refarciendus erit. *Aqua scilicet pluuiialis* peculiaribus excipiatur vasis, receptaculis, siue cisternis et in vsus vertatur; vel si etiam haec interdum recens non sit, aut deficiat, id quod nauigantes et beligerantes haud raro experiuntur, aqua impura et minus salubris coctione, quiete atque percolatione, optimis vitiosae aquae remediis corrigatur.

V. Si

n) ex Cel. LANCISIO de noxiis paludum effluuiis L. I. P. I. c. 8. et MANGETI Biblioth. Pharm. p. 47.

V. Si aqua falubris est, curandum quoque, ut bonae notae *cereuisia* coquatur, qui potus non solum antiquis Germanis, verum etiam multis aliis gentibus iam dudum familiaris fuit. TACITVS ^{o)} illum *humorem ex hordeo aut frumento in quandam similitudinem vini corruptam*; ATHENAEVS ^{p)} vero et alii ^{q)} *ὀνον κριθῶν*, hoc est, *vinum hordeaceum* appellarunt. Requiritur vero, ut sit clara, acoris expers, satis excocta et iisdem semper gaudeat bonis qualitatibus. Frequens enim harum variatio, quando scilicet nunc nimis recens ac turbida, nunc dulcis, nunc acida, multorum popularium morborum foecunda est mater. Hanc vero potissimum a coctione per varios variis in locis, licet in vna eademque vrbe instituta, pendere obseruamus. Vnus enim ignorantia, alter negligentia, hic avaritia, ille arrogantia, *cereuisiam* mutat, alterat, corrumpit. Et ex aqua *diuersa* toto coelo *diuersa* confici solet *cereuisia*; atque aeris differentis vis ad mutandas illius conditiones insignis quoque existit. Quam ob rem publicae erigantur *cereuisiae* officinae (öffentliche Brauhäuser) in locis aquae et aeris salubritate conspicuis; iurati artis coquendi

o) Lib. de moribus Germanorum cap. 23.

p) Δειπνοσοφιστων Lib. X. cap. 13.

q) HERODOTVS Lib. II. ait, Aegyptios *ὄνον ἐκ κριθῶν διακρηθῆαι*, vino ex hordeo uti, THEOPHRASTVS lib. 6. de caussis plantarum cap. 15. meminit *τῶν ὀνους ποιοῦντων ἐκ τῶν κριθῶν* eorum qui *vina ex hordeo* conficiunt.

quendi hunc potum magistri (geschworne Braumeister) constituantur, atque his peculiare adhuc praeponantur inspectores, (Bierschäzer) ut omnia tanto rectius perficiantur. Siquidem a multis cordatis medicis animaduersum est, solas saepe prauas cereuisiae conditiones inter alios morbos, potissimum aestate, horrendas produxisse dysenterias et saeuas in magnis urbibus ac regionibus strages edidisse. Ultimo adhuc monendum restat, diuersi generis cereuisias in ciuitatibus coqui oportere, debiliores scilicet et fortiores, albas et fuscas: ut aestate, hyeme, calidiores, frigidiores, vinum bibentes et eo non utentes, iuuenes ac senes, potus sibi optime convenientes in promptu habeant.

VI. *Vinis* quoque generosis carere ciuitas bene instituta vix potest. Esse autem debent salubria, pura, et nullis *mangoniis* adulterata. Mangonia dicuntur illae res, quarum admittione vinis conditionis vilioris, acidis et subinde iam corruptis, species et fucus conciliatur, ut se semet ipsis aetate, colore, odore, sapore praestantiora mentiantur. Artificia vero, quibus hunc in finem utuntur, pleraque ita sunt comparata, ut non nisi cum insigni et euidente sanitatis, imo etiam vitae dispendio adhiberi possint. Si quidem in eorum censum potissimum veniunt, sulphuris et resinae fumus plus iusto admixtus, calx, gypsus, bismuthum, cerussa, saccharum saturni et lithargyrium; quae omnia ingesta sanitati

nitati infensissima sunt. Inprimis autem ex plumbi profapia oriunda et maxime *lithargyrium*, diros producunt effectus: febres scilicet, cephalalgias enormes, deliria, furores; fummas praecordiorum anxietates, tussim, respirationem difficillimam, halitum stercoraceum; atroces hypochondrii sinistri dolores, ventriculi inflationes, colicas conuulsivas, pertinaces alui obstructiones, conuulsiones, paralyfes et mortem, nisi cito et strenue expellantur^r). Seculo decimo quinto et sexto auri sacra fames nonnullos nefandos oenopolas commouit, vt adulterando

mango-

r) conf. ephem. nat. curios. decad. III. An. IV. obs. 30. 92. 100. An. V. VI. obs. 261. Adeo funesti fuerunt huius doli effectus, vt doctissimi viri variis scriptis illum debellare necessum habuerint. Inter hos EBERH. GOKELIUS, Archiater quondam Ducis Würtembergensis, ea de re libellum edidit, quem inscripsit: Beschreibung des a. 1694. 95. und 96. durch das Silberglett verfürten Weins und der davon entstandnen Wein Kranckheit, welche grausahme symptomata nach sich gezogen, wodurch viel hohe und niedre Standes Personen, entweder eine lange Zeit heftig angefochten worden; oder gar das Leben eingebüffet haben, samst den Arzeney Mitteln die dagegen zu gebrauchen, und Bericht wie der verfälschte Wein zu erkennen. Vlm 1697. 8. Eodem de argumento scripsit etiam I O. V I C T O R I A E G E R S C H M I D T, Medicus Vlmensis. Vlm 1698. referenda quoque huc est Z E L L E R I dissert. de docimasia, signis, caussis et noxa vini lithargyrio mangonifati, Tubingae 1707. 4.

mangoniis, praesertim lithargyrio, vina, multos homines vita, plures adhuc sanitate priuauerint. Imperatores igitur mandatis publicis iisdemque feuerissimis facinus istud iam Anno 1487. 1498. 1500. 1548. 1577. prohibere coacti fuerunt. s) Nihilo tamen fecius sub fine praecedentis et initio huius seculi annis scilicet 1695 et 1705 idem scelus in Franconia, Sueuia, Austria, ad tractum Rheni, in Lotharingia atque Gallia, cui artificium istud in exitium generis humani inuentum natales suos debere dicitur, t) iterum tristissimos edidit effectus; quo vero tempore et Galliae Regis et Ducis Würtembergensis iussu, pessimi vini et sanitatis, imo vitae humanae corruptores atque destructores, suam nequitiam sanguine et capite luerunt. u) Omnes igitur imperantes decet, vt horum ad exemplum, nefandos homines; qui artibus istiusmodi atque fraudibus horrenda committere moliuntur scelera et homicidia, poenis coerceant grauissimis.

Si de *selectu vinorum dicendum*, quid res est, profiteri debemus, ea praestantissima esse ac saluberrima, quae iuxta tritum vocabulum *Cos*, *colore odore* et *sapore*, se plurimum commendant, et simul caput non grauant, neque diu in ven-

s) Vid. IO. PHIL. DATTII, Consilarii Wurtemberg. Volum. rerum Germanicar. nouiss. de pace publica L. III. c. 14.

t) Conf. ZELLERI dissertatio modo allegata.

u) Vid. ZELLERVS loc. cit.

ventriculo et corpore haerent ac ibidem molestias creant; sed quae cito per urinam aut perspirationem rursus eliminantur. Praeterea Germanis Germanica maxime conducunt, et ex his *Nicrana, Franconica, Mosellana ac Rhenaia*, reliquis palmam praeripiunt. *Gallica* quoque varii generis et alba et rubra, si bonae notae sunt, neque corrupta, item *Hungarica*, multis admodum sunt proficua, si modice hauriuntur. Notandum tamen haec frigidiores et seniores; illa callidiores et iuniores facilius ferre.

VII. Prolectus arte Hermetica liquor, quem *spiritum vini* appellant, ut ab adultis, imbecillis et senibus modice ac recte usurpatus magno usus praestat, sic immodice haustus noxas parit maximas. Recte autem adhibetur, quando eodem raro et tantum instar medicamenti utuntur homines, praesertim modo nominati. Abusus vero eius committitur, non solum, si ad ebrietatem usque potatur; verum etiam si in potum frequentem et fere quotidianum transit. Similes enim tunc cum venenis lentam mortem inferentibus (*les poudres des successions*) edit effectus. Rara quidem sunt exempla eorum, quos per ebrietatem uno quasi impetu enecavit; innumerabiles autem sunt ii, quibus sensim et pedentim lethalis imo stygius factus est, ille vitae perpetuandae dicatus liquor. Quando enim nimis frequenter et quasi pro potu quotidiano siue familiari bibitur, fieri haud potest, quin humores

res vehementer commoueat, mobiliiores et fluidiores dissipet, crassiores relictos cogat, solidas partes constringat, et induret, x) saepe autem disrumpat; etenim hi eius solent esse in corpus humanum vstatiores effectus. Et inde potatorum illius variarum partium et viscerum inflammationes, phthisis, hydrops, apoplexia, podagra, paralyfis et sexcenta alia mala dependent. Quam ob rem quum, his non obstantibus, p̄terisque in regionibus enormes potus huius adurentis excessus committantur, et eodem tam multorum sanitas corrumpatur atque mors inuitetur praematura; ad eius pestiferum abusum tollendum vires neruique omnes intendi debent. Hoc autem optime fieri poterit, interdicens conuenticula in cauponis hoc potus genus praebentibus. Haec enim homines, praesertim plebeios et potissimum iuuenes ad hauriendum illud alliciunt, viros in praeva consuetudine firmant, vtrosque perduat; obseruatur enim illos, qui semel ei assueti, ab ipso vix rursus desistere posse. Deinde vix alibi, quam in pharmacopolis, inter medicamenta proflet, et ibi quoque talis determinetur portio, vnico praebenda homini, quae nocere ipsi haud facile queat. Denique nec huius, nec reliquorum inebriantium potuum vis inducendi morbos et destruendi corpora tanta erit, si *crimen ebrietatis*

x) Ita enim videmus molles nostri corporis partes, imo ipsum cerebrum, spiritui vini aliquamdiu immixtas, indurari.

tatis haud impune perpetrabitur. Prudentissimo nuper consilio Angli, vt noua publica docuerunt, huius potus excessibus obicem ponere allaborarunt; id quod pariter *Rex Augustissimus et Sapientissimus* magnae Britanniae GEORGIVS II. in terris suis Germanicis fecit, y) optandumque esset, vt in omnibus aliis regionibus z) instituta haec laudibus nunquam satis efferenda imitarentur, ea tamen adiuncta cautela, vt illius vsus frigidarum terrarum incolis paullo magis, calidarum vero minus concederetur: dum his plus, illis minus nocere obseruatur.

VIII. Magna quidem est abusio potus *Theae* et *Caffee*, vsus tamen longe maior mihi videtur. Postquam enim inter Europae gentes et praecipue Germanos ac Belgas in potus familiares transferunt, varii morbi minus frequentes, quam antea vbi non nisi cereuisia, vino et spiritu vini utebantur, esse ceperunt. Nam quod hodie ma-

B 3

lum

y) Vid. Verordnung gegen das Brandtewein trincken und Trunckenheit. Hannover den 5 Dec. 1736.

z) Rex quoque potentissimus Prussiae milites suos, praesertim eos, quos Pozdani, ob corporum pulchritudinem, magnitudinem et in armis faciendis alacritatem miratur orbis, vsu spiritus vini interdixit: vt pessimo ebrietatis crimini, quod multorum litigiorum, turbarum, vulnerationum imo homicidiorum fomes est, resisteret, et simul infinitorum morborum radicem extirparet, hominumque illorum robur ac sanitatem tueretur.

lum hipochondriacum, pertinaces, praesertim apud eruditos, vitaeque sedentariae deditos, alvi obstructions, febres acutae malignae, podagra, calculus, scorbutus etc. rarius quam olim, saltem in Germania nostra, occurrunt, magis partem horum potuum vsui tribuendum esse arbitror: quippe qui diluendo, temperando, et attenuando humores, obtundendo acrimoniam, demulcendo ac blande relaxando solida, istiusmodi affectus praecauent, factosue pellunt atque profligant. Cauendus tamen excessus, quia omne nimium, uti in prouerbio est, in vitium vertitur. Nec *Chocoladae* effectus tam prauis sunt censendi, ut haec cum Thea et Coffee proscriptionem e Republica mereatur, quam nonnulli exoptarunt. Attamen magis loco medicamenti, quam potus ordinarii ea utendum esse ab imbecillis ac senioribus, minus vero a iuuenibus arbitror: quia ad libidinem et intempestiuam uenerem, ad quam plurimi per se satis procliuus sunt, stimulare solet. De *Tabaci* vsu, quem nonnulli ad coelum usque extollere non verentur, alii ad inferos relegare haud dubitant, lubens profiteor, me neutri horum prorsus assentiri. Quamuis enim persuasus sim, sine insigni noxa carere nos eodem posse. omnino tamen illum damnare nollem, quia dum modice vsurpatur, nemini facile nocet, multis vero in salutem cedit, quando nimirum certis in casibus et tempestatibus instar medicaminis adhibetur.

IX. Praecipua potionis genera breuiter, quantum fieri potuit, pertractauimus; transeundum ad *esculenta*. Quantum victus et potissimum antiqua *cibariorum simplicitas atque frugalitas* ad sanitatem firmam conseruandam, vitamque prorogandam facit, tantum ad robur corporis imminuendum ac destruendum, morbosque inducendos et mortem accelerandam enormis harum rerum varietas, copia et luxus confert, qui hodie ad summum vbique fastigium peruenisse videtur. Egregie HORATIVS commoda ex victu tenui, parco ac modico redundantia et multiplices noxas, quas *luxus eius secum fert*, profecutus est, Lib. 2. serm. 2. dicens:

*Accipe nunc, victus tenuis, quae quantaque
secum*

*Afferat: inprimis valeas bene; nam variae res
Vt noceant homini, credas, memor illius escae,*

*Quae simplex olim tibi sederit: at simul assis
Miscueris elixa, simul conchyliis turdis:*

Dulcia se in bilem uertent, stomachoque tumultum

*Lenta feret pituita. Vides ut pallidus, omnis
Coena desurgat dubia? quin corpus onustum
Hesternis vitiis, animum quoque praegrauat
vna,*

Atque affigit humo diuinae particulam aurae.

Alter ubi dicto citius curata sopori

*Membra dedit, vegetus praescripta ad munia
surgit.*

Principes igitur, si salus ciuium ipsis cara est, summa ope perniciosos eiusmodi mores abro-

gare laborent. Olim leges *sumtuariae* Orchia et Fannia, quam Lucilius centuſſim vocat, quod ultra 100. aſſes in conuiuio infumere vetaret, ſancitae erant; hodie autem de frugalitate et temperantia altum vbique propemodum apud legiſtatores eſt ſilentium. Sed quot et quantae inde eueniunt noxae? *latius ſemper ſe diffundit luxuria, quo longius a cenſura abeſt: teſte ARNISTAE O,* a) Medico et Politico quondam Academiae noſtrae Iuliae praellantiffimo; ex quo duplex iactura, cum ſanitate enim pecunia, neruus rerum gerendarum profunditur. Haec, ſi priuatam Medicorum vtilitatem reſpicimus, ſilentio premenda fuiſſent: *quum intemperantia ſive luxuria Medicorum nutritrix ſit, ac recte dicatur;* verum quia publica ſalus priuatis cominodis ſemper praeferranda eſt, ea hic monere mei eſſe officii exiſtimaui. Sed longe adhuc maiori cura victus defectus eſt auertendus et potiffimum cauendum, ne anoniae caritas regiones diuexet: ſi quidem hanc vrgentem morbi et ſtrages populorum preſſo pede ſequuntur. Nam quos faſces haud perimit, hos aegritudines ex ingurgitatione ciborum prauorum et inuſitatorum oriundae trucidare ſueuerunt. Conuenit ergo Diui ad exemplum IOSEPHI b), anona abundante, horrea replere: vt ex his publicis frumenti promptuariis, rei neceſſitate id exigente, ſubſidia ad
ciues

a) Lib. Polit. cap. 16. p. 162.

b) Genef. cap. 41. v. 33. 36.

ciues seruandos peti, iisdemque ab interitu gentes vindicari queant. Quod vero ad *ipsam cibarium salubritatem* attinet, vigilantia attendendum oculo est, *ut ea, quae multiplex observatio salutifera apprehendit, concedantur et parentur: quae autem nocentia animaduertit, ex Republica proscribantur.* Ast speciatim curandum est, ut *farina* nullis alienis rebus, praesertim noxiis, ut lolio temulento, calce vel similibus commisceatur; *panis sit probe coctus*; c) *carnes* animalium morbis affectorum, vel iis defunctorum, venales non sint; *fructus horaci nondum maturi*, aut valde insalubres, certis potissimum in annis, emptoribus haud exponantur, et alia huius com-
matis. Neque vanum mihi videtur illorum consilium, qui *plantas veneno diras*, in terris quibusdam largius progerminantes, sollicito eradicandas suadent. Siquidem illarum improvidus et temerarius usus, saepe iam tristissimorum causa effectuum fuit. d) Nec mirum est *her-*

B 5

bam

c) Hinc variis in locis publica auctoritate viri sunt constituti, qui non solum de legitimo panis pondere, verum etiam reliquis bonis qualitatibus, ipsi conuenientibus, solliciti esse debent: vernacula nostra, Brodtbesichtiger, oder Brodtbeschauer, audiunt.

d) Tragicas istiusmodi historias permultas reperies descriptas in IO. MATTH. FABRI Strychnomania seu lib. *de solano furioso*. August. Vindel. 1677. 4. edit. et IO. IAC. WEPFERI Historia cicutae aquaticae Basil. 1679. 4. publicat.

et

bam cicutae interdum pro *Chaerifolio* aut *Petroselino*, radicem vero pro *Pastinaca* ab imperitis adhiberi; *Bellae donnae fructus* blandiente sua elegantia ignaros, cum primis incautos, temerarios, gulae ac palato indulgentes pueros ad illos, simulque mortem ingerendam inuitare; *Hyoscyami radix* pro Cichorii allata Helmstadii ante aliquot annos conspicuae cuidam familiae fatalis facile fuisset, nisi Parens venerandus mortiferum detexisset errorem et homines, quibus epulae istae destinatae erant, ex orci quasi faucibus eripuisset.

X. *Aeris* vim in corpus humanum magnam quoque esse, nullus prudens facile inficias ibit. Serenus autem, motu exercitus, ab halitibus putridis defoecatus, sanitati conseruandae maxime idoneus est. Quicquid igitur ad has conditiones ipsi conciliandas arte praestari potest, praestandum; quicquid vero ad eas corrumpendas facit, sollicitè remouendum esse arbitror. In primis *aeris in urbibus et quidem maioribus cura erit habenda*: quia ob vaporum et exhalationum varietatem et copiam in corruptionem atque putredinem maxime pronus existit. Quam ob rem, ne is facile corrumpatur, vrbes ab omni immunditie liberae seruentur: e) plateae pavimento firmo

et recusa ib. 1716. 4. nec non MARDORFII
diss. de *Maniacis Giffensibus a solano furioso*,
Gieffae habita 1691.

e) Vid. PLATTNERI Med. D. et Prof. Lipsiensis
cele-

mo probe ormentur, sedulo euerrantur; et sordes ac fimeta extra urbem deferantur. Laudibus hinc a LANCISIO celebratur LVDOVICVS XIV, Galliarum Rex, cuius iussu hodie Lutetianae viae, a luto exsuperante, quod antiquitus vrbi nomen dedisse videtur, longe diligentius quam olim purgantur. f) Aedes et conclauia quauis illuue sollerter liberentur; cauendum praesertim, ne exurgens ex latrinis foetor noxas creet. Aquae pluuia, niue, glacie, vel quouis modo in urbem illatae, aliisque sordibus per canales et ductus exitus parandus: ne quiescendo in putredinem ruant. Artificum officinae graues, insalubres, tetrosque spirantes halitus, intra moenia non tolerantur: minimum loca a reliquis longe separata teneant. g) Ex horum numero sunt coriarii, fullones, cetarii, salamentarii, casearii, olearii, saponarii, siguli et lanio-

celeberrimi, praeceptoris et patroni aetatem colendi, diss. elegantissimam et doctissimam de morbis ex immunditiis. Lipsiae 1731. 4.

f) de noxiis paludum effluuiis L. I. P. I. cap. IV.

g) *Olim apud Romanos olidae merces, officinaeque sordidiores transiberinam regionem occupabant, propter pestiferam et putentem auram infamem; quam regionem Romani ideo Iudaeis, victis hostibus omnibusque quibus infensi erant, incolendam dederunt: v. Cel. PLATTNERVS l. c. §. VII. et BARTHOL. MARLIANI vrbis Romae Topograph. L. V. c. 19. in Thesauro GRAEVII T. III. p. 186. et ALEX. DONATVS de vrbe Roma L. III. c. 21. eodem Tom. p. 779.*

laniones: quorum omnium officinae et tabernae viciniam nidore infestant foetidissimo, aduersissimo et infestissimo.

Publica atque magna nosocomia sint ab vrbe aliquo modo remota; vel illas saltem occupent plagas, vbi minimum nocere valent: quod olim diligenter in domibus, leprosis destinatis, obseruarunt in Germania, quae plerumque extra vrbes conspiciuntur. Inprimis vero idem de illis moneo et inculco aedibus, in quibus ex peregrinis et quidem *propter luem contagiosam* suspectis regionibus aduentantes moram agere quadragenariam (*la quarantaine*) solent. *Exuviae denatorum* haud ita multo post mortem terrae mendantur, et quidem satis profunde, praesertim quando morbis perierunt contagiosis, aut tempore aestiuo. *In templis vero nulla sepeliuntur cadauera*; imo et coemeteria extra vrbem, si fieri potest, collocantur. Id quod a gentibus veterum cultioribus sancte iam obseruatum fuisse EHRLECHIVS perdocte ostendit, quando ait: h) Antiquiore tempore extra vrbes posita fuerunt coemeteria, graece κοιμητηρια, quae proprie dormitoria et loca ad quietem et somnum comparata significant, sicut apud Patriarchas Gen. c. 23. it. 35, v. 19. Ios. 24.; quod Iudaei quoque

h) conf. tractat. cui titulus: *Mors ex sepulchris*, vbi noxas ex sepultura in templis facta, et coemeteriis intra moenia toleratis oriundas, copiose exponit. Halae Magd. 1729. 4. p. 11. 12.

que in more habuerunt, vti patet *ex sepultura Lazari et filii Naimitanae viduae, item ex sepulchro a Iosepho condito*, quo Seruator conditus est, quod quoque extra urbem positum fuit. Romani vero ab initio in domibus, quas singuli incolebant, suos sepeliebant; postea vero lege XII. Tabular. fuit sancitum: *in urbe ne sepelito*; ad auertendum pessimum cadauerum foetorem et noxia inde pronata sanitati effluuia. Quare Romae coemeterium *Priscillae* extra urbem erat, vti et apud alios gentiles. Laudatissimum PLATONIS institutum fuit, *ut in agro vel alio quodam loco infoecundo et sterili sepulchra constituerentur, ne viuientibus officiant*. SERVIUS SVLPICIVS ad CICERONEM scribit sequentibus verbis: *Ab Atheniensibus locum sepulturae intra urbem, ut darent, implorare non potui, quod religione se impediri dicerent; nec tamen id antea unquam concesserunt*. Alexandriae quoque coemeteria extra urbem fuisse historia constat. Apud christianos quoque prioribus temporibus hoc stricte obseruatum fuit, vti seculum V testatur. CHRYSOSTOMVS enim ait, *omnem ciuitatem, omne castrum, ante ingressum habere sepulchra*. Serm. de fide. Rationem cur hoc strictae obseruationi fuit subiectum, gentiles suppeditant: *ut urbibus mundities seruaretur et aer minus inficeretur ex cadauerum putrescentium foetore*. Hactenus EHRLICHIVS.

XI. Non parum praeterea ad aerem salubriorem efficiendum confert, *si plateae, et viae publicae arboribus, gratos et reficientes odores spirantibus, condecorantur*: in quem censum potissimum veniunt Tiliae, Castaneae equinae, Pseudo-Acaciae, nec non variae ex fructiferarum familia. Belgium, si quae alia regio, his ornamentis et sanitatis praefidiis superbit. *Vbi vero lacus, stagna vel paludes in vicinia sita, auram putridis inquinant vaporibus, haec sunt vel in alia loca, vbi nocere haud possunt, deriuanda, vel si fieri potest, prorsus exsiccanda et in agros, prata, hortos aut sylvas mutanda.* Cedro digna sunt, quae praestantiss. LANCIIVS hac de re litteris mandavit lib. de noxiis paludum effluuiis: siquidem aureo hoc scripto non solum *noxas a paludibus sanitati imminentes*, copiose ostendit, et commoda, quae ex harum exsiccatione in ciuium corpora redundant, docte demonstravit; verum etiam remedia effluuiis palustribus corrigendis, paludibus exsiccandis et in fertiles terras mutandis accommodata, ingeniosissime proposuit. Duobus exemplis ab illustri hoc viro commemoratis meas nunc ornare pagellas liceat, quippe quae egregie confirmabunt, auram certarum regionum aut urbium, paludum exsiccatione atque correctione salubriorem reddi et emendari posse. „Principum ait, „beneficentiam experti Pisarenfes puriorem aerem, exsiccatis paludibus, ducere coeperunt; „atque vbi olim paucissimi mortales annum 50 „vel

„vel attingebant, vel superabant, testimonio *Le-*
 „*andri Alberti*, i) hodie quam plurimos ultra il-
 „lam aetatem alit: inter quos amitam S. S. D.
 „N. CLEMENTIS XI, Iuliam Albanam de Oli-
 „veriiis, honoris gratia commemoramus, quae
 „decrepita ultra annum 85 mentem sanam,
 „acrem ac sapientissimam seruat.

Hoc in Italia gestum est. Idem vero Ger-
 manis quoque nostris experiri licuit, quod ex lit-
 teris ROSINI LENTILII, Consiliarii quondam
 et Archiatri Ducis Würtembergensis ad LANCI-
 SIVM perscriptis patet. Verba eius ita se ha-
 bent:

„De noxiis paludum effluviis, quae medi-
 „tariis, non possunt non esse pulchra et vtilia.
 „Magnum in ea re situm esse momentum, ne-
 „mo facile dubitat. Unica iam obseruatione
 „rem declarabo; *Stutgardia* quae est Serenissi-
 „mi mei Principis sedes, circumquaque monti-
 „bus cingitur, excepta sola plaga orientali, qua
 „versus Nicrum fluium, vnius horae intercape-
 „dine illinc distitum, patet nonnulla planities.
 „Ad moenia ciuitatis orientem et planitiem il-
 „lam versus, olim fuit, piscina, seu stagnum
 „amplissimum plurium iugerum. Infamis au-
 „tem a multis annis fuit eadem nostra *Stutgar-*
 „*dia* febribus intermittentibus, ferme non am-
 „plius epidemicis, sed endemicis, valde rebelli-
 „bus,

i) descript. Italiae de Pissaro p. 292.

„bus, ac diuturnis, quae proinde nomen tulerunt, quod vocarentur *Stutgardianae febres*,
 „Accidit autem ante hos quindecim annos, vt
 „stagnum illud certo fine exsiccatum, in pratum amoenissimum conuerteretur, et ab eo tempore febres intermittentes adeo rarae sunt factae, vt ne semel quidem epidemiarum nomen meruerint; sed sporadicae saltem nunc hunc nunc illum inuaserint, etiam haecenus curatu faciliores. Apparet inde febres ab effluuiis illius stagni putridis extitisse, quae flante euro sublata ciuitati inuecta fuerunt, eo quod ventus, allusione ad montes facta quasi repercussus effluvia dicta longinquius prouehere non posset. k) Vides exinde quid et quantum ad prauas aëris conditiones emendandas atque temperiem eius salubriorem efficiendam, arte et studio Principis in salutem subditorum praestari possit.

XII. *In ipsa aedificandi ratione* haud exiguum quoque salubritatis aëreae momentum positum est. Quo magis enim aër in domiciliis, praesertim humilibus, inclusus atque compressus, quo minus luci et libero aeri ad aedes et conclauia siue cameras patet aditus, eo facilius vapores putridi atque excrementitii cumulantur, et contagiosis halitibus fomes paratur. Patet hinc ratio, *cur, lue quadam epidemica saeuente, maxima*

k) LANCISIUS de noxiis paludum effluuiis.
 Lib. I. Part. I. cap. III.

ma ut plurimum strages per infimam plebem populique faecem edatur? quippe quae casas depressas, paruas; angustas; cubicula humilia ac humida inhabitare solet. Quam ob rem plateae, latae, aedes amplae, conclauia spatiosa, alta, fenestrae magnae, tantum profecto ad sanitatem, quantum ad decus et ornamentum conferunt. Adeoque etiam ad has res Imperantes ac Magistratus imo et architectos vigilantes aduertere oculos oportet.

XIII. *Novas si Princeps condere vrbes, pagos, villas suburbanas velit, in primis prospiciat, ut loca iis seligantur aeris salubritate conspicua. Praestant autem plana vel elatiora profundis, remota sint a paludibus, propinqua fluminibus. VITRUVIVS, praestantissimus veterum Architectus, refert, veteres Romanos oppida et stativa castra condituros inspexisse iecinora pecorum, quae pascebantur in his locis, (ubi oppida sua erigere vellent): quae si liuida et vitiosa deprehendebant, solum vertebant, alio commigrantes. Tantopere isti de coeli temperatione, sub quo degere volebant, solliciti fuerunt!*

XIV. *Contra aeris iniurias vestimentis teguntur corpora. Quorum luxus atque splendor eorumque variis in locis euagatus est, ut Principes illum legibus coercendum necesse habuerint 1).*

Vellem

1) Vid. leges vestiariae variis in locis editae, die Kleider - Ordnungen.

Vellem his legibus quaedam adderentur sanitatem respicientes. Ita enim nonnulla vestitus genera hodie comparata deprehenduntur, ut non possint non valetudini esse insensissima. Mos vehementer comprimendi corpora per thoraces, calcneos, ocreas et alia inter omnes propemodum cultiores Europae gentes hodie invaluit. Quantopere vero is angustando vasa, compellendo siue constringendo viscera, impediendo atque turbando liberum sanguinis circuitum, incremento, robori et secundae valetudini noceat, in aprico mihi positum esse videtur. Inprimis tenellorum et mollioris sexus corpora his anguntur carceribus, quibus tamen illud ipsum perniciosissimum est. In tenellos enim propter mollitiem, subtilitatem atque infirmitatem partium tanto maiori vi suas exercet vires, quanto minorem inuenit renixum. In sexum amabilem vero duplicem edit noxam. Enimvero et mulierculas ipsas iunceas, debiles atque infirmas reddit; et matres infirmas firmam prolem generare prohibet. Deinde in media bruma feminae collum et praecordia denudata ventis ac frigori exponunt, multae sine dubio hoc consilio, ut spectatorum oculis pateant et his voluptatum illecebris ignes accendant illicitos. Haec autem consuetudo, quam rerum sacrarum interpretes toties ex religionis dogmatibus improbant, mihi ex medicis taxanda videtur principis. Frigus enim vi polere cogendi fluida et constringendi solida neminem fugit: quis igitur dubitet, illud ad partes

tes corporis tam teneras atque subtiles, quales in collo et praecordiis resident, admissum effectus edere pessimos, tollere perspirationem Sanctorianam, motum humorum sistere, tumores et inflammationes producere, glandulas colli, parotides, maxillares, sublinguales, thyroideas, mammarum indurare, tonsillas, vuulam, laryngem, pharyngem, pleuram, pulmones inflam- mere, raucedines, tusses, anginas, pleuritides, peripneumonias, tabes siue phthises et sexcenta alia mala excitare? Sed prauos istiusmodi mo- res illustres in Republica personae melius exem- plis, quam legibus emendabunt, coercebunt. Denique adhuc monendum restat, non solum nocere corpora minus tecta et quasi denudata frigori exponere; sed et hoc sanitati aduersari, *quando aestiuo tempore pellibus aut aliis vestimen- tis nimis calefacientibus utuntur: si quidem hoc modo nimis sudando debilitantur, et ad frigus postea hyemali tempore perferendum ineptiores redduntur homines.* Cui plura hac de re scire volupe est, is euoluat doctissimas dissertationes IO. IAC. BAIERI de vestitu Altorffii 1704. et AVG. QVIR. RIVINI de morbis a vestitu Lipsiae 1721. publicatas.

XV. Corporis sanitatem ac robur a mentis serenitate mirum quantum dependere nemo igno- rat, atque hanc ob causam animos ciuium inno- centibus exhilarare *oblectationibus* decet. Inpri- mis autem conuenit easdem cum corporis exer-

citationibus coniungere. Hunc in finem porticus, ambulacra amoena, horti publici floribus, plantis, arboribus gratos spirantibus odores, et visu pulchris ornati statuis, cryptoporticibus, (*Grottes*) aquis artificiose salientibus, (*Fontaines*) cadentibus (*Cascades*) illustres et ambulationibus adaptati exstruantur. *Magistorum artium saltandi, equitandi, digladiandi* nullus sit defectus. Ea ludorum genera, quae corporis vires excitant, mentem exhilarant, neque virtuti repugnant, libere permittantur: ut pila minor, maior ventoque distenta, (*ballone*) plumis ornata, eburnea, (*billiard*) conus et alia huius generis. Interdum etiam publicis et solemnibus oblectamentis populo Imperantes laetos hilaresque pariant dies. Instituantur *venationes solemnes* et celebrentur *certamina taurorum, vrsorum, leonum* aliarumque ferocium bestiarum. Huc quoque referendus mos ille in plurimis Germaniae urbibus receptus, quo ciues quotannis *orbem vel aues ex ligno conditas globulis plumbeis* petendo de privilegiis quibusdam et immunitatibus ab oneribus publicis decertant, idque in ciuitatibus maioribus multa cum pompa peragunt: atque hoc instituto non solum in armis exercentur, verum etiam animi eorum reficiuntur, et praeterlapsis hilaritatis diebus tanto alacriores ad pristinos redeunt labores. Ante omnia vero insignem mihi laudem promereri videntur *ludi scenici, a quibus obscenitas abest, et dramata musica*; quippe quae oculos spectaculo,

aures,

ures musica, animum fabulis mirifice demulcent. Denique quum natura hominis ita sit comparata, vt etiam ex sola cum aliis societate voluptatem hauriat, ad hanc perfruendam aptissimae sunt cauponae vinum, cereuisiam, potum Thee et Coffee porrigentes, in quibus ciues, peractis negotiis, conuenire et requiescere; attamen simul animum gratis et de rebus nouis vtilibusque institutis colloquiis reficere possunt, *vt acti labores iucundi fiant.*

XVI. Vti imperantibus incumbit animos-ciuum innocentibus et sanitatem promouentibus exhilarare oblectamentis; sic quoque illorum est officium, *vt voluptates et scelera, quae corpora laedunt, debilitant, eneruant et praematuram mortem inducunt, serua corceant.* ^{m)} Nullum vulgatus vitium est *crapula*, nullum etiam funestius hoc ipso. ⁿ⁾ Nam et corpus et mentem corrumpit teste HORATIO Lib. 2. serm. 2.

C 3

quino

m) Senex quidam optime adhuc valens, interrogatus aliquando,

Cur tibi tam facilis cur tam iucunda senectus?
 respondebat:

Libera quod vitiis tota iuuenta fuit,

et hoc ipso ingeniose docebat, quantum ad vitam longaeuam et senectutem iucundam reddendam vitae genus vitiorum et scelerum in iuuentute expers faciat.

n) Hanc ob caussam varii Principes istud publicis reprimere mandatis tentarunt; Vid. Verordnung

quin corpus onustum,
 Hesternis vitiis, animum quoque praegravat una,
 Atque affigit humo divinae particulam aurae.

Parit humorum abundantiam atque sic ad omnes a *πλεθoρα* oriundos, qui sane quam plurimi sunt, disponit morbos; fluida omnia vehementer commouet, in tranquillo ac moderato motu turbat; ventriculum, intestina, cunctaque vasa nimis, quam par est distendit, suo robore priuat, ad agendum in contenta inepta reddit, imo saepe eadem disrumpit. Inde autem heluonum siue potatorum appetitus prostratus, vomitus matutinus, pallor faciei, pedes oedematosi, leucophlegmatia, *ἀνασάρκα*, *ἀσκιτης*, podagra, arthritis, phthisis, febres acutae, inflammatoriae et infinitae aliae calamitates pendent, ita vt recte poëta scripserit:

Ense cadunt multi, sed plures crapula sternit.

Quamobrem, quum crimen istud tam vulgare sit et eodem tot homines deplorandas sibi pariant aerumnas, se ipsos iugulent et in *αὐτοχειρίας* scelus incidant, tolerari illud nullo modo debet. In aulis Principum, in Academiis, in nuptiarum, baptismorum et funerum solemnitatibus, in artificum et opificum conuentibus ac ceremoniis perpotationes enormes, hucusque multis adhuc in locis consuetae et licitae, abrogentur.

Ciues

nung gegen die Trunckenheit und das Brandwein trincken. Hannover d. 5. Dec. 1736.

Cives quotidiana ebrietate delirantes minis et poenis in ordinem redigantur. Ebrii delinquentes secundum PITTACVM bis puniantur, quia bis peccarunt. o) Athenienses in ebrios actionem instituebant. p) Rex MINOS lege prohibuit, ne ad ebrietatem usque comotationibus indulgerent. q) Russorum BASILIDES, qui in aliis, ut multi volunt, Tyrannum, in hoc optimum ac prudentissimum Principem se praestitit, quod, qui publice ebrii conspicerentur, in carceres coniciendos iusserit, non depromendos inde, nisi triduo ante Pascha. r) Imperator MAXIMILIANVS s) crapulae indulgentes cum ignominia a suis exclusit officiis. De GEORGIO WILHELMO, Duce quondam Brunsvic. et Lunenburg. sapientissimo, atque Cellensi ultimo, referunt, quod hoc genus hominum ipsi maxime exosum fuerit; quia, ut dicere amabat, veneri, ludo et aliis quibusdam vitiis dediti tandem cum tempore a pravis desistunt moribus; qui vero Baccho addicti eiusque mancipia facti, nunquam se corrigunt. Et verum omnino est illud:

Quo plus sunt potae, plus sitiuntur aquae.

C 4

Ipse

- o) Vid. ARISTOT. 3. ethic. c. 5. Polit. L. 2. cap. ult. LAERT. in vita PITTACI.
p) ARNISAEVUS oper. polit. cap. XV.
q) PLAT. in Min.
r) ODERBORN in vit. Basilidis.
s) ARNISAEVUS l. c.

Ipse *Mahumedes* suos sectatores omni potu inebriante sub grauibus poenis interdixit; dubio procul hoc consilio, vt mentem sanam in corpore sano conseruaret. Cur igitur hodie inter multas Christianas et ceterum bene moratas gentes crimen illud impune adhuc perpetratur?

XVII. Venus cum Baccho coniunctim in generis humani exitium furit et quibus hic pepercit, hos illa nouit perdere. Tantopere enim antiqua seueritas in defuetudinem abiit, vt iam adolescentia virorum peccatis se contaminare neuiquam vereatur. *Corrumpere et corrumpi ludus* (eine galanterie) *censetur. hodie, et a seculi moribus non veniam tantum, sed ferme applausum inuenit.* ^{t)} Permultae magnarum ciuitatum foedis scadent lupanaribus, et lasciuis abundant prostibulis. Sed quid inde? *Florida iuuentus in vitium cerea, flectitur* ^{u)} facile his malorum illecebris ad perpetrandas abominandas libidines; eo ipso autem succos optimos firmo et robusto corpori constituendo aptos consumit, fit elumbis ac languida, et virili aetate appropinquante, consuetudo facta est altera natura, prauos deferere mores haud possunt, feminalem laticem inutiliter profundunt, nullam vel debilem procreant sobolem, et semet ipsos miris obnoxios reddunt

t) CONRING. de habitus corpor. Germ. antiqui et noui caussis. §. 88.

u) HORATIUS in arte poetica.

dunt aegritudinibus. Hoc enim amoris igne humores quasi aduruntur, corpora exsiccantur, languor, tabes, febres hecticae, et multi alii morbi inducuntur. Quid dicam de horrendo scortatorum flagello, *lue venera*? Ante hos trecentos annos, quemadmodum plerique sentiunt, adhuc erat incognita; x) hodie vix alius morbus medicos frequentius exercet. Olim inter res infames adhuc ponebatur, nunc inter ornamenta et decora a nonnullis referrī solet. Exinde autem euenit, quod tam multi se nobis cum horrore spectandos praebeant, qui curtato naso, depēdita vuula, perforato palato, raucifona voce, scelera etiam in occulto et tenebris perpetrata inuiti produnt adque propalant. Sed non sufficit tetrīs libidinibus deditos tetra hac puniri lue; sed ita malum istud comparatum est, quemadmodum medicinam facientes quotidie experiunt, vt infamis nebulo honestissimum virum, nefandus maritus castissimam thori sociam, lasciuens vxor optimum maritum poenarum, sceleribus suis acquisitarum, participem reddere valeat; imo ad innocentes vsque infantes haec mi-

C 5

feria

- x) Sunt quidam, qui *luem veneream antiquissimum morbum atque ipsam lepram veterum esse volunt*, hocque comprimis nuper adhuc euincere magnā cum verisimilitudine voluit Anglus quidam eruditus, cui nomen BECKETVS, in docta diff. Actis siue Transactionibus philof. Acad. Reg. Londinensis inserta N. 365. p. 47. et in Epitome eorū a MARTYNIŌ edita Part. III. p. 652.

feria per haereditatem transit, et saepe contingit, ut parentes suis filiis post funera nihil aliud relinquant, praeter morbos, qui vitam ab illis proterue transactam manifestant. Tanta est blandientis veneris saeuitia!

Sed non solum corporis robur, verum etiam animi vigor et fortitudo turpium exercitio libidinum prostrernitur. Id CYRVS probe agnovit, utpote qui sola hac arte Lydios aliquoties ante rebellantes domare sciuit: *iis enim, teste IUSTINO V), arma et equos ademit, iussitque lenocinia exercere: et sic gens industria quondam potens et manu strenua effoeminata mollitiae luxuriaeque virtutem pristinam perdidit, et quos ante CYRVM inuictos bella praestiterant, in luxuriam lapsos otium et desidia superavit.* Persas vero eosdem, qui antea, quam durum et agreste vitae genus gererent, Lydios et Babylonios molles et meretricios vicerant, luxuria et voluptate postea eneruatos Macedonum superavit durities; illos Romani nondum vulgatis libidinibus imbecilles; hos ex Martis filiis Bacchi et Veneris mancipia factos Heruli, Gothi, Hunni aliique Barbarorum. Haec ergo quum ita sint, facile perspicitur, quod omni cura et opera veneris saeuitiae repugnandum sit. Inprimis vero *lupanaria ex Rebus publicis extermianda*, sicuti iam dudum magnus ille Medicus et Philosophus GE. FRAN-

CVS

CVS de FRANCKENAV suasit²⁾; deinde pro-
stibula ex reliquorum confortio hominum rele-
ganda. Ast non in alia loca transmitti debent,
vbi eadem crimina rursus committerent; sed
in custodias carceresque sunt includenda: neue
Imperantibus nimio sint oneri, curandum, vt
ibi nendo, fila ducendo, tibialia fabricando aliis-
que operibus victum sibi acquirant; quemadmo-
dum eiusmodi instituta variis in locis haud sine
laude conspiciuntur. Demtis his malorum ille-
cebris, et animi ciuium fortiores et corpora ve-
getiora remanebunt.

SECTIO II.

*Quibus auxiliis ciuibus aegrotantibus succurren-
dum et sanitas illorum amissa restituenda sit.*

I.

Hactenus rationem considerauimus, qua Im-
perantes secundam subditorum valetudi-
nem tueri, robur promouere, frequentiores
morborum occasiones praescindere deceat.
Nunc vero perscrutandum est, *quomodo aegro-
tantibus ciuibus succurrendum et sanitas eorum
amissa restituenda sit.* Ad hunc finem affe-
quendum ante omnia necessum erit, vt in quo-
uis Imperio, Regno, Ducatu, Principatu et Re-
publica boni Medici, Chirurghi, Pharmacopoei,
Obste-

2) in dissertatione medica, iam supra indicata, *qua
lupanaria ex principis medicis improbantur.*

Obstetrices constituentur. Quia vero Politici soli neque de horum scientia aut peritia, neque de aliis rebus huc spectantibus satis iudicare possunt, stabilienda sunt *Collegia Medica vel Sanitatis*, quibus cura earum rerum omnis committatur: qualia variis in locis, instituto summis profecto laudibus celebrando, iam condita nouimus. Inprimis talia inter Germanos Norimbergae, Augustae Vindelicorum et Berolini non sine insigni ciuium emolumento florent.

Composita autem haec esse solent ac debent, ex certo quodam Medicorum numero, scientiae, peritiae et integritatis laude inclutorum. Quorum vnus Praefidis, Senioris, Decani, vel quocunque illum titulo insignire placet, locum teneat. Hic reliquis praefest, eos convocat, necessaria proponit, dirigit, et quicquid e re collegii est, obseruat atque procurat. Medicis adiuncti sint Iure consulti et Politici, qui eorum consilia, quoties opus est et rei grauitas id postulat, auctoritate sua ad effectum perducere debent.

Collegii autem talis eiusque membrorum officia flagitant, vt 1) Medicos Chirugos et Pharmacopoeos, qui in aliquo regni aut Reipublicae loco artem suam exercere, vel castra sequi, militumque curam gerere volunt, examinibus tentent et inquirant, num ea polleant peritia, scientia atque aliis virtutibus ac qualitatibus, vt salus hominum curae illorum tuto committi queat;

2) vt

2) vt certis describant libris modum optime parandi et conficiendi medicamenta; ne cuiilibet Pharmacopoeo ea pro arbitrio praeparare aut immutare liceat, et vt Medici exactissime medicamentorum praeparationes cognitae habeant. Hi libri *dispensatoria* seu *Pharmacopoeiae* vulgo dicuntur. Quos collegium Medicum Berolinense atque Augustanum euulgauit, praeter ceteris hodie in Germania excellunt, eosque pluriimi etiam pharmacopoei aliis quoque in locis sequuntur.

3) Medicamentis aequa imponant *pretia*.
(*sie müssen apotheker taxen setzen.*)

4) In morbos *endemicos*, si quidam dominantur, sollerter inquirant, eorum causas et occasiones rimentur, has quantum fieri potest, removendas et praescindendas curent, atque si radicatus exterminari haud queunt, optinae morbo sanando inueniendae methodo studeant, inventam vero cum aliis medicis communicent.

5) Si in ipsius regionis siue Reipublicae alicuius visceribus *lues quaedam epidemica* saevit, causam eius expiscentur, et tam auertendae a bene valentibus, quam tollendae in aegrotis optima publicanda curent remedia. Sin vero in vicinia furit, Principi vel Magistratui consilia suppeditent, quibus auxiliis a suis arceri possit finibus, aut si iam intrauit, qua ratione suppressi, vel in herba, vt aiunt, suffocari mox rursus queat. *Contagiorum* denique *inter pecora grassan-*

santium curam quoque habeant, quia regionibus ingens saepe damnum inde imminet; atque doceant, quomodo his optime, perspecta prius mali natura, indole et causa. obuiam ire oporteat, quaque potissimum ratione renitendum sit, ne virus, belluas prostrernens ad genus quoque humanum serpat. a)

6) Quum vi officii tenentur, *Reipublicae bonis Medicis, chirurgis et pharmacopoeis prospiciendi*, summa quoque ope eos niti decet, ut *artis Machaoniae cultoribus* omnia in promptu sint subsidia, quae ad hanc disciplinam addiscendam pertinent, et ut nulla re, huic scopo necessaria, destituantur. Maxime autem Magnates et Principes inducere allaborent, ut in academiis professores Medicinae solida eruditione, indefessa industria, animoque iuuentuti studiosae interveniendi paratissimo, praeditos constituent; theatra anatomica, hortos botanicos, officinas chemicas exstruenda curent et iubeant; et ut neque cadauerum pro arte anatomica et chirurgica addiscenda, neque aliorum sumtuum ad hos fines obtinendos impendendorum ullum esse defectum patiantur.

7) *Nosodoshia* pariter eorum curae subiecta sint. Adeoque eo respicere debent, ut tot idonea erigantur, quotquot ad miseros egestate et morbis

a) Vid. hac de re, si lubet, LANCISI libellus de peste bouilla.

morbis pressos sustinendos et seruandos sufficiunt. Haec vero magno studio ita sunt adaptanda, vt simul in Medicæ et Chirurgicæ arti- addictorum vsum cedant. Quod optime fiet, si talia aegrotantium hospitia cum primis in academiis stabilientur.

8) *Medicastro, agyrta, circumforaneos, histriones* et alios huius farinae homunciones, qui artem, quam faciunt, vel saepe prorsus non, vel saltem haud rite didicerunt, adeoque flagella sunt et pestes Reipublicæ, cines auro, sanitate et saepe vita priuantes nullo modo tolerant. Ceterum ad omnes quoque res, priori capite expositas, vigilantia attendant animo, cunctaque suis consiliis atque studiis ita dirigere allaborent, vt in publicam ciuium salutem vergant.

II. Quæ breuiter attigimus momenta numero præcedenti, nunc pleraque dilucidius et vberius pertractaturi sumus. *Officia, qualitates et virtutes Medicorum* agmen ducant. Qui igitur tanquam Medici in Republica suscipi et artem suam exercere volunt, coram Collegio Medico appareant, testimoniis probent, quod in Academiis rite studiis incubuerint, sint doctores legitime promoti, atque peculiaribus adhuc examini- bus a Collegii istius membris tententur, num scilicet saluti vitæque humanæ salua conscien- tia præfici queant. Sed non tantum doctrinæ atque peritiæ, verum etiam vitæ habeatur ratio. Oportet enim eos, vt HIPPOCRATES in
iure.

in ieiunando suo voluit, esse sobrios, castos, pios et conscientiosos. *Vt enim Medico ignorante nihil periculosius, sic Medico irreligioso nihil funestius est.*

Iuxta eundem HIPPOCRATEM ἐν ἰητρικῇ ἀφιλαργυρίῃ, ἐντροπῇ, καταστολή, κρείτις, ἡσυχία, ἀπαντήσις, καθάρσιωτης, γνωμολογίῃ, ἀδεισιδαιμονίῃ, ὑπεροχῇ θείᾳ. *In Medico esse debet pecuniae contemptus, pudor, modestia in vestitu, iudicium, lenitas, urbanitas, mundities, recta elocutio, superstitionis auersatio, praestantia summa L. de decenti habitu.*

Nullus alterius fortunae inuideat, quod idem diuus senex praecipit, οὐδεποτε ἰητροῦ λογισμὸς Φθονήσειεν ἂν ἑτέρῳ, ἀκίδνος γὰρ ἂν Φανεῖη: *nunquam Medicus alterius bonam famam denigret vel corrumpat: sic enim propriam animi impotentiam proderet.* Neque aegris de nimio quaestu conquerendi occasionem praebent. *Vt vero hoc non fiat, attamen labor et studium eorum praemio haud careat, dum inde viuere, pretiosos libros et instrumenta sibi comparare, remque familiarem sustentare coguntur, normae quaedam in compensandis illorum laboribus obseruandae praescribantur, quae vero tantum mediocri ordinis ac facultatum hominibus scriptae sint.* Aequum enim et iustum est, vt maioribus fortunae opibus beati, restituta sanitate, thesauro omnium pretiosissimo, cum primis post morbos difficiliore imo difficillimos, Medicorum operam

ram et studium liberaliori fofstro remunerentur : quia illi toties pauperibus fuis fubuenire confiliis debent; a quibus faepe, praeter grati animi fignificationem et bona vota, nil fperare licet. *Praeterea Chirurghi, Pharmacopoei et obfetrices eorum curae fubiiciantur.* Pharmacopolia a Poliatriis fingulis annis minimum femel, vel etiam; vbi opus; aliquoties vifitentur, et perueftigentur; medicamentis neceffariis inftrecta fiant, nee ne; et an bene omnia comparata. Denique etiam illud monendum eft; fi doctos, peritos et virtutibus enumeratis pollentes Medicos Imperantes exoptant; illos, praefertim vero conftitutos Poliatrios, quos *Phyficos* vulgo appellant; dignitatibus et honoribus ornent; iisque larga concedant fipendia. Honoribus enim atque proemiis ad magna et audenda et perficienda excitantur ingenia; negatis vero illis, negliguntur etiam virtutes; atque vbi non defunt Mecaenates non deerunt quoque boni Medici. Denique etiam numero eorum limites et termini ponantur; vt neque pauciores adfint, quam ad fanandos aegros requiruntur; neque plures, quam Respublica alere poffit. Vid. conftitutio Medicis terrarum Prufficarum et Brandenburgicarum praefcripta.

III. Medicis prudentes atque exercitati iungantur Chirurghi. Hi pariter Collegio Medico fe fiftant et coram illo fuam aperiant peritiam: Neque fat erit feire artem coquendi emplaftra;

vel vnguenta, quemadmodum multis in locis existimant; sed oportet eos callere anatomen siue corporis humani fabricam, nosse situm viscerum, maiorum arteriarum, venarum, nervorum, tendinum, perspectam habere ossium figuram, numerum, nexum, structuram, vt eo felicius fractis, luxatis, vulneratis aliisque laesionibus et morbis mederi valeant. Qui praeterea curationibus et actionibus chirurgicis difficilioribus, quas *operationes* vocant, exercendis animum inducunt, vbi chirurgus non vulnera accipit, sed facit, hi felici cum successu illaesaque conscientia agere haud poterunt, nisi anatomes non solum vulgaris et rudioris, verum etiam subtilioris cognitione probe sint imbuti. b) Sed in his aequae, vt in Medicis, *sobrietas, temperantia et pietas* maxime desideratur: cum primis etiam *lenitas et humanitas* summopere ipsis necessaria est, quippe quae ad leniendos atrocissimos aegrorum dolores, quos saepe suis excitare coguntur actionibus, multum conducit. A morborum internorum curatione, nisi ab eruditis praeceptoribus eas rite prius didicerint, prorsus abstineant, et in laesionibus externis grauioribus, quae sine remediis internis non sanantur, Medicum peritum in auxilium aduocent. Nec abs re erit

b) Vid. Parentis dissert. *de subtilioris Anatomies necessitate*, Respondente HAHNIO itemque *de maiori anatomies necessitate in Chirurgia quam Medicina*, Respondente G. WAGNERO editae.

erit in casibus saepe obuiis certis sancire legibus, quid aegri chirurgis soluere teneantur, vt et horum et illorum querelae hac ratione tollantur. *Vellem chirurgos a tonsoribus separatos esse; vt illi, praesertim discipuli, tempus non radendis barbis, sed lectione bonorum scriptorum, sectionibus cadauerum frequentibus, visitando nosocomia aliosque aegros, vnde proficere possunt, consumant, sicque ad artem, quam profiteri aliquando volunt, non illotis, vt aiunt, manibus, sed omni, quae a bono chirurgo expectari potest, scientia et peritia instructi accedant, eamque in salutem atque emolumentum generis humani exercere aliquando valeant. conf. constitut. Chirurgis Region. Brunsvicens., Pruss. et Brandenb. praescript.*

IV. Neque defectus esse debet Medicamentariorum siue *Pharmacopoeorum* artis suae peritorum. Antequam vero ipsis priuilegia conficiendi medicamenta et dispensandi conferuntur, examini Collegii Medici etiam se submittant, et de sua, huic arti exercendae requisita, scientia respondeant. Deinde illis inculcetur, vt *simplicia*, tam indigena, quam exotica, intemerata sibi comparent, sollicito in locis conuenientibus ac vasis idoneis asseruent. *Composita* vero ex probis atque selectis simplicibus summa cura conficiant, ad ductum certi alicuius dispensatorii, vt Brandenburgici vel Augustanorum vel alius, quod pro norma a Collegio Medico ipsis propo-

nitur. Inprimis autem in praeparatione emeticorum, purgantium, mercurialium, opiatorum, aliorumque vehementiorum medicaminum ingredientia, proportionem et reliqua, huc pertinentia, exactissime obseruent. *Formulas remedium*, sic vti a Medicis praescriptae fuerunt, parent; nil praeter eorum voluntatem in illis cominuent, omittant, vel substituunt. Si vero lapsum quendam pennae, vel errorem in formula deprehendunt, vel aliquid legere, aut intelligere nequeunt, Medico, qui eam scripsit, id modeste indicent, atque illius ea de re sententiam exquirant. Schedulas ab ignotis et haud probatae auctoritatis Medicis ne quidem assumant, multo minus medelas iuxta illarum praescriptum parent. Praecipue vero medicamenta efficaciora et fortiora, heroica dicta, vt emetica, purgantia, opiata, mercurialia, maxime etiam menstrua et partum pellentia, nemini propinent, nisi a legitimo Medico ordinata fuerint. Idem de *venenis* cuiuscunque generis dictum sit: praeterea autem haec exacte seclusa et a reliquis medicaminibus separata esse debent; peculiare quoque bilances, marmora, pistilla, mortaria, cirbra pro eorum tractatione seruentur, ne damnum hisce inferatur.

Curatio autem morborum, et internorum et externorum, quam in pharmacopoliis non addiscere, atque hinc rite callere haud solent, ipsis prohibita sit. Praeterea eadem *virtutes*, quas Medi-

Medicis et Chirurgis necessarias iudicavi, a Pharmacopoeis pariter abesse nullo modo posse arbitror. *Sobrie, pie, temperanter vivant; cum primis etiam munditie sint studiosi, summaque ope nitantur, ut famulos atque discipulos his qualitatibus instructos sibi associant. Si pharmacopolia a Medicis, publica auctoritate constituta, visitantur, eos humaniter excipiant, omnia simplicia et composita, quae desiderantur, ostendant, nihilque abscondant. Si quid iners, inutile, aut corruptum censetur, illud aboleant, abiciant, et praestantissima innox in eius locum substituant. Multo minus vilia, parum efficacia aut corrupta simplicia levi pretio coemant; sed, his neglectis, recentia semper et optima in officinas suas inferre studeant, ut quaesitum effectum consueta dosi praestent. Denique pretia remediorum a Collegio Medico stabilita sancte obseruent. Nam ita ubique fere constituta sunt, ut praestantissima remedia pro iis aegrotantibus tradere ac vendere possint, nec opus sit, aegros et medicos corruptis aut inertibus fallere remediis, vid. constitut: Pharmacopol. region. Brunsvicens. Pruss. et Brandenb.*

V. *Obstetricibus quoque prudentibus Respublicae haud careant. Priusquam vero cura parturientium et nascendorum harum manibus traditur, earum non solum in arte obstetricia, quae profecto difficillima est, c) verum etiam in re*

D 3

ana-

c) Quemadmodum hoc quum ex libris de arte obstetricia,

anatomica scientia, vel a Collegio Medico, vel a Poliatrix exploranda est. Si quid enim iis scitu necessarium, certo id est partium generationi in mulieribus dicatarum notitia. Praesertim vero nosse debent, quomodo hae in grauidis et parturientibus se habeant: imo situs praecipui foetus in vtero, potissimum partus tempore, ipsas haud lateant. Vt vero haec omnia rite addiscere possint, Medici his in rebus probe experti sunt constituendi, a quibus erudiantur: id quod plerisque in locis neglectum hucusque fuit. Quamuis enim quilibet scire de imperitia obstetricum, deque erroribus, quos saepe committunt, conqueratur; pauci tamen inter Politicos, imo paucissimi sunt, qui vel cogitant quomodo hoc emendari et eiusmodi feminae ad munus suum idoneae reddi queant; quasi scientia haec ponte ipsis in mentem ac manus inuolaret, aut inter ideas mulieribus innatas pertineret. Parisiis, Amstelodami, Argentorati et Lipsiae huic malo mederi studuerunt, scholas condentes, in quibus ars obstetricia docetur; quorum exempla, vt aliis quoque in locis sequerentur, optandum est. Sed mulieres, quae huic operi exercendo se dare cupiunt, non solum artis peritae sint, verum etiam *piae, sobriae ac christianae vitae*

tricia, MAURICAEI, obstetricis Brandenburgicae, DEVENTERI, HOORNII, WIDEMANNIAE, tum ex chirurgia Parentis cognosci potest.

tae laudem prae se ferant. Enimuero tam matris quam infantis, duorum hominum salus atque vita in earum potestate sita est. Innumeras calamitates atque tristissimos euentus ex bonarum obstetricum defectu necessario oriundos

DEVENTERVS, Medicus Belga, in arte obstetricia versatissimus, Principibus et Magistratibus ante oculos ponere eosque ad has noxas declinandas exhortari, summa studuit industria: libro qui inscribitur *artis obstetricandi novum lumen* Part. II. enim, in praef. haec habet: Magi-

„stratus in breui hoc specimine videre poterunt
 „et percipere magna incommoda et calamitates,
 „quibus exponuntur subditi, necessaria opis penuria in illis angustiis, quando illorum filiae vel
 „uxores parturientes vel negliguntur, vel malis
 „adeo modis mulctantur, quibus hactenus nil
 „aliud fuit praesidii, nisi in solis lacrimis, quibus
 „necessarii subsidii penuriam deplorabant.
 „conf. constitut. obstetric. Brunsvic. et Brandenb.

VI. Interdum mulieres praegnantēs, vel per morbum, vel in partu intereunt, vel per vim externam emoriuntur. Foetui tunc, nisi matre ipsi succurritur, breui simul pereundum est, vel viuis vna cum matre, quod vel ipsi ethnici summum nefas et peccatum esse crediderunt, miserrime sepelitur. Quamobrem atrum istiusmodi et horrendum facinus abhorrens prudentissimus *legis Regiae* auctor fanciuit atque praece-

pit, d) *ne mulier praegnans demortua unquam sepeliatur, antequam foetus illi (quia alio modo succurri non potest) exsectus fuerit; imo illum necis reum iudicavit, qui contra fecerit, quoniam spem amantis, cum matre peremisse videtur.* Sed lex haec omni laude maior, ab ethnico lata, a christianis postea, quod mirandum ac dolendum, obliuione propemodum delata fuit, ita, vt plerique Theologi, Iureconfulti, Politici, et Medici de ea colenda atque obseruanda vix cogitauerint. Qua propter fieri etiam aliter non potuit, quam vt saepe illiusmodi infantes, qui matura defunctae matris sectione seruari potuissent, neglecta eadem, certae morti relictæ miserandum in modum interierint. Quam impium, crudele et abominandum vero illud ipsum sit, venerandus Parens iam dudum peculiari hoc de argumento scripta dissertatione, e) multis gravibus edocuit rationibus; cum quo etiam nunc *per Deum et omnia sacra rogatos esse volumus Principes et Magistratus quoscumque, vt rem tanti momenti curae cordique habere velint, et non solum ex amore christiano misereantur talium infantum, quorum ipsi etiam ethnici, vt ex laudata Lege Regia constat, serio miserti fuerunt; sed etiam*

d) Digestor. L. XI. Tit. VIII.

e) Quae sub titulo prodiit dissert. Medico-forensis, qua rationibus theologicis, legalibus et medicis ostenditur, *foetum ex utero matris mortuae mature exscindendum esse*, Altorfii 1720. 4.

etiam ob quintum S. Decalogi praeceptum, omnibus praefectis, aliisque iustitiae atque rerum publicarum administratoribus itemque sacerdotibus et obstetricibus serio praecipiant, ne tales infantes negligant, sed summam adhibeant curam, quo eiusmodi in casibus, ubi parturientibus vitae periculum imminere percipiunt, mox Medicos et Chirur-
gos expertos in auxilium aduocent, ut hi tales mulieres, ob crimen culpamue horrendi infanticidii ab urbe vel integra regione auertendum, poenamue diuinam praecauendam, in tempore aperiant, ipsamque infantem ex certo mortis periculo eripere studeant. Vid. diff. modo citat. §. XIII.

VII. Nihil funestius ciuium saluti *medicastrois*, nihil autem in plerisque Rebuspublicis his ipsis frequentius. Agyrtae, circumforanei, iudaei, vetulae, carnifices, gregum pastores, balneatores et sexcenti alii Hygeae sacra illotis aggredi manibus, atque in eius messem falces immittere non erubescunt; quemadmodum hoc rectissime tritum illud sermone prouerbium testatur:

*Fingit se Medicum quiuis idiota, sacerdos,
Iudaeus, uates, bistrio, rasor, anus.*

Quot uero et quantae in genus humanum noxae redundant, si eiusmodi homines aegris medendis manus admovent, qui nec corporis structuram intelligunt, nec morbos cognoscunt, multo minus eius sedem aut causas tenent, simulque remediorum vires, doses, praeparationes et usus

ignorant? Profecto cum HIPPOCRATE f) prudentissimi Medici in hunc vsque diem agnoverunt, artem medicam artem esse longam seu difficillimam, eiusque exercitium illis etiam, qui omnem aetatem et omne studium in ea colenda consumserunt, multum negotii facessere, multas noctes infomnes, diesque sollicitos creare, quando vere salutem aegrorum quaerunt, et intemerata conscientia artem suam, non in detrimentum aut interitum, sed in emolumentum et conseruationem mortalium exercere volunt. Saepe enim casus incidere solent, vbi sagacissimis etiam aqua haeret, et ii vix omni sua prudentia, scientia, experientia satis cauere possunt, ne aut committendo, aut omittendo peccent. Quid igitur de his exspectandum esse putas, qui ne primis quidem, vt aiunt, labris medicinae praecepta degustarunt? Horrenda facinora, neces et strages saeua nebulonum istorum temeritate perpetrari oportere, res ipsa loquitur. Quanto perere autem abominanda horum nequitia increpanda et damnanda, tantopere coeca illorum amentia deridenda aut dolenda potius est, qui se, sanitatem, vitamque huius generis homuncionibus confidunt. Nullus facile horologium, annulos geminis ornatos, aut alia pretiosa, si aliquid detrimenti passa sunt, homini harum rerum rudi reparanda committit. Quam multi vero sunt, qui sanitatem pretiosissimum thesaurum et diuitiis

f) Aphor. I. Sect. I. vbi ait; *Ars longa, vita brevis.*

tiis maiorem regalibus, cuius sine haesitatione reparandam offerunt! sed ipsimet plerumque temeritatis suae poenas luunt, et fero, sed damno saepe irreparabili, sapiunt. Lepide et ingeniose istiusmodi homines inter veteres iam perstrinxit PHAEDRVS sequenti fabula, inquiens: g)

*Malus quum sutor inopia deperditus,
Medicinam ignoto facere coepisset, loco,
Et venditaret falso antidotum nomine,
Verboris adquisiuit sibi famam strophis.
Hic quum iaceret, morbo confectus graui,
Rex urbis eius, experiendi gratia,
Scyphum poposcit, fusa dein simulans aqua
Antidoto miscere illius se toxicum,
Hoc bibere iussit ipsum posito proemio.
Timore mortis ille tum confessus est,
Non artis ulla Medicum se prudentia,
Verum stupore vulgi factum nobilem.
Rex advocata concione haec addidit;
Quantae putatis esse vos dementiae,
Qui capita vestra non dubitatis credere,
Cui calceandos nemo commisit pedes.*

Quae quum ita sint, non possum non cum HILDANO, Manu et ingenio praestantissimo, exoptare: „Vtinam Reges et Principes, quos Deus „veluti patres familias constituit, impostores illos imperitissimos, qui vbique fere tam arroganter ludunt de corio humano, ex officio reprimant; ex officio inquam, quemadmodum „enim paterfamilias infantibus suis, vt ignem et „venena tractent, non permittit, ne sibi met ipsis „et aliis damnum inferant: sic quoque huiusmo-

„di impostores et imperiti homines, qui suam
 „ipforum animam et salutem, aliorum vero cor-
 „pora et sanitatem tot periculis exponunt; in Re-
 „publica bene constituta, minime tolerandi ef-
 „sent. Neque vnicuique, quod nonnulli obijce-
 „re solent, licitum esse deberet, corium suum,
 „cuicumque libuerit, venale offerre. Hic enim
 „non de corio humano, sed vita et valetudine
 „hominum, de quibus magistratus, curam quo-
 „que habere debet, agitur. conf. eius opera lati-
 na p. 916.

VIII. Nunc ad *Nosocomia* se vertit oratio no-
 stra. Haec sunt hospitia, in quibus miseri, ege-
 state et morbis pressi, excipiuntur, atque tam-
 diu alimentis ac remediis, sumptibus tractantur
 publicis, donec pristinam recuperarunt valetudi-
 nem. Quamobrem, ea in qualibet Republica
 summe necessaria esse, patet. Nulla enim est
 ciuitas, quae non propemodum, praesertim si
 vicinia loca, pagos et villas simul consideraue-
 ris, abundet hominibus, quorum paupertatem
 morbi duriores, imo durissimam, reddunt.
 Sed in exstruendis his aedificiis ante omnia situs
 habeatur ratio: in ea enim loca sunt collocan-
 da, quae aere puro, sincero, libero gaudent; ne
 prauus huius halitus efficiant, vt medentes et me-
 dicamenta in cassum laborent; remota tamen
 paululum, si fieri potest, esse debent ab vrbi-
 bus, aut saltem certis suis cancellis inclusa et ab
 aliis aedibus separata. Etenim multitudo vapo-
 run

fum noxiorum, ex tot et tam variis morborum generibus aegrotis exurgens; facile in vicinia habitantibus nocere posset. Deinde nullus sit defectus eorum, qui decumbentibus opem ferant. Doctis igitur *Medicis*, exercitatis *Chirurgis*, peritis denique *Pharmacopeis*, Nosodochia destituta esse nullo modo possunt. Neque *ministri*, qui munditiei, alimentorum, verbo omnium rerum ad sustentationem pertinentium curam gerunt, deficient. Multo minus adminicula, tam alendo, quam curando necessaria, abesse debent. *Lignum* calefaciendis cubiculis sufficiat; lecti et calorem praebentes et quieti apti adsint; cibi atque potus salubres morbisque convenientes rite praeparentur, et iusto tempore porrigantur; ultimo *medicamenta*, quaecunque a medicis praescribuntur, comparentur atque adhibeantur. Et quando *chirurgicae curationes instituantur*, ut trepanationes, cataractarum ac suppressiones, sectiones fistularum, herniarum, calculorum, amputationes artuum, mammarum, cancerorum, sarcomatum aliorumque tumorum, ac similes, sedulo prospiciendum est, ut hae operationes rite peragantur, aegri postea debito tempore deligentur, cibentur, et quam diligentissime rursus sanentur. Tandem adhuc monendum duxi, in academiis, si vllibi, Nosocomia exstrui oportere. Hac enim ratione quamplurimis inferuiunt, varioque modo. Nam non illud solum inde commodum euenit, quod pauperes aegroti ibi recipiantur et a malis saepe gra-

vissimis curentur, quibus alias prae egestate aut inopia, ut saepius fieri solet, moriendum esset; sed hoc etiam accedit, quod ibidem scientiae salutiferae cultores optime in ipso artis exercitio institui queant, ut tanto felicius postea aliis in locis curationes aegrorum suscipere valeant. Porro, si qui his in aedibus emoriuntur, non tantum morborum natura et sedes egregie per cadauerum sectiones explorari potest, quo ad ipsam artem perficiendam nihil praestabilius; verum etiam hac ratione discendi cupidis desideratissima patet occasio, ipsam corporis humani fabricam cognoscendi. Praeterea in operationibus chirurgicis grauioribus et instrui et se ipsos etiam exercere possunt. Quae commoda profecto tanta sunt, ut nihil maius ad incrementum ac perfectionem Medicinae atque Chirurgiae, adeoque etiam ad commoda vniuersae Reipublicae conferri queat.

IX. Dantur morbi certis regionibus et populis vel solis proprii, vel iis adeo familiares, ut nulli frequentius obseruentur. Hos dixerunt *endemics*. Annotarunt solertes artis salutaris professores in Anglos tabem pulmonalem et rhachitidem; in Belgas, scorbutum ac calculum; in Tyrolenses, Salisburgenses et Heluetios, strumas; Hispanos, melancholiam hypochondriacam; Poionos, plicam; Gallos cum Belgis et Anglis, cataractam maiorem, quam in reliquis nationes, exercere tyrannidem. Nec Germani a
italiani

talium morborum labe immunes sunt pronuntiandi. Qui enim septentrionales inhabitant plagas, scabie vel scorbuto maxime diuexantur; qui autem versus austrum sedes sibi fixerunt, febribus acutis, haemorrhagiis et arthriticis affectibus magis tentantur. Praecipue autem Saxoniae superiori periculosissimum illud febrium exanthematicarum genus, quod *purpuram* sive *febrem miliarem* appellant, incunabula sua debet, ubi etiam in hunc usque diem frequentissime grassatur. h) Quid vero maius, quid excellentius praestari possit, quam mala istiusmodi funditus extirpare et integras gentes ab illis liberare? Excitent itaque Imperantes rerum naturalium ac salubrium cultores, ut illorum fontes, origines, causas sedulo inquirent. Hos autem vix alibi quam in aere, victu, aqua, vino, cereuisia, consuetudinibus, viuendi genere, certis populis peculiaribus, quaerere conuenit. Detectis causis, modos et artes illis tollendis aptos, excogitandi indefesso allaborent studio. Ad haec autem strenue tentanda, licet magni laboris et haud leuium saepe sumtuum opera sint, non solum ipsius rei praestantia; sed felicissimi multis in locis successus, variaeque gentes hac ratione a diris eiusmodi malis liberatae, vehementer exhortantur. *Stutgardia*, sedes Ducis Wurtembergensis, febribus pessimi moris, *Stutgardianae* dictis,

h) Vid. HOFFMANNI diss. de morbis certis regionibus et populis propriis, Halae 1703.

dictis, olim afflicta, has ipsas, stagno quodam vicino in pratum conuerso, vix amplius agnoscit: *Pisaurum*, ante exsiccatas paludes, vix vnum vel alterum nouerat ciuem decem lustra attingentem; hodie vero ibidem permulti octogesimum aetatis annum supergressi viuunt, vigentque. i) Forte pulmonum tabe tot Britanni non confumerentur, si alia ratione, quam lithantracum ope frigus pellerent ac alimenta pararent. k) Forte *calculus Belgas* non frequentius, quam alias exteruciaret gentes, si ab immoderato lacticiuorum cum acetariis vsu abstinerent. l) Forte Gallorum, Anglorum, Belgarum oculi rarius chirurgorum manus ad cataractas suppressendas exercerent, *si loco taminorum fornacibus, uti Germani, uterentur*. Interdum vero morborum endemiorum causae adeo absconditae latent, vt nulla cognosci opera possit. Interdum, si etiam oculis istae patent, ita sunt comparatae, vt tolli nullo modo queant. Rebus ita se habentibus, omnem mouere lapidem decet, ad optimam methodum et praestantissima auxilia morbis eiusmodi curandis excogitanda. Sed ad haec tam inuenientia, quam ad illa eruenda remedia, quibus mala endemia radicitus exterminantur, magna ingenia

i) Vid. supra Sect. I. N. XI. pag. 30. seq.

k) Tertia fere pars hominum hoc malo Londini rapitur, asseuerante HOFFMANNO, l. c.

l) HOFFMANNVS l. c. et DENISIUS obseruat, de calculo.

ingenia mirifice excitabuntur, si hunc in finem adhibiti labores a Principe aut Magistratu honoribus et proemiis compensantur. Laudibus itaque celebrandus hic est Amstelodamensium senatus, qui IACOBVM BEAULIEV (vulgo *Frere Jacques*) inventorem nouae cuiusdam methodi calculum ex vesica excindendi, praeter plures alias grati animi tesseris exhibitas, instrumento aureo ad artem pertinente honorauit, cui inscriptum erat: OB CIVES SERVATOS. Vide Parentis chirurgia latina proxime proditura, Part. II. cap. 143. de sectione laterali.

X. Tandem accedimus ad exponenda Imperantium officia *morbis grassantibus epidemicis praestanda*. Inter hos *dysenteria, febres malignae, petechialis, Hungarica* et ipsa denique *pestilentia* praecipui sunt. *Pestis* tamen omnium saeuissima est: hinc potissimum quoque dispiendum erit, quomodo huic furenti optime resisti possit. *Sed alia sunt agenda, si lues ista in ipsis terrae alicuius visceribus iam saevit; alia, si in vicinia tantum tragicos suos adhuc edit effectus.* Si adhuc extra fines alicuius imperii, regionis vel urbis, tunc omnem curam adhibere Magistratum oportet, vt illam a suis arceat limitibus. Nam,

Turpius eiicitur, quam non admittitur hostis.

Tollendum igitur mox erit omne cum infectis locis commercium. Nullae merces, cumprimis

ex lana aut gossypio confectae, pecunia, litterae, bestiae, homines, sub grauissima, imo ipsius mortis poena, ex illis plagis venientes admittantur, donec necare desierit. Hac enim ratione iam saepius integrae eaeque magnae regiones a peste immunes conseruatae sunt; quamuis in vicinia vehementissime saevierit. Atque tunc quidem, si iam desit, per aliquod adhuc tempus certis in locis extra vrbes quadragenariam agere moram debent. (*quarantaine* appellant) quicumque ex terris illis aduentantes regiones, quas lues pestifera non diuexauit, intrare cupiunt. Litterae quoque ac merces, inde recens aduectae, ibidem aeri prius libero aliquanrdiu exponantur, atque fumo aceti, vel vapore baccarum aut ligni iuniperi etc. suffumigentur. Ast ne per solum aera virus illud propagetur, repugnandum est, consilio et remedio diui HIPPOCRATIS, igne. Exstruantur rogi ex ligno abietis, pini, quercus, iuniperi, variisque aliis plantis aut stirpibus, praesertim e regione locorum pestiferae lue infectorum, et aliquoties in die concrementur. Neque vana tunc est frequens maiorum explosio tormentorum bellicorum. Non solum quia aer hoc ipso vehementer commouetur ac contremiscit, quo purior redditur; verum etiam quia spiritus sulphuris et nitri, in puluere pyrio contenti acidi, malignos vapores egregie corrigere atque potenter destrueri valeat. Minor quoque vis erit veneni suum propagandi contagium, quando illud nullum inuenit

nit fomitem, aerem scilicet putridis inquinatum halitibus. Omnes igitur caussae et occasiones, quaecunque eum impurum efficere queunt, summa cura praescindendae. Vrbes, pagi, villae a quibusvis fordibus, in putredinem facile pronis, diligentissime repurgentur. Demortua animalia in profundis cryptis terrae mandentur; minime autem cadauera eorum, vt alias saepe, sed more pessimo, fieri solet, iuxta vias publicas insepulta eiiciantur. Tenendum praeterea est, quod iam illo tempore, quo nondum feralis iste generi humano morbus, regionis alicuius terminos transiit, aut hoc fieri facile posse, haud vana praefagia metuere iubent, quod, inquam iam tum Medici, Chirurgi ac Pharmacopoei assumendi, et omnia, quaecunque tam ad victum, quam ad medicamenta pertinent, larga satis copia comparanda sint. Praecipue curandum, vt sufficiens copia vini, aceti, pomorum citreorum, tanquam efficacissimorum contra pestilentiam remediorum, praesto sit. Haec enim postea, praesente iam peste, obtineri amplius nequeunt: dum nemo aliquid in eiusmodi regiones inferre vult. Vnde relatum legimus, quod ex harum rerum defectu interdum plures, quam ex ipsa vi morbi, interierint.

XI. *Quando in ipsis regionis alicuius visceribus pestilentia furit, ante omnia ortus siue causae eius indagandae; simulac vero detectae, si fieri potest, extemplo tollendae.* Deinceps ad

pestem fugandam constitutis Medicis, Chirurgis, Pharmacopoeis, ministri ex utroque sexu selecti iungantur, qui aegrotantibus alimenta afferant, et ad opem ipsis ferendam, officiaque praestanda prompti sint atque parati. Hi tamen aequae, ut medentes, peculiaribus notis a reliquis distinguendi hominibus, quo bene valentes, praecipue pusillanimes, eorum fugere consortium possint; si quidem illis propter quotidianam cum aegris consuetudinem, vel ipsismet, vel vestimentis tantum semper fere aliquid veneni contagiosi adhaerere solet. *Nec ager aut pagi inopes relinquendi: sed Medicis, Chirurgis, Pharmacopoeis, omnibusque praesidiis, pellendo morbo necessariis, prospiciendum ipsis est. Praeterea aedes contagio affectorum suis quoque signis notentur, ut eadem cognosci ac evitari possint: exuviae defunctorum citissime, extra moenia sepeliantur, atque hoc quidem noctu, sine pompa; ne meticulosis terror horrore, affectus tunc temporis periculosissimi, crebris funeribus incutiantur. Aer interim quoque solertissime repurgandus est, excitato fumo per acetum, superfulum lateribus aut laminis ferri candentibus, pulvere pyrio, explodingo tormenta, accendendo ignes, comburendo, ubi ligni copia est, rogos, remouendo sordes quascunque in putredinem pronas. Peculiaribus insuper scriptis et constitutionibus publicis manifestandum erit, quomodo quilibet contra pestis virus optime se munire queat, vel corpus suum ita disponere,*

nere, vt si forte eadem corripatur, illius vis maiorem inueniat renixum, adeoque minori faevire vehementia valeat. Iisdem libellis iussu Principum sine fumorum Imperantium exponendum quoque est, quibus curis quovis in loco, magistratus atroci huic morbo obuiam ire debeat. m) *Aliis quoque contagiosis et epidemicis grassantibus morbis*, diligentissime eorum causa erit indaganda, atque si reperta, et id fieri potest, in tempore remouenda; ceterum omnia

E 3

nia

m) Huius generis libelli permulti typis expressi sunt, ex quibus prae ceteris commendari merentur, qui de peste Polonica, Prussica, Danica, Hungarica, Austriaca, Hamburgensi et Ratisbonensi in lucem prodierunt. Egregia quoque sunt illa praecepta, quae cura et iussu Ducum Brunsvic. et Luneb. RVDOLPHI AVGVSTI et ANTONI VLRICI 1680 ad pestem a suis regionibus auertendam et fugandam publicata fuerunt, quibus, iisdem Principibus gloriosissimis prospicientibus, annexa est appendix de dysenteria profiganda, eodem tempore funesta. Atque hoc etiam in loco deprædicare debemus, Sereniss. Ducis Brunsv. ac Luneb. nunc regnantis, CAROLI, Domini nostri clementissimi, mirificam pro salute publica sollicitudinem: qua effectum est, vt, quum anno 1736. in terris suae potestati subiectis, dysenteria vehementer grassaretur, consilia euulgarentur, quomodo illo tempore benevalentes sanitatem praesentem conseruare et ab ista lue sibi cauere deberent; decumbentes vero morbum istum optime pellere ac sanitatem amissam recuperare possent.

nia pariter remedia adhibenda, quae a bene valentibus luem auertere, in aegrotis vero tollere cito, tuto et optime valeant.

SECTIO III.

Quaenam sint imperantium officia sanitatis publicae causa tempore belli praestanda.

I.

Exposuimus nunc Principum curas, circa valetudinem ciuium tempore pacis versantes; restat adhuc, vt illorum *officia sanitatis publicae causa, tempore belli praestanda*, breuiter pertractemus. Hic potissimum ipsorum ratio est habenda *militum*. Vbi praecipua belli Ducis cura mihi in eo versari videtur, *vt iuuenes seu viros seligat fortes, vegetos, robustos*. Ipsis enim non solum cum hoste, verum etiam tempestatis iniuriis, cibi et potus inopia, ac prauis qualitatibus, quietis sufficientis defectu, aliisque sexcentis calamitatibus saepissime decertandum est. *Imbecilles igitur, debiles, infirmos, inter milites, ne suscipi quidem multo minus ad arma gerenda cogi oportere, patet*; nisi forte summa necessitas illud iubeat. Composito ex manu selecta exercitu, et eodem contra hostem educto, Imperatores, summo studio atque opera curare debent, vt nunquam *commeatus* deficiat. Vti enim Venus, sic etiam Mars, sine Baccho et Cerere friget. Imo rerum gestarum annales docent, quod saepe,

saepe, hoc neglecto, vastae copiae non ferro, sed inedia et morbis inde oriundis interierint. Memorabile, aut horrendum exemplum in HERODOTO relatum legitur: vbi commemoratur, exercitum a CAMBYSE Persarum Rege contra Aethiopes, longaeuos dictos, missum, propter neglectum rei frumentariae apparatus, in tantas redactum fuisse angustias, vt consumtis omnibus alimentis, iumentis quoque et equis, milites tandem fortiti, ex se ipsis decimum quemque comederint. Lib. III. c. 5. n) Sed non tantum de visu parando, aut quoque de eius salubritate sint solliciti. Adeoque sedulo operam nauent, vt cibus et potus, sanitati conueniens, in castra

E 4

adue-

n) Propter huius rei incuriam grauiter etiam aliquando ALEXANDRI M. copiis fame et pestilentia luctandum fuisse, CVRTIVS memoriae prodidit. Consumtis, inquit, alimentis, Macedones primo inopiam, deinde ad vltimum famem sentire coeperunt, radices palmarum, namque sola ea arbor gignitur, rimantes. Sed quum haec quoque alimenta defecerant, iumenta caedere aggressi, ne equis quidem abstinebant. Famem deinde pestilentia sequuta est: quippe insalubrium ciborum noui succi, ad hoc itineris labor, et aegritudo animi vulgauerant morbos; et nec manere sine clade, nec progredi poterant: manentes fames; progressos acrior pestilentia urgebat. Ergo strati erant campi pene pluribus femiuiuis, quam cadaueribus Lib. IX. cap. X. Quae ex recentiori historia huc peti possent exempla, silentio praetermittere conuenit.

aduehatur, valetudini autem aduersans, ab iis arceatur. Praeterea quia milites variae tempestati expositi, *vestitu* contra eius iniurias sufficiente, corpus tamen non grauante, muniantur, vt tam Syrium vrentem, quam Iani frigora perferre valeant. In castris *munditiei* gnauiter studendum; ne aer vaporibus putridis refertus, morbos gignat contagiosos. Illicita et impura *Venus*, quae vt plurimum Marti associare solet, superioribus coerceatur legibus; quia hac ipsa viri militantes effoeminantur, o) eneruantur et tetricis saepe morbis inficiuntur. Hoc bellum Neapolitanum inter Hispanos et Gallos sub fine seculi decimi quinti gestum declarauit. Vnde Galli turpissimum morbum, qui lues venerea seu morbus gallicus vulgo solet vocari, reportauerunt; a quibus deinceps ad ceteras Europae gentes propagatus fuit. Concedendum pariter non est, vt *ebrietati* impune indulgeant. Eos enim debilitat ac elumbes reddit; et saepe iam, quemadmodum historicarum monumenta probant,

- o) Gens Lydia industria quondam potens et manu strenua, effoeminata mollitie luxuriaque virtutem pristinam perdidit, et quos ante Cyrum inuictos bella praestiterant, in luxuriam lapsos otium et desidia superauit. *IUSTINVS* Lib. I. c. 7. Secundum *CURTIVM* nullus locus disciplinae militari magis nocuit Babylone. Quia nihil urbis eius corruptius moribus nec ad irritandas irretiendasque immodicas voluptates instructius. Lib. V. c. I.

bant, in culpa fuit, ut hostis truces edere strages atque insignes adipisci victorias potuerit. Ita enim vastus Scytharum exercitus, qui per viginti octo annos Asiae imperium obtinuerat, inebriatus aliquando tenui Medorum manu ad interuersionem usque caesus est, teste HERODOTO Lib. I. cap. 106. *In itineribus faciendis* cauendum quoque sollicitè est, ne exercitus nimis longis ac continuis, sine interiecta mora aut quiete, institutis migrationibus fatigetur. Delassatus enim hosti vix resistendo, multo minus vincendo et fugando par erit.

II. Haec omnia, quanta fieri potest sollicitudine, obseruanda sunt. Ea tamen accurate semper obseruare, propter ipsam belli rationem impossibile est. Quinobrem variae et multiplices castra sequentibus ineuitabiles sunt aegritudines. Hae igitur, omnium tamen maxime vulnera, quae in praeliis committendis, in urbibus oppugnandis, in excursionibus faciendis, vario modo, punctim, caesim, per sclopeta, tormenta vel alia ratione belligerantibus infliguntur, petunt medelas et auxilia. Quae quum ita sint, opus, quin imo necesse est, ut Principes curent, *ne milites aegrotantes, aut vulnerati inopes relinquuntur.* Constituantur hunc in finem periti *Medici, Pharmacopoei et Chirurghi*, qui decumbentibus subueniant. Hi vero omnibus arti exercendae requisitis medicaminibus ac instrumentis abundare potius, quam carere debent. *Erigan-*

tur quoque Nosocomia castrensia, ubi cuncta, quae tam ad curandos, quam alendos aegros necessaria, praesto sint. Quibus rebus si probe militantibus prospectum est, non dubitandum, quin tanto maiori animo castra sequentur, et cum hoste congredientur; dum omnia in promptu vident auxilia, quibus, si forte vulnerantur, sanari atque feruari poterunt. Denique etiam hoc tacere non possum, quod non tantum ius et decorum belli, verum etiam propria victoris atque multorum aliorum hominum salus a victore semper flagitet, caesas in pugnis, certaminibus, praeliis, urbium oppugnationibus et expugnationibus, vel alio modo trucidatas aut defundias copias cito profundeque sepeliendi. Etenim neglecta vel retardata horum cadaverum sepultura, ea breui putrescunt; et tetri ex iis exiugentes halitus saepe tantopere aera inquinaverunt, ut pestilentiam, vel saltem huic quam proximos morbos induxerint, longeque maiores, quam ipse hostis strages ediderint. Post cauentum ad Arbela proelium grauissimos morbos odor cadaverum totis iacentium campis vulgavit, teste CVR TIO. Lib. V. c. 1. *Id quod vltima Philippoburgi obsidio, recentissimum exemplum, egregie confirmat: ubi pessimae indolis febres ex foetore, a tardiori occisorum sepultura producto, exortae, plures adhuc Gallos, quam ipsa Germanorum, arma interfecerunt.*

III. Calamum hic figere liceat, quum ex hactenus dictis potiores Imperantium curas pro ciuium sanitate conseruanda, robore promovendo, morbis auertendis, pacis et belli tempore suscipiendas satis patere existimem. Si Numen supremum vitam ac sanitatem concedet, eas aliquando vberiori illustrare commentario meditabor.

II.

BVRCARD. DAVID. MAVCHARTI

Differtatio

*de inspectione et sectione legali, harum-
que exemplo speciali.*

Tubingae, 1736.

Respond.

IO. MICHAEL SALZER.

P R A E F A T I O.

*Segnius irritant animos immissa per aures,
Quam quae sunt oculis subiecta fidelibus, et
quae*

Ipsæ sibi tradit spectatorem.

Horatianum hocce dictum longe se diffundit lateque per totum studii physici atque medici ambitum. Physicae, quam vocant, specialissimae partes, Botanica, Chymia, Anatomie sexcenta profecto suppeditant in hanc rem specimina. Segnius autem non modo irritant afficiuntque animos, quae vel libris saltem, vel viua etiam voce traduntur in hac doctrina, sed

sed tardius quoque arripiuntur, obscurius concipiuntur atque difficilius retinentur: Cum e contrario physicum quoduis obiectum, sub sensus cadens, vno obtutu saepe rectius intelligatur, quam exquisitissima atque amplissima descriptione.

Quanti pariter intersit medici, haustis quidem antea debitis principiis, in rem praesentem descendere, affectus p. n. les inspicere ac rimari actu, illi maxime inter Practicos novitios experiuntur, qui sine praeuia manuactione, in praxin irruunt clinicam, et illotis manibus accedunt ad lectus aegrotantium. Vnus ergo etiam hic facit artificem!

Quamobrem vel solum hoc argumentum mihi sufficere videtur pro reddenda thematis electi ratione. Cum enim plenissima nuperime cunctis medicinae studiosis facta sit copia, occasione quidem homicidii tristissima, methodum instituendae inspectionis atque sectionis legalis oculis auribusque hauriendi, illam ipsam pro specimen inaugurali proponere, atque sic non modo clariss. Dom. commilitonibus amplissimam dubiorum materiem, sed et Venerandis, qui pariter opponendi spartam beneuole suscipient, Dominis Professoribus exoptatissimam tam suppleri, quam emendandi, si opus videatur, praebere occasionem, operae praetium duxi.

Memori certe teneo mente, quod toties nobis inculcauit Dom. Praeses: *AngiBelav* anatomicam

micam esse primum medicinae cimelium. Et quamvis communiter illa magis de Professore, quam Practico requiratur Medico, vel solus tamen rite instituendi sectionem legalem rigor et dependens inde iudicium medicum satis superque testantur, quam prope summum anatomiae studium et triuales, vt ita loquar, tangat medicos, tantoque magis deuinciat illos qui solitarii in singulis prouinciis, sine consortio et adiumento versatorum, grauissimo tali insudant obiecto, e cuius dextra, vel inepta excussione et administratione vel infons capitali poena plectitur, vel maxime fons absoluitur.

Quam inscite, quam imprudenter, quam proterue grassantur eheu saepius inepti Medici atque Chirurghi in viscera mortuorum! quam audacter ludunt de corio humano! Quam certam, quam deplorandam ex incertissima, falsa atque infalsa obseruatione ac hypothese viuis facile afferunt internecionem!

Vtinam et hoc sibi capiant nonnulli Iure Consulti, qui communi principio: Artifici in sua arte credendum esse, seducti, quasuis subinde renunciationes medicas, dummodo sint clarae et positivae, pro norma suarum decisionum simpliciter acceptant, neque ad lapidem lydium expertiorum atque plurium medicorum reuocant! Minima enim circumstantia variat etiam hic totum ius.

Inpraesentarium itaque breui primum perstringam potiora de rite instituenda inspectione ac sectione legali praecepta, deinde vero ipsum qui huic dissertationi ansam praebuit, casum subnectam atque scholiis nonnullis illustrabo. FAXIT DEVS feliciter!

Insp^{er}tionis atque sect^{er}tionis notionem adeo communem facilemque puto, vt noctuas ferre Athenas videri posset, qui circa horum terminorum explicationem desudare voluerit: Nihilo tamen secius pauca erunt de illa praelibanda. Quamuis enim inspectio et sectio legales pari vt plurimum passu ambulent, neque sectio possit debeatque sine inspectione administrari, male tamen confundi solent hi termini et pro aequi polentibus sinistre haberi. Nec confusioni parit excusationem limitatio inter viui et mortui inspectionem. Siue enim corpus viuum, s. exanime subiiciatur medico tali scrutinio, quamdiu solo stat oculorum iudicio, nec cultro examinatur anatomico, nonnisi simplicis nomen inspectionis mereri, quamprimum vero cruentae inferuntur manus, et partes corporis diuiduntur anatomicis instrumentis, tum demum sectionem posse adpellari, nec solo inspectionis titulo inscribi debere per ipsam rei naturam abunde patet.

Praedicatum vero, quod hisce additur, *legale*, statim innuit, non hic sermonem esse de quauis

quavis et privata inspectione ac sectione, quas Medicus et Chirurgus sua sponte, vel amicorum rogatu suscipiunt in viuis mortuisue, vt sufficientem hauriant notitiam tum morbi atque symptomatum, tum praecipue causarum morbificarum: sed agi potius de tali, quae per leges atque magistratum imperatur.

Sunt vero quam plurima *medicinae huius forensis obiecta*: Grauiditas, vera, legitima, partus legitimi, clandestini diiudicatio, partus caesareus, abortus, monstra, aetas foetus ac adultorum, sexus dubius, potentia l. impotentia virilis, sterilitas mulierum, infectio venerea, aut alia impuritas foeda, contagiosa, fluor albus, malignus, epilepsia, atretae etc. diuortii causae medicae: melancholiae, maniae, delirii iudicium, virginitas integra l. laesa, sodomia, morborum simulatio, veneni assumptio, propinatio, fascinum, sinistrae malaeque curationes, damnum permanens, homicidium variaeque corporis humani laesiones violentae etc. etc.

Horum quidem alia simplicem deposcunt ocularem inspectionem, alia in mortuis scil. coniunctam sectionem. De altera hac classe mihi erit sermo potissimum, adeoque de *Inspectione et sectione legali rite instituenda iudicioque medico*, quod renunciationem vocant, debite formando. Quanto enim inspectio vulnerum in viuis, mone[n]te Bohnio, est incertior et coniecturalis magis, tanto debet esse in mortuis euidentior atque certior.

Cum

Cum autem in eo maxime cardo rei tum vertatur, ut adhibito acri studio atque iudicio causa mortis eruatur, per firma stabiliatur argumenta et claris atque positivis verbis declaretur, atque sic *mixtura* quaedam *diagnosis* ac *pathologiae* sit pro fundamento, in aliis vero quam plurimis casibus, ubi de sola vivorum inspectione agitur, ipsa *prognosis* sit *pars* primaria et *essentialis* medicae renuntiationis, ipseque finis, propter quem suscipitur inspectio, non video, quo iure celebrer. Bohnius, in suo de renuntiatione vulnerrum tractatu, hanc medicinae partem soli vindicaverit pathologiae.

Neque enim quae illustre medicorum decus, Frid. Hoffmannus medicinae suae rationalis systematicae statim in praelegomenis contra semioticam in genere affert, eamque numero partium medicinae, separatim et distincte tradendarum expungit, stringere videntur. Ratio, certe quam affert, quod scilicet symptomata morborum, quae in pathologicis tradi debeant, signa et dignoscendi et diiudicandi aegritudines simul ministrent, nondum euincit, quod probare debebat, quod pace quidem tanti Viri dixerim. Si enim vel maxime sola morborum symptomata sint ipsissimum Semioticae fundamentum, in pathologia tradendum, hinc tamen haud consequitur, ergo Semiotica specialiter et distincte non est tractanda; Imo potius, quia solidae et rationali curae medicae locus esse non potest,

nisi agnitis prius morbi, subiecti et causarum signis, illaque ipsa morborum Symptomata, quorum indagare causas iubet pathologia, constituuntur et examinantur tanquam harum causarum signa, in medicis institutionibus haec pars, quae de signis agit, per sua generalia et specialia praecepta distincte doceri meretur: Quid sit signum, quotuplex, qui fontes, quae cautelae etc. Et tum demum haec recte in pathologia ad quosuis Speciales affectus morbificos applicantur propius.

Sed neque Symptomata morborum sola constituere Signa dignoscendi atque diiudicandi multis facile patet exemplis: Res, medicis sic dictas naturales et non naturales, aetatem, temperamentum, sexum, dispositionem haereditariam, influxum astrorum, aerem, cibum, potum, somnum, vigilias, excreta, retenta, animi pathemata, motum, quietem, nec non iuuantia et nocentia, quae omnia scil. phaenomena fontes constituunt signorum anamnesicorum, diagnosticorum atque prognosticorum, quis ad Symptomata morborum indiscriminatim referre audeat? Taceo, quae nonnullis lubrica videntur, genethliaces, physiognomiae, chiromantiae, antropometriae principia, vnde futuros e longinquo prospicere morbos fatagunt et praesentium diuinare euentum. Hinc, tenui meo iudicio, praestat veterum medicorum insillere vestigiis et nonnullorum e recentioribus aemulari
studium,

studium, qui Semioticam, eiusque praesertim prognosticam partem ex professo tradiderunt.

Sed redeundum est e diuerticulo in viam, atque nunc progrediendum ad illas *quibus inspectionis et sectionis legalis prouincia demandari solet, personas.* Primariae procul dubio sunt *medicus* atque bini *chirurgi*; in casibus sexum femininum praecise respicientibus, subinde etiam obstetrix, eaque, vel iuramento olim iam praestito ad eiusmodi munia obeunda, vel tum demum obstrictae et legitime ad hunc actum vocatae a Magistratu: quibus iuxta leges et morem huius ducatus duo adiunguntur Scabini s. testes, atque Actuarius, quorum omnium officium est, partim solícite et prudenter inquirere ac diiudicare partes laesas, partim viso reperto fidem oculis manibusque testari, partim obseruata fideliter statim annotare.

Lubens hic mitto varias quaestiones et cautelas in foro iuridico ventilandas; Id tamen facile concessero, palmam, et ipsum maxime *sectionis negotium* illi rectius deferri et iniungi, qui arte secandi et scientia anatomica magis est imbutus, id vnice dolens, quod subinde coecus coecum ducat, neque in Germania multi reperiantur Chirurghi qui de hac praerogativa certare possint cum Medicis. Obstetrices, vero vt plurimum in tam spissis ignorantiae tenebris caligant, vt supra sexum potiozem in eiusmodi scrutiniis atque iudiciis minime possint exsplendere.

fcere. Quaesivit aliquando Dn. Praefes ex obstetrice quadam veterana, inter reliquas genitalium muliebrium partes, quid tubae sint fallopianae, haec res, respondit simplicissima mulier, nos quidem foeminae, filuam nigram inhabitantes non possidemus. Sufficiat vnicum, loco mille aliorum, simplicitatis et ignorantiae specimen.

Ante Sectionem, vel *sub illa ipsa* caueat sibi medicus, ne praecoci iudicio aut fluctuante haesitantia, aut tumultuaria confusione Rabulis nonnullis vel excipiendi, vel et cauillandi praebeat ansam, neque etiam thraonica ostentatione et intempestiua, praesentes anatomen docendi, fedulitate gloriolam captando tempus inutiliter terat, το εγγορ vero tractet perfunctorie.

Tempus Sectionis, si arbitrio medici relinquatur, varium est. Sectio, quae per legem, sic dictam, regiam praecipitur, nullam admittit moram; mox enim, vel quam minimo fieri potest interuallo, ab obitu grauidae matris liberare suo ergastulo embryonem oportet. Tempestate etiam calida atque humida in genere citius cultro anatomico subiicere cadauera decet, illorum praecipue, qui inflammatione, gangraena, sphacelo et similibus putredinem fouentibus morbis sunt defuncti. Vnde pro circumstantiarum varietate, 12. vel 24. a morte horis ordinario solet institui sectio. Ne tamen foetidissima putridorum effluuiorum nebula suffocentur sectores

res atque adstantes, reponi cadauer (nisi commotionem aliae prohibeant circumstantiae) potest in locum frigidum, aut glacie obtegi, spirituque vini irrorari, inter secundum vero aërë libero ventilari hypocaustum, aut variis imbui medicatis fumis, tabaci praesertim.

Sunt vero subinde casus, qui *cadaverum commotionem* atque *translationem* non aequè admittunt, quibus scil. vel distrahi vulnus et fractura vel in vase infarctus interno liquor exprimi et diffundi, vel haerens alicubi singularis causa mortis dimoueri, vel tensae partes membranaceae mollioresque runpi, vel alia mala possent induci.

Quanto igitur minus in *cadaveribus* iam *putrescentibus* et diu a morte *effossis* iterum, distinctae et plenae inquisitioni medico-legali ordinario locus superest, tanto maiori etiam iure nauseabundum, *inutilem noxiumque hunc laborem deprecantur* atque respuunt *medici*, vel saltem in extrema talis officii necessitate largiore praemio sunt digniores.

Ad manus sunt *adaequata instrumenta*, Cultri anatomici varii, vossella, tubulus, forfex, specilla, ferra, cunei, spongiae, acus, filum, vasa fictilia maiora atque minora, aqua repleta. *Locus sectionis* ipso partim lumine solis, candelarum cereorumque flexilium sufficienter sit illustratus, et cadauer super asseres, vel tabulam, aut alias, in iusta altitudine supinum collocetur,

atque linteis vestibusque suis exuatur, obseruato tamen et hoc medici decoro, vt ne ultra necessitatem verendas partes nudo adstantium adspectui perpetuo prostituat. In variis tamen casibus, e. g. contusionis, calcitrationis et aliarum laesionum externarum, herniae incarceratae, veneni accepti, *partes externae virorum genitales* solícite non minus *inquiri debent*, ac muliebres in suspícione laesae virginitatis, abortus, puerperii, grauioris procidentiae vel haemorrhagiae vteri. Tum inspicitur omnium primo totum vndique corpus et inquiritur, annon *ruboris, livoris, sugillationis, contusionis, tumoris, solutae unitatis, depressionis, luxationis, fracturae, neglectae* in foetibus *ligationis funiculi umbilicalis* et similibus occurrant vestigia? quam sagacem tum dispicere medicum oporteat et vel *leuiusculas laesiones* externas *studiose rimari*, in fraudem et necem callidae gentis, maxime infanticidarum variae docent historiae: e. g. adactae per tenellam foetus fontanellam acus in cerebrum vsque, impulsí filii orichalcei acutioris per narium alterutram et os cibiforme, it. alius in abdomen vsque, probabiliter per anum et intestinum rectum, intrusi, quale horrendum affert exemplum celeberr. b. Harpprecht ^{a)}. Vnde dispalescit in casibus variis intricatis *attendendum* esse porro ad omnia, quibus humanum corpus patet, *ostia: Narium foramina*, num obturata, obstrueta, aut violentae

a) Consil. Tubing. Vol. I. Cons. XVI.

violentae compressionis indicium praebentia?
Oris, an sanguine, spuma, cibus regurgitantibus
aut aliis heterogeneis infarcta? *aurium*, num san-
guine, pure etc. perfluant.

Etiam si vero nulla *laesionis externae vestigia*
compareant, ideo tamen non semper euincitur,
nullam talem esse illatam; hinc neque sectionis
labore medico licet supersedere b). Alias vero
detractis fasciis, compressis, emplastris, pluma-
ceolis, turundis, si quae talia e chirurgica tracta-
tione praecedanea occurrunt, *specialissimum* ex-
terni loci affecti *scrutinium* instituitur, atque *lae-
sionis regio, magnitudo, directio, profunditas* ali-
aeque qualitates examinantur, terminisque techni-
cis describuntur. In limine huius operis grauif-
sime mox impingunt illi qui anatomiae minus
gnari regiones corporis externas, varia denomi-
natione distinctas, misere confundunt. Quam-
uis enim Bohnio facile largiar, non esse de ab-
soluta necessitate, omnium integumentorum, per
quae traiecit vulnus, sollicitam semper instituere
vel sectionem, vel enumerationem; subinde ta-
men et haec cura non est superflua, et *technica
singularum partium appellatio* de sectoris et eru-
ditione et diligentia non vanum exhibet testi-
monium.

F 4

In

b) Conferatur Bohnius de renunciat. Vuln. pag.
24. 25.

In *vulnere* porro rite determinando attendendum est, an *inflammatum, gangraenosum, lividum, siccum, suppurans, ichorosum, cruentans*, siue sanguinem, et qualem, an sincerum, spumofum, grumofum aut aliud eructet liquidum? an *tumidum, emphysematicum*? an aliis *heterogeneis*, laciniis vestium, indusii, aut solidis aliis *obturatum*? quaenam fuerint *immissae turundae*, plus minus durae, longae, cauae? Quaenam *epithemata, unguenta, balsama, TRae ischaemae, illitae*?

Cadaver in eum situm, quo vulnus fuit inflictum, *restituatur*, quantum fieri potest, vel saltem in relatione indigitetur. Quantum enim differat situs internarum atque externarum partium, pro diuersitate situs totius corporis erecti, inclinati, iacentis et varie conuersi hominis, autopsia facile docet, et Celeberr. Winslouius passim in suis scriptis anatomicis inculcat.

Vulnus specillis mollioribus - flexilibus, e minoribus cereis, vel plumbeis filis, aut aliis, suspensa manu, et ne quid nimis, *exploretur*, sollicitate cauendo, ne vel hac opera vulneris dimensio et directio peruertantur, vel intus molliores et lacerae partes pertundantur vterius. Vnde statim patebit, an cutaneum saltem, et nonnisi corporis integumenta, an vero profundius musculos aliasque partes molles durasue et in ipsam vsque cavitatem aliquam traiecerit s. ventrem? Vbicunque ergo vulneris vel vnus, vel plurium
mani-

manifestum habetur vestigium, ibi oculos manusque figit Sector, illamque corporis partem omnium primo scrutatur ac separatis detractisque integumentis variisque adiacentium impedimentis, ab externis ad interiora prouide pergit.

In apertione vero abdominis communem illam Chirurgorum methodum iure meritoque damnauerim, quae valida maiore acu incurua filum robustum traicit per umbilicum, vt suspenso et eleuato hoc, eo tutius adornari possit sectio integumentorum abdominis, citra laesionem intestinorum, quae scalpelli in cauum penetrantis se statim obiciunt apici. Incidit sic incautus facile in scillam, qui vult vitare charybden, et hac encheiresi plus semel effectum est, vt acu filoque traiectis, ipsum subtus iacens aliquod intestinum fuerit comprehensum, et ex hoc vulnusculo subsederit.

Non leue profecto negotium faceffit et periculum laesionis, summa *inflatio* et *turgescencia abdominis*, ex intestinis flatu distentis: Cui ergo sic caute obuiam eundum, puto, vt, horizontali directione, vel saltem leuiter inclinata cultri anatomici, minime acuminati, successiua fiat incisio longitudinalis inter musculos rectos abdominis supra vel infra umbilicum, vsque in peritoneum, et vulnusculo huic postmodum vel ingeratur altera manu specillum fulcatum, apicis obtusi, inque huius sulco recondatur altera manu culter, vel forcicis *brachium* inferius, vel ipsa

forfex, cuius alter apex obtusus in globulum effectus est, hac parte immittatur, quodcumque vero horum instrumentorum, peritoneo leniter appressum vltro citroque commoueatur, vt intestinum ab eo incisionis loco placide remoueatur, tumque sectionis elongatio facile et tuto perficiatur.

Diductis cruciatim integumentis libere se praebeant conspicienda *abdominis contenta*, quae nimis festinante et incauta manu peruolare solent nonnulli, detento semper anatomico cultro in alterutra manu, satis esse rati, si auersum, et ad carpum directo apice, eum teneant et quasi abscondant, quorsum vero turgidi et fluctuantestestintorum gyri, aut ventriculus, facile impingunt vulnusque accipiunt, et grauissima alia sequuntur incommoda. Cum enim naturaliter, hi canales sint plus minus distenti, et eorundem collapsus s. subsidentia, primo statim obtutu, solutionis continui s. vulneris inferant suspicionem; itaque plurimi interest, haec caua viscera relinquere illibata.

Antequam ergo ad speciale loci affecti examen pergatur, nisi quidem ille peculiari e ratione Sectoris attentionem primus sibi vindicet, *cauum abdominis* inquiritur, annon hic ibi, maxime in pelui, fero, sanguine, chylo, lymphabile, vrina, alimentis, fecibus, vermibus, aut aliis heterogeneis p. n. sit repletum? *an viscera abdominis* colorem, figuram, situm, connexionem,

nem, substantiam, qui naturaliter ipsis competunt, seruent, an *ventriculus* et *intestina* sint vacua et collapsa, aut praeter modum turgida et infarcta, flatibus, ingestis, fecibus, sanguine etc.

Ex hoc intestinorum labyrintho vt se facilius extricare possit Sector, filo hoc opus est aridnaeo: Vel enim a ventriculo incipiens duodenum, ieiunum, illum ordine sic prosequitur, vt altera manu semper contineat partem intestini iam exploratam, altera vero per totum canalis intestinalis tractum, sine violenta tractione pergat: vel in regione illaca dextra, vbi intestinum ileum inseritur colo, tanquam in biuio ascendat partim per omnia tenuia versus ventriculum, partim per crassa ad anum vsque deferatur.

Ipsa de cetero *viscera* sunt *incidenda*, *vesica* tam *urinaria*, quam *fellea* aperiendae, vel tactu saltim explorandae, annon p. n. le quoddam contentum solidum alant? *Vasa sanguinea* *maiora* sunt inuestiganda, num integra, num venae debito sanguine repletae? Nulla, vno verbo, pars nobilior et extantior sicco est praetereunda pede, vt in renantiatione liquido possit determinari, illas vel naturaliter in vniuersum constitutas fuisse, vel hoc illoue vitio laborasse.

Neque enim tum agitur solum de partibus extrinseca violentia laesis, sed et de omni qualicumque alia, s. externa, s. interna causa mortis, s. primaria, s. secundaria et focia, s. lethalitatem

per

per se s. per accidens fundauerit? Maxima profecto interest differentia, num vulnus, aut quaecunque grauior alia iniuria externa in hominem inciderit sanum, robustum, consiliis medicis obedientem, num vero in valetudinarium, debilem, refractarium, intemperantem. Nec minus importat et percusso et percussori, num cura medico - chirurgica dextre geratur?

Plurima, quae hactenus circa sectionem abdominis monui, ad *pectoris* quoque *apertionem* redundant. *Specialia* tamen haec paucis videntur annectenda: Separatis, qui sterno costis atque clauiculis adhaerent vtrinque musculis pectoralibus, appendices costarum cartilagineae in extremo costae proximo, discinduntur, vna cum interpositis musculis intercostalibus et subiacente pleura ex vtroque latere, summa sterni pars, s. manubrium a clauiculis musculisque affixis caute soluitur, ne vasa subtus incidentia maiora lacerentur: Tum ex vtroque latere alternatim elevatur attolliturque sternum, medicusque introspicit oblique, atque sic de mediastini situ, connexione et statu in genere vel naturali, vel p. n. li iudicat. Quo facto, ipsum hoc mediastinum ab interna sterni et costarum, quibus affigitur, superficie liberat; sic totum sternum versus inferiora et diaphragma reclinat, aut, si impedimento sit, resecat. Alii sternum ab infimis suis vinculis liberant, supra vero clauiculis affixum seruant et versus collum reclinant.

Abun-

Abundet per me suo quisque ingenio, nemini dicam scribo, nec diffiteor posse casus obuenire, qui ipsam hanc sibi postulent methodum; Priorem tamen abs me commendatam sua etiam habere commoda, certum habeo ac exploratum.

Aperto sic thoracis utroque cauo *pulmones se* mox oculis sistunt. Ad variegatum, maculisque liuidis et nigricantibus conspicuum eorundem in adultis *colorem*, tanquam ad scopulos statim allidunt plurimi medici atque chirurgi, pyxide nautica in vasto hoc anatomiae oceano non instructi, et mirabundi declamant contra foedum hoc coloris portentum. Quasi vero hic adultis non sit aequè naturalissimus, ac roseus ille et grate rubellus infantibus! Seriam vero attentionem merentur aliae coloris mutationes in *rubrum*, *purpureum*, *coccineum*, *liuidum*, *atrum*; *inflammatorium*, *gangraenosum*, *sphacelosum*, vel *totalem*, vel *partialem*, vel *superficialem* vel *profundiolem*. Nec non *substantiae* *vasculosae* *spongiosae* l. *naturalis mollities*, l. *durities*, *callositas*, *scirrhositas*: *Tuberculorum*, *vomicerum exulcerationis*, *haemoptysis*, *bronchiorum* et *tracheae obstructionis* et *infarctus*, *vasorum* *maiorum* *polyposae interceptionis* et reliquis grauior status quicunque morbificus.

E primariis phaenomenis attentione dignis solet et illud recte annotari, num scil. *pulmones* vel *naturaliter inflati*, vel *supra modum aere in vesiculis expanso turgidi*, an plane *collapsi* et *subsi-*

subsidentes? Quale scil. pro lapide lydio solet esse, quo, in suspicione infanticidii examinetur probeturque, vivus ne an mortuus in lucem editus sit foetus? Quantae vero hoc criterium cautioni subiectum sit, solidissime iamdudum eucit Celeberr. B. Dn. D. *Zellerus* in disputatione de subsidentia pulmonum etc. Haec vero, in aliis casibus medico-forensibus, vulneribus scil. pectoris obuia pulmonum subsidentia meum thema alio adhuc respectu tangit, quatenus mox indigitat fauciatam esse alicubi pulmonis substantiam, cuius vulneris ingressus et egressus, si spon- te non pateat, facile detegitur facta insufflatione aëris in tracheam vel ramos bronchiorum maiores mediante tubulo maiore, vel et ipso folle. Hinc sua luce radiat cautela, quam in dissecan- dis costarum appendicibus cartilagineis, dissecan- dis et pulmonibus subinde tenaciter pleurae ad- haerentibus cautissime, et cum dispendio pleurae potius, quam tunicae et substantiae pulmonum, ope digitorum l. cultri liberandis, solícite debet obseruare; vel leuissima enim membranae pul- monum illata excoriatione et vulnuscule omnis statim illo pulmonis lobo euadit aër.

Vtrumque *cauum pectoris*, praecipue versus suum fundum ellipticum super diaphragmate, antequam pulmonalis substantiae incisionem et sectionem molliatur, dehinc excutit medicus, an *vacuum*, vel *repletum sero, sanguine, pure, chylo etc.*? quorum tum quantitas, qualitas atque lo-
cus

cus annotantur. Vna eademque hac opera facile simul inquiritur in *vasa sanguinea maiora*, aortam, venam cauam, azygam, subclauia, carotides, art: venamque pulmonalem. An *venae maiores sanguine turgidae* (arterias enim vacuas, aut paucissima saltem purpura ordinario refertas nouimus) an vero *inanes*? an *substantiam, diametrum et permeabilitatem* seruarint ille libatas? an vero *aneurysmate dilatata, pure erosa*, in osseam duritiem *condensati eorum parietes*, aut *polyposis et grumosis* infarcti sint concretis.

In memoriam incidit hac occasione Domino Praefidi biga obseruationum anatomico-practicarum: *alterius de vulnere ductus thoracici*, quod e relatione et autopsia B. Eiusdem foci D. D. Ioh. Zelleri, supra laudati, in proelio ad Hochstadium famoso acceperat olim Illustriss. Dn. Comes et Generalis de Styrum, lenta morte et inedia confectus, quoniam nutricius ille ros chylosus e thoracico ductu iugiter exstillans in cauum pectoris et vulnere huius expulsus foras, maximum et omne tandem corpori nutrimentum subtraheret. Alterius vero de iuvene quodam studioso, phthysi vlcerosa mortuo, quemque ipse secuit Altorfii Anno 1718. studio medico incumbens Dominus Praefes, celeberr. Heistero tum praesente et dirigente. Cavitate scil. pectoris vtraque referata eundem vlcerosae depaescentiae foetorem oppertus, qualem paucis antea

tea

tea septimanis in alio expertus est tantum, ut manus suas, foedo liquamine contaminatas, quadri-duo vix ab illis foetidissimis purgare valuerit atomis; exhalantem e copiosa colluue potius gratissimam sensit fragrantiam, insolito hoc phaenomeno mirifice perculsus. Re penitus perspecta deprehensus est *oesophagus*, adhaerente ulceroso pulmone, vltimis procul dubio morbi vitaeque diebus, *exesus* et *perforatus* huc reddidisse ingestorum, maxime potionum analepticarum suaueolentium copiam.

Vnde patet, in variis medii ventris vulneribus non modo respiciendum esse ad variam liquidi extranasati conditionem, sed ad fontes quoque diuersos, vnde haec emanauerit, ipsumque adeo sectorem requiri exercitatum in ductus thoracici, aliorumque artificiosa inuestigatione, quam quidem encheiresin hic potius supponere, quam tradere oportet, ne videar extra aleas nimium vagari.

Ultra iam progressuro in viscerum partiumque pectoris exploratione *pericardium* cum suo se offert incluso corde. Illius in sanissimis occurrens lympa, *aqua pericardii* dicta, ignaros nonnullos in admirationem rapit intempestiuam. Nisi ergo vel quantitate, vel qualitate notabiliter peccet inter phaenomena p. n. minime referri meretur. Superest *Cor*, iuxta prius allegatas regulas examinandum et recta sectione a suo apice versus basin vtrinque in suis ventriculis

lis ita aperiendum, vt ne valuulae, quae eiusdem quatuor maioribus vasis antistant, discindantur. Perspectis hisce cauis digitoque per valuulas in auriculas et vasa illa maiora immisso, vel de libertate naturali horum comineatum, vel de obstructione grumosa, polyposa, aut variis aliis, quae occurrere solent, impedimentis deciditur.

Amplissima hic foret occasio, in doctrinam de polypis excurrendi, sed subsistam in solo hoc monito, vt nec turpiter haec phaenomena in sectione praeteruideat medicus, nec citra rationem et necessitatem nimis exaggeret et eiusmodi *cordis polypum* maiorem pro causa mortis primaria in vulneratis atque violenta morte peremptis facile venditet, caeterum vero in descriptione eiusdem meminerit, cuiusnam substantiae, dimensionis, coloris et adhaesionis fuerit.

Diaphragma, tanquam pars maximi momenti, ab vtraque superficie, in peripheria centroque suo tendineo-vasculoso probe lustrandum est: nec omittenda *pleurae*, adeo sensilis et vasculosae, *oesophagi*, atque *thymi* denique, inquisitio, quos quidem pariter ac pancreas in abdomine, sicco plerumque pede solent praeterire.

Ad supremum ventrem, *Caput* iam adscendentem in omni anatomia versatissimum suppono sectorem, qui varias laesiones eius intricatas et profundas scite rimari et aptis describere terminis nouerit. *Cutis capillatae* incisionem non
G
profunde

profunde nimis in frontem extendat citra necessitatem, ne postea hominum conspectui, quod solet, exposita cadaueris facies defoedata necessariorum indignationem atque nauseam commoveat. In *cranii* circulari sectione et detractione sibi caueat, quantum fieri potest, a meningum ipsiusque cerebri laceratione, nec inter phaenomena p. n. referat, quod saepe factum noui, tenacem vndique durae matris adhaesionem ad internam cranii superficiem. Ad laesiones *ossum cranii varias* probe attendat, inprimis capillaceas alterutrius, vel vtriusque tabulae fissuras, depressiones, festucas etc. quasnam illae membranas, vasa, partes cerebri ac cerebelli, quosue nervos praecise affecerint. An nulla liquidi extrausati, abscessus, vomicae vestigia? *Sinus* durae matris, *longitudinalis* potissimum binique *laterales* inquirantur, an polyposis aut grumosis referti sint concrementis; reliquae *venae*, an turgidae, vacuae? *Carotidum* atque *Vertebralium* arteriarum trunci pariter sunt inspiciendi separatim et incidendi. Caeterum quomodo cerebri ac cerebelli sectionem adornare deceat, ad Willisium, Vieussenium, Winslouiumque prouoco et aliqua saltem momenta, renunciationem medicam spectantia, superaddo.

In *ventriculis cerebri*, eisque anterioribus potissimum, nec non ad medullam oblongatam obuium subinde liquidum, ratione quantitatis et qualitatis recte examinandum est et describendum;

dum; *glandulae* vero *pinealis*, quam animae cogitantis metropolin fecit Cartesius satis inepte, occurrentia vitia, et vel ipsam indurationem calculosam, quemadmodum et *plexuum choroideorum* per hydatides conformationem laesam, tanquam cardinale phaenomenon, quod percussio necem vel attulerit, l. festinauerit, minime est extollendum, cum per anatomen practicam constet, eiusmodi morbos sine vitae periculo diu et constanter latitasse.

Cranii vero substantia et fornix, quoad crassitiam solícite debent considerari, num in loco laesionis extraordinariam exhibeant et quasi foliaceam tenuitatem, quae leui etiam percussioni tanto maiorem conciliauerit energiam, non vi externae, sed extraordinariae ossis debilitati tribuendam. Obueniunt passim crania, quae in frontali, occipitali atque parietalibus ossibus, licet regulariter valde crassis, hic ibi tamen quasi papyraceam habent tenuitatem, quam vel acu paulo validiore liceat perfodere. De *fontanella* infantum supra iam memorata, specialius et attentissime examinanda, cetero loco, quo membranaceum hoc cranii interstitium leui acicula in cerebrum usque pertundere possint soleantque maleficae mulieres, paucis hisce memoriam refricare necesse duxi.

Si *partes εννεΦαλs* laesionem, s. extusillatam, s. ab interna causa conceptam praeseferunt, oportet illam ipsam, atque partes cohaerentes, in *situ suo naturali* relictas, primum per-

lustrare et postea demum, si maior sectionis commoditas vel *αξιβεια* id exigant, exemptas ulteriori subiicere scrutinio, quod de cunctis etiam reliquis partibus ac visceribus corporis est tenendum.

Quamuis autem vna et simplex occurrat saltem occisi laesio in vna alteraque corporis parte, *tres* tamen hosce *ventres incidere* et percurrere, si non de absoluta semper est necessitate, tutius tamen et conscientioso ac diligenti medico convenientius iudico, quam reuera multae in corpore graues delitescere possint mortis causae, quae data per externam causam occasione demum euigilent et in actum deducantur. Summi Viri, Tulpii c) aureum de legali inspectione monitum huc mutuari licebit: scil. abditorum morborum causa, inquit Ille, haud satis fuerit inquisiuisse in naturam vulneris, nisi simul perscruteris corpus vniuersum, ne inconsiderate adseueres quenquam subiisse speciem eius vt occisi, quem fors sua peremit.

Rariores enim sunt illi casus, vbi vel iuxta I. I. Waldschmidii assertum d) absque inspectione, ex solis circumstantiis, lethalitas vulneris pronunciarum possit, vt hoc iudicio medico stare teneatur Iuris Consultus, in casu sc. notorio et
vbi

c) Tulp. Obs, med. L. 4. C. 7.

d) Waldschmid in Coroll. I. disp. chirurg. Cartes: oppos. P. 2. p. 21.

vbi nulla morbi alius signa apparuerunt. Neque simpliciter puto adstipulandum Zittmanno ^{e)} qui praetendit, in capitis laesione inspectionem nihilominus esse legalem, vtut medius et infimus venter non aperiantur.

Quam itaque hactenus in trium ventrium examen sollicitè collocaui, nec penitus exhaustisse tamen praesumo, operam, ad reliquas etiam corporis laesi partes, *collum* atque *artus* iam oportet extendere. Paucis vero res huc redit: vt accurate pariter et distincte pars laesa dissectetur et suo quaeque nomine denotetur, grauiores *musculorum*, *membranarum* laesiones, vulnera, contusiones, inflammationes, gangraena, sphacellus, tumores, vlcera designentur: *neruorum tendinumque* puncturae, dissectiones omnimodae, l. dimidiae, aliquae corruptiones, nec non *vasorum* vulnera clare definiantur, an trunci aut his vicini maiores rami in totum, l. in tantum discissi fuerint. In *laesionibus articularum* status ligamentorum, tendinum, cartilaginum, glandularum mucilaginosarum Haueri, synouiae, vasorum, ossiumque est percontandus. *Ossium* de reliquo fissurae, fracturae, depressiones etc. indigitandae.

Hoc omni, tanquam primario, defunctus officio medicus iam porro inter obseruanda, et partim renunciationi suae inferenda refert *occisi*

G 3

sexum,

e) Zittmann, med. forens. C. 4. obs. 38. p. 919.

*sexum, aetatem, temperamentum, vitae genus, idiosyncrasiam, valetudinem, ut. an ieiunus, aut bene pastus et fortassis obrutus vino, vel graui percitus ira fuerit, an praeceptis medicorum durante cura morem gesserit, quatenus statim ab accepta iniuria externa et per decursum morbi expertus sit notabiliora symptomata? In quo situ et actione corporis, sub ipsa laesione accepta, fuerit constitutus? an dehinc conciderit et graui lapsu se ipsum offenderit? Quis modus quaeque vis fuerit percutientis? Ictu, iactu, caesim, pun-
ctim, sclopeto, contusione.* Vnde comparatione et impetus et instrumenti et vulneris inuicem facta, de magnitudine, profunditate ac grauitate laesionis tanto facilius iudicatur.

Denique ipsam medico-chirurgicam talem occisi, si quae praecessit, tractationem subinde debet excutere, et bene gestam confirmare, male et negligenter vero administratam libere et absque omni partium studio indicare ac refellere. Commendari meretur omnibus medicis atque chirurgis pro obseruationis et tractationis aegrorum atque vulneratorum regula, instar omnium, Pechlini Ephemeris vulneris thoracici et celeberr. Boerhauii descriptio noui morbi. Imo exoptandum esset, ut nonnulli medici atque chirurgi, qui sibi solis sapere videntur, tempestiue plures alios expertos atque doctos adsciscerent collegas, uti quidem per leges patrias id chirurgis ferio iniungitur. Plus enim vident oculi, quam oculus.

Supereffent pro colophone iam quoque *laesiones* mortiferae ab acceptis haustive medicamentis *drasticis, philtris, venenis, causis magicis, ictu fulminis* etc. quorum effectus in vivo mortuoque subiecto curiose colligendi et e principiis non saltem anatomicis atque medicis, sed etiam chymicis sunt metiendi. Verum enim vero arduum atque prolixum hocce thema in praesentiarum sepono, ac Dno. Praesidi alia forsitan occasione absolendum relinquo.

Id tamen et ingenue fateor, et pro iusta medicorum excusatione, modo non abutantur illa, praetendo, tum in his ipsis modo allegatis mortis causis, tum et e censu reliquarum externarum, magno conatu, pertinaci studio et indefessa diligentia Medicum nihilominus *evidentem certamque mortis causam* inspectione ac sectione *non semper eruere* posse; cuius quidem difficultatis, aut impossibilitatis cum plures esse possint causae, specificam allegare et rationibus stabilire tenetur f). Si forte laesionum diversarum neutra pro mortalitate inferenda sufficiat, num earum binae vel trinae, collectiue sumptae idem praesent, dispice iubet modo laudatus Bohnius g).

Agmen claudit ipsum iudicium medico-chirurgicum s. renunciatio, per quam Iudici clare

G 4

et

f) Confer. Bohn. de renunc. vuln. p. 175.

g) - - - de offic. med. P. 2. C. 4. p. 589.

et certo constat de medici sententia, de laesionis vi, vel absolute-vel-per se-vel per accidens lethali, apposita pro more clausula salutari: Salvo rectius sentientium iudicio.

Neque tamen hic sufficit illud *αυτοσ εφα*. Non aequè attenditur authoritatis ratio, ac rationum pondus. Ideo, si grauis sit casus, si iudicium demorsos vngues sapere debeat, inspectoribus postquam opera inspectionis et sectionis defuncti sunt, et per Actuarium omnia phaenomena consignari curauerunt, non est deneganda temporis otiiue venia, vt cuncta phaenomena domi trutinare, optimos quosque autores euoluere ac consulere atque sic maturum magistratui demùm tradere iudicium valeant, subscriptionibus medici, chirurgorum, actuarii atque testium munitum.

Quibusnam vero fundamentis superexstruere debeant suam de lethalitate sententiam, breui hoc specimine academico nec tradendum nec cramben a dignioribus coctam hic recoquendam existimo. Quare iam ad ipsum *casum specialem*, cuius in praefatione facta est mentio progredior, illumque prout per inspectionem et sectionem legalem repertus, descriptus atque iudicatus est, tanquam specimen actuale eorum, quae hactenus theoretice transegi ipsius etiam formulae renunciationis, propono, additis vltra nonnullis scholiis:

Cum nobis infra subscriptis abs T. Iudice commissa sit sparta, demortui heri circa septimam

nam vespertinam iuuenis Christophori Matthiae inspectionem et sectionem suscipiendi atque earundem non modo plenam adornandi pro conscientia historiam, sed et nostrum de ratione vulneris occisi, mediante cultro d. 29. modo elapsi mensis Februarii, inflictum fideliter exhibendi; Itaque hora pomeridiana prima hodie nos contulimus in defuncti hypocauftum, atque sequentia obseruauimus:

- 1) Defuncti corpus exanime in suo lecto et ab obitu immotum ac intactum, hinc demum in proximum quoddam stratum, sectioni commode inseruiens transferri curatum.
- 2) Eiusdem abdomen valde turgidum tensumque.
- 3) Detractis indusio, fasciis, quae rite applicitae erant, atque epithematibus, vino aromatico imbutis,
- 4) Totum non modo dorsum et vtrumque femur, fugillatione notabili, liuescentia, sed etiam
- 5) In sinistra regione hypochondriaca impostum emplastrum, cui, dum remouebatur, adhaerebat
- 6) Turunda, e lineo carpto, dimidii fere pollicis longitudine, efficta, fero potius cruento: quam ipso vel sanguine, vel pure impraegnata.

- 7) Dehinc vulnus in hypochondrio sinistro, spithamae longitudine ab axilla, et quinque pollicum supra marginem ossis ilii obuium.
- 8) Idem hic vulnus nec tumidum, nec emphysematicum,
- 9) Nec p. n. rubens, vel inflammatum, multo minus instar dorsi, (n. 4.) lividum; aliqualis tamen liuescentiae vestigia versus anteriora et inferiora sesquipollicem a labiis vulneris distabant.
- 10) Sub attactu et exploratione externa neque pus, neque sanguis vel aliud quidpiam exstillavit:
- 11) Longitudine ad $\frac{2}{3}$ pollicis accedens exacte respondit ferali cultro illi, qui tamen omnium cum admiratione nullum fere apicis atque aciei exhibuit acumen.
- 12) Cutis externa vulneris hians aliquantisper, et ovalis figurae, sic tamen vt respectu extremorum et anguli anterioris paulo acutius esset, atque subinnuere sic videretur, cultri dorsum in vulneratione directum fuisse versus vulnerati dorsum, aciem vero in anteriora impulsam.
- 13) Vulnus penetrauit inter tertiam et quartam costam superiam, propius tamen ad marginem superiorem quartae, quam ad inferiorem tertiae, non statim recta in cauum abdominis, sed nonnihil oblique sub musculis, obliquo nimir. externo abdominis et intercostali-

- stabilibus, versus dorsum progrediens in cauum abdominis demum hiauit, directione tamen et via cum costis parallela, non transuersa.
- 14) Arteria atque vena intercostalis vna cum nervo sub margine costae superiacentis tertiae emergentes, deprehendebantur, exquisita sectione ac exploratione, immediate supra vulnus illaefae.
 - 15) Per accuratum hoc vulneris examen, et solite factam musculosae carnis, ibidem obuiaae, separationem clare patuit, quod supra (n. 9.) memorata liuescentia sit profecta a superficiali fugillatione musculi abdominis obliqui externi; infimul-vero
 - 16) Molecula quaedam pinguedinis, nuclei auellanae minoris dimensione, nec inflammata, nec alias corrupta e vulnere prospiciat.
 - 17) Aperto abdomine emanauit vndique, notabili quantitate, sanguis, satis fluxilis, sed ad atrum potius colorem vergens, quam pulchre rubellus floridusue?
 - 18) Intestina omnia atque singula cum ventriculo flatibus admodum distenta ac turgida.
 - 19) Vtrumque intestinorum tenuium latus, quo se mutuo exceperunt contactu, stria conspiciebatur oblonga, rubra, inflammatoria notatum.
 - 20) In ileo autem, atque praecipue colo, vbi in latere sinistro connectitur cum peritonaeo, proxi-

proximeque sub vulnere, occurrebat grauis inflammatio, quae duas palmas super intestini ambitum se diffuderat.

21) Sub hoc intestinorum, plane non collapsorum, et cultri ictu nullibi laesorum, examine et varia vltro citroque facta conuersione, ac coli in latere sinistro separatione

22) Porro deteximus vltiorem extrauafatum sanguinem, partim fluidum, partim vero fuscum, feculentum, vti et in regione peluis atque lumborum.

Facto ita successiue spatio circa vulneris interiora nostro se conspectui obiecit clarius.

23) Illa (n. 16. indigitata) portiuncula pinguedinis, tanquam extremitas folliculi adiposi singularis a vicino rene adscendentis et cum peritonaeo vndique connexi (quales renibus frequenter, subinde etiam satis copiose circumfunduntur) quae tamen nullam a cultro subiit laesionem.

24) Lien e contrario apparuit non modo iusto minor et contractior, pallidior et rugosus, sed etiam

25) Vulneratus atque sic perfossus in latere sinistro, vt, pollicis latitudine, supra marginem eius infimum funestus ille culter totam traiecerit substantiam, ac vnius cuiusque digito facile permisisset transitum.

- 26) *Vulnus hoc lienis quasi collapsum et connivens fuit in parte illius gibba, patens vero atque hians in superficie auersa, s. sima*
- 27) *Illud ipsum tamen vulnus nulla praebuit signa nec inflammationis, nec intumescitiae, nec suppurationis, nec alieni a reliquo liene coloris*
- 28) *Sub ipsa lienis facta post exsectione et varia de manu in manum commotione ne guttula quidem sanguinis serue exstillavit, imo, qui per illud inassus fuerat digitus, post extractionem vix tantillum rubore tinctus comparuit.*
- 29) *Ille solum margo s. limbus inferior lienis, n. 25. allegatus, ab infarctu quodam sanguineo duriusculus turgebat, totum vero de reliquo parenchyma molle flaccescebat.*
- 30) *Quemadmodum vero ex magnitudine et profunditate huius vulneris facilis erat coniectura progressae sine dubio ultra puncturae, sic facta quoque ulteriore, digitorum adhuc ope, absque cultro, diductione ac separatione, emicuit insuper sub plurimo sanguine grumoso circumfuso*
- 31) *Renis sinistri vulnus, qui ergo a vicinis partibus suaque tunica adiposa, quae, maiore sanguinis suffusi quam pinguedinis quantitate circumdata, primum renalis vulneris impetum excepit, separatus, nec non adhaerente antea copiosa sanguinis purpura undiquaque*

que liberatus, ostendit cultri per medium renem in anteriore huius parte ingressum atque versus dorsum defuncti et musculum psoam egressum vix latum unguem a vasis sanguineis maioribus, ad limen concauae renis superficiei positus.

32) Quo ipso vel tandem loco vti finis laesionis et terminus ad quem extitit, ita neque substrata hic tunica adiposa perfossa, sed integra et illaesa fuit reperta, iam ante separationem renis; Hinc quoque specillum, per anterius vulneris orificium immissum, in inferioribus substitit: et dicta illa tunica adiposa obiectum manifeste se praebuit tangendum, vltima etiam huius vulnusculi minima fuit dimensio, et apice cultri conformis.

33) Quamuis autem hoc renale vulnus oblique deorsum totam renis substantiam transuersim proxime ad pelvis fornicem traiecerit, ipsam tamen peluim nec attigit, nec penetrauit; unde ne guttulam quidem cruoris haec ipsa continuit.

34) Neque hoc vulnus renis, aequae ac lienare illud vel minimum tumoris, aut inflammationis, aut gangraenae praebuit indicium.

Quae porro phaenomena exhibuit abdomen, paucis huc redeunt.

35) Ventriculus atque hepar a statu naturali nihil quicquam recedebant, nisi quod ille, sicut n. 28. iam monitum est, flatibus esset distentus.

36) Vena caua sanguine, et vesica vrinaria suo latice penitus erant inanes. Exigua pinguedinis copia tam omento, quam reni dextro adhæsit.

37) Pancreatis dimidia superficies sinistra et superior magna obsidebatur inflammatione, qualem n. 26. de colo atque ileo retulimus.

Ad *thoracis* iam inquisitionem accinctis, sternumque ideo in cartilagineo suo costarum interstitio separantibus

38) Oculis se nostris mox obiecit in sinistro thoracis cauo contentus, dimidiæ librae copia, sanguis fluidus, diaphragmate interim intacto penitus ac illibato relicto.

39) Vnde adhibita serâ inquisitione, et alterna immisione accensi cerei in cauum pectoris atque abdominis, tandem deprehensum est foraminulum rotundum, pisum vix admit- tens, quod supra dicto sanguini aditum in pectoris cauitatem aequè concessit, ac specillo iunmisso comneatum liberum a pectore in abdomen.

40) Ceterum extra ordinem parum exhibuit thorax. Pulmonum lobi erant sani, nisi quod in dextro latere sanguine spumoso infarcti essent; cor autem, latice vitali tanto magis orbum, concretionem potius in vtroque ventriculo aleret polyposam veram.

41) Post cranii resectionem nihil quicquam p. n. le sed cerebrum omnibus partibus absolutum est repertum.

Quemadmodum ergo e descripta hucusque specifica verissimaque vulneris conditione nos Inspectores illud pro absolute lethali declarare ac renunciare tanto minus dubitauimus, quo magis omnia haec enarrata ex ordine phaenomena et omnium atque singulorum medicinae forensis auctorum classicorum testimonia pro nostra militent sententia, imo quo euidentiore fuerunt ubique indicia, quod vulneris consolidationem ne quidem inceperit vel meditata sit natura, sed, quasi omnem eius spem abiiciens, suamque stationem derelinquens, tristi se fato submiserit:

Ita non saltem nos Inspectores atque Sectores viso huic reperto, qua potuimus euidencia et claritate exhibito, cum annexo iudicio Medico-Chirurgico; sed nos reliqui etiam abs Tit. Iudice ad hunc actum legalem deputati Testes allegatorum phaenomenorum, ex ipsa attentiore autopsia plenissimam adstruimus fidem: Egoque etiam Actuarius omnia statim in ipso sectionis et inspectionis actu fideliter calamo excepta, pro graui officiorum et conscientiae obligatione nostris subscriptionibus atque sigillis impositis asserimus atque confirmamus Tubingae d. 4. Mart. 1736.

(L. S.) Inspectores.	(L. S.) Deputati Testes
- - Medicus.	bini.
- - Chirurgi bini.	- - Actuarius.

Spe-

Speciminis loco hunc casum nonnullis illustratur annotationibus praemittenda videtur succincta *symptomatum* potiorum historia: quibus laboravit vulneratus, nec non *curae Medico-Chirurgicae historia*, prout illam ipsi mihi obseruare partim, partim vero ex authentica haurire licuit relatione.

Statim ab inflictio vulnere, quod stans et im-motus acceperat, per plura crassaque vestimenta penetrans, abs sodali, grauissima percito ira, *largissima* successit e vulnere *haemorrhagia*, subsequen-tibus *lipothymia* et *summa virium* per ali-quod tempus *exhaustione* ac *vomitibus* aliquot in-gestorum, non sanguineis.

Feces alvinae, nec *vrina*, cruore fuerunt tinctae, illae tamen segnius succedentes clysmate carminatiuo-emolliente feliciter sunt pro-motae, et *vrina*, quae primo die pallidior, se-cundo autem turbida simul et cum sedimento li-moso conspiciebatur, tertio demum die, quo mortuus est aeger, rubello magis et sanguineo colore, absque sedimento coepit imbui, neque ta-men sincero sanguine ipso misceri. *Vrinae* etiam *excretio* fuit libera, et assumptis et sudori, quo iugiter madebat aegrotus, proportionata.

Calor atque *fitis* ad extremum vsque, et cir-ca vesperam maxime, urgebant molestissime. *Dolor* in et a vulnere quasi *nullus*, nisi a conta-ctu duriore, l. decubitu in latus affectum. *Vi-*

114 De inspectione et sectione legali,

res restauratae nonnihil, *vomitus* cessantes, nisi medicamentis, quae summe nauseabat aeger, prouocati, tanto autem molestiores *singultiosi ructus*, toto triduo morbi decursu crebro recurrentes, ad ingesta maxime s. alimentosa, s. medicamentosa: *Pulsus* a potiori magnus atque celer, *respiratio* primo die satis libera, altero magis subinde anhelosa.

Abdomen ab initio non tumidum, secundo autem die nonnihil inflatum et in hypogastrio tensum; *Vulnus* post detractam primam deligationem vix sanguinis $\frac{3}{4}$ exstillauit et in subsequis plane nullum amplius reddidit, nec inflammationis, nec alia mala praebuit indicia, quin potius in secunda et tertia deligatione iam iam incipientis bonae suppurationis vestigia monstrauit.

Somnus binis a vulnere noctibus paucus et interruptus, absque tendinum subsultibus, sed cum perpetua corporis iactatione, quae tamen vltima s. tertia nocte fuit pacatior. Toto hoc triduo non *delirauit* nisi secunda nocte per interualla. Circa vesperam tertii diei *pulsus* in *celerem* et *tremulum* conuerti, *motus conuulsui* superuenire, et, post breues harum inducias, sana compositaque mente *diem obire* suum aeger.

Therapiae haec fuit summa: Temperantia-
antispasmodica, cordialia, traumatica, diaeta,
tenuis,

tenuis, abstentia, regimen exquisitum ferio, praefertim inculcatum externi caloris moderamen: Acidularum et cereuisiae potum, quem summis precibus iugiter efflagitavit vulneratus, non admifere medici. Vulneri primum moderata ischaema, dehinc balsamica, digestiua applicita, iniectio vulneraria e blandis traumaticis, sed e vulnere vt plurimum tota regurgitans, turunda mollis, semel per nycthemeron caua, immissa: Epithemata e sacculis in vino decoctis specierum resoluentium et inflammationi resistentium vulnus amplissime contexerunt calida. Abdomini tenso vnguentum emolliens carminatiuum et largiter camphoratum: epigastrio litus stomachici destinati. Decubitum in latus affectum, quem pro facilitando sanguinis extrauasati effluxu sualerant, ferre non potuit aeger. Clyisma carminatiuo emolliens semel iniectum.

Iam ergo ad ipsa *scholia*, numeris suis respondentia inspectionis articulis, supra recensitis. Ad

1) Haec obseruatio non est superflua, sicuti inter praeepta inspectionis supra iam indicaui, imo, quae hoc in casu insuper adhibita est cautio, vt scilicet statim ab obitu corpus exanime certis custodibus fideliter et perpetuo usque ad sectionis legalis tempus fuerit stipatum, frequenter imitanda foret. Quid enim maleferiato percussoris hosti facilius est, quam gladium, cultrum aliudue instrumentum, quo

partes internas grauius laedere posset, denuo in vulnus defuncti clam insinuare, ac dolose? quemadmodum et ex imprudentia facile peccant subinde chirurgi alique, qui vulnera in cadaueribus instrumentis digitisue intempesstive et inepte gestiunt explorare.

- 2) Turgida abdominis tensio in qualicumque abdominis vulnere non est neglectim habenda. Quamuis enim a flatibus et fecibus accumulatis, aliisque non magni momenti causis oriri queat, metum tamen incutit non vanum imminens inflammationis et gangraenae intestinorum, praesertim si febris iuncta sit vulneraria inflammatoria.
- 3) Examinari debet non modo, quae medica-
menta, quisque apparatus chirurgicus incumbant vulnere, sed et ex ordine et distincte debent a vulnere detrahi. Peccant hic quamplurimi tumultuaria praecipitantia et peruersione in vulnere deligationibus.
- 4) Vulgi iudicio eiusmodi subiecta vel suffocationis, vel apoplexiae, vel conuulsionum morbo periisse statim ex hac liuescentia arguuntur. Vera causa est sanguis stagnans, fermentans, in putrefactionem ruens. Vnde livor in horas augetur, quo diutius asseruatur cadauer, per sectionem vero et exenterationem magis l. praeuenitur, l. sistitur.

5) Quam

5) Quam vana eheu spes emplastrorum, in quibus tamen nostri chirurgi sacram ponunt anchoram, in vulneribus profundis! Sunt verius in tali casu opercula, et simpliciter continendis turundis, plumaceolis, applicitisque medicamentis inseruiunt. Risui sane merito exponuntur, qui luxata fractaue ossa similibus quoque emplastrorum repagulis continere fatagunt.

6) Turundarum inepto vsui grauiter se opposuere varii sapientiores chirurgi praesertim Bellostae; Ab antiquo tamen praedicio nondum ad se redierunt quamplurimi ex hodiernis. Stolidissimus aequè ac perniciosissimus est ille vulnerum infarctus per lintea carpta et turundas. Sic enim consolidatio impeditur protrahiturque, dolores vel excitantur, vel augentur et febris accenditur vulneraria etc. Neque his incommodis ex asse satisfaciunt turundarum excavaiones, quae puri, sanguini, sero, e vulnere effluxuris viam debite pandant. Sed haec de abusu valent. In hoc vulnere turunda et mollis et curta et caua fuit recte adhibita, post mortem vulnerati non amplius laudabili pure imbuta deprehensa, cum tamen altero decubitus die incipientis iamiam suppurationis adparuerint vestigia. Ratio est in promptu: Febre acuta, calore crescente, spasmis atque conuulsionibus imminentibus canaliculi lympham suppurabilem plorantes

stringuntur, specifica fermentatio suppuratoria supprimitur et appulsus humorum ad vulnus arcetur, vt etiam hoc casu nonnisi tenuis ichor peruasisse sit obseruatus. Sanguis vero e lienari atque renali vulnere potius et facilius in cauum abdominis exundauit, quam per vulnus abdominis, naturali ex lege grauium, quae non ascendunt.

- 7) Regio vulneris in abdomine facile prodebat, quae partes subtus laedi potuerint. Cum tamen nec directio s. via infixi cultri, nec profunditas penetrationis semper innotescant, iudicium suspendere praestat, et autopsia in interioribus reseruare.
- 8) Ad emphysema respiciendum hic erat ideo, quod e vulneris externi conditione suspicio poterat subnasci, ipsius caui pectoris vulnere referati: In tali enim non infrequens esse solet.
- 9) Status hic vulneris album adiicit calculum curae medico-chirurgicae. Obuia vero aliqualis liuescentia in vulneris peripheria putredinosae fermentationi sanguinis post mortem magis magisque inualefcenti debetur.
- 10) Quod omne, quicquid extrauasatum erat, in cauum abdominis facilius deplueret.
- 11) Vulnus abdominis cum latitudine cultri commensuratum innuere videbatur, in viuo maxime adhuc subiecto, cultrum non latissima mediaque sui parte, adeoque non adeo profun-

profunde penetrasse. Symptomata vero et sectio aliud docuere. Stringunt se ante supurationem vulnera cutanea, atque sic minorem mentiuntur extensionem primitivam.

12) Coniecturale in medico requiri ingenium demonstrat, clauem abstrusarum morbi mortisque causarum.

13) Ad descriptionem marginum costarum attendenti patebit, numerum costarum quinque spuriarum iniri a sterno ad inferiora. Sed et haec exactitudo in respectu propinquitatis vulneris ad margines costarum non est de lana caprina, nam

14) In vulneribus, quae costarum s. verarum, s. spuriarum interstitia peruadunt, imo et in paracentesi pectoris, attendi meretur incessus primo venae intercostalis immediate in ipso sulco, qui margini, s. labro inferiori costarum, exceptis prima vera et duabus ordinario vltimis spuriiis, insculptus est, dehinc adiacentis arteriae et ad extremum nerui, quae vero quo magis ad extremitates costarum anteriores accedunt, eo magis ab ipsa costa recedunt, et in interstitiis vltimarum spuriarum versus mediam eius partem magis diriguntur. Horum vasorum vulnera et puncturae turbas subinde satis molestas dare solent.

15) Refero ad ea, quae paulo supra commentatus sum in n. 9.

- 16) Portiunculam hanc pinguedinis, omento solidiorem, huic non debere facile concluderetur; ast ex appendiculis coli adiposis esse, probabilius videbatur. Vulnus enim ipsum quoque renem perfodisse nondum constabat, ipsaque vrina, vere nunquam cruenta toto decubitus triduo, contrarium persuadere poterat.
- 17) Itaque nec arteriosus nec mere venosus, sed statim parenchymaticus declaratus adhuc ante conspectum vel lienis vel renis vulnus.
- 18) Phaenomenon sub strictiore diaeta et inflammatione intestinorum valde ordinarium etiam in vulneribus abdominis. Affectat aer internus, in cauo intestinorum calore inflammatorio et fermentatione putredinosa rarefactus, spatium magis magisque amplius, atque sic intestina valide distendit.
- 19) et 20) Intestina omnium viscerum partiumque internarum citissime ac facillime incurrunnt inflammationem. Cur? Verosimiliter ob vasorum sanguineorum, copiam, substantiae membranaceae tenuitatem, contentorum fermentescentiam, quibus et aër suum addit symbolum. Sed grauis agitur quaestio in anatome practica et forensi: Num talis inflammatio ante mortem praextiterit, an vero demum secuta sit? Tempestas, morbus defuncti, sectionis tempus, breui, l. diu post mortem susceptae, lucem accendunt huic controuersiae.

- 22) Tantam sanguinis quantitatem non miratur, qui lienem renemque cultro perfoctos attendit, utpote viscera, sanguine refertissima. Nisi ipsa tunica adiposa, sanguine grumoso undiquaque infarcta et tensa ipsi vulnere et haemorrhagiae aliqualem posuisset obicem, et maior sine dubio sanguinis quantitas rene effluxisset, et largior sic haemorrhagia, vulnere lienari aucta, mortem attulisset citius.
- 23) Curiosa est eiusmodi particulae pinguedinis se sponte in vulnus illiacae venae immergentis, sicque terminum lethalitatis absolutae brevissimum prolongantis ad decimum usque tertium diem, historia, quam recenset Bohnius de Renunc. vuln. p. 43. In nostro autem casu miraculum hoc, vel aliud simile, e. g. a grumo sanguinis obturante vulnus, tanto minus sperare licebat, quod nec simplex, nec superficiale, sed profundum bini visceris adeo vasculosi fuerat.
- 24) Quod tantum non omni sanguine, per vulnus emanante, orbis esset.
- 26) Unde ab initio superius s. anticum vulnus adspicientibus videbatur saltem superficiale et instar rimae.
- 27) Accessisset procul dubio vel tandem inflammatio, vel gangraena in funesto tardiori eventu, vel suppuratio levis ad salutem et vitam aegri, nisi grauiore mortis aliae causae praevenissent.

31) Ita scilicet . . . lateri capulo - tenuis abdidit ensem!

quis detritum per tot impedimenta, facilitate adeo perniciosissima, tam profunde adigi posse cuitrum credidisset?

32) Ita saepe terminum ad quem et finem vulneri facit non ahenus, qui valide resistat, murus, sed alia in anterioribus impedimenta et ipsa vis motus tandem elanguescens. Meminit Dom. Praeses, se in vulnere sclopetario, per dorsum, hepatis gibbam partem atque diaphragma trajectum globulum, diu quaesitum, inuenisse tandem e tenui membrana mediaستي pendente.

33) Vnde non statim mictus cruentus nec vrinae difficultas subsequerentur, illius tamen prodromi tertio demum emortuali die se prodiderunt in vrina prius per biduum pallida, post vero rubella, sanguinea. Ipsa renis irritatio et constrictio spasmodica tenue modo serum pallidamque transmiserunt vrinam ab initio, his nonnihil cessantibus portiones sanguinis crassiores, purpurae globuli successive faciliorem quoque transitum inuenissent. Ex hoc renali vulnere pependunt plurimum quoque illi vomitus atque ructus singultiosi, ob communicationem nempe plexus renalis, qui intercostalis nerui eiusdemque ganglii semilunaris soboles est, cum plexu stomachico coronario, qui vagi paris neruorum est progenies; quamuis in ordine ad singultum specialiter

liter diaphragma quoque, leui quidem perforatione saltem laesum attendi mereatur.

- 36) Venae, maxima sanguinis copia per haemorrhagiam depletae, vesica urinaria lotio exonerata vel voluntarie pauco ante agonem tempore, vel sub motibus convulsivis praeter voluntatem. Ren dexter incolumis sanissimusque demonstrabat, cum grano salis esse accipienda, quae Forestus aliique de consensu renis sani cum vulnerato l. inflammato altero tradunt.
- 38) Hinc suborta mox suspicio vulnerati alicubi diaphragmatis, cuius postea quoque vulnusculum in cavum pectoris transisse comperitum est.
- 40) Sanguis spumofus talis sub ultimis anhelofae ac per convulsiones etiam agitatae respirationis reciprocationibus ortus videtur. Polypum vero non adeo notabilem pulsui nullam intulisse intermissionem, quae polyporum cordis alias habetur signum pathognomonicum, tanto minus miratur Dominus Praefes, quo magis recenti tenet memoria observationem, Stuttgartiae olim in viro catarrhis suffocativis diu ante manifestatam phthisin, ex qua mortuus est, frequenter subiecto, factam, stupendi aneurysmatis trunci aortae, in quo delituit polypus, substantiae lardeae solidus, latusque, pendens $\bar{\zeta}$ iv. In quo tamen per plures

res annos variosque morbos nullam vnquam pulsus obseruauit intermissionem.

Quod denique *rationes absolutae lethalitatis* attinet, cardo rei vertitur in eo, quod bino e viscere, admodum sanguineo et vasculoso, copiose ac iugiter effluens sanguis penum vitalem nimis depauperauit, inflammationem adeo late patentem, et hic ibi profundam, produxerit et conuulsiones ab exhaustionem s. inanitione, vt termino vtar Hippocratico, effecerit tandemque et materialem causam circuli sanguinis, et vires cordi subtraxerit, nulla inter haec apparente, nec possibili, tantorum malorum medela.

III.

PHILIPP. CONRADI FABRICII

Dissertatio

*exhibens praecipuas cautiones in sectionibus
et perquisitionibus cadaverum humano-
rum pro usu fori obseruandas.*

Helmstadii 1750.

Respond.

VRBAN. FRID. BENED. BRÜCKMANN.

P R A E F A T I O.

Habitum vulnera corporis humani pro usu fori rite inuestigandi, et lethalitatem eorum solide diiudicandi, vnam ex praecipuis illarum virtutum esse, quibus Medicus in quocunque dignitatis gradu constitutus absolute carere nequit, si laude viri, salutis rei publicae in suo studiorum genere promouendae idonei, ex merito ornari cupiat, apud omnes hodie in confesso est. Eundem vero etiam nostro adhuc aeuo in tanta rei Anatomicae et Medicae luce in permultis desiderari, tot imperfectae de statu eiusmodi laesionum relationes Medicae Dicasteriis superioribus oblatae, propter quarum obscuritatem et insufficientiam tota saepe criminalis causa,

caussa, de qua agitur, in suspenso relinquenda est, vberissimam fidem faciunt. Ad causam huius mali quod attinet, illa non semper in defectu cognitionis principiorum Medicorum quaerenda est, sed vt plurimum nimia quaedam animi festinatio, et curatae inuestigationis singularum rerum circumstantium neglectus, ac vt minime inficiari volumus, aliqualis interdum Anatomiae practicae imperitia, hic potiores partes occupant. Dignum itaque hoc doctrinae genus nobis visum fuit in quo vberius explicando, et constantibus agendi regulis vbique confirmando, praesenti hoc Schediasmate occuparemur. Eum in finem post Theoriam vulnerum absolute et per se lethali, ad quae omnia reliqua se referunt; sollicite et succincte exhibitam, et tum rationibus Anatomicis indubitatis, tum responsis et Auctoritatibus inclytorum Ordinum Medicorum superstructam, methodum, qua eiusmodi vulnera commode indaganda sint, et facilius diiudicari queant, plurium annorum autopsia cognitam cum ingenuis artis salutiferae cultoribus hic communicandam duximus. Praecipue quum ea, quae celeberrimus quondam WELSHIVS peregregio suo libello, *Rationale vulnerum lethaliu*m* iudicium* inscripto, hac de re olim inferuit, pro hodierno Anatomiae et Medicinae forensis statu haud amplius sufficere queant. Faxit DEVS, vt scopum nobis in hoc labore praefixum ex toto assequamur!

I.

Antequam ad tractationem *Thematis* nostri ipsam nos accingamus, conducet praecipua capita *Anatomes forensis* in compendio tradere, et illas corporis humani partes cum cura recensere, quarum laesio mortem ineuitabili modo inferre vel crebriori experientia, vel demonstrationibus *Anatomicis* et *Physiologicis* omni exceptione maioribus comperta fuit, ut exinde fundamentum axiomatum nostrorum postea indicandorum eo euentius in oculos *Lectorum* incurrat. Id quod nobis eo magis necessarium videtur, quo minus accurate haec vulnera apud plerosque *Medicinae forensis* Auctores annotata occurrunt, in grauissima hac doctrina mire dissentientes, et enunciata sua utplurimum nimis vage et minus *Anatomicè* proferentes, si *BONNIVM* et paucos ei similes excipiamus, post quorum praeslantissimorum virorum tempora tamen hoc studium ob artem *Anatomicam* et *Chirurgicam* magis exultam insignia incrementa cepit.

II. Est scilicet *Anatome Forensis* nihil aliud, quam scientia gradum lethalitatis laesionum partes corporis humani affligentium ex earum situ, structura, figura, connexione, functione et conditione vulneris eis inflictis sufficienter explorata rite determinandi.

III. Quum vero omnia laesionum genera mortem vel absolute et simpliciter; vel per se
et

et sibi relicta tamen; vel per accidens demum ex praestantissimorum Medicorum obseruatione inferant, quoduis corporis humani vulnus quoque ad vnā alteramue harum trium classium nunquam non referendum erit, vbi itaque illis, quae ad duas priores pertinent, debite indicatis, tertiae classis vulnera vnicuique postea per se patebunt.

IV. Praeterea, quum singulae corporis humani partes ad ligamenta, cartilagines, ossa, musculos, vasa, nervos, viscera, quo et pleraeque glandulae et integumenta communia pertinent, numerandae sint, omnes laesiones, quae homini accidere queunt, quoque semper vnā alteramue vel plures simul harum partium attingent.

V. Quod iam ad ligamenta ossium spectat, si omnia eorum prout ab accuratissimis Syndesmologiae Auctoribus WINSLOWIO ^{a)} et WEITBRECHTO ^{b)} recensentur, et in corpore humano adsunt, consideremus, facile cognoscimus, quod nullum ex illorum numero quocunque modo vulneratum mortem absolute vel per se vi structurae aut functionis suae adferre queat, quia ossibus musculisque et aliis partibus in situ continen-

a) Exposition Anatomique Tom. I. Traité des Os frais.

b) Syndesmologia siue Historia ligamentorum corporis humani Petropoli An. 1742. edita.

tinendis et colligandis tantummodo inferuiunt, ad actiones vero vitales et naturales machinae humanae minime concurrunt, et ad pleraque eorum fati promptus medelae aditus conceditur.

VI. Intercā dum ea aequae ac reliquae membranae et aponeuroses, quibuscum ipsis ratione structurae magna similitudo intercedit, insigni sensibilitatis gradu pollent, et compuncta vel dilacerata aut conquassata fati ominola symptomata excitant, ac nonnulla eorum vix sine nobiliorum partium, funesta laesione vulnerari queunt, in doctrina vulnerum absolute lethalium interdum magni sane momenti sunt. Sic verbi gratia ligamenta c), quae processum odontoidem epistrophaei seu secundae vertebrae colli atlanti seu primae vertebrae et occipiti adnectunt, disrupta absolutam lethalitatem d) ex hac ratione inferunt, quia eorum laesio absque graui principii medullae spinalis concussionē, compressione et conquassatione eo minus contingere potest, quo

c) Scilicet occipitale et transuersale WINSLOW §. 326. dicta confer. WEITBRECHT. Syndesmolog. Sect. III. p. 88. et Sect. IV. p. 92. Tab. IX Fig. 34. 35. 36. qui ea ex diuersis portionibus composita demonstrat. Consulatur quoque ill. MAUCHART Disp. de capitis articulatione cum primā et secunda vertebra.

d) tunc quoque facile oritur completa luxatio harum vertebrarum, de cuius absoluta lethalitate in hac praecipue corporis regione inter Auctores artis chirurgicae constat.

quo tenerior ibi locorum huius medullae Structura existit e) et quo minus huic laesioni debita medela adhiberi potest, vt de ingenti vi externa ad haec fortissima ligamenta rumpenda necessaria iam nihil proferam.

VII. Cartilagine laesae nullam quoque lethali-
tatem inferre ex sua Natura valent, plerae-
que ad solas articulationes ossium perficiendas
et musculis nonnullis insertionem praebendam
destinatae sint, vitaque humana absque pleris-
que ex eis continuari possit. Solae hic carti-
lagines asperam arteriam et bronchia compo-
nentes ob situm et functionem respirationis,
quam adiuuant, exceptionem patiuntur, id quod
in causa est, cur abscissiones asperae arteriae
propius ad thoracem, vel profundae tantum
eius incisiones intra cavitatem pectoris factae et
bronchiorum vulnera penetrantia absolute lethalia
sint f).

VIII. Idem de ossibus sentiendum, vtpote
quorum laesiones ex se nullam quoque lethali-
tatem adferunt, quia tantum reliquis partibus
continendis et firmandis et ad motum localem
perficiendum pleraque eorum destinantur. Dum
vero ad nonnulla eorum laesa arti Chirurgicae
adi-

e) ill. HEISTER Compend. Anat. de medulla
spinali §. 274.

f) cl. TROPFANNENGER Decif. Medic. Fo-
renf. Dec. II. Caf. II.

aditus vix conceditur, haud pauca ex eis quoque ad actionem vitalem respirationis exercendam concurrunt, vel absque aliarum nobiliorum partium damno vulnerari nequeunt, rationem hoc suppeditat, cur fissurae et fracturae baseos cranii g) cum vel absque festucis sed cum extravasatione sanguinis aut puris coniunctae, aut grandiores contra fissurae h) violentae fractionis et comminutiones sterni i) et corporum vertebrarum praecipue superiorum k) costarumque, cum primis si plures earum simul destructae sint, aut festucae ab illis separatae partes molliores circumiectas graviter pungant, nulla arte eximendae l) classi vulnerum absolute lethalium ab Auctoribus Medicinae Forensis inferantur.

IX. Ad musculos quod refert, sunt illi instrumenta motus voluntarii, qui dissecti paralytici partis, quam trahunt, quidem involuunt, et

I 2

quorum

g) ZITTMANN Med. Forens. Cent. I. Cas. XXIV. celeb. ALBERTI Iurisprud. Med. Tom. VI. Cas. XVI. TROPANNEGER Dec. I. Cas. VIII

h) VALENTINI Nouell. Medic. legal. Cas. XXXIX. et Cas. XLII. ALBERTI Iurisprud. Med. Tom. III. Cas. XXXIV.

i) vtpote quibus motus costarum ei annexarum statim sufflaminatur.

k) TROPANNEGER Cent. V. Cas. XXX. VALENTINI Pand. Med. leg. P. II. S. II, C. XXXIX.

l) ZITTMANN Cent. IV. Cas. XCIII.

quorum tendines compuncti, incisi vel conquassati plura quidem periculosa symptomata excitant, mortem vero absolute minime adferunt, nisi plurium musculorum totius alicuius regionis corporis grauissima contusio simul infligatur ^{m)}. Solum Diaphragma tanquam vnum ex organis respirationis primariis sub classem vulnerum absolute lethaliū cadit, si vel portio eius carnea insigniori modo, et per contusionem praecipue ⁿ⁾, vel neruea seu tendinea laedatur.

X. Secus se res habet cum vulneribus vasorum sanguiferorum, vtpote quorum plura absolute vel per se lethalia non solum fiunt, sed quorum laesiones in vulneribus viscerum quoque in lethalitate eorum determinanda semper potissimum respici debent, siue illa penitus defecta, siue, quod in arteriis saepe maiorem haemorrhagiam excitat, incisa tantum sint.

XI. Ad classem itaque vulnerum arteriarum et veuarum quae ob enormem, et nullo modo sanabilem haemorrhagiam, vel sanguinis in caua, ad quae aditus manibus Chirurghi haud patet, effusionem, simpliciter et absolute mortifera sunt, pertinent Vulnere trunci arteriae aortae per totum

m) ALBERTI Iurispr. Med. Tom. I. Cas. XXVI.
RICHTER Digest. Med. Dec. III. Cas. V.

n) ALBERTI Tom. I. Append. Cas. XXV.
HOFFMAN Medic. Consult. Part. I. Dec. I.
Cas. VIII.

tum illius decursum ubicunque inflictæ o) arteriarum coronariarum cordis, subclaviarum p) carotidum primitiarum et internarum q) mammariarum internarum r) mediastinarum, thymicarum et pericardinarum cervicaliumque prope exortum resectarum s) vertebraliū t) axillariū u)

13

bron-

o) Siquis de his dubitet, euoluat ZITTMAN Centur. III. Cas. LXXV. Cent. IV. Cas. VI. Cent. VI. Cas. I. ALBERTI I. M. T. III. Cas. XL.

p) ALBERTI I. M. T. I. Cas. XXIX.

q) ZITTMAN. Cent. I. Cas. XLIX. VALENTINI P. M. L. Part. II. S. VI. Cas. II. et III.

r) TROPFANNEGGER Dec. II. Cas. II.

s) his enim propius ad arterias subclauias incisis, non solum ligatura pro sanguinis fluxu sistendo necessaria eis iniici nequit, sed etiam ob fortissimum aortae impulsū totidem successu temporis sanguinis effluit, ac si ipsa subclauia simili læsione aperta fuerit. Idem de intercostalibus, diaphragmaticis inferioribus aliisque infra nominatis in thoracis vel abdominis cauo immediate ex aorta vel aliis arteriis principibus orientibus valet, quarum læsiones proxime ad exortum inflictæ ob adynamiam artis iure pro absolute lethaliſſimis habentur, præcipue, si omni cognita medela adhibita exitus funestus illud confirmet. De læsionibus vero venarum sociarum et eiusdem nominis, quominus idem sustineri queat, prohibent valuulae ad insertionem earum in truncos maiores plerumque praesentes, et motus sanguinis in eis contrarius illi, quo sanguis per arterias fertur. Interea ex omnibus hisce patet, quod in lethali-

tate

bronchialium, intercostalium prope principia laesarum, principiorum diaphragmaticarum inferiorum, coeliacae, coronariae stomachicae, hepaticae, pyloricae, gastricae dextrae, duodenalis, proxime ad exortum fauciatae, epiplojarum et cysticarum ad exortum abscissarum, splenicarum, pancreaticarum, gastricae sinistrae, arteriarum brevium x), mesentericae superioris et ramorum eius insigniorum per mesenterium distributorum, renalium, atrabiliarum proxime ad ortum abscissarum, spermaticarum, mesentericae inferioris et ramorum eius insigniorum, lumbarium proxime ad aortam resectarum, sacrarum, iliacarum internarum et ramorum maiorum ab eis per pelvim distributorum, iliacarum externarum y), epigastricarum propius ad ortum abscissarum, cruralium propius ad inguina vulneratarum z). Vulnere arteriae pulmonalis et ramorum eius insigniorum. Vulnere venae pulmonalis et ramorum eius insigniorum a).

XII.

tate vasorum laesorum determinanda non semper ad solam eorum capacitatem respiciendum sit.

- t) conferatur Casus in Sciagraphia Historiae Physico-Medicae Butisbaci eiusque viciniae descriptus.
- u) VALENTINI Pand. Med. leg. p. II. S. VI. Cas. I.
- x) ZITTMAN. Cent. II. Cas. XC.
- y) ZITTMAN. Cas. XCVI. Cent. II.
- z) ALBERTI I. M. T. III. Cas. XXXIII. ZITTMAN. Cent. III. Cas. XI.
- a) ALBERTI I. M. T. III. Cas. XXX.

XII. Porro ad hanc laesionum absolute lethalium Classẽ referenda sunt: vulnera trunci venae cauae tam superioris quam inferioris ^{b)} venarum coronariarum, subclaviarum ^{c)} mammariae internae, azygae, iugularis internae ^{d)} vertebralis et axillaris vtriusque, hepaticarum maiorum ^{e)} renalium, spermaticarum, iliacarum internarum et ramorum maiorum intra peluim distributorum, iliacarum externarum, cruralium propius ad inguina laesarum ^{f)}. Vulnera sinus venae portae ^{g)} ramorum eius maiorum tam hepaticorum quam ventralium, mesaraicae maioris, splenicæ et haemorrhoidalis internae aequè ac ramificationum maiorum ad viscera abdominis tendentium. Omnia enim haec vasa laesa funestam breui temporis spatio sanguinis iacturam inducunt. Idem de vasis vmblicalibus in foetu non deligatis dicendum occurrit.

XIII. Ex neruorum vulneribus discissiones octaui paris et intercostalium nec non plexus cardiaci et pulmonalis ob respirationem et circuitum sanguinis ab eis potiori parte dependentes vulneribus absolute lethalibus optima ratione ac-

I 4 cen-

b) VALENTINI P. M. L. P. II. S. IV. Caf. XIX.

c) ALBERTI I. M. T. III. Caf. XXVI.

d) VALENTINI P. M. L. P. II. S. VI. Caf. IV.

e) HOFFMAN Med. Consult. Part. III. Caf. VII.

f) ALBERTI I. M. T. III. Caf. XXXIII.

g) ZITTMANN Centur. III, Caf. XCIV.

cententur. Idem de plexibus intercostalium maioribus circa initia arteriarum in mesenterio formati eo certius verum est, quo minus eorum vulneratio absque arteriarum vicinarum laesione coniuncta accidere solet, id quod de plexibus utrumque neruum ischiadicum intra peluim formantibus grauitur vulneratis pariter statuendum erit. Trunci quoque neruorum phrenicorum utrinque abscissi mortem absolute inferunt et actum respirationis vitalem in continenti sufflamant^{h)}.

XIV. Quod iam ad viscerum vulnera absolute lethalia attinet, pertinent huc laesiones et aperturae sinuum durae matris tum maiorem tum minorem, utpote quorum priores haemorrhagiam funestamⁱ⁾ statim excitant, posteriores vero circa basin cranii locati plurimum sanguinis quoque fundunt, nulla arte educendi. Contra rupturam durae et piaae matris. Grauis com-

motio

h) miror de his neruis eorumque laesionibus apud praestantissimos Medicinae Forensis Scriptores v. gr. TEICHMEYERVM ALBERTVM aliosque nihil speciatim proflare, quum tamen, ut ex Physiologicis notum est, vel solae ligaturae eorum in canibus aliisque animalibus institutae motum diaphragmatis statim tollant, qui eis discissis eo certius perire et finem vitae imponere debet, confer. ORTLOB. Praefat. ad TAVRY Anat. ration.

i) ALBERTI I. M. T. III. Cas. XLI. ZITTMANN Med. For. Cent. I. Cas. LVI. VALENTINI P. M. L. P. II. S. II, Cas. XIII.

motio k) et conuassatio cerebri. Laesiones partis medullaris cerebri profundiores l) praesertim si ad ventriculos vsque penetrent, vulnera plexuum choroideorum, baseos cerebri et ramorum carotidum internarum et arteriarum vertebraliū per eam distributorum paulo insigniorum m) medullae oblongatae, initiorum nervorum intercostalium n) et paris vagi. Vulne-

I 5 ra

k) RICHTER Dig. Med. Cas. V. Dec. I. de hac tamen verissimum est, quod BOHNIVS de Offic. Med. duplic. Clinic. et forens. Part. II. Cap. VI. p. 661. scribit, quod illa rarissime individualiter seu in hypothesi per autopsiam demonstrari queat, id quod etiam in causa est, cur tot mortes subitaneae, allisiones capitis sine eius laesionibus conspicuis accidentes insecutae, ob defectum indiciorum et ex lege humanitatis insultui apoplectico subito ingruenti in Medicinae Forensis vsu adscribendae sint, de quibus alias iusta saepe suspicio foret, quod illae in hominibus antea nullo morbo afflictis vehementi eiusmodi cerebri et delicatissimi omnium neruorum principii commotioni praegressae originem suam debeant

l) VALENTINI P. M. L. P. II. S. II. Cas. XIII. etc.

m) ZITTMANN Cent. V. Cas. XCVI.

n) si vero ex PETITI et WINSLOWII Expos. Anatom. Tom. III. Traité des nerfs. §. 359. 360. et celeberr. a BERGEN Diss. de neru. intercostali §. XXX. XXXI. XXXII. sententia nervi intercostales non tam ex cerebro orientur, quam potius illuc reuerterentur, primo intuitu contrarium statuendum esset. Sed illorum sen-

ten-

ra cerebelli pleraque praecipue paulo maiora, ruptura vasorum in superficie eius sub tentorio a dura matre formato distributorum o) principii medullae spinalis, laesiones reliquae medullae spinalis paulo profundiores, praesertim si transversim infligantur. Abscissiones oesophagi, et aliae eius laesiones graues in cauitate thoracis factae. Vulnere pericardii insigniora, Vulnere cordis et auricularum grauiora et in caua eorum penetrantia p), mediastini, pleurae in utroque thoracis

tentiam euerfam legimus in ill. HALLERI Comm. ad Praelection. Boerhauianas Vol. IV. §. DXVI. not. p. confer. quoque Ill. WALTHER Programmat. prim. de pari intercostali et vago. Vt cunque tamen hic res sese habeat, de absoluta lethalitate huius nerui intercostalis intra cauitatem cranii laesi eo minus dubitare licet, quo certius eiusmodi vulnus ob situm huius nerui absque cerebri et carotidis internae baseosue cranii mortifera sauciacione accidere nequit. Interea vel ex solo capite praestantia Anatomies subtilioris non in partibus Medicinae theoreticis tantum, sed in ipso Forensi eius vsu cognoscitur, quam latius ostendit illustris HEISTERVS Disp. de Anatomies subtilioris vtilitate.

o) RICHTER Digesta Med. Cas. IV. Dec. I.

p) RICHTER Digest. Med. Dec. II. Cas. III. Dec. VII. Cas. VIII. Dec. VIII. Cas. II. ALBERTI I. M. T. I. App. Cas. XXIV. T. III. Cas. XLIII. AMMAN. Prax. vuln. lethal. p. 180. WELSCH Rational. vulner. lethal. iudic. Cap. 4. p. 41. G. W. WEDEL. Dissert. de vulner. lethalitate p. 13. Vulnus cordis septimo demum die ob partu-

racis latere simul laesione latiore apertae q).
Vulnera pulmonum profundiora insignes vel
copiosos ramos vasorum sanguiferorum laeden-
tia r) ductus thoracici s). Vulnera ventriculi
insigniora vtrumque latus perforantia aut orifi-
cia vel fundum vasaque sanguifera maiora et ner-
vos eius offendentia t), vt et graues arroffiones,
spha-

ticulam substantiae eius rescissam aperturam fa-
ctam obstruentem lethale exhibet ZITTMANN
Med. For. Centur. III. Caf. LX. Aliud vero die
XVI. demum mortiferum cordis vulnus vide in
Petri PETITI Commentar. in 3. priores Aretaei
Cappadocis libros. pag. 52. Conferatur quo-
que III. VAN SWITEN Commentar. in Apho-
rism. Boerhaau. Tom. I. p. 256.

q) VAN SWITEN Comment. in Boerhauii
Aphorism. Tom I. p. 269. 70. 72.

r) ALBERTI I. M. T. III. Caf. XLV. TROP-
PANNEGER Decif. Med. Forens. Dec. I. Caf.
III. ZITTMANN Med. For. Cent. I. Caf. XX.
Cent. III. Caf. LXXXII.

s) TEICHMEYER Instit. Med. For. Cap. XXIII.
VAN SWITEN p. 218. Comment. Boerh.
Aphor. Vol. I. p. 276.

t) VALENTINI P. M. L. P. II. S. IV. Caf. X.
ALBERTI I. M. T. V. Caf. XIX. Tom. III.
Caf. XXXI. Caf. XLIV. Lethalitem vulnerum
ventriculi ab Ordine Medico Giessensi et Fran-
cofurtensi erudite discussam vid. in VALEN-
TINI Chirurg. p. 278. et seqq. RICHTER
Digest. Med. Dec. IV. Caf. VIII. Dec. VI. Caf.
I. Dec. VI. Caf. VI. Rarissimum vero oesopha-
gi prope diaphragma post maximos vomendi co-
natus inclyto Architalasso Belgico de Wassenper
abru-

sphacelationes et perforationes ipsius aequae ac oesophagi a veneno caustico arsenicali ^{u)} aliove inductae. Vulnura intestinorum tenuium, inprimis si maiora sint, et transuersim vel ingenti contusione aut dilaceratione inflicta ^{x)} intestinorum crassorum maiora, graui contusione et dilaceratione facta ^{y)}. Mesenterii maiora ramos insignes vel copiosos vasorum sanguiferorum et lacteorum aperientia, Cisternae seu receptaculi chyli, pancreatis et hepatis profundiora, magna vel multa simul vasa sanguifera laedentia ^{z)}, vesiculae felleae ^{a)} et abscissiones ductuum hepatici,

abrupti casum refert illust. VAN SWITEN comment. in Aphor. Boerh. T. I. p. 274.

u) ALBERTI I. M. T. I. Append. Caf. V. Caf. VII. Caf. XXVIII. Tom. II. Caf. XXXIX. Tom. III. Caf. X.

x) ALBERTI I. M. T. II. Caf. XXXII. et XXXIII. ZITTMANN Caf. XLV. Cent. II. item Caf. XCVIII. VALENTINI P. M. L. P. II. S. IV. Caf. XIV. XV. XVI. XVII.

y) RICHTER Dec. VIII. Caf. IV.

z) ZITTMAN. Cent. II. Caf. LXXXI. RICHTER Digest. Med. Dec. III. Caf. II. Dec. VI. Caf. VII. Incisiones autem hepatis minus profundas et absque maiorum vasorum laesione factas haud lethales esse probat notatu dignissima operatio Chirurgica ab illustri HEISTERO aliquando hic loci in Medicinae Candidato WEISSIO, qui abscessu hepatis laborabat, instituta.

a) AMMAN Prax. vulner. lethal. Dec. III. Histor. X. pag. 252. RICHTER Digest. Med. Dec. IV. Caf. VI.

ei, cystici et choledochi, lienis profundiora vulnera cum graui vasorum sanguiferorum laesione coniuncta ^{b)}. Vulnera renum vtrinque et ad cauum peritonaei vsque penetrantia, fundi vesicae ^{c)}, et denique vulnera vteri grauiora, vasa sanguifera per superficiem eius distributa insignia simul afficientia. Omnia vero haec vulnera hucusque recensita eo citius et ineuitabilius mortem adferunt, quo plura eorum in vno eodemque individuo complicata occurrunt, pariter ac e pluribus laesionibus illethalibus coniunctis lethalitas absoluta subinde resultat, aut vulnera quaedam vasorum colli et artuum illethalia, si ab omni auxilio Chirurgico excludantur, per se lethalia fiunt ^{d)}.

XV. His praemissis ad tractationem thematistis nostri propius accedere licebit. Scopus scilicet incisionis cadauerum auctoritate iudicis in delicta inquirentis institutae est cognitio totius illius status praeter Naturam, qui mortem in quolibet individuo induxit, quo aptum exinde iudicium Medicum formari possit. Vt igitur ad illum

b) VALENTINI Nouell. Med. Leg. Cas. XLIV. ALBERTI I. M. T. 1. App. Cas. XXXIII. Tom. II. Cas. XVI. ZITTMANN Cent. III. Cas. IV. et LIX.

c) ZITTMANN Cent. III. Cas. XLIII.

d) illustr. HEISTER Instit. Chirurg. de lethaltate vulnerum. HOFFMANN Praefation. ad TROPFANNEGER Decis. Med. Forens.

illum perueniatur, hic aequè imo magis fere, quam in Sectionibus pro demonstranda constitutione naturali partium susceptis opus est cadauèra quam citissime post obitum rimari, ne putrefactio circuitum sanguinis sublatum immediate insequens, et eo celeriori gradu incrementum capiens, quo magis viuente adhuc homine humores ad putredinem dispositi fuerunt, vel in eam iamdum abierunt, hanc inuestigationem difficiliorem aut plane irritam reddat, et ob foetorem aduèctum abominandam e) periculofamque.

XVI. Sunt vero corpora, quae cultro Anatomico subiicienda Medico a Iudice offeruntur vel aduèctorum hominum, vel recens natorum, eorumque vel morte naturali vtut suspecta defunctorum, vel violento modo peremptorum, quorum posteriorum alii ob vim et noxam externam diem suum obierunt, alii autem a veneno propinato necati fuerunt.

XVII.

e) accidit hoc potissimum in puerperis defunctis nec non in iis, qui febribus epidemicis malignis, cholera morbo aut veneno propinato mortui, vel tempore aestiuo aquis submersi diu fuerunt, in quibus hinc distinctio effectuum mortis ab eius causa huiusque adcurata determinatio saepe impossibilis fere est. Exempla eiusmodi complurafactionum nimis fero institutarum adeoque irritarum vide sis apud cel. ALBERTVM ZITTMANNVM VALENTINVM etc.

XVII. Mors autem naturalis aequae ac violenta semper fere f) quaedam sui in cadavere vestigia relinquit notabilia, quorum accurata exploratio et a se inuicem distinctio utramque in hoc negotio paginam absoluit. Comparant ea vel in externa cadaveris superficie, vel ad ipsa conspicienda apertura cadaveris necessaria est. Suntque ut plurimum moles et amplitudo aucta vel imminuta, tumor particularis, inflammatio, color totius superficiei vel regionis alicuius corporis mutatus, macula, liuor, fugillatio, contusio cum vel sine compressione, quae ab instrumento laedente super partem laesam remanente vel a fragmento partis cuiusdam vicinae durioris simul laesione affectae e. gr. a festuca cranii duram meningem premente efficitur, combustio, contorsio, luxatio, erosio, punctura, scissura, dilata-

f) in iis vero, in quibus causa morbi et moris in solo fluido neruorum et sanguine haesit, vel qui narcotico propinato obierunt, talia signa non semper manifesta occurrunt, licet aliquando ab opio largius propinato ventriculus ut in veneficio arsenicali arrosus et sphacelatus obseruatus fuerit Vid. FRITSCHIVS *Seltzam. Therolog. Jurist. Medic. Geschichte* Tom. IV. C. f. III. p. 1679. et seqq. in quo tamen casu utique adhuc aliquid dubii remanet, an simplex opium et solum propinatum fuerit? licet inquisitus illud sub fide iuris iurandi adfirmauerit. Prout in infantibus variolis et morbillis defunctis quoque pulmones et reliqua viscera saepe sanissima deprehenduntur, nec semper inflammatione correpta.

dilaceratio, ruptura, vlcus, putredo, foetor, vésica, fractura, fissura, fragmentum, vulnus ossium, atque caries, quod ad partes firmas spectat. In humoribus vero occurrunt peccans abundantia vel defectus, vt et locus ac situs, nec non color consistentia seu qualitas vitata.

XVIII. Contingunt haec speciatim in cute et reliquis integumentis, musculis, vasis, neruis, glandulis, ossibus, cartilaginibus, ligamentis, chylo, sanguine, sero, bile, mucos, liquore saliali, pancreatico, gastrico, vrina, excrementisque intestinorum. Singularum harum alterationum indicari debet color, situs, directio, longitudo, latitudo, profunditas, crassities, figura, numerus, copia et pondus, qualitas, consistentia, gradus foetoris.

XIX. Instrumenta necessaria sunt: Serra maior in Demonstrationibus Anatomicis pro aperiendo cranio adhiberi solita, vel in eius defectu ea, quam Chirurgi ad membra amputanda adhibent, culter incisoriu maior manubrio ferreo praeditus, cultri incisorii minores, culter 2. vel 3. digitos latus pro cerebro disseccando, hamulus, volfella, forfex in alterius cruris extremo globulo munita, setae, tubuli, stili variae magnitudinis. scalprum, malleus, spatulae, aciculae maiores, filum, lintea, succinctorium et brachialia, vasa stannea aut fictilia capaciora g) vel lignea,

g) Haec et sufficiens aquae copia eis indita praesertim requiruntur in experimento illo notissimo quo,

ligna, aqua frigida et calida, spongia, acus, tabula vel asseres aliquot 2 scammis altioribus suffulti, aliquot trunci lignei et fasciculi straminis. Locus vero, in quo fit Sectio, sit satis lucidus et spatiosus, adeoque hypocaustum amplum, vel potius atrium aut horreum, imo ipsa aula, vel hortus. Personae necessariae sunt Judex cum 2. Scabinis et actuario, Medicusque et vnus vel plures chirurgi, et qui horum a manibus sunt.

XX. Monita autem in vniuersum in hoc negotio sequentia obseruanda sunt. Tota operatio alacri quidem manu instituatür, rem tamen minime obiter tractando, sed singula curate inuestigando, quum hic de corio humano nunquam non ludatur. Tres ventres, vt vocant, in quolibet casu^{h)} et cadauere aperiantur ac peruesti-

quo in causa infanticidii ad explorandum, num respiratio inchoata fuerit, primum integri pulmones cum corde et aspera arteria adhaerente, deinde vero vnus pulmonum lobus post alterum, et denique iidem in partes scissi aquae iniiciuntur. Cel. ALBERTI Praefation. ad Tom. VI. Jurispr. Med.

h) Probe nouimus, dari Scriptores Medicinae Forensis ex optimis, qui lethalitate vulneris alicuius absoluta aperte cognita et explorata, reliquarum corporis cavitatum peruestigationem superuacaneam esse statuunt. Interea quum res circumstantes in talibus casibus mire saepe varient et intricatae sint, melius et sibi et totius causae cognitioni Medicus semper consulit, si reliquorum quoque viscerum indagacionem simul suscipiat.

uestigentur, id quod eo magis necesse est, si in vno vel altero eorum caussa mortis adaequata reperiri nequeat. Munditiei sedulo studendum, hinc partes exemptae mundis et capacibus satis vasis reponantur, totaque operatione absoluta, in pristinum locum restituantur: manus cruentatae quoque diligenter detergeantur, et fordes a Chirurgis tolli iubeantur, praecipue, dum vasa sanguifera laesa inuestiganda sunt. Non enim quidem hic omnia adeo accurate praeparare licet, sicut in Sectionibus pro demonstratione Anatomica Academica, quum pro vsu fori partes vulneratae ut plurimum inuestigentur in vna serie, et prout sibi subiacent vel adiacent, interea totum hoc negotium, quoad eius fieri poterit, peragatur nitide, ne adstantibus praeter necessitatem nausea creetur.

XXI. Operatio et sectio manu suspensa praecipue in partibus vulneratis potioris momenti a Medico ipso instituatur. Iudicii et adstantibus singularum partium conditio, praecipue vero earum, in quibus cardo rei et punctum lethalitatis, ut vocant, versatur, ordinate et ad oculum monstretur et enumeretur. Alterationes a manu Chirurgi vulnerato, dum viuebat, opitulantis et ab auxiliis Chirurgicis, exempli gratia trepanatione
vel

piat. Potest v. gr. in vno eodemque indiuiduo complicari vulnus absolute lethale cum suffocatione, veneficio, aliaue caussa mortem post vulnus acceptum demum inferente.

vel medicaminibus acrioribus et corrosiuis, induc-
tae, sollicite ab eis distinguantur, quae a vio-
lencia externa, morbo vel veneno prouenerunt.

XXII. Multo magis cauendum, ne errores
Sectoris minus periti et vulnera noua ab eo du-
rante Sectione demum facta cum laesionibus a
percussore inflictis confundantur. Ab earum re-
gionum et partium sectione semper opus incho-
andum, in quibus signa externa violentiae perpe-
sae et status praeter Naturam adsunt, vel vim
admotam fuisse constat, nullis vero talibus indi-
ciis prostantibus, sectio capitis aperturae thora-
cis et abdominis ad euitandam nimis disturnam
foetoris molestiam commode praemittitur.

XXIII. Ordo etiam, quo partes interiores se-
cantur, saepe maximi momenti est, eoque ne-
glecto, periculi pleni et pudendi errores com-
mitti possunt. Sic si verbi gratia in infante in
vtero materno defuncto a puerpera vero, nemi-
ne adstante in lucem edito, cuius funiculus um-
bilicalis abruptus et haud deligatus conspicitur,
quique obinde haemorrhagia lethifera post par-
tum demum defunctus praesumitur, cordis, pul-
monum, hepatis, aliorumque viscerum maio-
rum sectionem prius instituas, quam vasa maio-
ra et primitiua examinata fuerint, ingens copia
cruoris durante sectione et agitatione corpusculi
effluat necesse est, vasaque capitalia dein maxi-
mam partem vacua reperies, quae antea tamen
repleta erant, forsanique puerperam innocen-

tem postea infanticidii ream in tua relatione reddes.

XXIV. Ob similem respectum conuenit cruorem extrahatum, qui in quadam corporis cavitare occurrit, prius mensura expendere, et spongia absorptum remouere, quam viscerum vicinarum sectio instituat, ne sanguis ex vasis eorum resectis demum profluens, cum priore, utpote qui non semper adeo coagulatus est, ut ab illo, qui recens e vasis effluit, discerni queat, commisceatur, sicque deinde huius quantitas iusto maior in viso reperto adnotetur. Immissiones stili in vulnera cadaueris nondum aperti sedulo quoque ad nouam partium perforationem euitandam prohibeantur.

XXV. Dimensiones alterationum et laesionum vero in partibus firmis obuiarum desumuntur commode a magnitudine capitis infantilis, pugni, nucis etc. et a latitudine vnus vel plurimum palmarum, pollicum, digitorum, culmi straminis, calami scriptorii, stili, pilique; fluida vero aestimantur ad pondera ciuilia consueta et ad plures vel vnam mensurarum, eamque integram, dimidiam, vel quartam eius partem huiusque dimidium, ad cochlearia, digitale vel guttas, idque si commode fieri potest, non sola mentis aestimatione, sed curata semper ponderatione et mensuratione.

XXVI. Laesiones autem et alterationes omnium primae in oculos incurrunt, quae in cute adsunt,

adsunt, quarum conditiones supra recensitas quilibet per se facile determinare poterit, praeter situm, de cuius in ea ut et in reliquis corporis partibus indicandi ratione quaedam dicenda occurrunt.

XXVII. In superficie scilicet externa corporis situs et locus alterationis vel laesionis describendae determinatur pro distantia eius a partibus vicinis et regionibus Anatomicorum consensu nominibus donatis; in musculis vero pro distantia illius a principio vel infertione et marginibus eorum, vel a vicinis musculis aliisque partibus; in nervis pro distantia ab exortu e medulla oblongata vel spinali aut truncis primitiuis et a partibus, quibus inferuntur, aliisque vicinis.

XXVIII. In vasis laesionis locus determinatur pro distantia ab exortu e corde vel truncis primitiuis, et a partibus, quibus sanguinem aduehunt, vel detrahunt, aliisque proxime adiectis; in visceribus pro distantia a vicinis partibus, et a regionibus Anatomicorum consensu in ipsis stabilitis, e. gr. in aspera arteria et oesophago pro distantia a larynge et pharynge vel a pulmonibus et ventriculo, in ventriculo ipso pro distantia ab alterutro eius orificiorum, fundo, lateribus etc. Simili modo res in ossibus conficitur.

XXIX. Quod iam ad vulnera speciatim spectat, notandum est, quod quodlibet vulnus in

vniuersum, et quaelibet pars laesa speciatim exterius adcurate et vndiquaque examinari debeat, antequam culter adhibeatur, et ipsa pars laesa leuetur. Tunc in subsequen- tibus simili modo procedendum, id quod tanto magis necesse est, si ex situ vulneris vel sanguine extruasato praesente aut haemorrhagia aliisque symptomatibus praegressis, insignia vasa sanguifera et nerui laesi praesumuntur, vtpote qui non adeo promte in oculos incurrunt, sed adcuratiore indagine opus habent, et improvida manu sectoris facile alterantur, quam ob rem quoque vulnera cruentata praecedentibus paragraphis spongia diligenter abstergenda diximus, vt scilicet partes laesae accuratius perscrutari et facilius inueniri queant.

XXX. Ob eandem rationem in partium interiorum perscrutatione cuiuslibet visceris laesi conditio prius in situ adcuratissime examinanda, quam illud eximatur, si plura viscera simul laesa sint, eadem loco suo relinquendo, vsque dum singulorum examen absolutum fuerit, si quidem illud commode fieri poterit, non nunquam enim necessario eximenda sunt, ad vulnera eorum exacte perspicienda.

XXXI. Extranea quoque exempli gratia globulos plumbeos, fragmenta gladii etc. in vulneribus reperta, cum cura ratione figurae, situs, magnitudinisque notare oportet, itemque inquirere, an eximi commode potuerint a Chirurgo vulnerati curam gerente. Interdum pars vulne-
rata

rata instrumento, quo laesio inflictæ fuit, cum magnitudine et figura ipsius collato distinctius cognoscitur. Idem emolumentum haud raro capitur, si amictus e. gr. pileus, indusium et tunica simul laesa cum illa comparetur.

XXXII. Dum vero sectio instituitur, notandum, quod incisio cutis aliarumque membranarum ita dirigenda sit, ne in ipsum vulnus cadat, sicque huius figura destruatur, et postea minus commode cum interiorum partium laesione comparari queat. Musculi vulnerati omnimode denudentur, vt accurate determinari et ab adstantibus perspici laesio eorum queat, praecipue autem hic inquirendum, an ipsa carnem vel tendinem eorum attigerit, anque hic praesertim compunctus, secundum longitudinem vel transuersim incisus, aut plane abscissus et dissectus vel dilaceratus fuerit?

XXXIII. Imo vt omnis error euitetur, si plures musculi iuxta et infra se inuicem siti vulnera acceperint, facile confundenda, e. gr. in artubus, collo, aut dorso, vsque ad exortum et insertionem liberi a circumiacentibus partibus reddantur, et si lubet, illudque ad subiectos musculos conspiciendos opus sit, in alterutra vel vtraque extremitate abscindantur ab ossibus, quibus adhaerent. Idem fieri debet, si aliae subiectae partes e. gr. vasa sanguifera, nerui, viscera et ossa simul laesae sint, ad quas nonnisi exterioribus, et quae incumbunt, remotis, aditus pateat.

XXXIV. Quodsi vero muscoli vulnerati iam ex situ indubitate noti sint, sicut abdominales et intercostales, tunc non requiritur, vt omnimode denudentur, indicari tamen cum singulis reliquis partibus vulneratis ordine, quo vis externa eos attingit, in relatione semper debent, vtut nihil ad lethalityatem conferant, quo Iudex et collegia Medica de statu vulneris non minus, quam de sufficiente scientia et diligentia Medici secantis et inquirentis adhibita instruantur atque conuincantur.

XXXV. In contusionibus vero partium exteriorum minus grauibus et minus vniuersalibus aliisque alterationibus cum nullo vulnere aperto complicatis, ex quarum situ quoque iamdum constat, quod nihil ad lethalityatem contribuant, sufficit primo cutem tantum super eas incidere et subiectas partes perspicere, si vero tunc anguis in herba latere comperiat, tota regio methodo suo loco indicata denudetur, et examinetur, Idem de vulneribus leuioribus earundem partium in tantum valet, vt solum oculis et stilo tubuloue examinentur et ab omni sectione abstineatur, si hac ratione illa satis cognosci queant.

XXXVI. Nerui notabiles laesi eousque denudandi sunt, partes eos obtegentes separando et remouendo, vt eorum exortus e medulla oblongata spinaliue vel e truncis primitiuis et insignioribus, nec non decursus usque ad insertionem in partes vicinas in oculos incurrat, adeoque de Natura et effectu laesionis, numero scilicet et magnitu-

gnitudine ramorum laesorum vt et de profunditate vulnerum, vtrum illi compuncti, conuassati et incisi solum, an vero penitus discissi fuerint, curate iudicare liceat.

XXXVII. Vasa sanguifera vulnerata itidem eousque a partibus vicinis liberari debent, vt eorum exortus e corde vel truncis aut ramis maioribus nec non decursus et insertio in proximas partes pateat, accurateque cognoscatur, qui et quot trunci vel rami minores laesi fuerint, qua amplitudine iidem in loco laesionis gaudeant, vtrum solum contusi, cum vel sine penetratione in cauum eorum incisi, aut transuersim discissi fuerint? Qui modi laesionis in aliis quoque corporis humani ductibus e. gr. ductu choledocho, hepatico, cystico, pancreatico, nec non in intestinis, oesophago, alpera arteria etc, contingentes debite adnotandi veniunt.

XXXVIII. Quod vero ad vasa sanguifera attinet, porro tenendum est, quod in casu vulnerationis in cauum eorum penetrantis seta vel stilus vulneri immissus versus exortum vel finem vasis laesi dirigendus sicque adstantibus ad oculos monstrandum sit, illud reuera eam esse venam vel arteriam, pro qua illud venditatur. Vel si hoc commode fieri nequeat, vas vulneratum, quod ex situ et principiis Anatomicis Sectori iamdum notum esse debet, prope exortum vel finem incidatur vel abscindatur, stilusque ei immissus tali modo versus vulnus dirigatur, vt ex isto iterum egrediens rem

manifestet. Vel etiam mediante tubulo in vas vulneratum inflando eius communicatio cum reliquis ostendatur. Denique notandum, quod in quolibet vulnere, si eius fieri potest, vasa laesa omnium prima inuestiganda sint. Experietur tamen quilibet effatum celeb. et in hoc negotio versatissimi BOHNII de offic. Med. P. II. Cap. IV. p. 600. hic verissimum, et longe aliam rem esse vasa cera colorata distenta in Theatro Anatomico profacienda demonstratione Anatomica denudare, aliam vero eadem exinanita et collapsa inuestigare et vulnera eorum reperire.

XXXIX. In omnibus vero cadaueribus haemorrhagia defunctis, siue illa hominum adultorum, siue infantum fiat, semper cordis ventriculi et trunci vasorum maiorum vtut illaesi secundum longitudinem aperiri, et quantitas sanguinis in eis residui sollicite determinari debent.

XL. Ossa laesa a partibus quoque mollibus sufficienter liberentur, sique fragmenta adsint, in his ratione magnitudinis, figurae, situs et numeri curate expensis insuper obseruetur, vtrum quaedam e partibus vicinis ab eis laesae fuerint, anque vndique libera sint et a Chirurgo vulneratum tractante eximi commode potuerint vel secus? Fracturae et fissurae vero in toto decursu per singula ossa curate notentur.

XLI. Denique in caussa veneficii nunquam negligatur contentorum in ventriculo reperi-
rum

rum debita examinatio, partem eorum animalibus comedendam praebendo, vel si arsenicum adhuc ibi reperitur, illud in prunas iniiciendo, ut ex insequente morte talium bestiarum vel odore alliaceo et flammula coerulescente prodeunte de vero corpore delicti iudex eo magis conuincatur i).

XLII. His rite obseruatis, et omnibus reliquis rebus circumstantibus simul cum iudicio annotatis, in arduo hoc negotio inoffenso pede progredi licebit, et veritas in apricum poni demum poterit.

i) BOHNIVS de Offic. Med. Part. II. p. 601. 602. 603.

IV.

IOANN. TRAVGOTT ADOLPHI

Differtatio

de infanticidii notis sectione legali detegendis.

Helmst. 1764.

Respond. et Auct.

HENRIC. CHRISTOPH. DREYER.

I.

In tanta iurisprudentiae dignitate et magistratum auctoritate, gloriantur medicorum nonnulli: secum saepius consilia ante conferenda, quam iustitiae vindices statuunt de rebus, attingentibus hominem, qua vitam vivit animalium. Aequitatis id ipsum laudabile documentum, dum submittitur Hippocrati, quod Hippocratis est. Atque omni ope enitendum vicissim, quo confirmemus et expleamus fiduciam ita quidem rogantium sententiam medicam, ut credant, quia cuius in arte sua credendum. Neque dolendum habent Aesculapii filii, quod praeuideant, rarius de sententia sua tum interrogatum iri, quando quaestiones forenses ea evidenti-

tia

tia persoluerint, quae casuum adeo similibus illico recluderet diiudicationem. Crebriorum utique quaestiuncularum densantur spinae, prout plurium rerum nexus etiamnum implicatos iudicium recte extricare nescit. Ni igitur imperfectionis, difficilioris certe intellectus atque applicationis scientia a medendo grata toties argui videtur, quoties iudices, super praegressam corporis delicti inspectionem, necesse habent, petere adhuc de tripode apollineo dicta. Namque in clarissima rationis ac experientiae luce si posita plane prostant salutaris scientiae scita, illa sane ad forum pertinentia: arrepturi essent eadem legum interpretes et ad casus simpliciores facilioresue translaturi, remissis modo ad medicos difficilioribus, iisdemque paucis. Tantum ergo abest, ut eo impensius Hippocrates honoretur, quo crebriora dat Numae responsa, ut potius, in rebus vehementer ambiguis, ubi consultantium expectationi satisfacere vix licet, vituperium incurrat, penes eos praecipue, qui cognitionem humanam modulo ac pede metuntur, cuius scioli illi ipsi magis auidi, quam capaces. Fatorum sane suorum magnam habet excusationem iatrice, quandoquidem primi eius, quorum monumenta ad nos peruenerunt, fatores semina sparsere tam bona, tam frugifera, tamque copiosa, ut haud minorem admirationem, quam gratiam, ab omni posteritate inierint. Erant tamen mala mixta bonis. Haec igitur omni cultura fouere, illorum inutiles herbas

bas sarritione quantocius eiicere decuisset. Sed torpida multorum subsequantium saeculorum barbaries Hippocrati ac Galeno magis mancipabat medicos, quam naturae ac veritati. Diu igitur nimisque diu erroribus et opinionibus veterum delusi medici iurisprudentiam simul laepe paenitenda contaminarunt, donec, litterarum bonarum studiis reliquis reuiuifcentibus atque in libertatem cogitandi tandem vindicatis, medicina quoque forensis superstitionum ac erratorum pristinorum bona parte sensim se exsolueret. Et quid non egregium spondet vltterius feruor tot tantorumue ingeniorum vel nostra aetate artem salutarem excolentium? Quid porro non promittit temporum ipsa illa conuersio, qua, non feminae, sed viri, anatomes et luculentissimarum obseruationum lumine acuatis oculis, introspiciunt arcana mulierum, quae hinc incuriosus thori legitimi vsus, illinc clandestini amoris fallax vafrities, perpetuis alioquin tenebris inuoluere videbatur, vt, in vexatis, e. c. grauiditatis casibus, non posset non vacillare certitudo medica, anicularum fere integritati, peritiae ac narrationibus, heu quam ficulneis fundamentis! superstruenda. Lactatur merito optimus quisque his scientiae incrementis ac emendationibus iam iam impetratis, impetrandorumue hoc acriorem sentit incitationem, quo minus obstructa prospicitur via vltterius procedendi, quam poterant maiores nostri. Propius propiusque accedatur ita quidem ad perfectionem scientiae, nunquam

quam tamen perfectissimam obtinere licebit, vel propterea, quod homo ab homine multis affectionibus mirifice differt, ut alter ad alterum, quoad illas, coniectura admodum incerta, exigatur; quod praeterea violentiarum et facultatum aliarum nociuarum vires inimicas in numero quasi habere, cumque cuiusvis robore naturae certa ratione conferre, humani ingenii longe transgreditur angustiam.

II. Quemadmodum vero perferendae sunt tricae atque lacunae quaedam studii apollinei, ceteroqui admirabiliter exculsi, quas vere habet, siue, ob rerum naturam nimis occultam, siue ob experiendi rarissimam opportunitatem, siue ob intelligentiae humanae imbecillitatem, usque dum lucem maiorem pluribus adhuc obscuris adferet forsan ventura dies: sic amoliendum, et quantum potest extirpandum dedecus illud medicinae forensis, illudue auersissimum iustitiae impedimentum, quod aliunde prorsus praeter necessitatem irrepens actis criminalibus suffuratur liquidi corporis delicti euidenciam legitimam. Increpamus scilicet relationes medicorum atque chirurgorum negligenter, imperite ac inconcinne factas, ut parum eorum signorum complectantur, quae tamen videre et sensibus reperire in subiecto corpore quaestionis licebat, quae, siue sigillatim, siue in concursu cum aliis, declaratura, aut saltim illustratura forent veritatem, falsitatem criminis imputati. Etenim ex
talibus

talibus ieiunis ac mancis inspicientium medicorum aut secantium chirurgorum testimoniis, saepius ne viri quidem artis salutaris peritissimi inque rebus eiusmodi diiudicandis exercitatissimi quidpiam certi elicere valent. Caussidici autem eum, quem susceperunt tuendum, si vnquam, tam profecto ad contumacius pernegandum obiecta instruant, criminisue minus liquidi defensione obtectum iustae ac debitae poenae subtrahunt. Quid quod infantes nonnunquam exagitantur insinulatis sceleribus, quae alias probum et accuratum, quod communiter dicitur, visum repertum ex facili fuisset propulsaturum. Inscitiam eorum, quibus negotia ista medico-forensia committuntur, tot malorum scaturiginem esse primariam, neque ignorant legum interpretes, neque medici ipsi infitari possunt. Idcirco Summi quidem Principes benignissimis perinde ac sapientissimis mandatis identidem cautum voluerunt, vt, ad curam rerum medicarum publicam in vrbibus ac prouinciis, viri vere Physici, probatae doctrinae, ac omnium minime in anatomicis rudes admouerentur.

Sed plures laurigeros, paucos est cernere Phoebos.

Inscitiam procul dubio arguit, quando circa casus vulgares, saepius obuios, neque extrema atrocitate sua humanum sensum opprimentes, medicus nescit, quid sibi agendum, et quomodo expediat cognitioni causae satisfacere. Mitiori vero reprehensione dimittendum eum, qui, in
causis

caussis fori maxime subitis, raris, scelere adspetu horrificis, non omne attingit punctum, nobiscum facile sentient, quotquot negotiorum forensium ambitum, casuum infinitam varietatem contuentur. Utique cogitandum, haud prorsus ignorari, quae in subita perturbatione ad mentem non statim occurrunt. Postremo malefactorum iuxta atque sceleratissimorum hominum, qui hinc malignitate ius inflectere student, qui illinc socordia res grauisimas leui transmittunt brachio, horum refugit omnino animus mentionem, vtpote monstrorum inter medicos rariorum, quae etiam omnem respuere videntur humanam emendationem, praeterquam vindictae forsan metum.

III. Leuissimorum hominum negligentiam excitent, ac vafros veritatum medicarum et naturalium venditores, ne ius fasque ab illis inclinetur, quo pondus lucri trahit, conterreant Praepotentes rerum publicarum Principes, quorum dextera terroris ac ultionis iusta iaciuntur fulmina. Nos vero leuissimi existemus monitores commendatoresue attendendorum, quae demonstrare testibus iudicialibus, quae colligere et viso suo reperto inserere oportet administratorem aut directorem secciónis legalis, quoties infanticidii suspicio est. Particulam hanc Anatomiae forensis exponendam nobis ideo sumimus, quia exercitium eius, proh dolor! exigit saepissime nullis saeculis mitescens matrum praecipue in propriam

L prolem

prolem inmanitas, quia argumentum praeterea amplitudine sua, facile sufficit specimini modico, quale procudere instituti praesentis fert ratio, si vel potiora, certioraque deligamus. Primam tamen iniecit eiusmodi tractationis incitationem, quod relationes plurimas medicorum indicialiter testimonia sua deponentium, super iis, quae viderint, quae repererint in corpusculo infantis anatomice peruestigando, etiam nostra litteris ac omnibus studiis adeo illustri aetate, deprehendebamus plenas rerum inutilium, deliramentorum vetustorum, et fere vacuas iudiciorum, quibus vel maturitas et vita nuper nati diiudicetur, nedum mortis genus. Quo vero implicatior saepius res est, iudiciis quamlibet omnibus rite observatis, declarare mortis genus, ipsamque adeo vitam post natiuitatem debiliter breuique actam, hoc magis elaborandum, ne quid eorum desit, quae cadauer infantuli obiicit inspicienti sectori, vitae impie sibi ereptae tot quasi vindictam efflagitantia vocabula. Huic itaque negotio plenius expediendo, ab auctoribus optimis optima, quae sparsim occurrere, maturitatis, roboris, vitae, mortis signa colligere suscepimus, neglectis falsis, aliisque ambiguae aut fidei, aut dictionis, aut anatomiae subtilissimae absolutissimaeque, quam legalis sectio aegrius admittit. Ne vero gratis adgrauare videamur sectoris iustitiae subseruentis spartam in se grauem, vbiuis rationem adiungemus in paucissima verba contractam, vna momentes, quo vsque valeat quoduis signum. Cautione

tione hic quam maxima opus esse, probe perspeximus. Et quemadmodum vel in casu singulari, cuius singulas conditiones cum singulis conferre datur, non facillimum est, cuiusvis secundarii quasi et debilioris signi vim confirman-tem gradibus suis definire certis: ita generatim de quouis constituere, difficillimum omnino est, ut lapsus peries aequos arbitros aliqualem nobis promittere possimus excusationem, si casum forte praeteruiderimus admodum singularem et de regula excipiendum. Operam sane adhibuimus in re sanguinis, quam potuimus, diligentissimam, ne parum, ne nimium significationis tribueremus iudiciis ab anatomico conquirendis. Si quid in vulgus minus notum putauimus, aut controuersis obnoxium proposuimus, testimonia addere idonea non intermisimus quae confirmant sententiam nostram. Praecipendorum ordinem haut alium sectio fert legalis, quam anatomicum, eum nimirum, quo in praecedente scrutinio illibata ac integerrima conseruantur, quae inuestigatione adhuc proxima considerari debent.

IV. Probe calleamus, extra corpusculum quoque infantis, plurima sollicitè indaganda superesse, quae a magistratu rite cognita lucem adfundunt certitudini nonnunquam obscuriori infanticidii commissi. Quae si sectori, sectionem adgredienti, antea quidem innotuerint, aut innotescere possent, vehementer admonerent eundem, immo compellerent, ut haec vel illa se-

tionis momenta attentione acuata perlustraret, in minimis etiam circumspectior. Huc pertinent: matris aetas, sanitatis constitutio praecedens partum eundemque subsequens, grauiditas incommodis grauioribus vacua, aut molestior; animus simplex, aut astutus. Primipara, an puerperii iam prudens, quod olim experta? mammarum habitus, qualis partum praecesserit, qui resisterit? sanguinis fluxus an doloribus partus fuerit iunctus placentaeque praematura solutio? an partus primo quidem sanguine fuerit siccus, placentaque, donec proles prodierit, vtero cohaerens manserit? quo tempore secundinae tandem protrusae? quanta tum laticis rubri profusio ingruens vestimenta compleuerit locumque parturiae cruentauerit? quem modum fluxus lochialis postmodum tenuerit, quando sanguineus in lacteum ac ferosum transferit? subitis ad partum doloribus paritura an fuerit correpta, qui quidem eandem continuo crescente vigore detinuerint ad expulsionem vsque prolis? quantum temporis spatium his efficacibus ad pariendum laboribus infusum? Stans, sedens, an decumbens excludendum excluserit? an vocem, an motum ediderit ergastulo suo materno liberatus passio? an funiculus fuerit deligatus nato, et cuius opera, matris, an alius? quo modo? duplici vincula, altera ad foetum, altera ad placentam pertinente, an modo simplici? integer adhuc placentae et infantulo cohaerens fuerit ligatus; an posteaquam disruptus, aut dissectus iam erat?

quam

quam cito hac vincitura infantulo prospectum? an aër ori sufflatus? de qua altitudine eiectus praecipiti forsan partu ceciderit? Quod quoties perhibetur, toties inspectione ventrali perinaeum lustrandum, cuius dilaceratio in primipara, a foetu maturo, insignis non potest non induci. De praecipitationis loco tum etiam dispiciendum, duritia, angulosis, vel acutis prominentiis infestus fuerit, an mollitie appulsum leniuerit? Quamdiu frigori nuper natus fuerit expositus, et calore fonte cum reliqua cura decenti caruerit? num sub integumentis stragulisue detento infanti, aut alia ratione, aëris commercium interciderit? quae caeli ac mansionis suae tum temperies exstiterit? quorsum abiectus, et abs quo tempore tandem delituerit? repertus an sanguine vehementer ad corpusculum conspurcatus apparuerit? num illum suum locum, quo inueniebatur, latice vitali irrigauerit, fune non ligato? cernuo positu num inuentus, an corpusculo prorsum curuato, aut potius directo? Magnum enim momentum haemorrhagiae per funem in hoc diuerso corporis statu esse positum^{a)}, proxima opportunitate demonstrabitur. Quinam aëri ac

L 3

tempe-

a) *Petri* IDEMA obseruatt. pag. 21. „Cum puer „nuper exclusus respirare non posset, extensus „potuit. III. A. V. HALLER Elem. Physiol. „Tom. II. p. 187. „Ita Umbilicales, grandif. „simae arteriae, ob insignem, quem cum exten. „so puero intercipiunt anfractum, continuo san. „guinem desinunt suppeditare. Quae interim te. „simonia adduxisse, satis habemus“.

temperiei patuerit corpusculum, donec examen anatomicum experiebatur? quem asseruationis locum repertus habuerit? an ibidem, ex malignitate forte cuiusdam in matrem, violentiam post sua fata nouam accipere potuerit? Quamquam id ipsum, ex sugillatione iniuriae perpessae non iuncta, in cadauere nondum putredine valde emollito ac liuido, facile est dissectori diiudicare. Quam breui se sodalium communiioni subtractam reddiderit, quam facie ac vestimentis compositam se exhibuerit nouissima puerpera? qualem in consuetis, grauioribus praesertim laboribus, se gesserit? Et quae reliqua. Ex actis quidem criminalibus momentorum adductorum pleraque patefieri, ipsisque articulis inquisitionalibus comprehendi solent, vt tamen nonnulla interdum desiderentur, quorum tum defectu, diiudicatio causae redditur adhuc difficilior, quam forte esset, omnibus eiusmodi indiciis rite collectis. Monere itaque de his iisdem oportebat, quamquam suis firmare singula rationibus, et concludendi finibus circumscribere, non fuit propositi instituti reliqua moles, quam aggredi rectius ordinur.

V. Haud absque indiciis obseruandis ipsae sunt *secundinae*. Quapropter easdem, quoties haberi possunt, *lustrare diligenter conuenit*. *Substantia minus aequabilis quoad mollitiem* ^{b)}, *si hinc inde*

b) Quarum ita morbosarum placentarum exempla vidit Dom. PRAESES Berolini, inter praeparata

inde in scirrhum indurata, aut concrementis sabulosis aspera, aut hydatidibus vesicularis apparet, non solum partum praematurum, sed etiam obitum embryonis in matrice, inde euenire potuisse, declarat, aliis praesertim concurrentibus adhuc eius rei vestigiis. Suus ceterum placentae naturalis est mollitiei modus, experto notus, verbis tamen minus definiendus. Ultra hunc vero mollescit, quando embryo mortuus diutius in matrice restitit, donec excludebatur. Tuncque ex colore viuido in liuidum subuiridescentem simul transit. Sed similem quoque, in mollitiae ac colore naturali mutandis, exferit effectum cum putredine aër extra vterum. Signo igitur plerumque ambiguo, haud refert, pluribus immorari, cum alias et euidentiores habeamus notas embryonis pridem mortui, anteaquam partu edebatur. Orbis placentae in sua superficie vterina et conuexa vel leuiter examinatus dignoscitur statim ex pluribus veluti placentulis in vnum corpus compactus. Fit vero, vt nonnunquam placentula talis ad marginem placentae separatio haereat. Fit porro, vt sub initium, vel per moram partus, indicante id vt plurimum hae-

L 4

morrh-

rata numerosissima, artificiosissima, ac rara Ill. MECKELII, quem Praeceptoris pietate veneramus. Collegit etiam obseruationes eiusmodi plurimas HALLERVS in comm. ad praell. BOERHAVII Tom. V. parte altera p. 286-289.

morrhagia, solvatur placenta de vtero, aut ex toto, aut ea saltim parte, vbi placentula margini placentae exili nexu cohaerebat. Quo factò, vasa Umbilicalia de placenta ad placentulam emissa non possunt non rumpi, *quoties placentula vtero adnata remanserit.* Per ruptas has vasorum Umbilicalium radices sanguinem suum foetus perdere poterit. Quodsi igitur partum haemorrhagia fuerit comitata, insolentiusque perrexerit postea, inuento corpusculo foetus exsanguis, *ad hanc causam sedulo est respiciendum.* Namque infanticidii, sanguine prolem fune non ligato priuantis certitudo cadit, dicta haemorrhagiae perpeffae causa deprehensa. Non quidem huius loci est prolixè laudare cautionem illam medicorum prudentum, dum, haemorrhagia vteri post partum effusius saeuente, simulque affligente dolore alicubi intra Hypogastrium fixo ac nonnunquam inflammatorio, de relicta eiusmodi placentae appendicula cogitant, et, si per orificii vterini occlusionem licet, manu perite inmissa, extrahendam suadent. Huc tamen pertinet Illustris MECKELII, quem Dominus PRAESES in arte obstetrica praeceptorem, manu etiam ductorem sibi fortitum esse, gratulatur, consilium eximium, occasione huius casus, ortenus datum, quo certi prius reddimur, de tali placentae reliquia, praeterquam, quod puerpera orificii vterini diductione, manusue ingrata contrectatione, frustra defatigatur. *Nimirum placentae marginem circumquaque examinare oportet,*

tet, an qua parte trunculus quidam vasorum Umbilicalium conspicuae amplitudinis subito desinere obseruetur. Sic enim desinere minus solent, sed, vt ex diuisione in ramos sensim minores tandem circa marginem dispareant. Loco tali detecto, vel etiam non deprehenso, *temperate infletur ex funiculo vena, dein utraque arteria Umbilicalis, dum interim placenta aquae immersa detinetur.* Prorumpens bulla circa marginem rupta vasa, placentulamque separatam, demonstrat. Haemorrhagia vero partui iuncta, cum exinanitione vasorum infantuli, placentulam illam, durante partu, fuisse abruptam, indeque sanguinis iacturam concitatam foetui, statuere licebit, nisi funiculus praeterea non ligatus, aut vulnus grandioris vasis, aliunde efficiat dubium iudicium quidem vltimum. Animaduerti denique meretur *de vasis Umbilicalibus placentae, an flaccida, atque inania, quamuis funiculo, qui huic cohaeret, ante eius dissectionem, ligato? an sanguinis coagulo plus minus referta deprehendantur, fune licet non ligato?* Quare, isthanc commendemus animaduersionem, commodius, absque repetitione saltim de funiculo praecipientes statim expediemus.

VI. Proximum est, *chordam Umbilicalem considerare,* qua mediante venosum placentae sanguinem accipit, per vnicam communiter venam, foetus, remittitque illuc suum, per duas arterias Umbilicales. Haec tria vasa includuntur laxae vagina membranacea. Vaginae huius laxioris

intercapedinem, praeter dicta vasa, complet opus spongiosum cellulosae naturae, spongiosi vero operis cellulas farcit humor magis minusue gelatinosus, maiori vel minori quantitate. Quando hoc obtinet, non solum *gracilis funiculus* est sed etiam *venae praesertim suae rutilum colorem translucere sinit, tuncque sanguineus dicitur*. Quando vero copiosior humor intercipit venae ruborem et crassitiem adauget funis, tunc pinguis vulgo audit. Notetur igitur: *an pinguis*, qualis sub partu, quamvis praecipiti, difficilius, in sua nempe longitudine media, rumpitur? *an sanguineus?* a quo plus metuitur, ne distrahatur. *Longitudinis dein ratio est habenda, quam notiore mensura, veluti Rhenolandica est, aestimare decet*. Utque recte aestimetur, *pars funis, de infantulo pendens addetur illi placentae continuae*. Longitudo chordae maior fauet illaqueando foetui, ac circumuolutionibus circa eius membra. Duplici hinc premitur periculo. In matrice primo si adstringantur laquei quasi canalium Umbilicalium circumuoluti: elidentur canales arctati suo sanguine, aut sub axillis v. c. compressa, nihil transmittent amplius, circulusue placentam inter ac foetum ita quidem sufflaminabitur; deinde collum circumductus funis iugulat nasciturum sub partu, prout laxum antea laqueum protrusus sibi magis inagisque trahendo constringit. *Longior ceterum funis, quam est altitudo de naturalibus parturientis stantis ad pauimentum, facile demittit, praeterquam quod discerpatur, foetum*

tum præcipiti lapsu effusum. *Brevior* non item, qui aut diuellitur lapsu, aut placentæ secum abreptæ, (III.) phaenomenis comitatur, rariusue puerperium matri indulget facile et incommodis grauioribus vacuum. Dispiciat sector: an *chor-da sit vel dissecta, vel prærupta, et quo loco?* Prærupti, licet non ligati funiculi minus periculum, haud absque rationibus, censetur, quam si acie ferri fuerit præsectus. Hocque minus adhuc erit funiculi rupti discrimen, *quo longius et remotius ab umbilico rupturam passus.* Si itaque foetus suum, quo inueniebatur, locum non cruentauerit, si funiculi spongiosum opus sanguinis extrauasati vix quidquam ostenderit, si vasa maiora sanguine haud orbata deprehendantur: ruptura funiculi, quamuis non ligati, atque hæmorrhagia inde timenda, gratis suspicaretur mortis causa. Attentione denique dignum, foetus maturi neque dudum emortui funiculum pinguem, si abrumpitur, id amare ad sua extrema, cum vbi placentæ implantatur, tum proxime vbi umbilico se inmittit. Medio loco esse diuulsam, vix vlla constat certa obseruatione, Marcidus siue flaccidus, similiterque abortiuus ad dilacerationem multo magis, quam sanguineus, in toto suo tractu habilis iudicatur. *Pro marcido vero habemus talem, qui non solum gracilis, sed etiam nullo sanguine pellucente hic illic rutilat, et colore potius lurido liuescente quodammodo viridescit, vasaque continet Umbilicalia exsanguia sanguine nempe fluido.* Cum marcore funi-

funiculi, placentae quoque maior mollities, ingratus color, suorunue vasorum inanitas nunquam non colludit. Et nisi aëris, praesertim calidi, diuturna admissio placentam cum funiculo sic mutauerit, certo cognoscemus inde; alumnaum vterinum bono tempore ante natales suos defunctum fuisse. Quod ad ligaturam chordae attinet, notetur: *an omnino deligata fuerit, an decenter? quanta funiculi non constricti ab umbilico longitudo? Alteram item eiusdem portionem, quae placentae cohaeret, haud prorsus inutile putamus examinare, an ligatura sit munita, an eius tum vasa sanguinem contineant, an euacuata deprehendantur.* Per funem haud obligatum, posse quidem foetum cum sanguine vitam effundere, neque tamen semper et necessario effundere, praesertim aëri frigidiori subiectum, et corpusculo in directum expanso, istud, cum optimis medicinae legalis scriptoribus, hic adsciscere suffecerit. Quo posito, per funem contigisse letalem cruoris profusionem, ex depletis demum venis maioribus foetus, certo intelligetur, cuius praeterea vitae in vtero dudum amissae nulla apparent signa, nullum vulnus sanguini exhauriendo idoneum. Sic quoque ligatura funiculi, etiamsi inueniatur decenter iniecta, sub conditionibus tamen modo adductis, profluvii per chordam non abolet certitudinem, quoties corpusculum exsanguie de haemorrhagia perpeffa testatur, quandoquidem enecti iam corpusculi chordae astute vinculum concinnari postmodum potuit.

potuit. *Ipsum praesecli ac ligati funiculi extremum, nisi admodum fuerit curtum, proficuas habet obseruationes.* Primo itaque praesecli funis extremum, quoad opus suum cellulosum, est inspiciendum, quod cruore si animaduertatur inundatum, declarat, aut prius dissectam fuisse chordam, ac deinceps vinculo constrictam, ut vinculum minus decenter esse circumiectum, inundatio enim talis cruenta alioquin euenire nulla potuisset. Absit, ut propositionem inuertas. *Tum chordae vasa, quae ultra ligaturam adhuc in extremo sine supersunt, attentionem merentur.* Si coagulo sanguinis plena haec vasa, inde concludimus, foetum vita excessisse, aut dum vtero gestabatur adhuc tranquillo, aut sub partu protracto. Namque foetus recenter nati ac viui vasa Umbilicalia cum fune, praeter notabilem cunctationem, discissa sanguinem illico fluxilem expellunt, seque exinaniunt, grumis vix vllis relictis. Tantumque tribuit huic signo Dom. PRAESES, ut, cum in nupera foetus oblata dissectione conspiceret, ligaturam ultra, grumis sanguineis farta ac plena vasa Umbilicalia, nullus dubitaret, reliquis etiam obseruandis nondum illustratis, pronunciare, foetum praesentem post sua fata demum esse natum. Similis conclusio de iisdem etiam vasis, quae ex portione funiculi placentali secundinas percurrunt, valebit, quando coaguli grumos conspicuos ad aliquam sui plenitudinem ostendunt, nullo tamen vinculo constricta. Absit etiam hic propositionis inuersio, quia

quia sanguis alius atque alius ad coagulum diuersi-
 mode pronus. Neque *nodosus* tandem *funis* silen-
 tio plane praetereundus erit. Nodosi nomine talis
 insignitur, qui minus sibi met simili et spirali suo-
 rum vasorum tractu, alicubi in tuber inaequabile
 abit. Rarissimum ac non nisi in chorda enormiter
 longa occurrens vitium autumamus, vt *verus ipsi
 innectatur nodus*, qualem quidem Smellie deli-
 neatum ☉ dedit. Eiusmodi forte nodo veriore
 praesente, intellectu haud difficile, istum ita
 firmiter constringi posse per tractionem funis,
 quando nasciturus propius propiusque ad limen
 vitae aëreae appellitur, vt, per partum protra-
 ctum, ex circuli sanguinei sic constricto itinere,
 in magnum vitae discrimen adducatur. Plerum-
 que autem nodosi funiculi aberratio nihil aliud
 est, quam, quod *vasa Umbilicalia ordinatius
 tortilem suum tractum relinquunt ac in capreolos
 quasi extrauagantes luxurientur*. Quae nodi
 species arteriam complicatam in capreolum mul-
 to longiorem reddit, quam portio alias permit-
 teret funiculi ad umbilicum relicta. In longiori
 vero arteria, sanguis, per aëris frigidioris con-
 tactum coagulatus, angustatione item arteriae
 impeditus, citius haemorrhagiae, per non obli-
 gatam chordam metuendae, obicem ponet. In-
 quirat itaque lector, *cuius naturae sit nodus for-
 te praesens*.

VII. Ac-

c) Tabula XXIX. suarum Tabularum anatomica-
 rum de vtero grauido,

VII. Accedimus iam ad corpusculum infantis ipsum. Tanta vero obseruabilium turba obrui nosmet sentimus, quae aptam partitionem pensi amplioris fieri debere, monet, cuius beneficio, expeditius per singula eundo, totum denique, quoad vires et scriptionis limites finunt, emetiamur. Praecerpere igitur maturitatis signa, visum, cuius defectu, veluti omissione potius curae decenter fouentis, tenerum nimis vitae incertae flamen latenter abrumpitur, quam violentia commissa, nouae in lucem aduenae certioris vitae stabilita suo robore vsura eripitur. Vitae dein post natiuitatem superstitis certitudinem, cum mortis genere, prosequemur. Memores tamen in iisdem tradendis semper erimus, nos non promisisse medicinae forensis ad illa diiudicanda systema, sed regulas per anatomen eruendorum ac subministrandorum indiciorum, ex quibus quaestio, de vita et mortis genere, secundum medicinae forensis principia, decidatur. Haec vero indicia exhibent vel corpusculi conditio vniuersa, vel violentiarum hic ibi reperta vestigia, vel conformationis vitia externa, vel peculiare interiorum viscerum ac singularium corporis regionum affectiones. Collum itaque, iubente sic ordine anatomico, sigillatim perscrutabimur, dein pectus, tunc abdomen, denique caput.

VIII. Foetum intra vterum facilius calore matris suae, intra 96 fere gradus Thermometri Fahrenheitiani aequabiliter consistente, foueri, quam

quam aëris atmosphaerici vicissitudines, absque noxio refrigerio, perferre, eundem porro sanguine, quem, cordis ac arteriarum suarum viribus sibi inquilinis, ex placentae succis, ipse sibi parat, facilius nutriri, quam crudiore matris lacte, eundem denique facilius a respirationis labore feriari, quam 30000 respirationibus intra 24 horarum tempus defungi, istud, vel ex leuissima virium ad suos effectus aestimatione, iuxta perspectissima statim perspicitur. Exinde etiam aequè prona consecutione efficitur, foetum vitae facilioris tamdiu praesidiis indigere, donec, cum augmento corporis, tantum virium ac roboris indeptus, vt calorem sibimet conseruare, lucem, ac aëris sonos perferre, respirationibus tot ciendis sufficere, lac sugere, deglutire, concoquere, in sanguineam mutare, faecesque residuas rite expellere valeat. Qui ad haec vitae duccendae ac sustentandae munia validus euasit foetus, eum maturum dicere sœuimus. Quæritur: quot grauiditatis mensibus maturitatem illam consequatur, quibus signis cognoscatur. Silet iam ratio, quemadmodum in praeuidendis naturae singulariter definitis effectibus, nisi ab experientia prima coniecturae ac vltioris ratiocinii fundamenta prius accepit, quantumuis sibi confisa, perpetuum tenere silentium, necesse habet, aut nugari periclitatur. Adorandus vitae nostrae amator, Deus, post noni mensis solaris finem, longe plurimos mortales in lucem prodire iubet. Eumue partus terminum maturitatis necessariae
 prae-

praesidium simul nobis afferre, promittit illico sapientia benignitasque Summi naturae legum Machinatoris. Videmus etiam, qui hac gestationis aetatula pronascuntur, eorum maximam partem non solum edurare difficilius nouae vitae stadium, sed etiam, sine artis blandimentis, ac curae fouentis exquisitissimo moderamine, superstites esse. Hebdomade itaque 39 vel 40 maturus fit homuncio, minusue vitae ducendae blandimenta, ab arte concinnanda, sibi deposcit. Ut propius huic maturitatis culmini adpropinquauit, intraque noni minimum mensis solaris tempus ^{d)} fretum natiuitatis viuis traiecit, respirationemue inchoauit, hoc plus spei suppetentium eousque virium ostendit, quibus, accedente, primis saltim diebus, sollicita caloris et alimenti applicatione, debilitatem primam superet, ac tandem confirmator vitam protrahat. Quo vero a nono mense plus recedit, hoc minus rariusue blandiens fouensque quam maxime cura vitae tenerae stamini conseruando sufficit, ut Roederus, harum rerum arbiter grauissimus: „vitem esse, pronunciet ^{e)}, *octimestrem, immo „septimestrem*, id est, viuum quidem pronasci, „*aliquamdiu etiam superesse, non manere tamen „superstitem*, sed breui deponere animam. Quando

d) ROEDERERI *Elementa artis obstetriciae.*
§. 219. „Ante nonum mensem foetus maturus censendus non est.

e) l. c. §. 716 et 717.

do igitur pauperulae matres, improviso praesertim partu correptae, cum ipsae nesciunt exquisita artis fomenta blandimentaue, nec a foetalibus, aequae imperitis, facile edocentur, tum, si callerent artificia fouentia, indigentiam tamen subitaeque opis adeo festinandae imparabile subsidium facile excusant: sua debilitate, nullo admissio crimine, interiisse nono mense inferiores partus, fere censentur, nisi aperta violentiae signa aliter sentire iubeant, veluti vulnus periculosum, fugillationes, ossa fracta, praecipuae cranii, suffocationis indicia, corpusculum exsangue, simulque mortis, intra vterum ex defectu alimenti conflatae, notis destitutum. Praecipuum itaque nobis, qui notas infanticidii, per sectionem, plenius cognoscendi, tradendas habemus, tractationis nostrae obiectum manet partus maturus, ni initio decimi, currente tamen nono mense solari, exclusus. Iste quidem a matre sana ac vegeta, partu etiam naturali ac facili redditus luci, maxime quando respirauit, parricidio intererentus, non sine maiori veri similitudine, suspicatur. Hinc est, quod Nemesis CAROLINA partum praesertim torosum, qui articulis ad motum muscularem rite obfirmatis, *ein Gliedmässig Kind*, vindicandum iubeat.

IX. Neruosae adeo significationis lectissimo torosi foetus vocabulo sapienter vitur Constitutio illa Aurea, vt non solum, quid fieri debeat, inde intelligatur, sed maturitatis simul nota insigniatur deposcens vindictam homulus. Et poterunt

terunt omnino, *ex toroso corporis habitu*, ut plurimum maturitatem vel primo agnoscere ad spectu, quiqui puerperis inseruire, recenterque natos magnitudine ac plenitudine varios oculis vsurpare sueuerunt. Quid vero, si sectori Phisico ea experientiae pars forte defuerit? Temere tunc ipsi creditur. Operae proin pretium facit sector, qui alia immaturitatis signa adfuisse, vel abfuisse, sigillatim testatur. Qui multis aetatulae parasangis inter se distant foetus, nouimestrem e. g. a semestri internoscere, cuius in procliui. Octimestrem autem, sola magnitudine et plenitudine, a nouimestri distinguere, haud semper facillimum erit. *Rubor itaque cutis*, quando praesens, immaturitatis signum annotari meretur. Embryones primorum mensium pallent, corpore lympham magis, quam sanguine adimpleto. Aucto dein cordis ac arteriarum robore, plus laticis purpurei sensim elaboratur, ut vltimis mensibus muscoli suum honorem rubrum induant, ipsaque cutis rutillet, laetius etiam, quam artificiosus fucus, quem floridi coloris affectatrices feminae generis affricant. Cum perfecta iterum maturitate, alia corporis pars, post aliam, phoeniceum illum habitum sensim exiit. *Vltima roseum retinent colorem, cum facie, manuum volae, pedum plantae, scrotum, mammarum papillae.* Loco ruboris nonnunquam liuent. Liuere credimus immaturos eos, qui dudum ante natales, morte minus lenta, nec ob deficiens nutrimentum subrepente, viuere desierant,

aut quos sanguine plenos donec examini legali subiiciebantur, alluens aër putredine iamiam vitiavit. Observationibus tamen sententiam hanc nostram nondum vidimus confirmatam, ipsi ergo nos fidem plenissimam coniecturae verissimi interim denegamus. Hoc vero magis ambiguum manet signum, quia foetus maturi, qui in partu denati difficili, liuere etiam solent. *Ex mento, ac circa nasum praecipue, tubercula secacea, velut colliculi albicantes, immaturo foetui affatim protuberant.* Decantatum alias immaturitatis signum, a defectu unguium, capillorumue, sumtum, exulare encomia medica, mallems, quum egregii harum rerum testes in semestri iam foetu, ungues cum capillis, quamvis argenteolis et singulariter splendidibus, deprehenderint. Cutis potius notamus *laxam mobilitatem super suas carnes et ossa.* Quam ponderosum infantis sit corpusculum lance explorandum, et ad pondus ubiuis magis commune, quale medicum, ratio iuuenta redigenda. Vtilissimo sane instituto Vir maioribus artis salutaris, quae ab ipso exspectare licebat, commodis praematura morte surreptus, Roedererus, 113 partus catalogo comprehendit f), diligenter notatis, primo conceptionis, inde partus temporibus, certis vt fieri potuit proximis, notatis porro cuiusuis pondere, ac in vltimis

f) In Dissertatione de temporum in grauiditate et partu aestimatione. Respondente S. F. G. DIETZ. 1757.

timis obseruationibus, longitudine corporis porrecti. Ex tot naturae exemplis igitur discimus, rarissimas fore exceptiones contra inductiones inde formatas sequentes g). „*Infans, qui aequat pondere, vel superat sex libras, maturus censendus* h). *Immaturi foetus proprium est pondus, quintam libram non excedens*“. Inter quintam vero ac sextam libram medii, immaturitatis diiudicationem inde ambiguam, ex aliis signis demum certiores sortiuntur i). „*Quae infantis in directum protensi longitudo pedem cum nouem pollicibus excedit, ad maturi partus periodum pertinere videtur, quod istum longitudinis excessum in immaturis nunquam obseruauimus. Longitudo autem, quae pede cum dimidio minor est, indicare immaturum infantem videtur*“. Quoniam minor in mensura longitudinis, quam pondere maturorum et immaturorum, differentia inuenitur, hoc exadius infantuli longitudinem inire, et ad mensuram vulgo notam, qualis Rhenolandica est, exprimere decet. Nuperus infantulus, roseo faciei ac seroti colore aliquantum immaturitatis adhuc habens, intraque 35 et 36 hebdomadem aestimatus, pondere $\text{libr. Helmstad. VI. } \frac{3}{4}$ xi, sine $\text{libr. VIII. medicas } \frac{3}{4}$ xi, longitudine pedem cum $7\frac{1}{2}$ pollicibus mensurae Rhenolandicae Domino

PRAESIDI exhibuit. Haud nescimus, Osteogeniam

M 3

niam

g) l. c. §. XIV. N. 1.

h) ibid. N. 3.

i) ibid. N. 4.

niam foetus multum significationis habere ad aetatum diiudicandam, sed repetitis experimentis, iisque eo respectu certis, quod conceptionis tempus neque matrem fefellerit, neque mater sectorem fallere voluerit, adhuc opus, donec Osteogeniae plus possit confidi, quam signis maturitatis adductis. De reliquo scientiam in anatomicis adeo exactam desiderat, qualem a plerisque sic dictis Physicis, sectionem legalem obeuntibus, frustra expectes.

X. Ad affectiones corpusculi vniuersales, aut in superficie eiusdem comparentes, quod attinet, cum medicinae legalis scriptoribus, *rigoris emortualis* animaduersionem primo tradendam putauimus. Obriget exanimus homo. Qui sanguinis profusione, aut cum conuulsionibus interierat, intensioris rigoris contumaciam obiicit. Rigent denique fortius, qui a morte subito refrigescunt frigore. Minus e contrario rigidos deprehenderis, quos tepor aestatis, aut straguli aliquamdiu defuncto concessus calor lentius ac sensim frigesieri finit. Indidem intelligitur, quare infantulus, qui magis rigit, aut perbreui ante natales, aut viuus adeo natus obiisse, aliqua cum veri specie, credatur, quare infantulus flexibilior ante natiuitatem viuere desiisse putetur. Sed parum fidimus rigori, ex tot caussis variabili. Sit signum iuuans confirmans. Soli hoc minus tribuitur, quo peritior talium rerum testis requiritur, quae Semioticen, vocula magis et
 ininus,

minus, obscuram, neque satis certam mensuram habent. *Colorem, cum totius corporis, tum singularum partium singularem, silentio male transmitteremus.* Pallent abortus minores, et si qui foetus ex nutritionis defectu languida morte interierunt. De rubro ac liuido colore, tanquam immaturitatis signo, superius diximus. *Liuiere vero ceteroqui potest foetus, ex alia quacunque causa sanguinem alicubi accumulante, siue caput foetus in angusta pelui diu incuneatum, siue ossibus appulsum, siue oris vterini corona durius diutiusque comprehensum, affligatur; siue cernuo posito defuncti quanquam infantis caput diu versus infimum dependerit locum, quemadmodum aduultorum etiam cadauerum sanguine plenorum terga liuore foedantur, humoribus inuim locum proprio pondere affectantibus; siue rudius violentiusque compingantur, quassentur, contundantur, premantur, allidantur, constringantur eius quaecunque membra, sicuti funiculus collum arctius illaqueans liuidam imprimit zonam.* Nobile omnino magnum ac firmum *sigillationum hic ibi singularium* est signum, quo de vita post natiuitatem acta certi reddimur, etiamsi respirationis confirmatione careamus. In partu enim facillimo clam parientium nihil plerumque, vide §. XX. eiusmodi violentiae fugilantis ad infantem peruenire potest, *excepto tumore aliquali proxime et pone fontanellam, oris vterini comprehendente corona excitato.* Effugium tunc superest vnicum infanticidis, vt, prae-

cipiti effusione infantem sugillatum, perhibeant. Nisi itaque ab immaturitate, a pondere fluidorum, statim liuoris insons caussa agnoscat, liuorque magis aequabilis late cutem solam occupet, absque sanguinis suffusione subter cutem, quod partibus, sanguine plenis, intra vel extra vterum extinctis, haud infrequenter accidere, iam diximus: *non solum retegenda cutis, sed musculorum quoque eius loci strata post strata dimouenda, ut constet, quousque, et quaenam partes nobiliores, ac quo gradu, durius habitae, ac effuso sanguine sugillatae. Idem, quod sugillatio, exigit tumor praeternaturalis cuiuscuius indolis apparens.* Contra opinionem vulgarem obiter monere refert, non semper liuere facie foetus, quibus, aut os vteri, aut funiculus circumductus collum constrinxit ^{k)}, etiam ad enecationem. *Sugillationum etiam si leuior initio ex colore rubido aut atro caerule scat, sicque faciliorem diagnofin habeat, ab maculis putridis, quae subuiride quoddam sibi admixtum ostendunt, progressu tamen putredinis nullo certo discrimine inter se distinguuntur, nisi forte locus decolor molliter tumeat, collectiue tibi colluuiem manifestet inuestigatori.* Surripit igitur vel propterea putredo insignior fectionis legalis emolumentum detegendae vitae partus post natiuitatem, cognoscendiae mortis generis. Ossium saltem fractorum et vulneris acie inflictivi vestigia putredine non delentur. Sed

potest

k) ROEDERERI *sutura de suffocatis* §. 4.

potest etiam mortuo ac putrido infanti vulnus infligi, quod sectorem omnia circumspicere monet, ut tale cognoscatur. Infans vero, qui manifestas putredinis notas, in lucem haud difficulter leniterque progressus, secum iam affert, ante natales vita excessisse, certo scitur, quanquam nulla e contrario valeat conclusio ad vitam ex putredinis absentia. *Notetur itaque, an cuticula ex facili de cute secesserit, abdomen an solum liuore foedum, an totum corpusculum intensiori putredine maceratum ad mollitiem cultro inhabilem. An Meconio corpus apparuerit conspurcatum, mentionem facere in testimonio denique suo, ne medicus intermittat, diligentiae suae et accurationis documentum additurus, licet vitae ac mortis dubium vehementer signum.*

XI. Quodsi vulnus alicubi affuerit; eius simplicitas, vel composita indoles, longitudo item, ac directio tam longitudinis, quam profunditatis sollerter indagentur. Utque certius de laesionis periculo constitui queat, nolit grauari sector, cute resecta, musculum post musculum, ut artis est, separando, ad nervos et vasa maiora oculos intendere, suo nomine proprio, dummodo scirit, quoduis insignire, et ad maiorem rei confirmationem, ortum vasis et nerui laesi, cum decursu, si non toto, ex parte tamen ad probandum sufficiente, describere. E longinquo vulneris praeparationem deducat ad vulnus. Sic enim facilitati simul praeparationis, atque certitudini designatorum optime consulitur. Neque caustidicus aciem cultri

anatomici accusare poterit, quasi laedendo amplius, quae laesa non erant, vulneris periculum temere aggrauauerit. *Stigmata, acus compunctioni similia, eandem sibi deponunt ab anatomico sollicitudinem, ut sciatur, quam alte, ad quas partes, acus adacta.* Fontanellam, et coarticulationem capitis cum vertebrae colli ut plurimum versuta improbitas sibi deligit. *Ad quae proin loca attentione praecipua oculos figere decet. Monstrum si forte partus fuerit: in quantum a decente hominis forma recedat, omni data opera describendum, maxima tamen debetur tum attentio encephalo cum organis sensoriis, de quibus in encomium sectionis referat, qualia haec sensoria apprehenderit. Dispiciat: an natus imperforatus ad os, nares, anum, vaginam, urethram, anque aliud quidpiam morbidi aut vitiosi extus compareat.*

XII. Corpusculo in vniuersum a calce ad verticem considerato: singularum tandem eiusdem regionum animaduersiones peculiare adhuc resstant. Non videmus, quid impediatur, quo minus ab collo exordiamur. Si nihil sic delinquitur, opportunius capitis considerationem fini resseruamus, quandoquidem cerebri difflua illuue manus administratoris ac corpusculum aequo citius inquinarentur, cum aliquo reliquae sectionis taedio gratis accumulato. Circumspiciat igitur in collo Physicus sectioni praefectus de zona liuida, ceu funiculi circumducti vestigio. *Nucham praesertim examinet, quam appetunt acu infanticidae.*

ticae. *Capitis dein circumuolutionem tentet, an
 mentum multum ultra humeros reuolui patiatur.*
 Infantes, quemadmodum reliquorum artuum,
 sic capitis laxiores quidem motus terminos ha-
 bent, neque tamen eo vsque indulgentes, vt
 faciem possis sine vi ad dorsū auersissima obuere-
 tere. Succedente tamen eiusmodi extrauagante
 circumuolutione, gula, quod dicitur, obtorta,
 misellus interemtus esse, merito inspicatur.
*Operae tum pretium est, detegere cute musculos,
 et earum carnes ad vertebrae usque lustrare, quae
 aut disruptae, aut fugillatae, altero certe in la-
 tere, deprehendentur.* Vertebrarum, secundae
 praesertim, tertiae, ac quartae, etiam quintae
*inter se commissurae veniunt examinandae, si forte
 fractae, luxatae, suis ligamentis hac illac dissolu-
 tae compareant.* Dumque suo tempore ad capi-
 tis peruestigationem deuenitur, ne praetermitta-
 tur, accuratae medullam Spinalem contueri, at
*sanguine effuso inuidata, an nervi inde egredien-
 tes Cervicales cum Accessoriis abrupti.* De reliquo
*vasa colli maiora, vena maxime Iugularis Interna,
 quoad plenitudinem suam, quantum sanguinis ha-
 beant, aduerti merentur, quod, dissectio Sterno-
 mastoideo, et dein vel scalpelli manubrio repressis
 carnibus vicinis, statim sub oculos cadit.* Ultima
 in collo et vtilissima contemplatio est *Asperae ar-
 teriae.* Haec igitur denudetur, subque larynge
*per longitudinem aperiatur, vt in conspectum pro-
 deat, si quid singulare in se concludat. Si aqua
 efflueret pura, si coeno referta, in aqua, in coe-*

no suffocatum infantulum, certo sic nosceretur, quoniam mortuus infans aquae aut coeno quamuis diutissime ac alte immerfus 1) nihil eius in pectus recipit. Si vero nihil effluit, suffocationis ideo suspicio non statim aboletur, quando suffocatos nonnullos aquam, aut coeuum non attraxisse m), aequae certis constitit obseruationibus. Si porro thrombus mucido viscidus ex *Aspera* protraheretur, qualem in nupero infantulo Dominus PRAESES deprehendebat, non est, ut aliam mortis causam circumspeciamus, *similiter ubi Bronchus liquoris multum continet. Si sanguis, aut alius viscidulus, simulque spumofus prorumperet humor, vixisse testaretur infantem, et oppressa respiratione mortuum, nisi putredinis signa mitigent illud iudicium. Ergone matres parricidae semper opprimunt animam ex se nati? Visum fere ita medicorum ipsis antistibus. Etenim vix, aiebant, verisimilitudinem habere, ut, ex sana matre, partu facili, prognatus, postquam respirationi primae ciendae se parem ostendit, infirmitate sua pereat, veri similis eidem violentia opprimente respirationem interceptam desisse. Quodsi, ob illam, ex spuma comparente, verisimilitudinem, iudici existerent modo suasores, ut suspectam matrem quaestionis seuerioris ostentatione terreret: argumenti illius digni-*

1) ROEDERERI obseruat. medicar. fatura de suffocatis. §. 15. N. 1.

m) ROEDERERI obseruat. de submersis aqua §. I. II. et III.

dignitati abunde satisfactum, cederemus, quod omnino parum est, ut, pro causa respirationem opprimente, mater simpliciter habeatur. Meminisse par est, quam proclives ad Epilepsiam sint tenelli partus. Eandem vero generare spumam, scimus, quae ipsa illa Bronchi spuma aëris inspirationem ulteriolem denique interciperet, quemadmodum Epilepsia per se, aliis pluribus modis, natum interimere, potest, citra omnem matris culpam. Non audire denique nefas adeo esset audiendum imprimis Roedererum, facti n) luculentissimum testem: quod nati respirare demum coeperint partus, eiecta, ex Aspera arteria, humore, pulmones inundante. Eiusmodi etiam puerulum, per horae quadrantem, abdomen atque thoracem primo motitantem, notabili mucii copia dein eliminata, spiritum quidem debilem roncho subsonorum magis ceptare, quam ducere, post duodecim a partu horas denique extinctum, extincti vero Tracheam cum pulmonibus spuma viscidula refertam, obseruauit. Humor itaque abundans in pulmonibus plenam impedire potest respirationem, spumam generare, generata tandem viam aëris intercludere, natum suffocare. Et quidquid tandem spumam apparentem in Broncho significare concessimus hactenus, nihil tamen significationis retinet, in foetu putredine intensiore vitiato, quoniam

n) in obseruatt. medicarum de suffocatis fatura §. VII. XI et XIII. N. 3 et 6.

niam pulmonis, neque per respirationem, neque per aëris sufflationem, mutati Bronchus, ex sola putredine, Domino PRAESIDI spumulam exhibuit.

XIII. Circa pectus quae sectorem exsequi oporteat, iam praecipere, ordo noster iubet. Vehementer vero veremur, ne gratis id facere illis videamur, qui Hébenstreitii o) plenam elegantemque eius officii institutionem norunt. *Cutem igitur, carnesue pectoris desuper a claviculae commissura cum Sterno utrinque sic incidimus, ut locum sequamur, ubi cartilagine cum suis quaeque costis osseis confluunt. Cautè tunc cartilago una atque altera incidenda, ne acies cultri temere excurrentes contentum thoracicum laedat. Impetrato foramini digitus inseratur, crates costarum eleuentur, ac superimmissa forfice, costae omnes, quam late cauum thoracis sepiunt, atque Diaphragma sibi adnatum habent, discindantur. Claviculas cum costa prima, cultro iterum in manum sumto, de Sterno liberare, expeditum magis putamus. Effluet forsan humidum thoracicum; quod quale, quantumue fuerit, notamus. Pulmones, si adhaeserint Pleurae, digito admoto deglubere, mentione eius quoque rei facta in encomio medico. Pulmonum situs nunc, praeter mutationis inductae metum, optime animaduvertitur, an cauum pectoris bene repleant, et Pericardii posteriora contigui amplectantur, an potius pone cor ad tergum reuoluti*

o) Anthropologia forensi p. 411.

luti iaceant ac spatium suum minus conferciant, quandoquidem hoc pulmonibus propria affectio, qui aëre nondum, aut insufficienter distenti. Ut dein Sternum remoueat, Mediastinum Anterius, pressim ipsum Sternum cultro sequentes, dissecamus, quo modo optime cauemus Thymi aut venae Cavae Superioris intempestiua vulnera. Sternum sic de Mediastino liberatum, in confinio adhaerentis Diaphragmatis per scissis forfice costarum cartilaginibus, omnino tollimus. Thymum postea nullo vulnere perfringendum. Mediastino eximere, illaesa Cava, illaesis Subclauis, colorem eius annotare et aquae immittere, suademus, quae experimento pulmonali parata habetur. An natet, tanquam putredinis signum, an mergatur, tanquam confirmans vtiliter momentum, notamus, certae vitae post partum, quoties pulmones in alto soli persistunt. De Pericardio referimus in nostrum encomium intensiorem ruborem forsitan praesentem, velut effectum solemnem lentae suffocationis, aut sanguinis, ex quacunque alia causa, in pectus abundantius congesti. Eandem animadversionem habet liquor Pericardii, quando in maturo foetu, loturae carnis specie rubet. Plenitudinem postea vasorum cordis maiorum ipsiusque cordis contuemur. Rescindimus in collo Cavae Superioris ramos, arterias Carotides, Subclauias utriusque lateris, Cavam similiter Inferiorem. Spongia ampliori, siue pluribus, ex aqua mollitis, diligenter expressis, lance antea explorandis, utimur, pro abstergendo inbibendoque sanguine, non solum

salum thoracico, sed eo omni, quem profundimus, tres ventres corporis sic dictos perscrutando. Confilii rationem fini dissertationis reseruamus. Dein Trachea cum Cauo Superiore, et Aortae Adscendentibus ramis, leuatis, Mediastino Posteriori perscisso, amputata Aorta Descendente, dissecto super Diaphragma Oesophago, pulmones cum corde eximimus cauo thoracico. Ablutis, qui forte cruentati, iisdem et corde, pulmonum dispicimus colorem. Albus, parum rutilus deficientis sanguinis testis. Laete roseum inducit aër vesiculas pulmonales expandens. Nullo autem aëre rarefactorum pulmonum adspèctus obscure rubens, qualis cinnabaris sublimati frusti, non spongiosus, lineis tamen distinctus e fusco nigris, quibus circumscribuntur acini substantiae pulmonis. Diligentius vero tota pulmonum superficies, quoad colorem, lustranda, notatis primo, si quae se hic ibi offerant, obscurius rubidis sedibus, vtpote ecchyomatibus sanguineis, quae aqua submersis p) non solum familiares, sed in vniuersum significant ad expansos aëre pulmones effuse congestum sanguinem. Notata similiter laete miniacea particula, quae forte in pullo, ac rubido reliquo pulmone distinguitur, imperfectae respirationis vestigio, cuius vi aër nondum totum pulmonem peruadere, sed lobulum saltim inflare valuit. Notato denique loco duriore, scirrhuso, crudi

tuber-

p) ROEDERERI obseruat. de submersis aqua
§. IV. N. V.

tuberculi specie, si tacta contredante talem in foetu deprehendere cuiquam contigerit. Quo separatim exsecro, pulmo reliquis mersionis, aut natatus fida nobis phaenomena exhibebit, et suspicaci dubitationi Summi Viri b. m. HEISTERI sic erit satisfactum. — Pulmones dein inuersos, ut Bronchus liber dependeat, digitis per aliquot minuta suspendere suaderimus, maxime, quando ex Aspera quidpiam effluere vidimus, ad cognoscendum, quantum eius ipsa forte pulmonum substantia contineat, quoniam pulmonibus ita fluido quocunque plenis q) inspiratio aut prorsus cohibita, aut imperfecta, cum spuma necante, non potuit non fieri, in foetu, quamuis viuente nato sed ope deslituto. Ad cruoris postremo consistentiam attendendum, qui pertuso Atrio Sinistro de venis Pulmonalibus exiit. Niger ac coagulatus cum eiusmodi stigmatibus, an confirmans indicium summi sulphuris, quo suffocante mors pusioni concitata? Problema esto, donec certas quis afferat obseruationes.

XIV. Celebre pulmonum experimentum iam nunc tradere nisi nobis imponeret instituti quaedam necessitas: absolutissimis circa eam rem vel Praeslantissimi r) Hebenstreitii praeceptis, non solum

q) Urgente id IOH. ZELLERO in Dissert. Infanticidas non absoluit, nec respirationem foetus in utero tollit pulmonum infantis in aqua subsidentia. Tubing. 1691.

r) Anthropologiae forensis p. 411. 412.

solum quiuis Physicus sectioni praefectus viam tutam exploratamque ingredi posset, sed etiam nos lectorem huc transmittere mallems. Breuissimis tamen hanc etiam telae partem pertexere tenemur. Aqua, in qua pulmonum respiratione generatam raritatem exploramus, suas sibi requirit cautiones. *Aqua praefertur flauialis puteali, ex circumspectione magis Physicorum quorundam scrupulosiori, quam cum vero experimenti discrimine, effectum explorandum frustrante. Sunt item, qui non in vnda solum frigida, sed etiam tepida, omnium minime autem calidiore, utpote carnes quasuis teneras crispante, pulmones experiri iubent. Eatenus vtile consilium, quatenus acinus vel lobulus pulmonalis, imperfecta inspiratione miniaceus factus, reliquo pulmone non mutato, quatenus idem ille lobulus, quocunque diuerso positu aquae impositus, etiamsi pulmo lentius mergatur, supremum initio locum quasi enando tenet, dein similiter superiora respicit mergendo, quatenus, puta, talis lobulus, ut aëre paululum rarefactus, aqua tepida melius dignosci potest. Ad aquae necessariam quantitatem quod attinet, caueat medicus de secto cadauere renuncians, ne reproba ista utatur formula, sufficientem aquae quantitatem se experimento impendisse. Caussidici alias maligno pectine misere carpitur, corporisue delicti liquida certitudo nonnunquam ad incertitudinem ferme detruditur. Capacitatem potius vasis, quoad diametrum, quoad profunditatem disertis mensurae numeris exponat, et quousque descri-*

descriptum vas aqua fuerit repletum. Quo profundius descendere pulmones videmus, hoc melius stat experimenti fides. Huic ita quidem procuratae aquae, cum corde, maximam partem suo sanguine orbatō, integer pulmo non iniiciatur, sed moderata manu imponatur. Notetur: an totus pulmo supernatans persistat? an mergatur lente, particula aliqua forte eius tum effēdante supera? an subito ad fundum descenderit? Quando totus pulmo cum corde supernatat, minus quidem necesse esset, neque tamen in re tam ardua superuacaneum omnino censuerunt summi medicinae legalis dictatores, ut, separato corde, immissio pulmonis in aquam iterum, et adhibita modo commendata attentione fieret. Multo vero magis experimento iterato, absque corde, opus, si lentior ad fundum descensus fuerit, maxime, si quae particula superiora effēdaret, ut adeo tunc tepidam aquam adhiberi suaderemus, pro facilius cognoscenda imperfectiori respiratione. Inuērit praeterea, alio atque alio positu, alia atque alia parte, modo dextra, modo sinistra, modo suprema, modo infima, pulmones aquae committere, atque obseruare: an quadam constantia singularis pars mergendo superiora respiciat? Ad quam tandem detectam maior sollicitudo adiicienda, ut colore miniaceo, leuitate praecipua, inspirationis vim expertus lobulus cognoscatur plenius natatu. Quo tandem omnis dubitatio eripiatur ad contradicendum obstinatis, male, aut dubiae causae patronis, frustatim forfice concidantur pulmones,

ea diligentia, qua, scirrhusa a reliquo molliore, laetius miniacea a pullo, superiora afficiens inter mergendum particula separatim a citius submergente pulmone refecetur. Omnia dein frustula aquae imponantur. Ceterum pulmo aëre inspirato rarefactus, aut putredine tactus inter secandum stridet crepitu obscuro. Omnium frustulorum mergentium notatu dignissima animadversio, quia inde partum non respirasse concluditur, cuius nonnunquam causa humor pulmones complens. Quorundam saltim mergentium, si vitium intra foetum latet, scirrhus, aut farciens humor, aut sanguis effusus, aut inspiratio in completa causa habetur. Quorundam supernantium, quanquam reliqua frusta descenderint, indicium imperfecta respiratio. Omnium superficem aquae tenentium significatio, quod natus aut post plenissimam respirationem defunctus, aut putredine rarefactus.

XV. Contra has ultimas conclusiones, utpote in re ardua, Egregiorum Virorum laudabile omnino studium varia excogitavit, quibus certitudinem pulmonum experimenti, aut destructum, aut saltim circumscriptum irent. Reclamaerunt itaque:

1) ipso in utero clauso, ex aëre, intra fluidum Amnii, expedito, suppetere embryoni s), unde respiraret. Adiecerunt insuper pipitum pullo-

s) IO. ZELLERI disp. cit. quae exstat. in *dispp. anat. ab V. HALLER selectar. Vol. V. p. 8-12.*

pullorum, in oui cortice, nondum fracta, comparisonem insituentes nutritionis similime pulli in ovo, atque hominis intra matricem t). Quodsi vero intra vterum iam respirat homo, quale vitae post natiuitatem actae indicium esse potest pulmo aëre distentus?

2) Sin minus in vtero respirat, ante liquoris Amnii effusionem, antequam apertura vteri diducta: poterit tamen respirare foetus, velamentis suis ruptis, ore ad aperturam vteri forte posito u). Respirantis ergo foetus, respiratio, antequam sinu matris excutitur, nullum est indicium vitae post natiuitatem protractae.

3) Sin minus toti foetui intra vterum adhuc moranti respirandi potestas: spiritum tamen adducturum esse, dum capite propulsus aura libera circumfunditur x), in vagina, multo magis, dum capite iam extra sinum pro- pendet.

4) Potuisse infanti nato aërem a quopiam esse in pulmones sufflatum. Quod vero sufflati aëris effectum, non vitam, testaretur.

5) Fallax esse experimentum, quia pulmo, in qua computruit, aquae sublimis teneret. Ut

N 3 primum

t) l. c. p. 10.

u) *Insignis IULIAE CAROLINAE quondam Doctoris, L. HEISTERI Diss. de fallaci pulmonum infantis experimento. Helmst. 1732.*

x) *Eph. N. C. cent. I. obs. L. p. 121.*

primum eundem pulmonem in aquam recentem inieceris y), mergi dicebatur.

6) Posse pulmonem mortui infantis intra matricem, aut post natiuitatem, putredine rarefieri.

XVI. Illis vero §. praecedentis obiectionibus dudum ab aliis Oculatis Viris paratam habemus refutationem.

Ad. 1. ergo respondemus: a pullo in ovo, si vera fide, intra corticem nondum fractam, vnquam pipiuit, non valere conclusionem ad foetum humanum, qui vndique aquis immersus, matricis praeterea arctatione vrgetur, quominus thoracem aëri vel verius occurrent expedire possit.

Ad. 2. Quando ob faciem osque infantis aperturae vteri propinquum, laceris velamentis, effusis aquis, aëre liberius admissis, potestas respirandi in vtero creditur: totus casus huc parum pertinet, quia infanticidae longe plerumque solent clam parere, et quia os ad vteri aperturam oblatum facilem breuiemque partum vix admittit, sed semper fere ope indiget obstetricis. Atque si propius ad facilem §.XX. clam parientium partum pertineret obiectio illa de facie ac ore nascendi ad vteri aperturam conuerso: cogitandum praeterea esset,
sub

y) I. E. HEBENSTREITII *Anthropol. forens.*
P. 407.

sub tali foetus capitis iniquo posito, eius necessario collum vsque eo distendi aut obtorqueri, vt, vel propter hanc magnam colli distensionem, respirare non posset. Cogitandum porro, letalis puerperii praesagium artis obstetriciae peritos compertum tenere, quando in feminis, quae praesertim partibus nondum plurimis valde relaxata nactae sunt genitalia, vterum, manu sua inserta, deprehendunt, laxius nascendum comprehendere, idque vel tempore intercalari, quiescentibus tunc doloribus. Compressio itaque, quam foetus ab utero nunquam non experitur, inspirationi ita officit, vt pectoris dilatationi, ventris expansioni atque eius prouolutioni praeualenter resistit. Vix igitur ac ne vix quidem exsisterit casus, qui ex hac causa pulmonum docimassiam posset certitudine sua priuare.

3) Capite iam intra vaginam morante, vel etiam extra sinum propendente, aëris quidem accessus adest, deficit vero thoracis perinde dilatatio, ac abdominis per Diaphragma prouolutio, ob constrictionem longe 2) fortiozem orificii vterini vterique ipsius, sine quibus autem infantis viribus nulla adeo inspiratio.

4) vt Ill. Roedererus „neque etiam a spiritu
„ori inflato, aiat a), pulmones inflari dilatarique,

N 4

„nisi

2) ROEDERERI *observatt. medicar. satuta de suffocatis* §. 10. 6. *Consect. V.*

a) *l. c. §. 6. Consect. IV.*

„nisi aliunde foetus respirauerit. Neque adeo istum
 „inflatum iudicium de pulmonum descensu dubium
 „reddere“. Quantumuis autem sollicitiae ac ex-
 perimentis forsan inflando factis Viri huius fide
 dignissimi tribuamus, sententiam tamen illam
 nondum nostram facimus, re potius ad vltiores
 obseruationes reiecta, eoque magis, quoniam
 ista conclusio parum stat talo recto: mortui in-
 fantis pulmones, ore compresso, aëre per nares
 sufflato, expandere ac dilatare nequimus, ergo
 tentamen illud in viuo quoque infante erit fru-
 straneum. Sunt tamen plurima, quae Roede-
 reri sententiae fauent.

s) Quando in sectione infantuli legali fieri
 vix potest, certe non debet, vt pulmonum do-
 cimaliam in aqua instituamus, in qua computruit
 prius ille pulmo, dubium istud nullius plane est
 momenti ad certitudinem experimenti infringen-
 dam. Neque vero tota ab Hebenstreitio enar-
 rata b) experientia, testium licet magni nomi-
 nis producat symbola, per Viri doctrinae me-
 ritorumue plurimis luminibus Illustris, Medico-
 rum apud nos Senioris Venerandi, P. C. FABRI-
 CII c) obseruationem, solida, sed potius falsa
 cognoscitur. Quemadmodum Dom. PRAESES
 ipse eius rei experiendae captum periculum non
 Heben-

b) *Anthrop. forens.* p. 406.

c) *Zweite Sammlung einiger medicinischen Respon-
 sorum und Sectionsberichten.* Helmst. 1760. Vor-
 bericht. Erste, zweite und dritte Wahrnehmung.

Hebenstreitii sententiae, sed laudati Domini Consiliarii experimento respondere comperit. Nempe pulmo foetus, qui ante partum satis concessit, aquae commissus primo quidem fundum petit, interieciis dein pluribus, paucioribus, pro caeli temperie, diebus, in sublime effertur, pergitque, ultra aliquot etiam hebdomades, eidem aquae innare; expedito tandem per putredinem aëre, grauior iterum fit mergiturque. Quod Dominus PRAESES fieri vidit, dum pulmo adhuc satis bene in sua substantia cohaereret, neque in diffuam putrilaginem resolutus esset. Quam diu suae aquae innatat pulmo, in qua computruit, tamdiu idem phaenomenon exhibet recenti aquae illatus. Et quamprimum in sua, ad fundum descendit, descendit quoque in alia aqua, in qua non computruit.

6) Putredine posse pulmonem, qui nullo aëre attracto erat rarefactus, leuiorem fieri, vt similiter aquae innatet, ac alius, quem respiratio mutauit, iamiam in proxime antecedentibus concessimus. Experimenta quidem adducta ad foetum extra vterum, ad pulmonem thorace exemptum spectant. Idem tamen per putredinem euenire foetui intra matricem putrescenti, idemue, clauso quamuis thorace, ab accessu sic aëris pulmoni defenso contingere posse, rationi adeo est consentaneum, vt miremur Praestantissimi Hebenstreitii argumentum ^{d)} pro contraria sen-

N 5

tentia,

d) *l. c.* p. 408.

tentia, inde debile, aut potius nullum, quoniam, nec cerebrum, nec cor, suis caueis ab aëre externo seclusa viscera putrescere, aëisque putredine liberati efficacia reddi deberent leuiora. Sed redduntur nihilo secius ab aëris externi accessu licet tecta ac defensa. *Infans itaque putredine iam vitiatum, ob natatum pulmonum non statim respirasse perhibendus est, sed tum demum respirauit verisimillime, si solus pulmo natat, reliqua vero viscera, maxime Capsulae Suprarenales, Thymus, lien, hepar merguntur.* Vix enim ratio inuenitur, quare pulmo citius putredine rarefieri deberet, quam reliquae partes. Adducta itaque viscera reliqua, ob cauernales, quibus aër liberatus facilius contineri atque colligi potest, pulmone inde similia, quoties fundum adhuc petunt, pulmonem ex respiratione potius, quam ex putredine, nare credimus atque statuimus. Insigni cum voluptate, apud Incomparabilem eiusmodi rerum peruestigatorem, Roedererum, coniecturae nostrae, quam conceperamus, quam proxima quaque occasione experimento explorare constitueramus, confirmationem e) reperiebamus.

e) *Observatt. medicar. satura de suffocatis §. 4.* circa finem, observatio sine epicrifi, et §. 6. plenior observatio cum confectario IV. lectu dignissimo existat. „Neque signum iste descensus ea
 „ propter dubium euadit, quod pulmones, qui
 „ spiritum nondum continuerunt, putridi aquae
 „ innatant. Facilius enim distinctio est. Quando
 „ pulmones natant, et aliud viscus, cor v. g. vel
 hepar

bamus. Quod scimus, Roederero primo, inter Germanos sane, ista gloria debetur pulmonum docimasiae usque eo perfectioris, ut eius nunc valor, ne putredine quidem impediatur, nisi intensior viscera quoque notata nare, coegerit. *Cuiuscunque itaque foetus pulmones natant, reliquis illis mergentibus, is vixit respiravitque.* Neutiquam tamen contrario modo ratiocinari licet: qui respirasse non cognoscitur, ille ergo non vixit, siquidem Zellerus non solum cum Bohnio, sed prudentissimus quisque nostra aetate medicinae forensis scriptor profitetur: vivere aliquamdiu recenter natos, absque respiratione, ac, antequam respirant, interneccioni dari, vel sua infirmitate perire posse.

XVII. Pulmo itaque foetus, qui spiritum nondum duxit, densus et ruber, in aqua praeceps datur, nisi putredine ita fuerit mutatus, ut, cum aliis visceribus, iam sublimis teneat, nisi porro aëre sufflato forsan levitatem consequi possit. Pulmo autem, qui inspiratione, quamvis unica, quamvis

„hepar praeceps datur, foetus spiritum duxit;
 „pulmones vero cum natant, natat etiam cor,
 „hepar natat, reliqua viscera natant, vasa co-
 „ronaria aëre plena sunt, reliquaque putredinis
 „signa observantur, de praegressa infantis respi-
 „ratione dubii sumus. Dictam hancce differen-
 „tiam non solum ad superiorem observationem,
 „sed ex pluribus aliis experimentis didici“.

quamvis imperfecta, aërem concepit. natat in aqua, ni totus, tamen in partibus quibusdam suis, natatque solus, dum reliqua § praecedente adducta viscera merguntur. Sola putredo intensior pulmones simul cum aliis visceribus nando aptat, respirationisue obscurat diagnofin. Aëris sufflatio quid poffit, in dubio reliquimus. Os vero infantis aperturae vteri propinquum non fufficit pro aëre hauriendo, fiquidem vterus arcte comprimens thoracem, atque abdomen dilatationem eorundem non permittit.

XVIII. *In abdomine fuggillatio, vel vulnus forte praefens anatomici attentionem excitet officiiue admoneat, viscerum internorum flatus hoc folertius examinandi. Ventrem autem in hunc modum aperire fuademus, ut, a Spina Ilium Anteriore Superiore, incifionis lineae, in angulum fupra umbilicum concurrentes producantur, pro arteriis Umbilicalibus integris feruandis, ut porro ab umbilico ventris integumenta confcindantur, utrinque renum fuperiora petendo, neque eo usque excurrendo. Notetur: an arteriae Umbilicales fanguine bene plenae ad tranfitum per umbilicum? Plenitudini harum arteriarum nondum ligatarum, in placenta §. V. earundemue fini libero ultra ligaturam funiculi §. VI. cum infante cohaerentis plurimum tribuimus. Parum vero et cum fiducia certa fignificatus nihil omnino concedimus earundem arteriarum plenitudini, quoad Peritoneo inftata nondum umbilicum traiecerunt, fiquidem euacuatae quamvis, a morte, dum infantulus*

lus tractatur varie flectendo ac premendo eius corpus, postea plenitudinem suam recipere possunt, plica et angulo sic imminutis, quibus in extenso infante transitus sanguinis ex Hypogastrica in Umbilicalem alias impeditur. Quodsi autem coagulo ad rotunditatem quandam plenae fuerint, inter pariendum, aut ante partum, obuisse natus, quodammodo videtur. Omnium vero minime Umbilicalis venae plenitudini quidquam fidimus, quasi de morte, aut vita nati significationem haberet, utpote quae diutissime aperta, sanguini etiam peruia f) inuenitur. *In encomium sectionis refertur de aqua, abdominalia forsan viscera inundante. Notetur eius color, si loturae carnis instar flauescat.* Quod quidem in foetu aliquantum imperfectiore perinde nihil indicat, ac rubellus color liquidi thoracici g) et Pericardii h). In maturo etiam, partus, cum compresso capite, protractus Ill. Roederero i) rubellae aquae illuuiem obtulit. Vasorum enim summe distentorum quoddam siue vera Diaeresi ruptum, siue eorum extrema Anastomasi eo usque

f) *Dissertatio erudita de necessaria funiculi umbil. deligat. in nuper natis.* Praefide Viro Ill. BOEHMERO Resp. I. Burchart. 1745. Collect. Hallerianae Vol. V. p. 646 et 647.

g) Ill. A. v. HALLER *Elementa Physiologiae C. H.* Tom. III. pag. 120.

h) Tom. I. p. 281. et ROEDERERI *observatt. medic. satura de suffocatis.*

i) *IBID.*

que dilatata, vt, loco feri, sanguinem tenuiorem exsudarint. Posse sanguinolentam talem lympham, *cum intestinorum viscerumue abdominalium vasis vehementer sanguine turgidis*, accidentibus signis aliis, confirmare: infantem matuum, qui, minus presso capite, partu facili ac breui foras dabatur, vixisse post natiuitatem, et lente cohibita quidem respiratione interiisse, probe perspicimus. Quando vero mater, haud necessaria atque vnica oppressi spiritus est causa §. XIII: neque serum proin rubellum matris crimen certo declarat. Maiori vtique terret suspitione *verus sanguis in abdomen effusus*. Maxima, *quando ventris integumenta sugillatione simul insignita deprehenduntur*. Nondum tamen illa maior suspicio certitudinis omnes absoluit numeros. Quodsi enim capite intra peluim compresso k), serum sanguinolentum, siue Diaeresi, siue Anastomosi vasorum sanguine plenissimorum generari potuit, si oppressa similiter respiratio viuentis infantis abdominalia vasa obruit atque distentit: quidni, siue violentia matris, indicato modo verus sanguis perinde in ventris cauum effundi poterit? Ac nihil tandem significatus relinquimus sanguini in abdomen effuso, quoties sctor *non solum vasa sanguine plenissima, sed etiam aëris bullis interdistincta, animaduertit*. Quemadmodum enim putredine generatus aër vasa pulmonalia plena saepius perrumpit, vt mortuorum

k) ROEDERER. l. c.

tuorum demum ex ore ac naribus sanguis affatim profundatur, adaeque aër vasa sanguine farta abdominis perrumpere et sanguinis profusioni portam aperire poterit. *Contenta tum abdominis viscera peruestigantis anatomici oculos in se vocant, examine digna, si forte insidiarum vitae aëreae actae, constitutionis praeternaturalis quae, sua morte, natum periisse testaretur, notas sibi impressas ostenderent. Color cuiusvis visceris contempletur, notato, prout liuoribus, ecchymomatibus, vel stigmatibus quasi petechialibus hic ibi variegata deprehenduntur. Plus inde concluditur ad vim externam, ventrem comprimentem contudentemque, si integumentorum fugillatio concurrit. Parum vero certitudinis truculenta hinc deducta in matrem valet conclusio, quoribus, absque fugillatione externa, sanguine admodum turgida Mesenterii vasa 1) apparent, accedente inprimis putredine aërem liberante, qui, dein vasis suis displosis, ecchymomata produxit. Inaequalem itaque viscerum ruborem praecipue notamus, cum intensiorem infantulorum visceribus familiarem norint periti factores, neque mirentur, quid sit, quod ex humorum ad abdomen colluie nonnunquam minimorum vasorum retia ultra, quam siphonis anatomici valet potestas, aequabilisue intestina rubore tingant. Hepatis color an singulare quid possit significare,*

1) ROEDERERI de infantibus in partu suffocationis obseruatt. §. IV. N. 3.

ficare, dubitamus, quoniam varie varius in variis inuenitur infantibus, ipsiusue aëris afflatu breui mutatur. *Quam plena fuerint non solum Meseraica, sed reliqua etiam abdominis vasa, id vtile ac omnino necessarium encomii sectionis constituit momentum. Ventriculi dein contenta curate examinare operae pretium est.* Foetus quodammodo immaturi *ex rutilo fuscum ac viscidum stomacho concludunt magma, idque obscurius, quam illud, quod cystidem felleam replet. Maturis scatet magis succo albide cinereo et crasso. Quodsi ventriculus alio limpidiori, tenaci tamen et filatrahente, praeterea fere inspido, aut subsalso humore ebruis est, inter parandum maxime, „quum, anteaquam ^{m)} nascatur puer, nihil „Amnii humoris effluit, sed rapidus eius torrens „eundem insequitur“ liquorem hunc Amnii, constrictione vteri, depulsum atque impressum, testaretur ⁿ⁾ in stomachum. Et quanquam non semper ad pulmones simul ^{o)} adigatur hoc modo liquor, contigit tamen, et quoties pulmones similiter inundati deprehenduntur, vere contigisse, hoc sumus certiores. Quo casu mortem a crimine matris male suspicaremur, cuius causam liquor Amnii constituit, pulmones pro respiratione inutiles reddens. *Aquam limpidam puramque, aut coenum qui habet ventriculus, in*
aqua,*

m) EIVSDEM *observatt. medicar. satura de suffocatis* §. II. obs. IV.

n) IBID. §. 12. *Consect.* IV.

o) IBID.

aqua, aut coeno suffocatum infantulum esse, declarat. Absit tamen conclusionis inuersio: vbi in ventriculo nihil aquae aut coeni, is quidem infantulus suffocatus sic non est. Eundem eiusdem rei doctorem atque testem iam citauimus §. XII. de pulmonibus indicia suffocationis tradentes. Nos non fugiunt harum veritatum auctores idonei alii. Sed sufficit facile Ill. Roederus. Longum foret, recensere multas de *Meconio effuso, de eiusdem in Recto intestino quantitate*, data opera collectas obseruationes, atque inter se, quoad omnes circumstantias, caute collatas. Omnibus tamen perpensis, Meconii plus vel minus Rectum intestinum farcientis significationem nullam esse, quod foetus ante natiuitatem fati cesserit, aut luci expositus viuere demum desierit, censemus cum aliis Egregiis Viris. Notetur interim, quantum, *Recti intestini et flexus Sigmoidei tractum, Meconium in secundo infante occuparit*, si forte alii nobis iudicio ac experientia praeuallentes Viri plaris id signum facere possint velintque. *Vesicae autem urinae vacuitatem* maioris momenti rem esse, his persuademur argumentis. Quotquot haecenus ipsi secandos nacti sumus infantulos ante natiuitatem mortuos, quotquot etiam obseruatores earum rerum, aut sectionum encomis sollerter facta legimus, *vesicam eorum communiter semiplenam, rarius plenam, experientia comperimus. Si itaque euacuata inueniretur, pauculis guttulis urinae tantum madens, vixisse iam natum infantem, verisimilimum*

limum cuius videbitur cogitanti, urinam difficilius de vesica exprimi, facilius vero Meconium de Recto, quando abdomen infantuli, inter pariendum, vteri eiusue orificii compressione arctatur. Longum Recti ac Flexus Sigmoidci farcimen Meconii ℥j. et ultra plenum eandem vim arctantem efficacius experitur, ob massam suam maiorem arctanti vi reagentem, quam vesica urinae ℥j. semiplena, ossibus praeterea pubis ab altero latere defensa, ut eandem vi arctante non undique possit arctari, quemadmodum arctatur undique Rectum. Quid diuersa vesicae urinariae plenitudo valeat, pro faciliore aut difficiliore mictu, discimus experimento luculento in illa Ischuriae specie, quae Atoniam vesicae pro sua causa agnoscit. Fit tunc, ut, musculorum abdominalium, et Diaphragmatis compressu, vesica admodum plena tandem ea potentia compingatur, ut iam lotium emittere incipiat quidem, sed subsistente mox riuo, quamprimum eadem dictae vires comprimentes fractam facultatem vesicae iam semiplenae impendunt. Et cathetere immisso vehementer opus est exhaurire, quod residuum manebat. Accedit, quod Meconio amplius ani hiatus inde faueat, illinc urinae exprimendae obsit angustum a ceruice cystidis vrethrae initium, vrethrae porro longus cum angustia tractus, quem totum urinae exitum vterus premendo efficacius occludere, quam vrgere vesicam, nobis videtur. Haec partus conditio diuersa cystidis ac Recti plenitudo, diuersus

vtrius-

utriusque exitus suggestit. Dabis, Lector Beneuole! rogamus, medico loquenti veniam, qui naturae Ipeculator eandem vel illuc insequitur, ubi per secretum res agere nostras auemus. Quoties corporis leuandi ergo secedimus, simulque aluum excrementis onustam, simulque vesicam adferimus lotio admodum distentam, vera necessitate primo vesicam mictu, aut in totum euacuamus, aut aliquantum deplemus, succedente tum demum fimo. Alio tempore, solius ventris impetu auocamur, silente lotii parum collecti stimulo: anus nunc reddit primo sua, lotii deinceps vltimum exsoluimus tributum. Discitur inde, vesicae plenitudinem impedire excretionem alui, et vicissim Rectum fartum, ac quamdiu suo defungitur officio, lotium retinere. Sufficit nobis scire, quid fiat, quare ex structura partium sic non possit non fieri, cum longum, demonstrare, tum minus necessarium reputamus. Quoad ergo suppetit Recto Meconii satis, suppetere autem credimus totum per partum, facilem neque longum, quia multum Meconii infantes habent, quia non pars Recti, sed totus intestinorum tractus ab utero vrgetur: tam diu, vel ex hoc nouo argumento, vesicae sua conseruatur vrina, quam denique natus uiuensque effundat. In puellis vltimi quidem argumenti vim, per diuersam corporis structuram quodammodo inminutam intelligimus, experientiae etiam destituimur calculo, absque quo nihil omnino firmum ac indubium habere, dudum

legem nobis fecimus. In pueris vero vitae post natiuitatem actae verisimillimum pronunciamus signum, vesicae vacuitatem. Quo minus certissimum laudemus, impedit consulsinae mortis intra matricem obseruatio, sub qua, quemadmodum Meconio se polluit nascendus, ita vehementi forte spasmo correpta etiam vesica urinam expellere poterit. Deprecamur ceterum propositionis haecenus ventilatae inuersionem, quoniam viui pronascuntur infantes, mortemque citius experiuntur, quam lotium dimittunt. *Eximatur ex ventre hepar, lien, similiter Capsulae Supra-renales ipsique renes, quibus cum corde ac Thymo aquae impositis, notamus eorum natatum, aut merisionem. Si vel unicum eorum natet, pulmonum natatus haud vitam amplius et respirationem indubie commonstrat. Si omnia haec viscera merguntur, natantium pulmonum stat atque perstat significatio* §. XVI de vita post natiuitatem, quam putredine infantulus ceteroquin deprehendatur tactus ac decolor. *Quicquid inter ea sanguinis profunditur in abdomine, id similiter vt in thorace §. XIII. ac capite, spongia non solum abstergimus, sed etiam conseruamus, donec omnem possimus sic collectum cruorem lance trutinari.*

XIX. In capite tandem desinat considerata anatomici industria: *Sanguine quoties foedum conspicitur, eius fontem inquirat, si forte praesto fuerit in infantulo ipso: an ex vulnere eiusdem prodierit, an ex pulmonibus, quod in aqua submersis*

sis P) obseruatum fuit; quod posse perinde contingere, si alia ratione infantibus respiratio eripitur, verisimillimum est; quod denique *ex violenta thoracis percussione adesse suspicatur, quum thorax extus simul jugillatus deprehenditur.* Quando vero putredinis iam signa foetus ostendit, nantibus maxime visceribus reliquis, quidni pulmones naresque sanguinem fundunt per vasa aëre rupta? Confer. §. XVIII. *Liquamine quocunque alio, non rubro, facies si perfusa apparuerit, notari meretur.* Cuius quidem fontibus proximis detectis, nempe naribus ac faucibus, de significato iterum hic præcipere velle, idem esset, quam repetere dicta iam in §. §. XII ac XIII. Indidem scitur, interesse, arbitros causæ edocere: *an cum spuma, an absque illa, sanguis aut aliud liquamen ore effluxerit? Os hians, vel labia clausa* ab aliquibus non sine significatione esse, creduntur. Toties quidem contuemur plurimos ante natiuitatem mortuos partus compressa labia ostendere, sed Roederus Industrius 9) refert: *infanti cuidam inter nascendum mortuo „laxam pepen- „disse maxillam inferiorem, suaque vicissim spon- „te, cum eleuaretur, decidisse“.* Ob experientias proin contrariis sibi frontibus occurrentes, nihil ori hianti, aut aperto tribuimus. Pluris

O 3

faci-

p) ROEDERERI programma habens de submersis aqua obseruationes §. I. N. 5. et §. IV. N. 5. §. V. N. 5.

9) *obseruat. medic. satura de suffocatis.* §. 13.

facimus *linguam ex ore profertam*. „*Lingua palato appressa* in omnibus, quos secuit, embryonibus, Roederero ^{r)} inuenta fuit, rarissimoque „*casu proferta aduertitur*“. Atque proferre eandem foetum vix sine magno incommodo posse, utpote, qui, sub partu facili, mentum Sterno appressum detinet, id cum anatome declarat, tum quivis homo adultus in semet difficile experitur. Vixisse itaque postquam alio materna iam excussus, ille partus verisimillime videtur, qui linguam ore exsertam monstrat. Certum quo minus proponamus hoc signum, facit cogitatio motuum convulsivorum, cum quibus embryones nonnunquam emoriuntur intra matricem, qui convulsionum singulares nonnunquam in partibus singularibus praevalidi assultus linguae praecipue protrusorem musculum forte appetere poterunt. Sed casus erunt oppido rari. Tum suasores sumus: *ut, diuisa ad suam symphyisin maxilla inferiore, marginem eius concavam scapello sequendo, cum eius ramo deorsum ascendente ascendens, quicquid sic carniū tangitur, discindat anatomicus. Ex commissura porro labiorum cultrum dirigat, Buccinatorem, Temporalem, Pterygoideos perscissurus, quo possit mandibulum ita suis reuincientibus carnibus liberatam reclinare, apertumue faucium introspicere causam. In quo quicquid reperiat, siue viscidius magma, siue fluidius liquamen, siue coenum, siue arena, siue stupa,*

r) l. c. §. 14. VII. confect.

stupa, illinc insontem, hinc nefariam iudici aperiet mortis causam. *Glottidis profunda loca* eximiam sibi postulant attentionem, quae toties viscido muco oblesita, civium tot' novis supplementis societatem humanam emungunt, nullo matrum imperitarum crimine admisso. *Fontanellam profunde depressam ac subsidentem* haud immerito notam habemus mortis dudum intra vterum perpessae. *De reliquo omne circa caput diligenter circumspicimus violentiae vestigium, sine vulnus, sine compunctio, sine excoriatio, sine formae depravatio fuerit, impressione, confractio ossium, sugillatione conspicua.* Sugillationum magna dignitas, difficilisque diiudicatio. Hinc absque animaduersionibus necessariis has leuiter transmittere non possumus. *Loco, magnitudine ac profunditate diuersimode terrent.* Quemadmodum sugillatio absque vita ac circulatione nulla esse potest: ita de vita inter nascendum superfluite eius partus egregie testatur, qui haud difficulter nascebatur, *quo casu, circa fontanellam, frequentissime autem pone illam, ni sugillatio, tumor tamen aliqualis apparet* s). „Raro foetus „nascitur, in quo omnis a capite tumor absit, nisi „is, qui ante partum iam obiit. Multo autem „verosimilius a violenta matris post partum „manu adest, si vnicam angustam regionem tumor foedat“. Addere liceat, si a vertice ré-

O 4

motior

s) l. c. §. 6. Consect. VIII.

motior est, quandoquidem verticem partus ^{t)} facilis vteri orificio offert, eiusue corona verticem comprehendente tumor fugillatus excitatur. *Longius ergo remotae a vertice fugillationes, angustioribus terminis circumscriptae, profundiusque ad ossa usque pertingentes*, plus omnino violentiae metu terrent, siquidem aut vterum, quod dicitur, obliquum, aut caput iniquius positum, aut violentam manum, aut lapsum praecipitem significant. Quando vero neque minor vteri obliquitas ^{u)} neque capitis iniquus ^{x)} situs partum semper inducit difficillimum, arte absoluendum, sed naturae viribus interdum obedientem; quando porro duratae agrestesue puellae dolorum spuriorum, quos vterus minori gradu obliquus, capitisque positus iniquus concitat, sensum, ut alia delicatulis intolerabilia, facilius tolerant, vixque, postquam transferunt, conqueruntur: ex fugillatione verticem non proxime respiciente, non usquequaque certum matri parari nobis videtur crimen, quamdiu acta criminalia minus diserte negant, protractiorem fuisse partum atque doloribus spuritis difficilem. Quicquid igitur alii aliter sentiant, propter fugillationem tamen a vertice aliquantum remotiorem, ad quaestionem quidem

t) W. SMELLIE *institutio artis obstetriciae*. Ex versione Germanica, quae Altenburgi prodiit 1755. Libro III. Cap II. Sect. II. p. 223. et seq.

u) ROEDERERI. *Elementa artis obstetriciae*. §. 457.

x) *l. c.* §. 511.

quidem seueriorem, minime tamen ad vltimum supplicium iudici committi poterunt suspectae matres. Item sentimus, *quammis angustiores plures vna sugillationes, cutansae tamen omnes, aut non valde profundae, circa fontanellam quando offenduntur, quas etiam vnus comprehendit tumor.* Quum enim caput, inter nascendum, ossibus cranii varie dimotis inter se, diuersimode cōpingatur: mirum non est, orificii vterini coronam cranii ossa hic illic posse inaequaliter affligere, pluresue discretas imprimere sugillationes. *Angustiores ambitu sugillationes, quae solitariae, plus suspicionis mouent, quam latae. Amplarum enim circa fontanellam caussa adest orificii vterini corona late strangulans prominule impacti capitis nascendi portionem.* Angustarum e contrario concipitur generatio ex rotundula capitis forma, quam allisus ad externa corpora violentus haud ita late, sane rarius maculabit. Loco, amplitudine ac numero sugillationum considerato, *de profunditate, contentoue circumspicimus.* Quae profundae, aut sanguine puro ac grumoso scatent, matrem admodum crimine grauat, si facilem habuit ac breuem partum. Vix quidquam culpae alit tumor oedematosus, *intra cutem et Galeam aponeuroticam consistens, parum sero sanguinolento scatens, plus sanguine, plurimum grumo eius plenus.* Profundior omnino sugillatio, quae, praeter cutem, cellulosaque intercutem, Galeam adeo Aponeuroticam vitiat, et de cranio soluit, suspicionem violentiae auget

auget y), extra partum difficilem ac protractum: neque tamen conuictam matrem statim detinet, si acta criminalia breuem ac facillimum partum non diferte produnt. Magis adhuc violenta manus insignitur, si in partu non difficillime, nec diuturno, *Diploetica cranii substantia intense suffunditur cruore*. Cuius rei descriptio haetur apud Roedererum z), quod tetigit Hebenfreitius a), quod vidit Dom. PRAESES, absque quod Vitrea simul Tabula rubore fuerit maculata. Quod quidem vltimum a partu quodam modo difficili euenire posse, vix nobis persuademus. Diploes autem sugillatae significationem violentiam simpliciter denotare, nondum credimus, nisi in partu facillimo ac breuissimo. Quis enita sanguinis, in quouis foetu, abundantiam vniuersalem, quis particularem circa caput, quis, vasorum afflictorum robur definire, quis afflictionis vim mensurare poterit, qua vel breuis ad peluis ossa capitis appulsio Diploen affligit? Si Vitreae Tabulae sugillatio criminis nota, quanto magis, *Dura praeter ea Mater de Vitrea Tabula sanguine suffuso separata? Ad haec omnia inuestiganda incisione cruciata ampliter diuidatur cutis, eius colore prius notato. Tumoris aut sugillationis contentum ad quantitatem, colorem, consistentiam describatur. Galeae aponeuroticae solutio,*
vel

y) Progr. saepius citato quo obseruatt. medic. de suffoc. saturam addit. §. 13. z) l. c.

a) Anthropologia forensi p. 422.

vel firma adhaesio cum eius colore animadvertatur, diligentius habita ratione Diploes, diligentissime Tabulae Vitrae. In retegendo Encephale, auferendisque ossibus cranii, praesertim Bregmatis, attendat sector: ne ad huius maxime angulum anteriorem inferiorem, arteriam Spinosam, ad angulum inferiorem vero, simulque posteriorem, Sinum lateralem cultro vel dilaceratione laedat. Male omnino suffusio Meningem Duram inter ac cerebrum diceretur, quod administrationis anatomicae est infortunium aut peccatum. In sutura itaque media Coronali initium ordiatur incisionis, manubrio dein scalpelli sensim ac provide reliquam resolutionem principit a Meninge Dura perficiendo. Vno Bregmatis osse remoto, facilius succedet alterius solutio, atque ossis frontis, et occipitis per medium eorum dissectio ac ablatio. Notetur: an loco externae Jugillationis respondeat Durae quoque Matris ibidem rubor inflammatorius. Quod durum sceleris argumentum foret, Quominus durissimam perhibeamus, facit observatio b) Roedereri in his rebus nunquam satis consulendi, qua, reliqua Dura Matre naturali, in partu ob angustam peluim XVIII. horarum, Falx tamen cerebri cum Tentorio Cerebelli, non solum vasa sature rubra exhibuit, ultra siphonis anatomici facultatem, sed etiam reliquam membranam sanguineam, praeter omnem retinui vasculosissimorum rupturam. Locus sane, quem

ipsissi-

b) l. c.

ipfiffimis legere verbis, neminem pœnitebit, nifi, qui fanguinem humanum fufque deque habet. *Sanguine, vel lymphâ fanguinolenta, fubter Duvam Matrem exiftente, vel integra ea, diffecta tamen multo luculentius apparebit.* Lymphâ rubella in fructibus immaturis vix quidquam fignificat. Quicquid de fero fanguinolento, vel fanguine ipfo extraufato §. XVIII. iamiam in abdomine adduximus, pro mollienda Egregiorum Virorum truculentiore fententia, ad ea, repetitionis vitandae ergo, remittimus B. L. Hocque iufius valent illa, quo cerebri vafa, vt teneriora, cum Daerefi, tum Anafomofi funt magis habilia; quo pluries Ventriculos cerebri fanguinolenta lymphâ plenos anatomicorum aduerfaria annotarunt, praeter omnem violentiae praegreffae fufpicionem. *Cortex vero cerebri, tum rubedine inflammatoria intente vt fimul rubeat, vt fugillatio exterius compareat fontica nulla, neceffe eft, absque quibus fignis excufantibus matrem iudici deferimus ipfimet nos, ni vltimo fupplicio feuerioris tamen quaeflionis territione afficiendam.* Quoties vero bullae aëreae apparent, vifceraque natant, nullius procius certi fignificatus fanguinem fub Meninge, in Ventriculis item repertum declaramus, ex rationibus §. XVIII. fuppeditatis. Idem fentimus, de fanguine fincero extraufato, quando vifum repertum vndique miferum arguit fectorem, cuius culter, inter fecandum, vafa imprudenter perrumpere potuit, et qui fanguini effulo quidem videndo fuffecit, neque

neque tamen perinde agnoscendo, semet hunc sanguinem demum prolexisse. *Corticis color observetur, et quid Ventriculi cerebri concluderint, exponatur. Dum frustra cerebri pedetentim auferimus, dum Ventriculis deaperiendis vacamus, minutis spongiolis, quicquid sanguinis effunditur, excipimus, ne de sanguinis in Ventriculis ac basi cranii praesentia ambigere liceat: sectoris culpa, an praecedanea inundatione adsit. Exempto cerebro, dissecto Tentorio cerebelli, via ad Ventriculam quartum patet. Quo examinato, frustra: in cerebellum utrinque egeritur, non sine spongiolarum volsella submissarum ope protinus detergente. Sic comparebit, an confinia Medullae Oblongatae atque Spinalis, ex obtorto collo, sanguine circumfluantur, an nervi Cervicales cum Accessoriis diuulsi. Sinuum cerebri maiorum sanguis copiosior spongia excipitur, ut ille thoracis ac abdominis. Quantopere Sinus fuerint repleti? sanguine, an fluido, an grumoso? visum ingreditur repertum. Si ossa fracta deprehendantur, locus, et magnitudo fracturae cum fragmentorum, multitudine, depressione, fissurarum etiam excursu diligenter describantur.*

XX. Spongiis lance ante exploratis, omnem, qui tres ventres corporis perscrutando, profunditur, qui obtineri pressione artuum etiam potest, sanguinem imbibere, diligenter colligere, deuoque ad sanguinis collecti pondus capiendum, trutinari suasimus. Sanguinis merum pondus quia
 sic

sic cognoscere, animus est, *eisdem spongiis absterfione aliarum sordium profanare, vetitum illi-
 co prospicitur.* Consilii haec est ratio. Ambigitur nonnunquam: foetus, qui non ligatum umbilicum, aut vulnus cum sanguinis profusi signis offert, cuius vasorum plenitudinem insufficienter visum repertum tradit, an talis foetus ex crimine matris, haemorrhagia vere interierit? Iuvat itaque experientiam consulere: quantum sanguinis ex corpusculo maturi partus fere impetretur, dum colligimus, quicquid eius inter secundum effluit ac artuum elidente pressione prolicitur? Aegerrime DOM. PRAESES pluries factis experimentis obtinuit plenas ℥ii. cruoris. Defuit saepius ℥j. etiam altera. Quando porro drachma infanti non solum innocue, sed etiam utiliter per funem de industria discissum, ea intentione, subtrahitur, ut, qui aliis excitantibus remediis non auscultabat, hoc modo excitetur: nulli veremur, adfirmare: haemorrhagiae letalis crimen evanescere, si sanguinis ℥j. cum ℥ijj. adhuc in defuncto corpusculo colligere liceat. Plus sane certitudinis commendatum studium collecti sanguinis habet, quam Phyci testimonium, vasa maiora ubique sanguine aut satis, aut iniquius plena comparuisse, quandoquidem non omnes experti, quam plena naturaliter esse soleant, debeantque.

V.

LAURENTII HEISTERI

Dissertatio

de summe necessaria inspectione cordis vasorumque maiorum sub legali infantum sectione.

Helmst. 1752.

Respond. et Auct.

IOAN. DANIEL FARENHOLTZ.

P R O O E M I V M.

Actiones humanas ad normam statutorum praeceptorumque diuinorum et ciuiliū semper dirigendas ac comparandas esse, quis est mortalium, qui nesciat? Ne haec itaque negligantur, legibus tam diuinis, quam humanis sancitum est, vt quilibet praecepta violantes, et a iure iustoque recedentes, poena adficiantur delicto proportionata. Haec vero vt reuera sit proportionata, iudici quantitas delicti eiusque qualitas perspecta esse debet, hinc Constitutio Crim. Carolina ait: *Poena irrogari non debet, antequam certo constet de corpore delicti.* Quum itaque

itaque multorum hominum indoles ita deprauata et corrupta est, vt in aliorum hominum sanitatem et vitam, imo in proprium sanguinem facere haud erubescant, id quod potissimum et saepissime *de infanticidis* valet, quae tam ex furtiuo, quam interdum quoque ex licito veneris exercitio impraegnatae, partim ob ignominiam euitandam, partim alias ob causas, v. gr. ob paupertatem vel solam mentem malitiosam grauiditatem occultant, et clanculum parientes infanti vix edito lucem iterum adimunt. Hinc interdum iudicis obiectum est cadauer humanum infantile, de quo quaestio oritur: *an extra uterum viuus infans a causa violenta mortuus sit?* Quum itaque ad hanc quaestionem resoluendam ac decidendam necessario requiratur exquisita partium corporis humani earumque actionum integritatis et laesionis notitia, ideoque Medicinae cognitio; factum inde est, vt cadauera quaestionis infantilia Medicis tradantur, cum hac requisitione, vt Medici illorum constitutionem tam internam quam externam probe inspiciant, deque inuentis Iudici exhibeant relationem Medicam, visi reperti nomine venientem, quae partes nobiliores corporis tam integras quam laesas, itemque rationes vitae, vitalitatis et mortis indicare debet. Iudex enim exinde perspicere debet, vtrum infans viuus sit exclusus et an vel ex culpa, vel ex dolo accusatorum interemptus sit. Medicus itaque sectionem administrans Iudici euidencia, indubitata et certa indicia suppeditare debet, vt ita dictum

dictum corpus delicti sit apertum, clarum et indubitatum. Corpus delicti vero saltem adest, ubi constat de infantis viui et perfecti, nati occisione. Hinc STRYKIVS de Jure sensuum Diff. I. C. I. n. 24. 26. ait: *In infanticidio qualitates corporis delicti oculis accurate subiici debent.*

Sed, quot inveniuntur relationes Medicae iudiciales imperfectae et mancae, ex quibus nec Judex nec Collegia Medica certi quid elicere possunt? Quales non solum in scriptis Medico-forensibus frequentissime mihi occurrerunt, sed et Ill. et Celeberr. Facultatis Medicae hic florentis diiudicationi sub Actis in puncto infanticidii imputati commissae sunt; quarum nonnullas Ill. Dom. PRAESES, Praeceptor ac Patronus meus omni aevo pie deuenerandus, pro summa qua me amplectitur, beneuolentia, perlegendas, mihi tradidit. In hisce, inquam, visis repertis ne minima obueniebat litera de repletionem vel euacuationem cordis vasorumque sanguiferorum, quorum conditio tamen hic scitu summe erat necessaria. Hinc factum est, vt Ill. Facultas Medica de infantis morte nihil certi concludere et demonstrare posset, quapropter infanticidium relinquebatur anceps et dubium, ergo nullum aderat corpus delicti, hinc necessario ex culpa et negligentia Medici deponentis poena a Deo et iure criminali statuta, minimum ordinaria cessabat; sicuti certa datur regula: In casu dubio semper eligenda est sententia mitior. Querebatur tunc temporis Venerand. D. PRAESES negligentiam

Medicorum sectiones eiusmodi iudiciales suscipientium, quod praesertim *in plurimis sectionibus inspectionem cordis et vasorum maiorum sanguiferorum prorsus omittant*, nihilque de ea in relatione denuncient. Propterea Ill. D. PRAESES mihi de themate inaugurali ex Medicina legali desumendo cogitanti, auctor erat electionis huius rei summe necessariae pro obiecto Dissertationis meae inauguralis; ea intentione, ut in posterum forsitan Medici, et praesertim iuniores, in perlustratione eiusmodi infantum magis ad hanc rem respiciant. Idcirco in hac Dissertatione inaugurali Medica ostendere mihi proposui; summe necessariam esse inspectionem cordis et vasorum sanguiferorum sub legali vel iudiciali infantum sectione. Faxit summus rerum arbiter, ut hic labor feliciter cedat in nominis sui gloriam hominumque salutem.

I.

Varii profecto ac quamplurimi dantur nefandi et scelestissimi hominum plane inhumanorum conatus, quibus tenello infanti vix ex utero propulso lucemque huius uniuersi adspicienti, lucis usura mox abripitur. Omnes hos infantem dirimendi modos Medicus probe cognitos habeat atque perspectos, ut Judicem certiolem reddere valeat, non solum, an infans a causis violentis mortuus sit, sed etiam qualis haec fuerit causa violenta et interficiendi methodus. Nam in casu
 Infanti-

Infanticidii solis praesumptionibus nulla prorsus habetur fides; contingere enim potest, ut feminae infantes vitae suae quandoque pertaesae, hoc vel illud Infanticidium se commisisse dicant aut fateantur. Ne tales itaque miserae immerito plectantur supplicio, requiruntur probationes luce meridiana clariores; uti BOHNIUS in appendice Exam. Vuln. lethal. Diff. I. de Infanticidio p. 185. ait: *Infanticidii suspicio* aliqualis tantum ad huius poenam ordinariam decernendam minus adaequata creditur, *nisi de modo infantem occidendi ratione evidenter plenius constet.*

II. Omnes autem nequitias ac laedendi rationes recens natis exitiosas hic recensere superfluum et a scopo meo alienum esse existimo; dum plurimae commemoratae leguntur in scriptis Medico-forensibus v. gr. TEICHMEYERI Institut. Med. Leg. p. m. 236. sqq. Clar. ALBERTI System Jurisprud. Med. Tom. I. p. 168. sq. *Eiusd.* Commentat. in Const. Crim. Car. p. 267. sq. Inter omnes vero recensitas scopo meo conueniens est et maximam meretur attentionem *abruptio vel discissio funiculi umbilicalis absque ligatura iniecta*, item non facta foetus ab uteri placenta solutio; quae omnium malitiosarum technarum foetum enecantium primum occupat locum, et omnium frequentissime hodie in praxi forensi et Autoribus Medico-Legalibus occurrit, ita ut raro inueniantur casus de infanticidio, ubi hic funiculus decenter filo constrictus fuit.

III. Ex physiologicis adducere huc cogor, quod infans in utero cum matre cohaereat *interueniente quodam funiculo carnosso*, aliquomodo contorto, a medio circiter infantis ventre ad placentam uteri exporrecto, in quo latent vasa sanguifera tria, scil. vnica vena in sinum venae portae infantis insinuata, quae ex placenta uterina sanguinem foetus nutritioni et incremento inferuentem aduehit; et binae arteriae, ut plurimum ex utraque arteria foetus iliaca interna prodeuntes, quorum officium id est, ut sanguinem in foetu abundantem ad matris placentam uterinam remittant. Vid. Celeberr. D. PRAESIDIS Comp. Anatom. p. 109. Quamprimum nunc foetus ex utero materno egressus est, cessat necessitas funiculi umbilicalis; ergo vel discinditur vel auellitur.

IV. Quum itaque hoc facto binae arteriae et vena vna (§. III.) funiculi umbilicalis dissectae apertum nansciscantur hiatum, sanguinem ex corpore foetus fundentem; ita ut vberissima infantum ex haemorrhagia vasorum umbilicalium demortuorum prostant exempla, consueta ab antiquis et forsitan a primis iam temporibus fuit ligatura huius funiculi umbilicalis filo satis forti circumducto, vel saltem eius compressio aliaque obturatio, ea intentione, ne infans per haemorrhagiam ex vasis umbilicalibus certe non exilibus, uti egregie depicta et aeri incisa videmus in *Diff. de necessaria funiculi umbilicalis vi vasorum structurae*

cluræ in nuper natis deligatione; sub praesidio Cl. BOEHMERI Halae 1745 ventilata, tenellula vita priuetur. Vniuersale enim erat effatum et communis, ob frequentes huius rei obseruationes, concludendi modus, quod ex intermissa funiculi umbilicalis deligatione foetus necessario et absolute lethalem experiri debeat haemorrhagiam.

V. Hanc affectionem ad nostra fere vsque tempora pro verissima ac indubitata ob dictam modo rationem venditabantur, vt nemo de eius cogitaret limitatione. Hinc, quando de infante mortuo, cui funiculus umbilicalis haud constrictus erat, quaestio ventilabatur, an a causa violenta interemptus fuerit, mox non solum a Medicis in relationibus iudicialibus, sed etiam a variis Collegiis Medicis sententia eo decernebatur; foetum *ex haemorrhagia per funiculum umbilicalem*, vel ex proposito, vel ignorantia vel negligentia non deligatum, viuere desuisse. Vid. AMMANNI *Medicina Critica. Cas. LXIX.* et VALENTINI *Pandect. Med. Legal. P. II. de Infanticidio Cas. XXI. p. 630.* Ibi sermo est de infante viuo nato, in pavementum ab alto delapso, et deinde adhuc viuente sub lectum, vbi quoque mortuus est, posito, cui funiculus umbilicalis non constrictus erat. *In sectione* obseruabant depressionem ossis occipitis et sanguinem ibi sub cranio extra vasa effusum; attamen Facultas Medica Lips. in responso ita loquitur: „Vtique praesentissimam „mortem et lethalitatem absolutam *caussatur non*
P 3 *facta*

„facta vasorum umbilicalium deligatio, dum hac
„ratione infans sanguine et spiritibus vitalibus
„priuatur, prout experientia suffragiis suis hoc
„comprobat; ideo etiam Medici sine exceptione,
„non factam umbilicalium vasorum deligationem
„pro absolute et simpliciter lethali reputant“. Ipse
 VALENTINVS l. c. in *Introductione ad Cap. de*
Infantic. p. 551. huic adstipulatur sententiae. Item
 ex recentioribus BAIERVS in *Introducti. in Med.*
forens. p. 19. adhuc asserit „Umbilicalis funiculi
„apparens abruptio violenta aut resectio, neglecta
„deligatione, evidens infanticidii perpetrati prae-
„bet indicium“. ALBERTI Comment. in C. C. C.
p. 121. dicens: „Certum est viuum infantem eum-
„que sanum e funiculo non deligato funestam expe-
„riri haemorrhagiam“. Multos alios hanc sen-
 tentiam tam grauiter asserentium hic allegare
 supersedeo.

VI. Nostro tandem aeuo SCHVLTZIUS
 Hallens. Prof. primus, ni fallor, fuit, qui in *Diff.*
Halae 1733. habita, problema an umbilici deliga-
tio in nuper natis absolute necessaria sit? in par-
 tem negatiuam resoluit, et ibi ostendere conatus
 est, quod infantes in statu naturali et sano in lu-
 cem editi per vasa umbilicalia tantam non patian-
 tur sanguinis profusionem, ex qua vita defungi
 possint, adeoque *non facta funiculi umbilicalis de-*
ligatio pro absoluta causa mortis censerit nequeat.
 Fundamenta et neruum probandi *desumpsit Autor*
partim ex analogia structurae vasorum umbilica-
lium hominum et brutorum, quibus vltimis funi-
 culus

culus umbilicalis nulla munitur ligatura: partim ex peculiari, quam in hac et alia Diss. de vasis umbilicalibus natorum et adultorum defendebat, constitutione et structura vasorum umbilicalium, quod scilicet haec vasa vel resecta vel disrupta sese prorsus ad locum originis retrahant, et hinc viam sanguini praeccludant: partim denique ex observationibus, quarum primam adducit ex Actis phys. med. Acad. Nat. Cur. Vol. II. Obs. L. Vbi recensetur de honesta femina pariente gemellos, quorum vnus iam diu natus, et cui funiculus umbilicalis proxime ab ipso ventre abruptus erat, tam diu sine ligatura decubuit, vsque dum obstetrix accersita aduenit, et gemellorum alterum cum secundina extraxit. *Tunc videt obstetrix primo exclusum in tam longo tempore plane nihil sanguinis amisisse, foetu tamen superstite.* Secunda observatio desumpta est ex epistola ab Excell. TREWIO ad SCHVLTZIVM data, quae historiam refert de foetu, cui funiculus umbilicalis non deligatus, nec sanguis multus inde effusus, attamen sequenti nocte, forsan ex nimia refrigeratione, praegressa nocte perpeffa, mortuo, in cuius sectione nullus sanguinis defectus observatus est.

VII. Huic sententiae quoque fauet Clar. Jenens. Med. Prof. KALTSCHMIEDIVS, Praeceptor quondam meus pie colendus, in Programme de intermissa funiculi umbilicalis post partum deligatione non absolute lethali, Dissertationi de scorbuto frigido sub Praesidio Cel. HAMBERGE,

RI, Præceptoris quoque mei omni honoris cultu prosequendi, Jenæ 1751 publici iuris factæ, præmissio. Ibi primo *a contractione arteriarum discissarum spontanea*, hæmorrhagias in operationibus chirurgicis sæpius occurrentes, sistente; deinde quoque *ex comparatione vasorum umbilicalium* brutorum maiorum cum hominibus facta concludit, quod et in infante *lethalis hæmorrhagia ex vasis umbilicalibus oriri non debeat*; hinc et ipse periculum fecit in duobus infantibus secundum ipsius verba: „Impune id fieri credebam, cum intermissa deligatio, si hæmorrhagiam produceret, eadem statim suscipi posse crederem, vel per compressionem inhiberi. Feci itaque bis periculum et in altero casu vix decem, in altero vix viginti guttas sanguinis amisit infans“. *Aliud exemplum* prostat in ALBERTI *Syst. Jurisprud. Med. T. III. Cas. XIII. p. 138.* Sermo ibi est de foetu, cui *funiculus umbilicalis proxime ab umbilico abruptus erat*, ex quo nulla facta sanguinis profusio, licet per os sanguis emanauerit. Infans adhuc per sex horas inter vivos exstitit. In sectione sugillationes in capite repertæ, sanguis inter cutem et cranium effusus, item inter meningis: nihilominus tamen *Medicus referens mortem ex abrupto funiculo umbilicali renunciauit*, non obstante, testimonio in Actis reperiundo, *quod nulla ex umbilico facta sit hæmorrhagia.* Sed Celeb. Facultas Med. Hallensis infantis mortem ex aliis causis inductam esse in responso assenerabat. Plures eiusmodi casus annotatos

notatos esse adserit ALBERTI *Comment. in C. C. C. p. 122.* hisce verbis: „Non desunt obseruationes funiculi umbilicalis non deligati, unde vitae infantis nullum contigit damnum“.

VIII. Ex praemissis itaque liquet, alios infantes per vasa umbilicalia non deligata plane nullam expertos esse haemorrhagiam, *alios vero haemorrhagia quidem correptos esse, est minime lethali.* Propterea Autores §. VI. et VII. nominati absolutam lethalitatem ex intermissa funiculi umbilicalis deligatione inferendam esse negant. Sed longe plura posteritati tradita exstant exempla infantum ex haemorrhagia vasorum umbilicalium defunctorum, quibus funiculus umbilicalis vel prorsus non vel insufficienter deligatus fuit. v. gr. *Select. Francofurt. p. 327. Commerc. Norimb. 1734. Obs. 34. 1735. hebd. 32. 1737. p. 196. Eph. N. C. Dec. II. an. VII. Obs. 193. Vol. I. Obs. 169. Vol. II. Obs. 50. MAURICEAV derniers observations sur la grossesse. Obs. 44. et 143. RICHTERI Decis. Med. forens. p. 353. ACTA BEROLINENSIA variis locis, multisque aliis scriptoribus tam artis Obstetriciae quam Casuum Med. forensium. Imo ipse Venerand. D. PRAESES, ut mihi narravit, Helmstadii duo notavit exempla, ubi in honestarum mulierum infantibus ligatura funiculi umbilicalis quidem facta erat, attamen minus cauta et sufficiens, unde sanguis, dum in lecto vel cunis decumbebant et dormientes habebantur, ad mortem usque effluerat, et infantes mor-*

tui reperti sunt in lecto, in sanguine quasi nantes. Quum itaque in Medicina forense *generaliter concluditur ab eo, quod ut plurimum fit*, hinc profus absolum non est, si intermissa ligatura funiculi umbilicalis, tanquam absoluta causa mortis, generatim tamen loquendo, renuncietur; sicuti a plerisque probatissimis nostri aevi scriptoribus factum est. Vid. Ill. D. FABRICII, Prof. Med. Praeceptoris mei ad vnam colendi Dissertatio, exhibens *praecipuas cautiones in sectionibus et perquisitionibus cadaverum humanorum pro usu fori obseruandas* §. XII. p. 9. ALBERTI *Comment. in C. C. C. p. 121.* et passim in *System. Iurispr. Med.* SCHVRIGIVS in *Embryologia* p. 854. aliique

IX. Quum igitur scriptores Medico-forenses de lethalitate intermissae ligaturae funiculi umbilicalis inter se discrepant, quilibet facili perspiciet negotio, quod *Iureconsulti inculpatas Infantidas defendentes, hunc Medicorum dissensum, tanquam exoptatam et optimam occasionem, corpus delicti pro dubio vel prorsus nullo declarandum, ambabus arripiant, in tali scil. casu, ubi praeter neglectum funiculi umbilicalis deligationem nullae violentae ac mortiferae laesiones inveniuntur; dicentes: Ipsi Medici non mediocri fama ac eruditionis testantur, quod ex ommissa funiculi umbilicalis ligatura haemorrhagia absolute lethalis non oriatur. Inde concludunt, nullam adesse laesionem exitiosam, hinc non certo constare*
de

de infantis occisione, ergo non adesse corpus delicti, et consequenter iniquitae accutatae non posse irrogari poenam mortis.

X. Quando nunc Medicus iudicalem administrans sectionem, et iudicium super lethalitatem deponens, praecoeptae opinioni et praesumptioni fortiter insistit, ut vasa umbilicalia non obturata absolute ad mortem infantis usque sanguinem plorare debeant; quomodo Defensorum exceptioni §. IX. obviam iturus est? quomodo illam excutiet? *Meliori ratione hoc fieri nequit, nisi lethalitatem probando, i. e. causam mortis ex ipso foetu mortuo dissecto ad oculos demonstrando.* Quemadmodum enim „mors naturalis aequae ac „violenta semper fere quaedam sui in *cadavere* „vestigia relinquit notabilia, quorum accurata „exploratio et a se inuicem distinctio utramque „in hoc negotio paginam absoluit“, ut differit Ill. D. FABRICIUS l. c. p. 15. It. LANCISIUS in *Lib. de subitaneis mortibus p. m. 287.* hisce verbis: „Nihil est, quod nos doceat apertius, quam „ipsa cadaverum sectio, quae occultas necis causas ad solis lucem evidentem exponit“. Ita cum primis in eo casu, ubi de lethalitate omissae funiculi umbilicalis ligaturae sermo est, causa mortis ad oculos demonstrari potest, ut probatio ista sit luce meridiana clarior.

XI. *Causam mortis ex non deligato funiculo umbilicali dependere ab haemorrhagia vasorum umbilicalium lethali omnes unanimi ore asserunt Auctores.*

tores. Haemorrhagia autem haec fit lethalis, quando tanta sanguinis copia per vasa umbilicalia effluit, ut reliquus sanguis in corpore remanens non sufficiat cor et vasa sanguifera ita replendi, ut illa in sanguinem adhuc contentum pressione sua agere nequeant; (de relaxatione cordis vasorumque ex sublato fluidi neruei influxu ob sanguinis defectum hic nihil dicam, ne nimis prolixus euadam) sublata itaque pressione solidorum in sanguinem, tollitur quoque sanguinis propulsus, i. e. cessat circulatio laticis rubicundi sanguinei ad vitam necessaria, ideo mors presso pede sublata insequitur circulationem. Quando itaque ob quascunque causas sanguini per vasa umbilicalia effluxum tentanti agger opponitur, ut supra laudata sanguinis quantitas per vasa umbilicalia promanare nequeat, sanguinis circulus ergo et vita continuari potest, hinc in hoc casu nulla mortifera oritur haemorrhagia.

XII. *Ex anatomia practica observationes* quasdam huc trahere cogor: quod scil. in sectione hominum non ex haemorrhagia mortuorum arteriae quidem sanguine plerumque orbatae; venae autem, *dexter ventriculus* cordis et *dextra cordis auricula* sanguine repletae reperiuntur. In illis itaque, quos haemorrhagia sustulit, *neesse est, ut eorum venae, cor et eius auriculae* vel omnino aut prorsus vel quoad maximam partem sanguine exhaustae sint. Id quod confirmant sectiones hominum haemorrhagia extinctorum.

Qualia

Qualia exempla vberissima legi possunt in Scriptoribus Medico-legalibus. Imo Celeberr. et Venerand. D. PRAESES, cuius dexteritati hac in re certo credere licet, in *Compend. Anat. T. II. p. 86.* obseruationem quandam huc praecipue spectantem adnotauit, *de foemina gemellos gerenti, quae, postquam unum gemellorum exclusit, lethalem experta est haemorrhagiam; in eius sectione tam matris quam alterius gemellorum in utero adhuc latitantis, corda ac vasa maiora sanguine vacua deprehendit.*

XIII. Quae cum ita sint, optime ita concludendum esse existimo; *Vbi in foetus sectione cor cum auriculis et venae maiores, praecipue caua superior et inferior, item vena portae sanguine adhuc repletae inueniuntur, ille foetus non obiit ex haemorrhagia vasorum umbilicalium: ergo omissa funiculi umbilicalis deligatio hic tanquam necis causa non accusanda venit. E contrario, quando in corde eiusque auriculis et venis allegatis vel plane nullus vel saltem admodum paucus sanguis deprehenditur, certissime infantis interitus ex nimia sanguinis per vasa umbilicalia non deligata profusione ortum traxit; posito nempe, quod nullum adsit vulnus externum, nec alia laesio, vnde sanguinis effusio per vasa sanguifera alia, vel in thorace vel in abdomine disrupta, adsit vel reperta sit.*

XIV. Medicus itaque ad inspectionem cadaueris infantuli, de quo quaestio ventilatur, an
violenta

violenta causa interemtus sit, legitime requisitus, ut non solum regiones corporis externas perlustrare, sed et interna trium cavitatum contenta iudicare, et quid inuenerit indicare, vel ut Icti dicere solent, *deponere* debeat, plerique Auctores Medico-forenses valde et quidem merito urgent atque intendunt. Sectionem itaque suscipiens, postquam caput, cerebrum et collum peruestigauit, remoueat sternum, et, antequam pulmones pro consueto experimento cum illis in aquam proiiciendis instituendo, e thoracis cauo eripiantur, *simul abdomen aperiatur*; tunc cor cum venis annexis toto suo decursu in conspectum veniant, ut inde, utrum sanguine plena an vacua sint, visu et tactu melius explorari possit, quam si, abdomine non aperto, pulmones, uti alias nonnullis moris est, cum corde e thorace eximuntur; quia hac ratione ex venis, in thorace discissis, sanguis ex corde et vena caua, tam superiori quam inferiori, in cauum thoracis effluit, nisi filo circumiecto venae deligentur, ut tunc quantitas sanguinis contenti rite determinari nequeat.

XV. Quando nunc Medicus in sectione corpusculi infantilis *cor cum auriculis et venis maioribus adhuc sanguine repletum reperit*, illico hanc rem, Iudici, Scabinis aliisque praesentibus patefaciat, eamque non pro inutili censeat, sed in viso reperto claris verbis commemoret. Docet enim tam Iudicem quam Collegia Medica, quibus Acta inquisitionalia committuntur, foetum

ex haemorrhagia per vasa umbilicalia minus deligata non esse extinctum. Quod si vero cor eiusque auriculae cum venis maioribus vel plane vel maximam partem sanguine exhausta et collapsa deprehendit, eandem Medicus obseruet cautelam, ostendendō scil. adstantibus vasa sanguine vacua, utpote praesentaneum tunc et certissimum signum, foetus mortem ex funiculo umbilicali haud deligato inductam indicans, eamque denique rem accuratissimo studio in relatione sua Iudici tradat atque renunciet. Hoc signum longe certius est illo, quod a nonnullis commendatur Autoribus: inq̄cienda nempe esse linteamina, quibus foetus circumuolutus fuit, v. gr. BOHNIVS de renunciatione vulnerum p. 185. inquit: „Quam quidem circumstantiam (scil. haemorrhagiam lethalem per vasa umbilicalia) dignoscimus, si vel linteamina, quibus natus inuolutus, vel locus in quo occultatus, repertusue, multum cruoris profusi ostendant“. It. ALBERTI *Syst. Iurispr. Med. T. I. Cas. XII et XIII in relatione Medica*. Sed, quis non videt, infantem ex amisso sanguine re vera mortuum, post mortem a malitiosis mulieribus lauari atque linteis puris et mundis rursus obuelari posse? Et, vnde scimus, vtrum sanguis repertus a matre, an a nato prouenerit?

XVI. Veritatem huius nostrae sententiae probant relationes Medicae iudiciales, quae passim in ALBERTI *Syst. Iurispr. Med.* legi possunt; vbi primo in relationibus Medicis notatum legitur

tur, quod totum vasorum systema in infantibus sanguine orbatum, viscera alias rubicunda, nunc pallida, et tota cadaueris dissectio prorsus incruenta fuerit; deinde ex Actis inquisitionalibus affirmatur vel ab infanticidii inculcata vel ab aliis partui superuenientibus, quod multum sanguinis ex vasis umbilicalibus foetus effluerit. Confirmant porro hanc sententiam TEICHMEYER. *Instit. Med. Leg. p. m. 235* hisce verbis: „Quando „*infans ex haemorrhagia funiculi umbilicalis moritur, nulla vel exigua sanguinis quantitas in corpusculo et visceribus deprehenditur. Corculum „cum suis auriculis flaccidum est, nec sanguine „repletum. Vasa omnia, imprimis maiora sunt „euacuata. Hepar, lien et reliqua viscera pallent*“. Idem testatur BOHNIUS *l. c. p. 185* ALBERTI *Comment. in C. C. C. p. 121* et *Syst. Jurispr. Med. T. I. p. 188*. Simili etiam modo Collegium Medicum hic Helmstadii in pluribus eiusmodi casibus, qui ipsi, vt sententiam diceret, transmissi fuerunt, semper respondisse Ill. Dom. PRAESES mihi narrauit, et casus atque Responsum mihi legenda dedit, quae vero, dum breuitati studeo, hic referre non possum.

XVII. *Haec accurata inspectio cordis vasorumque maiorum in illis cadaueribus, quibus funiculus umbilicalis non fuit deligatus, Iudices et Collegia Medica certiores reddit, utrum foetus inde mortuus sit, an secus. Interdum enim per fascias et linteamina, deligationis vices comprimendo susti-*

suffinentia, vel per frigus externum vel foetus debilitatem, vel peculiarem vasorum umbilicalium constitutionem, haemorrhagia vasorum umbilicalium auertitur, vt ligatura non opus sit; morbus autem internus infantem denique enecat, tunc apparet funiculus umbilicalis non deligatus, et signa adsunt partum viuum inuentia. Porro fieri potest, vt sub ipsius partus actu caput foetus iam extra vteri orificium propendeat, ita vt respirare iam possit, reliqua vero pars corporis intus in vtero adhuc haeret, vt tam cito expelli nequeat, quo facto foetus debilitatus nimis mox post partum absque matris culpa et dolo subinde moritur, antequam ligatura funiculo umbilicali iniiciatur, ergo nulla haemorrhagia lethalis adfuit; tunc sub sectione quidem signa partus viui, sed simul sanguis adhuc in corde et vasibus maioribus sufficienter haerens reperiuntur; ergo ibi ex certis signis concludendum, mortem per umbilicum minus deligatum non factam esse: quapropter tunc mater, quae antea ob grauiditatem occultatam, partum clandestinum, et infanticidii suspicionem ad torturam grauata erat, si hoc facto signa certa non facti infanticidii (posita scilicet quod semper suppono, nulla alia laesione lethifera) adducuntur, adeoque suspicio infanticidii tollitur, et torturae tunc a Ictis non subiicitur. Medicus itaque, cui haec cautela curae cordique non fuit, conscientiam suam valde premere et commaculare potest, dum ex Medici culpa eo facto matres innocentes non solum

Q

tortu-

torturae, sed et ultimo subinde supplicio obnoxiae fieri possunt. Noxiae autem et *verae infantidae*, neglecta hac inspectione, poenam et mortem promeritam effugere possunt, si nempe propter hanc curam siue inspectionem non adhibitam Collegium Medicum occisionem foetus dubiam esse declarat. Quapropter rebus sic stantibus Medicus secans caussa est, quin poena legibus diuinis aequae ac humanis homicidis infantidis sancita exequi nequeat. Colligitur inde summa huius in his casibus inspectionis necessitas.

XVIII. Sed *necessaria quoque est ea inspectio cordis vasorumque, ubi cadaver cum funiculo umbilicali ligato offertur*. Fieri enim potest, ut sceleratissimae matres vel impiae earum adiutrices infanti nato funiculum umbilicalem disruptum vel discissum ex proposito nulla ratione comprimant, et foetu ex haemorrhagia per vasa umbilicalia iam denato, *deinde funiculo umbilicali ligaturam admoueant*. Nisi in hoc casu institutatur inspectio et depositio repletionis aequae ac exinanitionis cordis eiusque auricularum et vasorum; certo conclusio Iudicii eo verget, quod funiculus umbilicalis rite deligatus fuerit, ergo nulla fieri potuit haemorrhagia lethalis, hinc infantida ab ultimo supplicio et forsan etiam a tortura liberatur.

XIX. Verum enim vero, quum foetui, qui Medico secandus committitur, funiculus umbilicalis vel est deligatus vel non deligatus; in §.

XVII et XVIII. autem ostendimus, *inspectionem cordis et venarum maiorum et depositionem super illarum repletionem et euacuationem in utroque hoc casu necessariam esse*; sponte sua, dum tertius siue intermedius casus impossibilis est (per princip. contradictionis) exinde fluit, *inspectionem cordis vasorumque maiorum sub quacunque legali foetuum sectione summe necessariam esse.*

XX. Huius inspectionis cordis vasorumque necessitatem ulterius confirmat BOHN. *l. c. p. 185.* quando inquit: „Deinde disquirere conueniet „per cadaueruli sectionem, *num vasa huius ma-* „*iora sanguine adhuc scateant, vnde non propter* „*laceratum minusque obturatum funiculum na-* „*tum periisse probabile fit: secus si haec euidenter* „*exinanita deprehendantur*“. Cl. BOEHMER *Diss. supra citata p. 68.* dicit: „haemorrhagiam „ex vasis umbilicalis funiculi factam diiudican- „dam esse ex inanitione vasorum et ventriculorum „cordis. ALBERTI *Comment in C. C. p. 121.* hisce verbis: „Ideo sub curatori inspectione non „modo extrinsecus, vbi foeminae pepererunt, „et quorsum viuum infantem deposuerunt, ma- „gna copia sanguinis inuenitur, sed *etiam vasa* „*umbilicalia sanguine penitus exhausta conspiciun-* „*tur*, tanto magis autem ob eandem lethalem „sanguinis profusionem interna maiora vasa san- „guifera, *quoniam ipsum plane cor plurimum sangui-* „*ne destituta et depleta* inueniuntur, quam cir- „cumstantiam Medici et Chirurgi sectionem ad-

„ ministrantes accuratissimo studio annotare et
 „ denunciare debent, quoniam huius obseruatio-
 „ nis et relationis defectus casus praesentes valde
 „ confundere, et quoad catheticam decisionem
 „ impedire potest. Admonendi itaque sunt Me-
 „ dici, vt data occasione hanc circumstantiam
 „ probe obseruent, referantque praecipue, quan-
 „ tum sanguinis in corde, vasis pulmonalibus,
 „ vena caua, hepate et capacioribus venis inuene-
 „ rint“. Eiusd. Syst. iurisp. Med. T. I. Append.
 Cas. IV. *Ibi relatio Medica plane nullum violentiae externae signum in cadauere adfuisse perhibet, praeter neglectam ligaturam funiculi umbilicalis, inde Medicus deponens ad absolutam causam mortis concludit, quum nec externe sanguinem viderit, nec de interna vasorum depletione vticum verbum protulerit; propterea quoque Celeb. Facultatis Medic. Hallens. censuram incurrit in Responso p. 14 et 15. Praesertim dum ipsa mater confessa est, se hunc infantem viuum adhuc linteaminibus inuoluisse, qua propter alii Medici infantem suffocatum esse renunciarunt. Ibid. Tom. II. Cas. X. Medicus deponens adfirmavit, multum sanguinis in sinistro cordis ventriculo adhuc adfuisse, foetum tamen ex funiculi umbilicalis deligatione omissa mortuum esse; sed in Responso III. Facultatis Med. Hall. idcirco Medicus fecans valde reprehenditur et haecce mortis causa negatur. It. Tom. III. Cas. XI. Relatio Medici nullam facit vasorum depletionis mentionem, mortem tamen ex funiculo non deligato ortam*

ortam esse renunciat: hinc Defensor illam relationem mancam declarat et insufficientem, quoniam non indicauerat, an cor adhuc sanguine repletum fuisset. Eaedem res circumstantes in Responso Facultatis Med. Hall. desiderantur, ideoque infanticidium ab ea in dubio relinquitur. Idem factum est in Casu XVI. Deinde quoque Tom. V. Cas. V. in Responso Facultatis Med. Hallens. iudicatur, infantem ex non deligato funiculo umbilicali mortuum non esse, quia sanguis adhuc in vasis cerebri et ventriculis cordis repertus sit. Ibid. Cas. VI. In relatione Medica legitur: *funiculus umbilicalis non fuit ligatus, et in corde ne minimum sanguinis reperiundum. Sed nulla fit mentio vasorum sanguiferorum;* propterea haec desideratur in Responso Fac. Med. Hall. dem simul signa quaedam suffocationis adfuerunt. Vtriusque casus acta et *exempla et hunc Helmstadiensis Academiae* decidenda oblata sunt, quae vero eadem ratione decisa sunt. Et sic plura ad nauseam vsque legi possunt exempla necessitatem inspectionis cordis, et vasorum maiorum probantia. Hinc maxime mirandum, quod adhuc hodie illa cautio tam frequenter negligatur, quum certe ad principalia sectionis infantum iudicialis momenta pertineat.

XXI. Antecedentes autem assertiones saltem propositae sunt absque respectu, ad alias res circumstantes, tam ante, quam in et post foetus exclusionem. *Adfirmavi nempe, quod cor cum*

auriculis suis et venae maiores sanguine uel prorsus vel maximam partem vacua reperta, certissima sint signa foetum ex haemorrhagia per vasa umbilicalia defunctum indicantia. Sed tantum abest, ut mox inde ad infanticidium peractum concludere posset Medicus, ut potius semper secundum regulas Medicinae forensis accuratissimo studio et in omnes res obuias alias inquirere, ac quaelibet obuenientia signa coniunctim sumere debeat, si iudicium certum, et omnibus numeris absolutum exhibere cupit.

XXII. *Quod non semper a corde vasisque maioribus sanguine exhaustis, absque aliis signis coniunctim sumtis, ad infanticidium perpetratum concludere liceat, sequentia docebunt:*

I) *Foetus in utero materno adhuc degens vel ex plenaria vel ex aliquali placentae uterinae ab utero solutione, vel prorsus lethalem experiri potest haemorrhagiam; sicuti ex Venerand. D. PRAESIDIS supra §. XII. prolata obseruatione probatum est: vel ex forti haemorrhagia adeo viribus priuari, ut sub ipso partus actu, vel mox post partum, animam exhalet. Tunc itidem cor et vasa maiora sanguine non repleta inueniuntur, quamuis mater haemorrhagiam hancce nullo modo sistere potuerit; adeoque nullum adsit infanticidium, nec ex proposito, nec ex ignorantia vel negligentia commissum. Idem fieri potest, quando funiculus umbilicalis circa embryonis artus circumductus dirumpitur ex conuulsio-*
nibus

nibus embryonis. (vt quidam perhibent, quod vero mihi improbabile videtur.) Sed tunc vix euitari potest, quin mater quoque enormem largamque patiatur haemorrhagiam, tam ante, quam in partu; quae, si probari potest, hic signis probantibus quoque adnumerari censetur.

II) *Observationes BOHNII l. c. p. 181. 186. It. Obstetricis Brandenburgicae Cap. VI. p. 128.* testantur, interdum spasmus adeo fortem uteri, foeminis stantibus vel obambulantibus, tam subito citra spem superuenire, ut foetus vno quasi ictu ex utero protrudatur, et nisi extraordinaria longitudo umbilicalis funiculi id prohibeat, ille vel a placenta vterina vel cum secundinis ab utero auellatur foetusque in terram decidat; mater vero vel ex hoc spasmo fortiori vel ex terrore percussa itidem lipothymia prosteratur, vt interea ex auulsi funiculi umbilicalis haemorrhagia foetus viuere desinat. Mors eiusmodi infecuta est absque praemeditato consilio matris, et absque eius negligentia, aut culpa: ergo mater et hic non est causa mortis.

III) *Mater consortii expers sub conuulsionibus pariens, pedibus suis foetum calcitrando vel corpus hinc inde iactitando funiculum umbilicalem inuita disrumpere et haemorrhagiam infanti lethalem inducere potest; quam rem tamen minime in tali statu euitare potuit, dum mentis non fuit compos.*

XXIII. Paucis nunc adhuc inquirendum est, *an ex inspectione cordis et vasorum maiorum signa foetus viui vel mortui nati peti possint.* Nonnulli scilicet. Autores ex ea ratione, quod ad sanguinis profusionem necessario requiratur actio cordis et sanguinis circulus: *hinc mortuus sanguinem non fundat*, contendunt, *quod foetus uiuus natus sit, si haemorrhagia funiculi umbilicalis praecesserit*; contra vero mortuus exclusus sit, *si ex funiculo umbilicali non deligato nullus permanuerit sanguis* v. gr. BOHNIVS l. c. p. 170. *quando inquit: „Porro attendi meretur, num funiculus non deligatus multum cruoris fuderit? „de quo si constet, uiuum exstitisse partum, verosimile fit? secus, si parum eius comparuerit, appulsu nempe sanguinis penes foetum, in vtero qui exspirauit, iamdum deficiente. Ibid. p. 185 his verbis vtitur: „Cum parciore sanguinis profusio tenellum ante partum exspirasse innuat“.* Excell. HERBSTREIT in *Dissert. de funiculi umbilicalis humani pathologia* p. 39. dicit: *„Luculentius vitae in aere actae ac indubitatum omnino signum est, si sanguinem ex fune foetus dimiserit“.* Sed, quando ad superius dicta aliquantulum saltem respicimus, mox inde elucet, testes horum aliorumque magnae famae Virorum non esse infallibiles. *Quod enim haemorrhagia funiculi umbilicalis praegressa non semper innuat infantem uiuum natum, patet ex §. XXII.* Altera quoque propositio; scilicet, quod foetus in vtero iam extinctus sit, *si ex funiculo umbilicali*

non

non deligato nihil cruoris effundatur: limitatione valde indiget; dum non in omnibus infantibus sanguis per vasa umbilicalia non deligata effluit, ut §. VI. VII. ostendi.

XXIV. Propterea in quolibet eiusmodi casu occurrente *signa quoque a pulmonibus, intestinis, vesica urinaria, externo foetus habitu, item ex ipsis Actis coniunctim sumi debent*, si aliquid certi concludere et veritatem recte eruere volumus. Sed dantur casus tam ambigui tamque dubii, in quibus quaedam phaenomena vitam foetus eiusque mortem violentam adfirmant; alia vero contrarium credere iubent, ut fere impossibile sit iudicium de iis exhibere indubitatum, praesertim, quia inquisitiones earumque affines aut adstantes non semper veritatem recte enunciant et confitentur. In eo statu in relatione Medica, prouti semper omnes res circumstantes adducendas esse, scriptores Medico-forenses urgent, Medicus omnes conditiones probe annotet et rite perpendat, atque deinde ex valentioribus et ponderosioribus argumentis, nisi ad certitudinem, ad probabilitatem saltem, concludat. Si enim vita foetus et mors ex dolo vel culpa probabilis facta est, tunc infanticidii inculpata ad torturam grauata est, quo facto, nisi sponte confiteatur, confessio deinde a Ictis eis extorquetur. Sin vero magis probabilis sit mors foetui in utero iam inducta, tunc inculpata torturae non subiicitur. Ex hisce collectis videre est,

tam ad torturam quam vltimum supplicium infanticidii accusatis dictitandum et decernendum multum conferre relationem Medicam accuratam et perfectam. Medicus itaque conscientiam suam, quantum fieri potest, liberare debet, ne sanguine innocenti eam maculet, quando nempe sanguinem sanguine accumulatur, efficiendo, vt innocentes non solum torturae subiiciantur, sed etiam capite plectantur; aliae vero noxiae mortem meritam non experiantur.

VI.

IOAN. CHRISTOPH. ANDR. MAYERI

Differtatio

*sistens praecipua experimenta de effectibus
putredinis in pulmones infantum ante et post
partum mortuorum, subiunctis nouis qui-
busdam experimentis circa pulmones infan-
tum ante partum mortuorum
institutis.*

Traiecti ad Viadrum 1782.

R e f p.

IOAN. GODOFR. REIMANN.

I.

Docimasia pulmonum.

Notissimum est illud experimentum quod
Docimasiam pulmonum (*Lungenprobe*)
vocant. Institui solet in inquisitionibus
medico legalibus a Medicis forensibus circa pul-
mones infantis neouati, vt nempe detegant an
vita extra vterum maternum gauisus sit infans,
an vero iam ante partum sit defunctus. Vtrum-
que

que enim pulmonem non modo integrum cum et sine corde annexo, sed etiam in frustula discissum immittunt aquae fontanae puriori, in vase satis amplo ut iniectus pulmo latera vasis non contingat. In omnibus igitur hisce periculis vel fundum illico petit pulmo, vel aquae supernatat, vel in dubio res haeret, ita ut, qui primo natiuerant pulmones mox dein lento descensu fundum petant, aut supernatent frustula quaedam discissi pulmonis, qui antea integer cum et sine corde sese submerferat.

II.

Pulmones in aqua se submergentes.

Cum in aqua quouis in experimento descendunt pulmones, concludere inde licet eos aqua fuisse grauiores. Ex eo autem, quod pulmo sanus qui ab aere inflato seu inspirato fuit distentus, in nullo horum experimentorum fundum petit, coniicere solent, pulmones in omni casu subsidentes indicare, nihil vnquam aeris in eos intrasse, infantem itaque nec respirasse nec vnquam extra uterum vitam habuisse.

III.

Pulmones natantes.

Vbi vero superficiei aquae in omni experimento innatat pulmo, contrarium contendunt; huncque euentum pro indicio habent pulmonem fuisse ab aere distentum, atque inde ob maius volumen aqua leuiorem redditum. Quodsi itaque

que nulla adest suspicio aerem inflatione artificiali per os infantis in pulmonem impulsam, aut a putredine in ipsa pulmonis substantia euolutum fuisse, aut vomitum magnam quae pulmonem aqua leuiorem reddiderat, illamue pituitosam resolutionem adfuisse, quam cum Huebero nonnulli defendunt, solet tamen quidem ex pulmonibus natantibus affirmari, aerem ope respirationis in pulmones intrasse, ideoque infantem veram habuisse vitam extra vterum maternum.

IV.

Pulmones ex parte natantes et ex parte sese submergentes.

Cum vero euenerit, ut frustula pulmonis, qui integer fundum petierat, non omnia subsideant, sed aquae pro parte supernatent, certior inde fit medicus forensis, aliquas tantum partes pulmonis aqua fuisse specificè leuiores. Cuius rei causam praecipuam ponunt vel in vlcerebus exiguis pulmonum, vel in imperfecta quadam, ut aiunt, respiratione in ipso partu peracta vel in inflatione artificiali aliquarum vesicularum, vel denique in incipiente putredine. Iisdem ex causis accidit ut aliquando pulmones, qui antea per breue tempus natauerant postea paulatim subsideant.

V.

Docimasia pulmonum ulteriori examine indiget.

Quamuis singula momenta experimenti huius, in inquisitionibus medico legalibus adeo vfitati,

tati, ab auctoribus medico legalibus et inprimis nouissimis temporibus seorsim sint pertractata. Plurimum enim hac in doctrina debemus viris Illust. HALLERO, BVETTNERO, FABRICIO, IAEGERO, PLOVQVETO, attamen multa superfunt, quae consensu omnium adhuc dubia videantur; non inutile itaque negotium sed officii potius, nam de vita agitur, religionisque foret, omnia quae ad Docimasiam pulmonum pertinent seueriori denuo subiicere examini, id quod in votis habet Illustr. Praeses.

VI.

Argumenti nostri ratio.

Equidem in hoc libello subsistam in enarrandis experimentis, quae iam ante plures annos Berolini instituit Praeses, vt de effectibus putredinis in pulmones infantis ante partum mortui sese redderet certissimum. Maxima enim haec res huc vsque premitur ambiguitate, et varii a variis illustribus viris, qui idcirco pericula fecerunt, effectus sunt relati. Non alienum itaque erit primorum inter eos sententias antea recensere.

VII.

Pulmones a putredine non fieri grauiores confirmatum per experimenta antiqua Facult.

Med. Lipsiensis.

Pulmones qui semel aerem respirarunt a putredine correptos nec grauiores reddi nec in aqua vnquam

vnquam subsidere iam saeculo praeterlapso per experimenta Facultatis Medicae Lipsiensis in pulmonibus vitulorum iam extra uterum viuentium, compertum est. Relata sunt illa experimenta in Dissert. Ill. SCHOEFFERI *de pulmone infantis natante vel submergente*. Halae 1747. p. 13. et in Ill. BVETTNERI *Tractat vom Kindermord* p. 45, sq.

VIII.

Sententia Ludowici et Bohni.

Eminet inter primos, qui putredinis tanquam causae natantis pulmonis mentionem fecerunt Ill. LUDOWICI; Monet enim in Comment. ad C. C. Art. 35. vt Docimasia pulmonum caute adhibeatur, et inprimis attendatur vtrum infans iam a putredine sit corruptus an non. In prioricasu pulmones ab aere, in fermentatione putrida orto, natate affirmat, licet aeris externi nihil in eos ope respirationis intrauerit. Cui asserto subscribit Cel. BOHNIVS in *Dissertatione de partu enecato*, quae annexa est libro eius *de venum vulneribus* Lips. 1755. vbi haec p. 349. „Porro „nec adeo fidum atque tutum erit, hoc fluctua- „tionis atque subsidentiae pulmonum experimen- „tum, si putredine iam dum in cadauere inchoa- „ta illud tentetur, dum per hanc eius, qui non- „dum respiravit ac mortuus natus est, pulmones „forfan ad fluctuationem immutari valent“.

IX.

Sententia et Experimenta Ill. Teichmeyeri.

Vir olim in Academia Jenensi Celeberrimus Ill. TEICHMEYER, experimentis quae circa pulmones vitulorum iam ante partum mortuorum instituit, animaduersioni Ludowicianae plane aduersatur. Legas in *Institutionibus medico legalibus* eius Cap. XXIV. Vidit enim pulmones hos, postquam per tres ad octo vsque dies noctesque putredini expositi fuerant, semper fundum petere cum in vas aqua repletum iniicerentur. Animaduertit tamen lentius descendere putridos, quam qui in statu essent recenti. Posuit itaque tanquam dogma medico legale, putredinem non in eodem gradu leuiore reddere pulmones, ac aerem per respirationem inhalatum, nec vnquam innatare aquae pulmones putridos.

X.

Sententia et Experimenta Hebenstreitii.

TEICHMEYERI opinionem confirmat Ill. HEBENSTREIT, Vir in Academia Lipsiensi quondam meritissimus *Confer. Anthropologiae Forenfis Sect. II. Membr. II. Cap. II. §. 28. Edit. Lips. 1750.* Narrat Vir Ill. se ipsum experimenta instituisse circa pulmones infantum ante partum mortuorum nec vnquam ex putredine pulmones vidisse natantes. Fallacia quoque pronunciat pericula eorum qui pulmones putridos natare viderant,

viderant, propterea, quod iidem pulmones, qui in aqua illa spurca natant in qua putredinem conceperunt, nunquam non subsideant in aquam puriorem iniecti; aquam enim illam spurcam ac foetidam rariorem a putredine et abrasis pulmonum putrescentium sibtis nancisci densitatem et grauitatem specificam affirmat.

XI.

Hueberi sententia de resolutione mucosa pulmonum.

HUEBER in *Dissertatione de pulmonibus natantibus*, quam sub praesidio Illustr. SCHMIEDEL Erlangae 1767. defendit, duas narrat obseruationes, vbi pulmonum infantum, in vtero materno mortuorum in aqua mox subsidentium, alter post septimum diem alter vero post decimum sextum praeterlapsum, aquae supernatabat. Cuius tamen euentus causam, non tam putredinem quam resolutionem mucosam quandam fibrarum pulmonalium fuisse, credit.

XII.

Experimentum Halleri.

III. HALLERVS, cuius fama tanta est inter medicos, in operibus minoribus T. I. pag. 321. Exper. 32. sequentia refert. Infantis ante partum mortui pulmones habuit ex atro rubentes, qui integri et in partes dissecti fundum in aqua statim petebant. Horum pulmonum portionem reliquit putrefactioni in aqua non renouata, quae

R

portio

portio cito putredinem cepit, colore in rubicundum mutato, bullulis quoque aereis tecta est, putredine dein aucta lento adscensu superficiei aquae sese appropinquavit, natauit penitus die septimo fundum non amplius petens.

XIII.

Cel. Büttneri sectiones huc pertinentes.

BÜTTNERVS, celebris ille anatomes Professor Regiomontanus, qui merito inter medicos forenses primi ordinis refertur, in Cadaveribus infantum qui iam putredine correpta fuerunt duo vidit exempla vbi natabant pulmones, quatuor vbi fundum petebant. Singula haec exempla quoad certas quasdam circumstantias exponam, quae singularem merentur animi attentionem.

1) *Büttner* l. c. p. 160. N. 59. A partu d. 5. Aug. peracto ad diem obductionis d. 14. Aug. nouem elapsi sunt dies. Mox post partum a Matre ipsa fuit sepultus. Pulmones natabant.

2) *Büttner* l. c. p. 162. N. 60. partum edidit mater d. 24. May, obductio facta est d. 30. May. Partum non clandestine peregit stuprata sed in praesentia parentum, atque inde, cum praterea mentionem nullam in viso reperto fecit auctor sepulturae tam antea factae, verisimile est, infantem ad diem obductionis vsque nondum fuisse sepultum. Pulmones natabant.

3) *Bütt-*

3) *Büttner* l. c. p. 164. N. 61. Infans dilaceratus a suis et canibus; putredo incipiens, nondum enim secedebat cuticula, pulmones fundum petebant.

4) *Büttner* l. c. p. 164. N. 62. Partum edidit mater d. 17. April, obductio facta est d. 22. April. Putredo in pulmonibus incipiens; pulmones collapsi; pulmones descenderunt.

5) *Büttner* l. c. p. 168. N. 61. obductio facta est d. 17. Aug. quatuor hebdomadibus post partum praeterlapsis. Putredo in toto corpore consummata. Pulmones submersi.

6) *Büttner* l. c. p. 188. N. 169. Partum pergit mater d. 29. Jan. obductio facta est d. 11. Mart. putredinis gradus insignis in plerisque corporis partibus in pulmonibus exiguus. Pulmones descendebant in aqua.

XIV.

Experimenta Fabricii.

Celeberrimus PHIL. CONRAD. FABRICIUS, qui ut medicus forensis summus mea non indiget laude, in *Responsionibus Medicis (Sectionsberichten)* de putredine pulmonum infantum ante partum mortuorum plura monet.

Vidit pulmonem foetus octimestris, qui iniectus in aquam statim submergebatur, dein vero, postquam tempore verno per quatuordecim dies in aqua computruerat, plane aquae supernatauit. Aquae immixtus renouatae itidem natauit ac deinceps continuo.

Idem experimentum in pulmone foetus quinque-
 mestris fecit, qui etiam putredine sufficiente
 correptus post hebdomades aliquas aquae innata-
 uit, neque illi solum in qua putredinem ceperat,
 sed et tum cum in aquam fontanam puriorem
 vel pluuialem immissus esset. Monet tamen vir
 celeberrimus pulmonem ob putredinem natan-
 tem in summo eius gradu iterum ad fundum de-
 scendere, particulis aereis et volatilibus per
 putredinem euolutis et quoad maximam partem
 in aere dispersis.

XV.

Experimentum Cl. Eschenbachii.

Instituit quoque circa pulmones vituli ante
 partum mortui experimentum Cl. ESCHEN-
 BACH cuius mentionem fecit in *Observationibus*
rarioribus Vir ille in Medicina forensi versatissi-
 mus. Pulmonem a putredine quoque vidit na-
 tantem.

XVI.

Opinio Ill. Wrisbergii.

WRISBERGIVS acutissimus incisor in Aca-
 demia Georgia Augusta in *Novis Commentariis*
Soc. Reg. Scient. Goetting. T. VI. observationes
 et Experimenta ad confirmandam Docimasiam
 pulmonum narrat, cuius verba sunt haec p. 51.
 „licet non omnes corporis animalis partes tam
 „facili negotio ad natandum disponi possint uti
 „id quidem de pulmonibus, intestinis, vesica
 „*urinary,*

„urinaria, thymo et pene ostensum est, putre-
„dine tamen omnium partium animalium (ossi-
„bus exceptis) vel volumen ita augetur, vel aer a
„vinculis liberatur vt sensum versus aquae super-
„ficiem emergant, et si summo in gradu eadem
„contaminatae fuerunt, perfecte natent, nec
„vlla ratione ad submergendum reduci possunt
„nisi soluto animalis vinculo terreae particulae
„fundum denuo petant“. Consentire itaque vi-
detur Vir Illustris cum iis qui pulmones a putre-
dine natate affirmant,

XVII.

Ill. Jaegeri pericula.

Ill. IAEGER in Academia Tubingensi Medi-
cinae Professor in *Observationibus suis de Foetibus*
recens natis iam in utero mortuis et putridis, cum
subiuncta epicrisi, Respond. Stoer. Tubingae 1767.
sua refert experimenta, quorum summa haec est.
Pulmones infantis in utero materno mortui, dum
recentes sunt, in aqua nunquam non fundum pe-
tunt, a putredine correpti denuo natant, post
compressionem autem quamvis leuissimam mox
iterum submerguntur et exinde in fundo vasis
semper manent.

XVIII.

Torrezii opinio.

Medicus quidam hispanicus nomine TOR-
REZ in *Tractatu de subsidencia pulmonum in aqua*
cuius recensionem videre est in VOGELII *novae*

medicinische Bibliothek 1ster Band 4tes Stück p. 173.
inter alia argumenta quibus contra certitudinem
Docimasiae pulmonum insurgit, experimenta
quoque refert, vbi pulmones infantis iam ante
partum mortui vidit ob putredinem natantes.

XIX.

Experimenta Lieberkuhniana.

Tandem et Ill. LIEBERKVHNI experimenta
adducere fas est quorum mentionem fecit in *Dis-*
sertatione de Experimento pulmonum natantium et
submergentium, Halae 1772. Confirmant Imo
pulmones canum ex utero exsectorum aquae pu-
trefactae, in qua putredinem conceperunt, in-
natare, aquae autem purae immisos fundum
constanter petere. Ad quam sententiam magis
stabiliendam §. VIII. affert praeter alia a nobis
commemorata, Vateri et Hornii experimenta.

Illo Pulmones tam animales quam infantiles
qui semel respirarunt semper natare, licet in
summo putredinis gradu sint constituti.

XX.

Experimenta Ill. Praefidis.

Nunc vero accedam ad Experimenta Ill. Prae-
fidis, quae vigesies et vltra instituit. Quorum
omnium summa haec fuit.

Omnia experimenta facta sunt cum pulmoni-
bus infantum neonatorum, qui ne minimum
quidem respirationis et vitae signum nec in partu
ipso neque post ediderunt.

Pulmo-

Pulmones non solum integri cum et sine corde, sed etiam in frustula discissi putredine exponebantur, et quidem tum in aere tum in aqua, nec solum in umbra sed etiam in locis in quae radii solis libere intrabant.

Facta sunt experimenta a primo die mensis Julii ad finem mensis Augusti vsque.

Pulmones aquae immissi sunt puriori fontanae in vasis fatis amplis vt latera eorum tangere non possent.

Quibus periculis comperta habuit haec :

Pulmones integri cum et sine corde fundum petebant cum in aquam iniecti erant; idem euenit pulmonibus in frustula dissectis. Duobus vel tribus postea praeterlapsis diebus aqua reddebatur turbida, pulmones ex fusco rubentes paululum sese dilatabant, vna alteraue vesicula aerea inde ad superficiem aquae ascendit et putridus exhalari coepit odor. Symptomata haec omnia indies augebantur, sexto, septimo aut vbi tardissime octauo die aqua in qua putredinem conceperant omnes innatabant pulmones tam integri quam in frustula dissecti. Pulmones cum corde numquam fere ante initium octauae diei natabant. Quilibet horum pulmonum natantium, ex aqua illa spurca in aquam purissimam fontanam summa cum diligentia translatus, nihilominus natauit, at leuissima accedente compressione omnes submersi sunt.

264 *Sistens praecipua experimenta*

Pulmones aquae immixti et radiis solis expositi sexto iam die natarunt.

Pulmones in aere libero putrescentes raro ante decimum aut undecimum diem aquae innatarunt.

Qui semel natabant pulmones in eo statu permanebant grauiorem indies spirantes odorem et maius volumen accipientes vsque ad diem XXI. et vbi tardissime XXXV; tumque iterum ne vlllo quidem frustulo excepto sensim sensimque submergebantur nec fundum vasis deseruerunt, licet per septem hebdomades et amplius retenti fuerint.

Habuit in animo Celeb. Praeses haec, circa putredinem pulmonum infantum ante partum mortuorum instituta pericula, denuo repetendi cum pulmonibus sub terra per certum temporis interuallum inhumandis, sed defuit ei huc vsque opportunitas.

XXI.

Epicrisis.

Experimenta haec cum opinione Ill. FABRICII et IAEGERI nec non cum periculis BVETTNERI consentire videntur, et pleraque dubia, ab aliis Ill. Viris contra hanc sententiam prolata, inde conciliari posse existimo.

Maxime enim probabile est, illa experimenta, vbi pulmones aquae supernatabant spurcae et impurae in qua putredinem conceperant, in
aqua

aqua puriori iterum subsidentes, non rite fuisse instituta, nisi vel a leuissima pressione caueas, idem ibi continget.

Quod vero non omnes, quos diximus obseruatores, putridos et natantes pulmones iterum subsidentes in aqua viderint id non nisi taedio forsan experimenti per satis longum temporis spatium non protracti tribuendum credo; non enim vnquam hoc videbis nisi summa adsit putredo.

Resolutio illa mucosa, de qua §. XI. monuimus effectus putredinis est, ideoque ab eadem oriuntur euentus illi quorum causam in resolutione illa mucosa ponit Ill. HVEBER, qui et ipse monet non a primo foetore sed aucto demum nataffe.

Iure itaque meo hoc, tanquam dogma forensis medicinae stabiliri posse, censeo, quod nunquam contra thesin, de vita infantis extra vterum peracta, ex pulmonibus in Docimasia natantibus valeat argumentum a putredine desumptum, nisi sex ad minimum dies a partu ad obductionem, tempore aestiuo, elapsi fuerint; verno et autumnali tempore vnum aliumve diem addere licebit, hyemali autem vel plures hebdomades non sufficere vt pulmones a putredine nantent Vitum Exemplum a BVETTNERO allatum comprobare videtur. Verno, aestiuo vel autumnali tempore praeterlapsis septem aut octo

diebus ex putredine omnino natate possunt pulmones infantis ante partum mortui; illud tamen constat, solam putredinem nunquam praebere pulmonibus colorem tam dilute rubicundum quam inflationem et respirationem aeris; nec in pulmonibus ob putredinem natantibus unquam deesse putridam exhalationem. Submerguntur tandem experimento longius protracto pulmones infantum ante partum mortuorum qui putridi antea natauerant, id quod a pulmonibus qui semel inspirationem plenam habuerunt, fieri adhuc dubito. Ceterum nostris quoque experimentis compertum habemus, id quod iam B V E T T N E R V S vidit, in infante nempe neonato, qui nunquam respiravit, pulmones longe tardius putredine corumpi ac reliquam corpusculi superficiem.

VII.

HENRIC. FRIDER. DELII

Differtatio

de sugillatione quatenus infanticidii indicium.

Erlangae 1751.

Resp.

M. I G N A T. B E R G E R.

I.

Arduam sane medicinae legalis scientiam, arduumque medici requisiti deponentis et diiudicantis officium esse, vel ex eo constat, quoniam huius rationibus responsis et argumentis, Iureconsultorum et Iudicum nituntur decisiones, dictataeque poenae. Cum itaque hic de vita hominis saepissime agatur, oportet sine dubio perquam sollicite et serio inquirere, ne ex mutila mancaque inspectione prodeant argumenta, secundum quae vel innocens in vitae discrimen perveniat, vel reus iustam effugiat poenam. Non est ut per admodum spatiosum casuum medico legalium campum excurramus; doctrina de *infanticidio*, facto horrendo, tot tantasque circumstantias subministrat, quas etiam

etiam minimas obseruare et curare debet medicus forensis, ita, vt, si integram tractationem exhaurire vellemus, multis opus esset verbis. Subsistamus in praesenti circa peculiare quoddam infanticidii indicium, et reuocemus ad rationes sugillationis, in tenellorum cadaueribus frequenter obuia, historiam. A medicorum enim felici vel infelici testimonio hic praecipue salus infanticidae dependet: vtrum scilicet infantem naturali fato defunctum, an morte violenta suppressum fuisse attestentur: vti KRÉSSIVS in *Comment. ad Constit. Crim. Carol.* p. 423. grauitere vereque loquitur.

II. Sapienter non minus quam iuste a diuo Imperatore in *Constit. Crimin.* articulis diuersis, praecipue CXXXI. lege sancitum est, vt excusationibus inquisitorum, infanticidarum praecipue, concedatur locus, vt videlicet inde veritas in aprico constituatur, an cum vel sine dolo et culpa editus in lucem partus viuus et vitalis viuere desierit, vel etiam, an mortuus repertus infans mortuus quoque exclusus a matre sit. Et testantur etiam acta criminalia et Casus medico forenses saepissime, quantum fidant excusationibus inquisitae earumque defensores, cum iam mortuum vel etiam praematurum, non vitalem, admodum infirmum, *cet.* natum esse infantem, iam partu laborioso difficilique editum, iam ex ignorantia oppressum, laesum, et ex accidenti enecatam perhibeant. Ergo a medicis, qui res recto iudicio ponderare consueuerunt, constituta sunt

funt in ratione et experientia fundata signa, quae tam modos, quibus vita priuantur miselli infantes, produnt, quam quaestionem determinant, an repertus infans uiuus et vitalis exclusus fuerit, nec ne?

III. Verum haec omnia signa in praesenti enarrare instituti vetat ratio, cum ea a Iurisprudentiae medicae scriptoribus AMMANNO, ALBERTI, BOHNIO, VALENTINI, ZACCHIA, BONETO, ZACUTO, TEICHMEYERO, ZITTMANNO, HILDANO, aliisque luculenter adducta fuerint. Immorabimur tantum *sugillationis* signo, quatenus indicium enecati infantis visi subministrare potest.

IV. *Sugillationis* Theoriam et curationem sibi vindicare videtur chirurgia medica, et si opus fuerit, instrumentalis. Sed advertamus ea animo, quae ad scopum nostrum faciunt. Vocamus autem *sugillationem*, quando in aliqua corporis, cutanea praecipue parte, maculam caeruleam, liuescentem, nigricantem, brunneam etiam, cum exiguo tantum tumore obseruamus. Qua ratione autem ab inflammatione, a gangraena, ab exanthematibus cutaneis acutis et chronicis, a naeuis maternis, ab aliis, differat, e causis fiendique modo, facile patebit. A *sugendo* praecipue vocem, a PLINIO, praeter reliquos, iam usitatam deriuant critici et medici. Neque vana est haec vel e longinquo petita deriuatio. Quando enim vel ore, respirationis ope, vel aliis
etiam

etiam instrumentis, cucurbitarum variis generibus, Syringa, nec non pneumatica antlia, in parte quadam cutanea viuentis animalis minuitur vel etiam aufertur pressio atmosphaerae, motusque vergit secundum directionem vis fortioris, p. *Princip. Phys.* tum sanguis in motu constitutus ruit versus hunc locum minus pressum, et ingreditur minora spatia vasaque; collectus hinc partim in loca, rubicundiori sanguini legitime non patentia, cruor, sublata simul ipsarum partium solidarum resistentia, stagnabit, et impactus effususque haerens, nesciensque retrogradi, relinquet per cuticulam transparentem *maculam rubram, liuidam, caeruleam, nigricantem, atram.* Hinc vocatur etiam fugillatio: *ein blauer Fleck, blaues Mahl, unterlaufenes Blut.* Lactantes alias matres, nutricesue non raro fugillationes ex *sustione* infantis sentiunt, quando esuriens tenellus, papillam in ipsa mamma nimis latentem, parua, minus perforatam, lactiferis ductibus minus patentibus, fortiter admouet ore, fugitque.

V. Perficitur ergo haec sanguinis stagnatio sublata actione debita fibrarum. Ergo si per alias quascunque causas infringitur, minuitur, debilitatur, aufertur tensio fibrarum determinata in parte quadam, et maior conceditur sanguinis adfluxus, oritur inde suffusio, stagnatio, stasis. Iam accedat parti corporis viui iniuria externa, pressio, ictus, percussio, aufertur tum debita

reactio

reactio tonica, relaxantur fibrae, et conceditur tunc pressio sanguinis et irruptio in minora vasa, in cutem, quam percurrunt *arteriae*, et rete subcutaneum *venosum*, HALLER *physiol.* §. 424. BOERHAAV. *praelect.* Tom. III. p. 520. *sequ.* conf. LUDWIG. de *humore cutem inungente* §. 4. 5. in cellulosa porro telam, ad quam manifeste accedunt vasa, HALLER *physiol.* §. 12. 17. in serosa denique et lymphatica vasa. A maiori pressione, praeter hunc sanguinis in minus visitationibus vasis infarctum, oritur etiam ipsorum vasorum disruptio, et cruoris in fibras porosas, spatiosaque cellulosa effusio, cutem tamen et cuticula integra saepius manente. Hoc phaenomenon *ecchymosis* nuncupari solet. Haec etiam *ecchymosis* cum *sugillatione* saepiuscule, ob paria phaenomena, pro eodem affectu habetur, cum praeter ea sese saepius inutuo comitentur, licet *ecchymosis* etiam valeat de aliis humoribus extravasatis vel infarctis. Conf. *Illustr. Bar.* VAN SWIETEN *moment. in aphorism.* BOERHAAV. de *cogn. et cur. morb.* Tom. I. p. m. 539. et ipsum BOERHAAV. *Praelect. acad.* Tom. VI. p. 82. sq.

VI. Ex utroque casu satis manifestum esse reor, ad *sugillationem* pertinere *sanguinem e motu progressivo subito ad stagnationem* vel *stasin reductum*. Immo facilis erit differentia *sugillationis* et *inflammationis*. In hac enim color *purpureus admodum ruber, roseus igneus, viuidusque* apparet. Neque hoc mirandum, cum e
 theoria

theoria inflammationis pateat, pendere ruborem ab aucta congestione per arteriolas indeque crescente maiori numero et pendente *motu* particularum sanguinis rubicundarum *intestino* aucto; cum contra e maiore restagnatione minorique regressu sanguinis per venas, maioreque accumulatione molecularum sanguinearum, in peripheria color euadat magis caeruleus, liuescens, nigricans. Color in *gangraena* intense ruber, igneus, varius, HEISTER *chirurg.* p. 319. PLATNER *Chirurg.* §. 184. IVNKER *Consp. chirurg.* Tab. IX. et in *sphacelo* nigricans, ater, horumque Phaenomenorum causae, dicta apprimè illustrant, ex quibus porro elucet, quantum *caloris* etiam vel aucti vel imminuti vel plane deficientis, indeque pendentis molecularum sanguinearum maioris minorisue cohaesionis; massularum dissolutionis; mixtionis resolutionis, *cet.* in determinandis *coloribus* sanguinis et partium, valeat energia. V. HAMBERGER de *calore* C. H.

VII. Variat utique *macularum rubentium caerulearum, atrarum* indoles, peripheria et tumor, pro ratione prementis, alterantis concutientis et irritantis obiecti. Suctio enim v. g. *hirudinum, acupuncturae*, stigmata tantum forte relinquunt. Contusiones vero factas e sugillationibus maioribus hariolamur. Hinc etiam in *viso* sic dicto *reperito* et relatione obducentis medici forensis, necessaria est exacta *magnitudinis* determinatio, vtrum scilicet fuerit sugillatio magnitudine crucigeri,

cigeri, grossi, floreni, linearum, pollicis, palmæ, an ad *contusiones* magis referenda sit macula; *cet.* Intus porro contenta et obseruata, grumosus sanguis, fracta, depressa, fissa et collisa ossa, contusi muscoli, laceratae fibrae, membranae, disrupta vasa *cet.* sedulo notari merentur. Huc pertinet obseruatio *foucae* vel *tumoris* cum fugillatione coniuncti, secundum quem facilius diiudicatur vtrum fugillatio sit pressione digiti, pugno, ictu scuticæ, quæ præcipue *vibices* producit, baculo, aliisque instrumentis peracta.

VIII. Id autem articulus 149. *Const. Crimin. Carolin.* innuere videtur, vbi medicis et chirurgis legaliter Inspicientibus præceptum est, lustrare defuncti corpus, et notare vulnera, ictus, tumores, *und alle seine empfangene Wunden, Schläg, AUFFWERFF mit Eleis merken und verzeichnen lassen.* Hinc STRYKIVS *de iure sensuum Dissert. I. p. 36.* necessariam iubet inspectionem, *ut constet,* circa infanticidium *de iudiciis violentiæ.* Nam *se mortuum edidisse partum constanter asserere solent.*

IX. Cum a sanguinis præcipue circa cutis vasa, spatiaque cellulosa stagnatione, effusione, coagulatione fugillationes deriuauerimus, §. 4. 5. 6. sequitur, omne, quod sanguinem in his locis accumulare, congruare, sistere, effundere vasaque discerpere poterit, in corpore viuo posse fugillationes producere. Iam in *veneno* interemtis communissime præter maculas viscerum

rum partiumque internarum, maculas liuidas, caeruleas, sugillationes etiam in partibus externis, pectore, dorso, collo, genitalibus, tibiis *cet.* animaduertimus. Conf. ALBERTI *Iurispr. med. T. I. p. 275. sequ.* CAMERARI *de venen. indole.* BOERHAAVI *instit. med. §. 1136.* STAHL *Op. phys. med. p. 471.* HILCHEN *de veneni dati signis. p. 21. sequ.* Ergo datum in hoc casu venenum sanguinem vehementius commouit, coëgit, coagulauit, et ad corruptionem disposuit. Sed cum recens nati infantes plerumque quantocyus interfici a matribus, in propria viscera faeuientibus, vel aliis nefariis ministris soleant, et ambages per veneficium, si abortiua exceperis, §. 17. non facile quaerantur, missam facimus in praesenti hanc venenorum considerationem.

X. Ex praemissis autem, declaratoque §. §. anteced. sugillationum fiendi modo, facile elucet, quare, ex maculis his liuidis, caeruleis, in inspectione infantis mortui, praeter alia indicia e. g. e pulmonum subsidentia vel supernatatione, e funiculi umbilicalis constitutione *cet.* petita, concludere liceat, *infantem viuum exclusum esse, consequenter hoc vel illo violento modo interuisse.* Scilicet cum sanguinis extravasationem, stagnationem, praecedere debeat ipsius sanguinis progressius et circulatorius motus, p. *princip. patholog.* praesentibus autem causis §. 4. 5. interruptus et magnopere mutatus, motus autem sanguinis

guinis circulatorius sit *vitalis*, et non nisi in viuo animali corpore obseruandus, p. *princip. physiol.* sequitur, *sugillationem et sanguinis in sugillatis locis extrahationem, stagnationem, in corpore viuo esse peractam.* Consentit BOHNIUS *append. ad exam. vuln. lethal. Diff. I. p. 186. Violentiae illatae vestigia in cadauerulis crebrius obseruamus, ideo suspecta, quod nullae sanguinis ex vasis capillaribus profusiones et sugillationes integumentorum NISI IN VIVO NATO, concipi, et in cadaueribus nec rudiori contrectatione et contusione euenire queant.* Conf. ALBERTI *Iurisprud. med. Tom. I. p. 119.* Et medicae facultatis MARBURGENSIS idem fuit iudicium. V. VALENTINI *pandect. med. legal. p. m. 507.* et HALENSIS V. ALBERTI l. c. p. 115. n. 6. et ERLANGENSIS, aliorumque.

XI. At enim vero, concedunt factas in corpore humano viuo sugillationes, concedi autem debere obiciunt, oriri etiam post mortem stigmata, sugillationes. Admodum hinc reddi videtur dubium assertum, quo e harum macularum praesentia infans iam mortuus, pro antea viuo reputatur. Neque negandum est, in ipsis sphacelatis, hinc emortuis, partibus colorem gangraenosum varium §. 6. mutari in caeruleum, atrum. In venenis extinctis maculae obueniunt §. 9. In febribus exanthematicis pestilentialibus, petechialibus, purpura, variolis, immo apoplexia, epilepsia *cet.* extinctis, post aliquot horas,

imo post unum alterumve a morte diem, maculae lividae, nigricantes apparent, quamobrem nihil certi ex his concludi posse iam FORTVNATVS afferuit. Sed salva res est. In casibus enim adductis sole meridiano clarius est, productas licet et auctas post mortem fugillationes, factis in corpore adhuc viuo mutationibus *origines* quocumque modo, per stagnationes sanguinis antea in motu constituti, debere. Deinde in morbis praecipue malignis auctas maculas a putredinoso iam motu sanguinis et humorum facillime derivari posse quis non videt? Tum autem simul alia putredinis signa apparent, veluti, cutis facile dehiscens, cruor ex aliis corporis partibus putidus putridusque emanans, cadauerosus odor teter, et quae sunt reliqua. Discimus autem ex hisce phaenomenis, quam *mature* praecipue infantis mortui reperti inspectio sectione legalis institui debeat, ne ex confusione signorum oriatur decisio manca mutilaque, et inquisitae vel innocentes torturae gladioue subiiciantur, vel reae liberentur; licet praeter ea admodum necessarium sit, ad reliqua quoque signa serio attendere, quae partum viuum a mortuo discernunt. Neque decet repertum infantulum in locis tepidis, tempestate calida, inuolucris squalidissis asseruare, aliasue externas causas concedere, quae putredinem magis augeant, visaque et reperta dubia reddant. Huc pertinet necessaria circumspectio, quando frigidissima tempestate inventa cadauerula rigida caninorum vel hypo-

causto.

caustorum ope pro faciliori lustratione et sectione regelanda sunt. Ceterum ZACCHIAS *Quaest. med. legal. Lib. V. Tit. II. Qu. X.* multa ventilatione sententiam confirmat, ex eo, quod in fugillationibus a causa externa factis, facile, si cutem incidamus, reperiamus extravasatum seu concretum cruorem, quod quidem, ubi ex maligna febre aut alia simili interna causa apparuerint, non habeat locum, neque in his appareat vasorum dilaceratio, quae quidem adest in maculis a violentia externa ortis. Et eleganter PARAEVS *in renunciationibus*, ex inductione vulnerum constitutionis, in partes nostras abit, dum, vulnera hominis qui vivus vulneratus fuit, inquit, sint rubra et cruenta, mortuus vero si fuerit vulneratus, neque rubra neque cruenta sint. Deinde vulneris labra, si vivo inflicta sint, tumida et liuida refert, mortuo autem inflicta albida et flaccida cernantur. Addit; id fieri ob concursum humorum sanguinisque in vivente homine, qui concursus nequaquam accidit in mortuo! Quod quidem effatum, nostro quidem iudicio, apprime convenit cum §. 10. nostro. Immo liceat cuicumque periculum facere, an ex fustigatione, contusione, plaga, in cadavere, absque aliis adminiculis excitare possit fugillationem: non res ex voto succedet; cum e contrario quando in mactatis animalibus, detracta pelle, fugillationes perspicimus, facile ex ictu, iactu, scutica, fuste lanionis, res clarior evadat. Volatilia, anseres, gallinae, columbae, quodsi

ante mactationem alis pedibusque, femore, nimis vinculo constrictae sunt, vel ab ancillis mactantibus vario modo contrectatae sunt, postea, etiam coctae affataeque, acceptas inde fugillationes monstrant. A sanguinis congestione, stagnatione, restrictione in vasis, frequenter oriuntur in cute etiam maculae. V. PRAESIDIS *Dissert. de vena cava, plena malorum.* Maculas tales saepe fictitiis spiritibus, sagis, incubis *cet.* imprudentes adscribunt. Licet praeter ea notae sint *fugillationes absque vlla violentia externa,* quales inter alios RIEDLINVS *Lin. med.* an. 1690. p. 646. et an. 1692. p. 830. sedulo annotavit; tamen hae non nisi in *viuo corpore* productae sunt. Id est quod volumus.

XII. Indicium ergo fugillatio, in infante mortuo reperta, esto, motum sanguinis progressivum adfuisse, et vita gauisum esse infantem §. 10. Ergo, *concurrentibus aliis suspicionibus,* inde ad infanticidium concludi potest, praesertim si suspecta infantem in utero iam mortuum esse constanter asserat. Ne autem feueri nimis, duri, crudeles, immisericordesque videamur, sed providi et conscientiosi procedamus, limitandam eo merito iudicamus sententiam, ut etiam adfirmemus, posse ex fugillationibus ad partum laboriosum difficilemque concludi, ita ut saepiuscule absque dolo vel culpa matris aliorumve infans fugillatus repertus vita privati potuerit. Testantur hac de re complures casus in praxi obstetricia obuenien-

uenientes, vbi vel ex morbo et imbecillitate matris, ex mala conformatione, maloque vel peruerso infantis in vtero situ, extrahitur infans, plus minusue fugillatus. Sic D. D. PRAESIDI, inter alios, notus est casus vxoris, quae infantem sanum viuumque, licet non sine difficultate, ediderat, ex relatione autem obstetricis, adhuc alium reslitare in vtero infantem, in graues timores et angustias adducebatur, praesertim cum de peruerso huius infantis situ certior facta esset. Scilicet suprema sinistri humeri pars cum collo ante internum vteri orificium constituta erat. Multa contrectatione, vt solent, multo nisu situm variare obstetrix intendebat, vsque dum effluxis viginti quatuor adhuc horis extraheretur mortuus infans, nullam quidem putredinis speciem prae se ferens, sed multis fugillationibus in collo, capite, humero, sinistro thoracis latere perfusus, vitam anteaetam, quam et obstetrix, tactu certior reddita, antea asseuerabat. Largimur praeterea, indoctam iuuenulam meretricem sub iusto etiam infantis situ, prodeunte capite, dum hoc arripit, reliquum corpus protrahere, posse fugillationibus letiferis ansam praebere; immo posse ex inopinato acceleratoue partu, et hinc forte prodeunte prolapsu infantis in terram, letalem contusionem oriri, quam fugillatio postea inuenta indigitat. Sed in hisce casibus oportet iudicem vario modo inquirere, quatenus adsint infanticidii suspensiones, quales passim in CONSTIT. CRIMINALI *Brandenbur-*

genfi, Bambergensi, Carolina, artic. 35, 131. 151. adducuntur et referuntur, veluti: quando suspecta clam vel sola partum ediderit, grauiditatem vel partum occultauerit, animus occidendi, et effugiendi opprobrii indicium adfuerit, et quae sunt reliqua. V. BRUNNEMAN. *Process. inquisit. c. 8. membr. 5. n. 58. 60.* Sufficit, ex fugillatione indicium formari posse, vixisse infantem, ex quo porro inquirendum est, an et quomodo enecatus fuerit infans. Conf. CARPZOV. *disp. de infantibus expositis. §. 13. sequ.* Ex quibus demum sollicitis inquisitionibus porro determinandum est, an et quomodo in mitiorem sententiam abire possit debeatue iudex.

XIII. Ex praesentibus autem fugillationibus medicus inspiciens porro inquirat necesse est, quid lateat sub hisce maculis. Maculae enim indicia esse possunt, quo infanticidium vel culpofum vel inuoluntarium modo peractum sit. Substratae ergo fugillationi partes inspiciendae secundaque sunt; vt ex earum laesione diiudicetur, quantum e tali modo facta functionum animalium, vitalium, naturalium, laesione ad inferendam mortem sufficiens fuerit. Quodsi enim sectio et inspectio insufficientis et minime legalis euadit, non mirandum, quod COLLEGIA IVRECONSULTORVM merito acta redarguant, et de poenis saepe extraordinariis decernant. In variis autem locis fugillationes obseruantur, in fronte, in fontanella, vertice, circa ossa parietalia, tempo-

temporum, occipitis, in facie: in nucha, collo, pectore, cordis sic dicto scrobiculo, *et.* Ex qua ulteriori inspectione tum facile patet, mox pericranium laceratum suffusumque, ossa cranii fracta, fontanellam depressam, vel etiam longiori acu pertusam, cerebri meninges fugillatas, sanguinem in cranii cavitate, vel in cerebri ventriculis, cerebello, extravasatum, vel in durae matris sinibus praeter modum collectum esse: mox collum filo fasciae constrictum, ex quo strangulatio et suffocatio infantis, nec non articularum carotidum venarumque iugularium letalis compressio, pro re nata determinari potest, nisi hoc ex circumvoluto funiculo umbilicali, vel ex spasmo et constrictione oris vteri factum esse indubie demonstraretur: Mox compressio manu digitorum colli, pressaque ad suffocationem aspera arteria iudicatur: veluti exemplum praebet *das Todes-Urtheil über die Inquisiten Maria Zollin et An. Barb. Hoepflin a Iudic. criminali Beruthino publicatum et executum 1748.* Mox compressio et dislocatio vertebrarum colli, medullae spinalis cum involucri laesio, apparet. Vulgo loquuntur: *das Genick gebrochen, abgedrückt.* Ex *stigmatibus* saepius intra foramen occipitale, et vertebram primam colli, perniciosam acupuncturam inuenimus. Mox fugillatio in pectore circa cordis scrobiculum prodit sterni compressionem, respirationis impeditioem, ipsiusque cordis, in motu constituti, subitam et violentam et letalem quietem. Mox e fugillatione oris, labiorum,

biorum, nariumque iudicatur irruentis vel expirandi aëris facta prohibitio. E facie, quoad partem plurimam sugillata, consentientibus reliquis circumstantiis, suffocatio in aqua, inquiri potest. Tacemus alios infantes interficiendi modos, quos ALBERTI *Jurisprud. med. T. I. Cap. IX. §. II. sequ.* BOHN. *append. ad exem. vuln. letal. Diff. I. p. 184. sequ.* aliique referunt. Sufficit sugillationem indicium esse non leue, *redliche Anzeigung, Warzeichen, Argwohn, Verdacht und Vermuthung* ut loquitur CONST. CRIM. CAROL. artic. 19. seq. 25. seq. ex quo, concurrentibus praesertim aliis, ad infanticidium quoquo modo perpetratum conclusio formari potest.

XIV. Illustrabimus dicta exemplo: Notus D. D. PRAESIDI est casus, reperti ad fluminis cuiusdam ripam infantis mortui. Nulla autem aderant signa factae in aquam projectionis vel suffocationis, cum praesertim haud adeo prope littus repertus fuerit. Partus erat perfectus et maturus. Funiculus quidem umbilicalis non ligatus, attamen prope vterinam placentam solutus. Aperto abdomine et thorace nihil, quod quidem mortem inferre potuerit, reperiatur: vasa sanguine non vacua. Ast capite accuratius inspecto, *in fronte, circa os bregmatis dextrum et in occipite* reperiuntur *sugillationes*. Incisis integumentis, in partibus fibrosis et tela cellulosa, in pericranio, extravasatus omnino sanguis inueniebatur. Reclinatis dissectis cruciatim his integumen-

gumentis, non tantum in osse frontis sed et occipitis, nec non parietali *fracturae fissuraeque* variae conspiciebantur. Neque in his solum, sed in ventriculis cerebri, in cranii cavitate extravasatus sanguis cernebatur, mortis causa. Conf. ERLANG. CEL. ANZEIGEN 1750. N. XXV. Ex laesionibus autem et fugillationibus hisce modus enecandi facile perspiciebatur. Scilicet admodum erat probabile, diram matrem vel aliam sceleris administram manu comprehendisse tenellum caput, ita vt pollex ossi frontis, index et medius digitus ossi bregmatis, annularis digitus et minimus ossi occipitis violentiam intulerint. Si iam ulterius circa alias fugillationum species subsistere animus esset, plura omnino adducenda forent, quibus demonstrari posset, fugillationes in adultorum cadaveribus repertas saepissime indicia vestigiaue subministrare, vnde porro letalitas determinari queat. Prodeat exemplum aliud: Oritur ante aliquot annos in vrbe quadam insanae plebis tumultus. Nonnulli verberibus vulneribusque adficiuntur. Inter hos vir quidam repente mortuus cadit. Inspicitur cadaver legali modo. Observat medicus infra sinistram mammillam, inter costam forte quintam et sextam fugillationem, crucigeri magnitudinem vix excedentem. Curiosius inspicitur macula. Latentem autem anguem in herba apertus thorax commonstravit. Scilicet ad cor ipsum penetrabat fugillatio, hinc ad factam vehementem et validam contusionem concludebatur, et, facta
ulterio-

vlteriori iudiciali inquisitione, eruta tali modo caussa erat, quendam baculi apice tantum, huc illucue directo, fortiter tetigisse miserum interfectum, et in hoc fatali loco cor vicinum graui-ter contundisse, ipsiusque motum hac ratione velocissime sustulisse.

XV. Iam cum, positum extra dubitationem esse, iudicandum sit, sugillationes esse indicium vitae anteaetae infantis, quoniam non nisi praesente sanguinis circulo sugillatio actuatur, §. 4. 5. 6. 10. 11. circulus autem sanguinis praesens vitae praesentiam inuoluit; quaestio tamen potest oriri, *an non infans sugillatus, et tamen mortuus excludi ex utero possit.* Et possibilitatem iam §. 12. demonstrauimus. Scilicet, vt iam taceamus laboriosi partus circumstantias, sub quibus viuus in utero infans enecari potest, nefanda nota sunt artificia, quibus e. g. fontanella, antequam caput integrum exclusum fuerit, deprimitur, et sensatio aufertur, letalis sanguinis extravasatio producitur. Immo sub partu faciliore nefandae meretrices femorum contractione caput tenelli miseri letali euentu comprimere possunt, et interficere infantem *antequam respiret.* Seu acu longiori fontanellam sub eodem situ perforant, vt habeatur deinde pro foetu mortuo. Inde porro elucet, solum experimentum cum pulmone infantis, neglectis aliis inuestigationibus, infidum esse posse, cum pulmo aquae iniectus fundum petere possit, cum nihilo minus infans viuus partui

partui proximus fuerit. Nisi ergo extra uterum vixit infans, et exclusus totus viuus est, vixit tamen. Patet inde denuo dignitas inquirendarum fugillationum. Conf. BOEHMER *de caede infantum in utero.*

XVI. Sed inspectio follicita fugillationum in apricum etiam proferet verarum fugillationum a *naeuis maternis*, tam varii generis, e. g. sub specie ambuflationis, *eines Feuermahles*, differentiam. Et de liuoribus maculisue in infantibus iam in utero mortuis, conceptis iam putredinis indiciis, partu demum editis, actum est §. II.

XVII. Plurima quidem violenti *abortus* et *abactus* signa ex ipsius matris varia constitutione, praegressisque causis et indiciis determinanda veniunt. v. ALBERTI *Iurispr. med. T. I. p. 135. 386.* Quando autem expulsus variis modis, *abortiuis* potentialibus et actualibus, *venenis* §. 9. *cet. l. c. p. 136. sequ.* immaturus foetus fugillatus apparet, an est, quod de antea acta vita foetus dubitemus? non videtur, propter causas fugillationis supra adductas.

XVIII. Quamuis autem fugillationes pro vitae antea actae indiciis, hinc et in certis casibus pro perpetrati infanticidii vestigiis habeamus merito; tamen in arduis his difficilibusque saepius indiciis nudae coniecturae et solae *praesumptiones* in causis, vbi agitur de sanguine et vita humana, omnino exsulent. Peritus contra et conscientia

conscientiosus medicus curatori indagazione et sedula inuestigatione signorum sociorum omniumque circumstantiarum apparentes praeiudicium in veras assertiones conuertere, quantum ipsi possibile fuerit, omni studio, omni dexterritate et solertia adlaborabit, nisi quidem in casibus ancipitibus maximeque dubiis iudicium plane suspendere, et rem omnem Deo omniscio supremo factorum cogitationumque scrutatori fatius ducat commendandam.

COLLECTIO
OPUSCULORVM
SELECTORVM

AD
MEDICINAM FORENSEM
SPECTANTIVM.

CURANTE

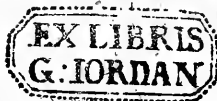
DR. IOAN. CHRIST. TRAVGOTT
SCHLEGEL

MEDICO APVD LONGO-SALISSENSIS.

V O L. II.

L I P S I A E,
IMPENSIS CAR. FRIEDER. SCHNEIDER.

1787.

COLLECTIO

OPUSCULORVM

SELECTORVM

AD

MEDICINAM BORENSIS

SECTANTIVM

CVRANTV

DR. IOAN. CHRIST. TRAWGOTT

SCHLEGEL

MEDICO VBI I GALLIENSIS

N. O. I. II.

L. P. S. I. E.

INTENSIVUS CAN. FRIDRICH SCHLEGEL

1787

V I R O

ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO,

CELEBERRIMO

EDVARDO

SANDIFORT

MEDICINAE DOCTORI,

MEDICINAE, ANATOMES, CHIRVURGIAE IN ACA-

DEMIA BATAVA, QVAE LEIDAE EST, PROFES-

SORI, COLLEGII CHIRVURGICI, OBSTETRICII

VT ET PHARMACEVTICI LEIDENSIS PRAESIDI,

ACAD. NAT. CVRIOS., HOLMIENSIS, EDIN-

BVRGENSIS, BASILEENSIS, CHIRVURG.

PARIS., SOCIET. MED. PARISINAE,

LVNDINENSIS, EDINBURG., HAR-

LEMENSIS, ROTTERODAMENSIS,

VLISSINGANAE CET. CET. SOCIO

HOCCE VOLV MEN SECVNDVM

D. D. D.

VNAQVE

SE RESQVE SVAS DE MELIORI NOTA

COMMENDAT

EDITOR.

VIRGO

ILLUSTRATIONES

CHILDRUM

EDVARDI

SAMUELIS

DOCTORIS

PHILOSOPHIAE

PHILOSOPHIAE

PHILOSOPHIAE

PHILOSOPHIAE

PHILOSOPHIAE

PHILOSOPHIAE

PHILOSOPHIAE

PHILOSOPHIAE

PHILOSOPHIAE

PHILOSOPHIAE

PHILOSOPHIAE

PHILOSOPHIAE

PHILOSOPHIAE

PHILOSOPHIAE

PHILOSOPHIAE

PHILOSOPHIAE

PRAEFATIO.

Volumen primum huius collectionis, quod duos ante fere annos in publicum prodire iussi, communi applausu, quantum enim rescivi, ab omnibus arbitris fuit exceptum: id quod me ad telam coeptam strenue pertexendam excitavit.

Sequitur nunc secundum volumen, itidem comprehendens opuscula varia, quibus res, e scientia medica forensi scitu

necessariae, fuerunt docte tractatae atque
demonstratae. Qua de re sum certus,
hocce quoque volumen censorum aequo-
rum applausu fore dignum.

Vtaris itaque hisce mecum, Lecter be-
nevole, velim; si meliora autem occurre-
rint, mecum, quod iamiam perhumaniter
petii, ea, vt opus perficere possim, beni-
gnissime communicates, et conatui meo in
posterum etiam faveas. Dab. Longo-Salif-
sae, die XX. Ianuarii, MDGCLXXXVII.

CONSPECTVS

CONTENTORVM

Voluminis secundi.

VIII.

Laurentii Heisteri diss. qua partus tredecime-
stris pro legitimo habitus proponitur, et si-
mul, partui nullum certum tempus in vni-
uersum tribui posse, ostenditur. Resp. *Ioan.*
Gerard. Wagner. Pag. 1

IX.

Rud. Augustin. Vogel. diss. de partu serotino
valde dubio. Resp. *Ioan. Christoph. Harrer.* 114

X.

Ioan. Zacchariae Platneri progr. quo ostendi-
tur, medicos de insanis et furiosis audiendos
esse. 156

XI.

Ioan. Christophor. Pohlii progr. de lethaltate
vulnerum lienis. 185

XII.

Phil. Conr. Fabricii diss. de lethalitate vulnerum
ventriculi secundum principia anatomica et me-
dica expensa. Resp. **Aegid. Iungen.** 1796

VIII.

Petr. Imman. Hartmanni diss. sistens medicam tor-
mentorum aestimationem. Resp. **Frider. A-**
dolph Detleffen. 1797

VIII.

LAURENTII HEISTERI

Dissertatio,

*qua partus tredecimestris pro legitimo habitus
proponitur, & simul, partui nullum certum
tempus in vniuersum tribui posse, osten-
ditur.*

Secundum editionem alteram.

Helmst. 1753

Resp. & auct.

IOAN. GERARD. WAGNER.

P R O O E M I U M.

Tametſi multa in physiologicis occurrunt valde dubia, multaue contentione in vtramque partem a naturae scrutatoribus disputari solita; tamen nulla fere res maiores ex omni aeuo rixas ac disceptationes inter eruditos mouit, quam, *de foetus humani in lucem productionis legitimo tempore*, quaestio. Quod quidem eo minus subit mirari, quo plura sunt in hoc negotio obscura, longa demum experientia cognoscenda, ac diuerso modo in quibuslibet fere hominibus comparata.

A

enim

2 *Qua partus tredecimestrus pro legitimo*

enim abstrusa ac nulla non ex parte plurima caligine tecta haec est disputatio. Ad quae obstacula tamquam cumulus aliquis accessit, quod illi, qui de his veritatibus alios erudire suscipiebant, plane a re aliena in eandem inuehebant. Vires verbi causa numerorum et aspectuum sic dictorum coelestium, de quibus CENSORINVS *libro de die natali cap. X.* conferendus. Quae res duplici de causa magnam huiusmodi veritatum indagationi moram interposuit. Primo, quod, dum de eiusmodi alylis cogitarent, de viis ad eruendam veritatem solliciti esse non possent. Dein, quod magna auctoritate pollentes talium errorum parentes, plane suas nugae, solo auctoritatis sensu discentibus commendarent, ne dicam obtruderent. Quid enim, obsecro, erat causae? quam ob rem pro octauo mensis ad superfuturi foetus productionem ab HIPPOCRATE asserta ineptitudine tantopere digladiarentur: quod ultra vndecimum mensem partus protrahi posse negarent, quoniam ARISTOTELES hos terminos quasi ac limites fixerat. Non libris hic et auctoritatibus; sed exemplis curate ac crebro obseruatis pugnandum erat, non ratiociniis meris atque cerebri, intempestiuis saepe, foetibus, sed experientiae erat inhaerendum. Quod quo magis spreum superioribus fuit saeculis, eo minus est mirandum, in harum veritatum cognitione eo nondum peruentum esse, vt omnia, quantum eius fieri potest, et tot saeculorum obseruationes sponderè videntur, sint exploratissima: licet inter vetustissimos iam philosophos hac de re quaestiones sint propo-

propositae, ac per omne tempus, at nostram vsque aetatem agitatae. Vt sententiae huius veritas clarius eluceat, legat mihi aliquis varias hac de re quaestiones disceptationesque COI *senis*, verbi causa, libris *de septimestri et octimestri partu*, quem alii ad POLYBIUM auctorem referre malunt. Legat GALENI *de septimestri partu librum*, in Opp. eius T. I. reperiendum; HORATIVM porro AVGENIVM *de incerto partus tempore libro, epistolis et consiliis eius medicis*, annexo. Legat CONRADIAXTII *de septimestri partu dialogum*, in HARTVNGII *de septimestri et undecimestri partu dissertatione, Ienae habita*, vna cum FED. BONAVENTURAE *de octimestri partu libro*, et ARNISAEI, splendidi quondam huius Academiae fideris et anatomici, *de legitimis partus terminis disquisitione* excitatos. Legat SPERON SPERONII *de partus tempore dialogum*, et ANDR. SPIGELII perquam docte, *de incerto partus tempore ad studiosos Germanos in academia Patauina scriptam epistolam*. Legat denique P. BARRAE, medici Lugdunensis, anno 1666 *de veris humani partus terminis, ex Hippocrate editos libros tres*, ne plures commemorem ex instituto de huiusmodi disceptationibus agentes, (eos enim, quide hac quaestione in physiologicis suis libris egerunt, et quorum numerus iniri vix potest, non commemoramus,) plane ita vt diximus comparatum esse reperiet;

Ordo disputationis indicatur,

Vt tamen rem ipsam adgrediamur, et debito nosmet nostro, quo in prima

huius schediasmatis fronte nos obstrinximus; casum illum liceat loqui, eius occasione haec potissimum exercitatio instituta est ac suscepta; proponemus, et simul incertitudinem partus termini, non praeter naturam rerum solum, sed et secundum eandem, argumentis sane grauibus impugnatam, vindicabimus, atque demonstrabimus, omnibus etiam recte se habentibus, non tamen certum profus ac perpetuum humano partui terminum constitui posse. Quae quidem tribus a nobis explicabuntur capitibus, quorum primum casum hunc, cum sententia hac de re lata, proponat, ac nonnulla ad reliqua probe intelligenda necessaria, contineat: alterum, argumenta pro nostra hypothese probanda adferat: tertium argumenta nostrae sententiae opposita confutet.

C A P V T I.

Exponens historiam foetus posthumi tredecimestris, et nonnulla alia ad reliqua rectius intelligenda pertinentia.

I.

Proponitur historia partus tredecimestris.

Anni huius saeculi decimi noni mense Sextili, virgo temperamenti melancholico cholericis, anno aetatis trigésimo viro nupsit LIX. fere annos nato, cui mense Decembri praecipite eodem anno funus facere coacta fuit. Iauolena, (hoc nomine mulierem hanc denotare placuit) cum se praegnantem, nec temere, arbitraretur, id quod, diem obeunte marito,

marito, statim medico suo aperuit, paullo post menstrui fluxus, siue rectius, haemorrhagiae vteri, indicia persentiscens, huius rei, ne abortus fieret, auxilium ab eodem prudenti exercitatisimoque medico petiit, qui, debitis medicaminibus ac venae sectione adhibitis, id dedit operam, ne quid damni inde futuro homini oriretur. Quum autem et moerore graui et ira interea temporis saepe afficeretur, commoti sanguinis indicibus post aliquod tempus rursus infestata, consilio medici iterata venae sectione, foetui opem ferre studuit. Tandem mense Aprili sequentis anni 1610ccxx se motum infantis percipere, medico refert. Exinde sensim ventri tumor tantis accessionibus singulis mensibus auctus adparuit, vt partus tempus imminere mense Septembri, tum ipsa, tum alii, iudicarent. Perstitit vero ex illo tempore tumor, nullo, quod sentiri posset, incremento auctus, ad anni 1610ccxxi primos vsque dies, quibus infantem perfectum quidem, debilem tamen et futuris cranii hiantibus, admodum difficili puerperio, est enixa. Ad vitae vero, quae grauiditatis tempore ipsi contigit, genus, quod attinet, illam parco victu vsam, multo ob mariti ex hac vita inopinatum discessum moerore ac tristitia excruciatam, plurimis animi perturbationibus, iraque crebriori infestatam, omnes qui eandem illo tempore viderunt, vno ore vnaque voce sunt testati. Bis venae sectionem suadente id medico, symptomatibus iubentibus, passa est, ita, vt nullum calamitatis genus, quo infantis sanitas in discrimen summum adduci posset, relictum videretur.

II.

Hac de re quum inclytus medicorum in academia Julia ordo iudicium ferre rogaretur, an hic partus, his positis circumstantiis, pro legitimo haberi possit? singulis adiunctis aequa iudicii lance expensis, sententiam tulit, cuius summam, qua fieri poterit breuitate, exponemus, Quae quod ad manus nostras peruenerit, singulari beneuolentia viri experientissimi atque celeberrimi, LAUR. HEISTERI, praeceptoris mei omni pietate suspiciendi, factum est. Is enim, cum in scholis suis quibus in BERGERI *de natura humana librum* commentabatur, ubi de partus legitimo tempore agebatur, negotium hoc, quo consuevit candore, qua doctrina, (plura dicere viri modestia, cui grauis esse vereror, vetat,) explicasset, memorabilis huius exempli mentionem simul iniiciebat. Ac, cum penes se sententiam hac de re a se cum reliquo medicorum corpore latam teneret, cuius summam paullo ante exhibuimus, copiam eius, roganti mihi liberalissime faciebat. Comitabatur haec tanta ex instructissima eius bibliotheca, librorum farrago, vt, quidquid fere de hoc negotio celebrioris quidem nominis viri litterarum monumentis consignassent, illud omne euoluere ac rimari plane liceret.

III.

Sententiae vero hac de re latae praecipua capita haec sunt: Infantem hunc, ex indicato in consultatione tempore, quo et vir mortem obierat, et in hanc lucem ab utero infans prodierat, pro duodecim

decim menses et dimidium circiter gestato esse habendum. Ex veterum quidem placitis et consueto de partibus iudicandi modo infantem hunc vix, ac ne vix quidem, pro legitimo, ac eiusmodi, qui ante mariti obitum conceptus sit, habendum fore, ad illam enim normam vndecimestres ad summum pro legitimis haberi. Verum his semper fidem haud tribuendam esse, cum quae illis fidem superare saepe visa sint, sensus postmodum atque experientia confirmarint. Adde, quod succedente tempore, naturaeque mysteriis curatius exploratis, huiusmodi, miraculis antea similia visa phaenomena, grauibus rationibus causisque solidissimis explicare licuerit. Neque dubitandum, quin clementius de eo, quod Iauolena contigit, si res rite ac sine praeiudicio perpenditur, sit statuendum. Experientia enim teste multa sunt, quae partus terminum insignem in modum aut accelerare queant aut retardare, Hippocrate, aliisque eruditis medicis id quam clarissime euinentibus, ita, vt sexto, septimo, vndecimo, duodecimo, decimo tertio, et quarto, mensibus, qui primam lacem aspexerint, sint reperti, vt videre est apud SPIGELIVM *de format. foetus part. III. cap. VII.* CODRONCHIVM *de methodo testificandi p. 205.* Quid? quod decimo sexto demum, decimoque nono mense natorum exempla habeat SPIGELIVS *d. l. et Zodiacus Gallicus A. I. p. 25.* TH. BARTHOLINVS *de insolitis partus viis. p. 8.* et TIM. a GÜLDENKLEE *in opp. medico pract. Resp. 36. p. 974.* disertis verbis quam verissime pronuntians: *Et si plerique foetus nono vel*

decimo mense in lucem edantur, certum tamen est aliquos etiam undecimo, duodecimo, decimo tertio nonnullos sexto, septimoque vitales nasci, quemadmodum apud PLINIVM L. VII. *histor. nat. c. V.* CARDANVM L. I. *Contradict. VIII. Tractat. XXXI.* AMATVM LVSITANVM *Centur. I. Curat. LXXVII.* AVICENNAM *de natura animal. Lib. IX.* FRANCISC. VALLES *de philos. sacr. Cap. XVIII.* HORATIVM AVGENIVM *Epist. et Consult. Lib. VI.* SCHENCKIVM *Lib. IV. Observ. XLI.* ADR. SPIGELIVM *de format. foetus Cap. VII.* SPERONIVM *in dialogo de partu* et alios indubitatae fidei auctores reperire licet. Proinde si is, qui frequentius observatur, decimesis partus terminus, per trium mensium interval- lum certis de causis possit maturari, vero fieri simile, miratu haud magnopere dignum esse, sed concipi posse, subesse causas, quae eundem per tres menses protrahant: imo, ante dictas medicorum relationes, id factum fuisse, plane euincere. Iam vero sic ea, quae de Iauolena casu relata sint, ita se habent, vt re vera se habuisse testes sunt idonei, maximum honestissimae mulieri patrocinium pariunt. Primo enim Iauolena ex mensibus non succedentibus statim moriente marito grauiditatis suae signum cepit; et animaduersa rursus vteri haemorrhagia, eiusdem, damnum vtpote embryoni illaturae, medelam a medico poposcit; Dein, fluxus ille in usum vocatis venae sectione aliisque abortui contrariis remediis, cessauit, ac denuo rediens, scienter a medico fuit cohibitus. Tum Iauolena
 mense

menſe Aprili, qui quartus a mariti obitu fuit, ac ſolito proinde tempore, incipientem in vtero infantis motum medico indicauit. Poſt, menſe Septembri anni c1010ccxx ventre adeo intumuit, vt partui admodum vicina iudicaretur. Denique, illa ex eo tempore notabile incrementum haud cepit, ſed in eadem conditione vterus permansit, donec menſis Ianuarii c1010ccxxi initio in lucem infans ederetur. Quae certe plane id ſuadent, diem ſuum obeunte marito, Iauolenam iam re vera fuiſſe grauidam. Medico enim ſuo breui poſt indicauit reditum haemorrhagiae vteri, ac exinde abortum metuens, eundem quae auerruncarent flagitauit: perceptum infantis motum eo tempore medico aperuit, quod eundem ante mariti obitum conceptum eſſe teſtaretur. Vteri tumorem, quod praecipuum, ac inprimis memorabile eſt, eiſmodi perpeſſa fuit ſolito tempore, qualis eſſe ſolet mulierum puerperio admodum vicinarum. Ex quibus elucet, Iauolenaē vtero concluſum foetum, tametiſi maximam augmenti ſui partem menſe circiter nono fuit conſequutus, ob matrem tamen omnis generis ingratis animi pathematibus excruciatam, pauciſſimo per geſtationis tempus cibo vſam, haemorrhagiis crebris, iteratiſque venae ſectionibus eneruatam, non potuiſſe tantum alimenti, tenello corpori adpoſiti recipere, quin partus hora magno opere protraheretur. Quid? quod infans, vitioſo, ac, nunc ira nimis aeſtuante, nunc ex moerore non citato ſatis curſu fluente, ac infeſtiſſimis motibus agitato ſanguine nutritus, non potuit non, de

huiusmodi siquidem turbis participans, aliquo morbo adfici. Quod quemadmodum fieri et observationes medicorum aliorum, et celeberrimi HOFFMANNI industria, *dissertatione de morbis foetuum in utero*, clare demonstrarunt; ita, cum parentem nactus fuit infans hicce, senem, non admodum bene valentem; vnde ex primo iam conceptu debilis existit, quod futurae hiantes ac nondum perfectum cranium aliquo modo monstrare videntur, vero sit simillimum, ipsum in utero morbo qualicumque fuisse correptum. Iam vero cum morbosos foetus non solum magno temporis intervallo nihil incrementi capere, sed magna pristini incrementi parte fraudari, inde colligere liceat, quod id in infantibus iam natis, morbisque afflictis, siue adulti iidem sint, siue tenelli adhuc, ad oculum liceat perspicere: ita facile adparere, infantem hunc aut proprii corporis aut materni sanguinis vitio in morbum coniectum, aegrotasse, et sui, ut vigoris, ita et magnitudinis iacturam fecisse, oblanguisse, et proinde non potuisse, quin longiorem in utero moram traheret. Quemadmodum enim maturior foetus perfectio ac vigor infantis, maturioris exclusionis auctor est; ita re contrarium in modum sese habente, non potuit non partus termino insignis mora interponi: suffragantibus TRIMAEO *supra dicto loco*, et BONETO *Thesauri practici lib. V. de morbis mulier. pag. 287.* Proinde si ultimis gestationis mensibus foetus morbo fuit correptus, potuit eodem laborasse usque ad anni **MDCCCXXI** initium, ex quo sanitati redditus,

primis

primis mensis Ianuarii eius anni diebus exitum est molitus. Nullum itaque dubium amplius relinqui, allatis potius ex causis, et exinde quod vitae integerrime semper actae testes haberet, quotquot ipsam norant, omnes, sole clarius meridiano elucere, marito adhuc superstite illam concepisse, infantum vero ob paucum vitiosumque ipsi suggestum nutrimentum in morbum qualemcumque coniectum, non potuisse exitum moliri, donec fractae vires aliquo modo essent restitutae. Datum Helmstadii in acad. Iulia III. Non Augusti MDCCCXXI.

IV.

Expectas fortasse, lector benevole, ut proposito hoc partu miratu digno de causis disseramus, quibus, ut adeo producto tempore in lucem edantur homines, contingit. Et sane spatiosus est, in quem disserendo excurrere possemus, campus, siue enim, quid de his veteres aequae ac recentiores statuerint, colligere; siue exemplis singula illustrare ex auctorum monumentis placeat: siue alias quascumque lites in hoc negotio mouere, animus foret; omni ex parte integrorum voluminum conscribendorum materies sese offerret. Verum, quoniam satis multi in his stadiis iam desudarunt, ut partus aut nimis protractos, aut iusto citius maturatos vindicarent, et causas quam id ob rem contingere queat, explicarent; (conf. VALENTINI *Pandectas dicas Part. I. Sect. I.*) eiusmodi argumentum eligere potissimum placuit, in quo quod actum egerimus iure haud possemus incusari. Nimirum,

Explicatur Nimirum, vt partus humanicertum
differtatio- tempus, secundum naturam quoque non
nis scopus. determinatum esse demonstramus, ac
contra secus existimantes vindicemus. Quae enim in
simili causa commentati sunt HORATIVS AVGE
NIVS, SPIGELIVS, aliique, supra dictis libris, ea id
fere agunt, vt causas maximam partem praeter na-
turam, seu morbosa symptomata in medium adfe-
rant.

V.

Non recens
excogitata
nostra est sen-
tentia.

Vetus iam est ARISTOTELIS
pronunciatum, *Hist. Anim. lib. VII.*
cap. IV. τὰ ἀλλὰ ζῶα μοναχῶς ποιεῖ τὴν
τῆς τελευτῆς, (εἰς γὰρ ὄρισαι τῆς
τοῦ χρόνου πασιν) ἀνθρώπῳ δὲ πολλοὶ μῶν
τῶν ζῶων· καὶ γὰρ ἑπτὰ μῆνα καὶ ἐνεκαμῆνα
γίνονται, καὶ δέκα μῆνα τὸ πλεῖστον, εἰς αὐτὴν δὲ ἐπι-
λαμβάνουσι καὶ τῆς ἑνδεκάτης μηνός. h. e. *reliqua*
animantia omnia uno modo partum perficiunt (vnus
enim omnibus praefixus est partus terminus,) *soli ve-*
ro homini, ex animantium numero multi. Etenim
et septimestres et nonimestres eduntur infantes, et
ut plurimum decimestres: quaedam vero undecimo
quoque mense pariunt. Quae verba velut summa
eorum sunt, quae HIPPOCRATES suis de partu
septimestri et octimestri, ac aliis, vt de natura pue-
ri, libris, tradiderat. Non inquiremus iam, num
quid vere de partu animalium iudicarit philoso-
phus; nec de eo erimus solliciti, an iuri octauum
menssem ex hoc negotio excluserit; (cum infra his
de

de rebus nobis fermo fit futurus;) in illam solum humani partus indolem animum conuertemus, qua diuersi admodum eius termini proponuntur, cui quidem sententiae fides diu fuit habita, nec qui de eius veritate dubitarent, sunt reperti. Postea vero quam renatis litteris in veritates altius inquireretur reperti sunt quibus hypotheseos huius veritas vacillare videretur.

VI.

Non dubita-
tur an di-
uersum fit
partus tem-
pus.

Nolumus autem quemquam in ea esse opinione, ac si homines alios septimo, octavo alios, nonnullos, eosque plurimos, nono, decimo ac sequentibus aliquot mensibus, in lucem fuisse editos, valde sit dubitatum. Plane enim coecos, ac eius quod vbiuis obuium est, negligentes, fuisse Sed an id se- oporteret. Verum de eo magnas li- cundum na- tes mouerunt, annon reliqua omnia furam eue- partus tempora, praeter nonum men- niat, ambi- sem ac decimi initium, pro spuriiis, ac gitur. a causa quadam praeternaturali pro- fectis, sint habenda.

VII.

Definitur le-
gitimi partus
termini vox.

Vocamus vero cum HIER. MER-
CVRALI *Praelect Pisanis, tractatu
de generatione hominis cap. XXIX.*
illud tempus, legitimum partus momentum, in quo
foetus non modo iam absolutus est et confirmatus se-
cundum

cundum totum et omnes sui partes, (saniori quidem sensu) verum aptus est, vt extra vterum viuere et diu et sanus valeat; et proinde cum experientissimo DE LA MOTTE, in *Traité complet des accouchemens liv. I.*

chap. XXVII dicimus infantem termino natum legitimo, quand il est en etat, de se conseruer la vie, et de prendre le sein de sa nourrice en quelque tems que la mere accouche: si eiusmodi est, qui vitam sibi conseruare possit et nutrimentum accipere a nutrice, quocumque tempore mater puerperium subierit.

VIII.

Quid mensis vocabulo denotetur veteribus.

Attingenda quoque, ut omnia eo rectius explicari queant, illa lis est, cui mensium discrimen originem praebuit. Disceptatum nempe ex omni post

HIPPOCRATEM fuit saeculo, quodnam mensium genus, lunariumne an solarium, HIPPOCRATES in suis monumentis intellexerit. Si GALENO in *Epidem. Comm. VII. c. 29.* fidem habemus, in partus negotio intelligi mensem, qui triginta dies capiat, constabit. Verum, vt haec ita haud comparata esse doceamus, duo HIPPOCRATIS loci sufficient. Alter horum ex libri de *septimestri partu* initio desumptus sic se habet: οἱ δὲ ἐπταμηννοὶ γίνονται ἐκ τῶν ἑκατὸν ἡμερῶν καὶ οὐδοηκόντα, καὶ δύο, καὶ πρὸς ὅλος μορῆς. Quibus nonnisi lunares siue eos periodicos seu synodicos seu illuminationis, seu adparitionis accipias, intelligi, facile adparet. Alter ex libro de *principiis*, vbi εἶχει δὲ, ait, καὶ τὸ ἐπταμηννον γενόμενον

μενον τρεις δεκαδας εβδομαδων, ες δε την δεκαδα εναστην εβδομηκοντα ημερας, τρεις δεκαδας δε εβδομαδων, αι συμπασσαι δεκα και διακοσιαι. Quo quidem loco solares, seu triginta dierum menses, indicari, adeo clare patet, vt si haec vltcrius illustrare animum inducerem, diei lumen inferre velle merito existimarer.

VIII.

Hippocrates explicatur. Sed inquires, aut fallendi alios studio; aut sibi ipsi non constante animo, HIPPOCRATES αιφιδολικος mensis voce vsus est. Verum, fallendi studii crimine alias confuetus et vbiuis obuius ac perspicendus candor ipsum facile, spero, absoluet. Nec sibi quod ipsi non constiterit, in hoc incusandus videtur homo grauissimus, cum alia subsit causa, cur diuersa mensis genera admiserit. Falsa haec nititur hypothesis. Videlicet cum lunae olim ac soli, tum generatim, tum in partus praesertim negotio, magnam in humana corpora vim tribuerent; alios foetus sole, luna alios ζυντροφομενους, connutritos, adpellabant. Cuius rei testes plurimi sunt ΗΙΠΠΟΚΡΑΤΙΣ loci. Ac lunae quidem dominio subiectos esse, huiusque vi in vtero increfcere, putabant post menstruas statim purgationes conceptos. Illos vero, qui alio quocumque tempore conceptionem subierant, sole regi sibi persuadebant; indeque horum partus tempore solaribus, illorum, lunaribus mensibus metiebantur, egregie id explicante P. BARRA de veris partus humani terminis lib. I. C. V. qui certe tantum, quantum vllus medicorum, operae in eo posuit,

posuit, vt verum HIPPOCRATIS sensum in hac materia erueret, et pugnari visa loca inter se conciliaret.

X.

Quot dies nos mensis
voce designemus.

Non quidem instituti nostri ratio postulauit, vt horum mentionem iniiceremus, tamquam de iis in hac dissertatione pluribus exposituri; sed quoniam haec P. BARRA expositio rarior esset inuentu, multum tamen lucis HIPPOCRATI foenerans; ac vt declarandi nobis ansa praeberetur, nos mensis vocabulo triginta dies complecti, et ab eo mense qui vltimus in gestationis mensium numero est, licet ille aut inchoatus, aut fere completus sit, infantem nunc septimestrem, nunc decimestrem, etc. appellare. Quibus generatim nunc praemonitis, ad ipsum nos negotium conferimus, vt, quam animo concepimus sententiam, explicemus. Perficiemus id eo ordine, vt primum argumenta, quibus commoti sic statuimus, proferamus atque exponamus; dein argumenta eorum, qui pro contraria comparerent sententia, adferamus, et pro ingenii viribus confutemus.

CAPVT II.

De causis, secundum naturam quoque partus terminum incertum reddentibus.

I.

Quo grauius molimur negotium, quoque acutioribus ac pluribus cum aduersariis nobis congregandum

diendum est; eo magis operam nobis dandam esse intelligimus, ut tot dubiorum ac contentionum phalangis obuiam ituri, non figmentis ingeniique lusibus pharetras nostras instruamus, sed veritatibus ex ipsa rerum natura depromptis, ac, quantum obscurissimi negotii indoles permittit, in apricum prolatis, aciei ac conflictui nos committamus. Et foetus et Rite itaque de tantae in partus negotii varietatis causis cogitanti mihi, matris contentio duorum momentorum praecipuam rationem habendam esse, vero factum est ditio expensarum duorum momentorum praecipuam rationem habendam esse, vero factum est simillimum; nimirum, quo mater primo, dein, quo embryonis seu tenelli in utero foetus partes sint habitu. Et quidem adeo utriusque conditionem obseruandam esse semet mihi magnopere probauit, ut, si potior alterutrius habeatur ratio, iam nullum sani coloris iudicium enitere possit. Non vereor, lectores, ne eruditi criminis reus peragar, quod nullum coeli constellationibus locum tribuerim; aut vim numerorum ad idem aduocauerim; cum, si quis credulus aut superstitiosus hanc me ob causam accusare audeat, facile vnus criminationes mille defensoribus me retundere posse confidam, et haec eius sint generis, ut prudens quilibet non possit, quin summo eadem habeat ludibrio. Vnum fortassis est quod haud paucos patronos inueniat; masculini in hoc negotio feminis symbola, feminis ad qua ex eius, femineique feminis, in futuri hominis coitu confluentis ac mixtionem subeuntis, materia, foetum prodire nonnullis visum est. Etenim, cum multa

in liberis saepius patribus similia tum corpus tum animum deprehenderent; ac liberos nonnunquam ad illos morbos valde pronos conspicerent, quibus patres laborarant: quod praecipue vrget cum aliis VIDVSSI, mox citando libro pag. 132 sq. *cap. IV*) non dubitarunt pro certo a multis de- habere, aliisque rationibus confirmare, fensa suam, quoad molem seu materiam in partu humano symbolam maribus deberi. Assertionis huius patronos semet cum DIEMERBROECKIO in *Anatomia*, professi sunt Galli Italique non ignobiles, vt LAMI, *Traité contre les Ovaristes*, DELA MOTTE in *suis dissertations sur la generation etc. cap. II.* quod inscripsit *de la conception par l'assemblage des deux semences* pag. 41. sq. 10. HIER. SBARAGLI in *dubiis de viuipara generatione*, passim. VIDVSSI in *suis Motiui di dubitare intorno la generazione de' viventi sensitivi secondo la commune opinione de' moderni.* Verum a multis ve- vt horum argumenta aliquot praecipua ro rationi- facile ac paucis conuellit acutissimus bus graui- BOHNIVS, *circuli anatomico-physiologi- cici progymnasiate I. c. 1.* (cum quo facta. ciunt F. MAR. NIGRISOLI *considerazioni intorno alla generazione de' viventi etc.* GRAAFIVS *de mulierum organis*, BERGERVS *de natura humana* libro, PAITONVS in *discorsi della generazione dell' uomo*, VALLISNERIVS in *historia generationis hominis et animalium*, Italice scripta, quae in *Tomo diuersor. oper. eius III* (sic continetur) ita reliqua quae in eius patrocinium excogitari

cogitari posse videntur, confutatu sunt facillima.
Leeuwen- Mutata vero nonnihil ratione, eam,
hoeckii sen- qua ad futuri foetus materiam a mare
tentia pro- symbolam conferri creditur, sententi-
ponitur. am, tuetur cum affeclis suis LEEUWEN-
HOECKIUS, cuius placita illustriora fortassis sunt,
quam quae silentio praeterire liceat. Is enim,
quam in femine masculino oculo armato vermicu-
los conspexisset, non dubitat pro certo adfirmare,
ex his, velut *ex nucleo seu medulla pomi, arborem,*
recito verba eius, *prodire hominem.* Iungit his
eas a se institutas obseruationes, quibus e vix ine-
undo bestiolarum seminalium numero in matricem
delato, post aliquod temporis interuallum vnum
tantum alterumue, (reliquis haud dubie deuoratis)
superstitem vidit. Ne illam quidem litem nunc at-
tingemus, numquid vere ita comparatum sit vt ver-
miculi illi adsint, magnis vtpote hominibus pro ad-
firmante, nec incelebribus pro negante parte com-
parentibus: nec, an facetissimae illae deuorationes,
de quibus modo diximus, quasque LEEUWEN-
HOECKIUS in *Anatomia sua et contemplationi-*
bus in epist. ad regiam societatem Londinensem
(quae incipit pag. 149. quaeque tota de ouariis
et de vermiculis feminis masculini agit) proponit,
apud animum concipi possint, expendemus: nec
Leeuwen- denique lectu admodum iucunda, quae
hoeckii a ANTRY libro *sur la generation des*
Andryo cor- *vers chap. XI. p. 196. sq.* narrat, ver-
recta sen- miculi masculini ad ouarium iti-
tentia ex- nera, noui hospitis ingressum
plicatur.

portae per quam ingressus fuerat per caudam renitentem factam obfirmationem, et ad uterum descensum, morabimur; cum haec ita ab ipso narrentur, ut vix iudicare possis, serione rem, an per iocum, tractet auctor ingeniosissimus. Etenim, cum ipsi systema Leeuwenhoeckianum mirifice placuisset, non tamen ouaria muliebria negare possiet, quum LEEUWENHOECKIO vsu saepe venerit, ut, quae alii manibus palpare ob magnitudinem poterant, ipse ne oculo quidem armato perspicere quiverit: dicto libro, *Il n' est point necessaire, ait, de se declarer avec LEEUWENHOECK contre la doctrine des ovaires, et des oeufs, et de dire, qu'il n' y a ordinairement dans toute la matrice qu'un seul point propre a entretenir et a nourrir le ver spermatique; en sorte que de tous ces vers, il n' y a que celui qui vient a rencontrer ce point, lequel croisse et devient foetus; et que les autres meurent enfin faute de nourriture, comme des grains qui ne sont pas en bonne terre. Il est plus naturel de supposer le systeme des oeufs, et de leur donner seulement un autre usage, qui est premierement de recevoir, et puis d' envelopper et de nourrir le ver-misseau.* hoc est breuissime; Non est quod cum Leeuwenhoeckio oua et ouaria reiiciamus, et statuamus, unum tantum aliquem in tota matrice locum aptum esse ad retinendum nutriendumque vermiculum, ad quem qui perueniat horum, foetus euadat, reliquis, deficiente nutrimento, haud secus ac grana in sterile solum coniecta, perire coactis: sed, vero longe similis est, admittere oua, alio ipsis vsu tributo, ut videlicet recipiant

nutir-

Leeuwen-
hoeckiana
et Andrya-
na senten-
tiae ex obser-
uationibus
confutantur.

*nutriantque bestiolam hant. Solum
quae ad Leeuwenhoeckianam hanc
tam, quam Andryanam hypothesin
euertendam, longe clarissima est, quam
RAIVS in sua synopsi methodica ani-
malium quadrupedum, vbi de anima-
libus in genere agit, p. 40. memoriae*

*prodidit, historiam, ex Actis philos. reg. societa-
tis Lond. Num. 147. Sect. 4 eius verbis huc ad-
scribemus. Caniculae cuiusdam grauidae foetus
utero inclusi, ic̄tu violento exanimantur, subsequi-
tur carnis, aliussve putridae materiae et purulen-
tae sat ampla per pudenda euacuatio. nec ita
multo post eadem canicula denuo grauida facta,
ventrem deformem habere obseruabatur. Mortu-
am, (nec enim diu superuixit, dominus eius, vir
generosus Oxoniū mittit dissecandum. Uteri a-
perti cornua, ossibus, musculis firmioribus, et cras-
siori cute foetuum mortuorum, (quorum nonnulli
naturali situ collocati, sceletis adhuc integris resta-
bant, ossium duntaxat interstitiis carne musculo-
sa et cute repletis) adeo suffarcinata reperiabantur,
vt impossibile plane esset vllam omnino, non dicam
materiam crassiorem, sed vel vaporem quidem auram-
ue feminalem ad ouaria penetrare aut aditum
inuenire. Oua itaque foecunda, secunda hac in-
gravidatione foecundata, cum nullum in uteri cor-
nibus locum inuenirent, in abdominis cauum com-
pulsae sunt, vbi mesenterio, renibus, affixa reperi-
bantur; duobus tantum folliculis, tenui ductu in-
tercedente, utero connexis. Hi, vt coniiicio, in*

cornua primo delapsi, et magnitudine aucti, ob loci angustias iterum expulsi et retrocedere coacti sunt. reliqua tria oua seu foetuum folliculi, cum nullus omnino initio in cornibus locus superesset, admissa non sunt, sed in abdomen prolapsa. Membranae, embria continentes, tenuissimae erant, et animalcula in iis contenta, ob inopiam, fame enecta. Qui plura desiderat Obseru. 110. An. 1. Ephem. German. nec non Acta Phil. Anglic. Num. 192 p. 479 legat. haecenus RAIVS. Quae sane historia ad veritatem reperiendam tanti est, quam quae maxime. Tubae enim Fallopianae, hunc in modum infarctae. nihil feminis masculini ad ouaria peruenire demonstrant, cum canis, his viis arctissime clausis, tamen denuo foecundata fuerit. Ex ovario itaque, quae sola hic via est relicta, prodierunt, proinde vermiculus materiem ipsis haud suggessit, siue Leeuwenhoeckianam siue Andryanam hypothesein aduoces, et ante admissum canem in femina adfuerunt catuli, nec e virili semine prodierunt. Quibus si satisfactum haud esse aduersariis, aliquis existimet, legat RVYSCHIVM obseruat. anat. chirurgicarum XXIIIda. de muliere quadam narrantem, quod cum grauissimis partus laboribus fere enecata esset RVYSCHIO in auxilium vocato, repertum sit, membranam hymenem, sunt verba RVYSCHII, esse integram, valde crassam, et a foetus capite exitum quaerente foras extensam. Hoc viso, ait porro RVYSCHIVS, incidendam esse dictam membranam iudicavi, quam operationem institui etc. sed frustra exclusionem foetus expectauimus,

*uimus, propter alteram membranam crassam, vul-
uam profundius claudentem, foetusque exitum im-
pedientem. his disiectis sanus vegetusque prodiit
infans. Legantur porro quae Ephemerides Germa-
norum anno III obs. 173 narrant, puellam carbo-
nibus viuis insidentem, somno captam, inque car-
bones delapsam, inguina ita ambussisse, vt vix, per
quod vrinam excerneret, foramen, post curatam
ambustionem, esset relictum, quae tamen, licet
vix primis vaginae labris admittere marem potuerit,
impraegnata, foetum in lucem edidit rectissime se-
met habentem. Vt taceamus foetus in ouariis
haerentes repertos, magno numero obseruatos, Sed
vt nunc pateat, quibus persuasi argumentis tantum
foetui eiusque partium conditioni deberi in expli-
candis tot discriminibus statuamus, age, ordine
singula proponamus.*

II

Tota futuri foetus delineatio iam in ouulo ad-
est. *Primum vero in his exponendis
locum, merito tribuimus sententiae tot
acutissimorum virorum institutis sectio-
nibus, curatisque tenerrimorum foetu-
um inspectionibus, referendae, qua to-
tam futuri foetus delineationem non longo admo-
dum temporis a conceptione interuallo conspexerunt,
et inde in ouulo, omnia et singula vel mini-
morum artuum stamina, iam adesse, confecerunt.
Microscopiorum visusque nostri imperfectioni tribu-
endum est, quod rudiores, atque artubus destitu-
tae primae foetus staminum lineae fuerint conspe-*

stae; cum semet mihi magnopere probet, in ouuli huiusmodi humani angustissimo ambitu, si femella ex eodem sit proditura, denuo delitescere ouula, sui similia rursus continentia, adeo, vt hic in infinitum fere progressus pateat. Habemus nobis plane suffragantem ANTON. VALLISNERI in *Parte III Oper. diuersor. Part. II cap. XIV* initio hanc sententiam neruose admodum describentem, cuius descriptionis verba digna sunt quae hic adseribantur. *Pare a prima vista incredibile cosa, et piu de bizzarri poeti, che de' savi filosofanti degna, il dire, que dutto il genere humano ch' è stato, ch' è, e che sarà sino al finire de' secoli, stesse rinchiso nelle Ouaie d' Eva, di manierachè, quando l' Altissimo creò la gran Madre dalla costa d' Adamo, ponesse in essa nello stesso tempo vn numero d' noua, al nostro intendimento, infinito, altre delle quali i maschi, altre, le femmine contenesse ro: e di poi nelle noua delle femmine nascondesse altre noua, e poi altre, che conservassero in se l'uno, e l' altro sesso, e così di mano in mano nelle seguenti; dimanierachè in questo sistema conchiudere si possa, che Eva nelle sua ovaie tutta quanta intera la posterita tenesse inuilupata, e ristretta, lo che parimenti si dice di tutte le piante. hoc est breuissime: Incredibilis, ac poetis quam philosophis dignior est primo intuitu res, dicere quod omne praeteritum, praesens, et ad saeculi usque consummatioem futurum genus humanum, in Evae contentum fuerit ovario. ita, vt Deus ex costa Adami Euam creans, in eandem reposuerit infinitam*

*tam nostro captu ouulorum tum masculinorum tum femininorum seriem, ac, quod maius, in feminis natis rursus alia oua vnius alteriusue sexus, et sic ulterius. Quo quidem modo conficere licet quod Eua in ouario suo omnem quae interit posteritatem continuerit, quod pari modo de omnibus bestiarum primis femellis ac omnibus plantis licet pronuntiare. In cuius rei argumentum, si fidem superare nostra videatur hypothesis, adferemus incredibilem illam vermiculorum bestiolarumque paruitatem, qua oculo armato quidam academiae regiae Lutetiensis socii conspexerunt corpuscula viuentia adeo parua, vt, si eorundem septem circiter et triginta millia in vnum congerantur, magnitudinem acori non excedant. vt silentio inuoluamus quod VALLISNERIVS dicto loco numero 6. p. 219. adposite admodum; ogni, ait, *corpo è diuisibile in infinito*, et obseruationes microscopicas LEEVWENHOECKII dicto capite num. 3. p. 217 prolatas, quibus ad acad. regiam Lond. in epistola die 13 Iunii 1686 data, scribit, *se in vno frumenti grano vidisse tres distinctas plantas cum foliis et radicibus, et quod maius adhuc, sibi diligenti obseruatione exploratum esse, singulum secalis granum quatuor principijs recentium plantarum instructum esse; et in alia quadam, LEEVWENHOECKIUS, die XI Iunii 1686 data, in praecedenti, ait, mea epistola dixi, me in vno hordei grano, quinque distincta plantarum principia obseruasse. Notum vobis facere omittere nequeo; me post illud tempus**

B 5

hordei

hordei obseruasse grana, in quibus septem plantarum principia obseruabam, ac inter multa unum habebam hordei granum, in quo octo distincta plantarum principia obseruabam. Mitto admirabiles illas, passim in LEEVWENHÖECKIO obuias, bestiolarum, granis arenae infinite minorum, obseruationes. Sed ne longo nimis a foetibus ex ouariis prodeuntibus digrediamur, nunc obseruationibus cel. RVYSCHII, qua in delineandis embryonibus, qui haud diu extra ouarium erant commorati, diligentem admodum se praebuit vir celeberrimus, *Theaur. Anatomicor. VItō, Tab. I. et III* fruemur: priori quidem exhibente rudimentum tenelli embryonis humani, pediculi magnitudine; dein aliud rudimentum ad feminis anisi magnitudinem accedens. cui similem inter praeparata sua, admirabili industria nec paruo numero collecta, asseruat Praeses celeberrimus, tum alium, eiusdem fere magnitudinis; cuius tamen caput adhuc cum reliquo corpore confusum; post alium, paullo maiorem, cuius caput a reliquo corpore iam distinctum, cuiusque artuum rudimenta in conspectum prodeunt adinstar minimorum tuberculorum; (qualem aliquoties, me spectante ex praeparatis suis praetiosissimis produxit ac monstrauit, quem honoris causa modo nominauit, HEISTERVS experientissimus, et cum antecedenti foetu in noua compendii sui anatomici mox proditura ecdosi aeri insculpi curauit;) denique quemdam digiti transversae magnitudine, in quo praeter caput a reliquo corpore distinctissimum, artuum rudimenta tuberculorum

ad

ad instar maiorum, prominent. Posterior Tabula visui offert embryonem praecedenti paullo maiorem, in quo manuum aequae ac pedum digiti adparent distinctissimi, ita, ut huius perfectionis causa hunc se pro foetu habere adiungat RVYSCHIVS. Quo quidem vocabulo ille, prout ex his adparet, secus ac fieri solet, utitur, dum homunculum, cuius artus nondum omnes in conspectum prodeunt, *embryonem* adpellat. Quod tamen discrimen, quoniam nec alii in his vocibus obseruarunt medici, sed hominem utero conclusum, nunc *embryonem*, nunc *foetum*, nonnunquam *partum*, adpellarunt; nos subinde etiam posthabuisse, nemo arbitror, aegre ferret. Sed mirabere forsitan, lector, nos Ruyschianos hosce embryones pro nostra proferre sententia, cum prima fronte iidem huic non leuiter aduersentur. Etenim, hi rudem primo indigestamque molem, dein eandem paullo magis elaboratam, ac denique perfectam, ostendunt, ita, ut velut ex chaos hocce formentur, seu eidem quasi adnascantur, singula membra. Sed primum respondemus, notabilem hic paruitatem omnibus partibus cognoscendis haud leuiter obesse: dein, partium mollitiem ac teneritudinem singularem, perficere, ut minimae partes in conspectum prodire et ab invicem discerni haud possint. haec enim fit, ut omnia marceant quasi, flaccida sint, ac collabascant, cum haec praesertim foetuum stamina ab humorum motu sint destituta, quippe quae vitale robur, pro illius vitae ratione, iam deseruit. Denique largiemur, extremas hasce a corde longius distantes partes; non aequae cito,

ac bracchia, femora, aliquam, eamque notabilem recipere magnitudinis augmentationem; vnde aliis quidem serius perficiuntur, non creantur tamen, aderant enim iam antea. Sed, quod longius a corde aberant, nec ad vitam agendam magnopere pertinebant, inde tardius easdem perfectionis suae fastigium adsequi embryonis non magnopere intererat. Haud secus ac in plantis comparatum esse videmus, vt v. g. in fabis, tota iam conspici possit futurae plantae figura, licet ea nondum sit expansis omnibus ramulis, ac foliis explicatis conspicienda, quae accedente leuissimo succi nutritii adpulsu, iustam et formam adipiscuntur et magnitudinem. Quae quidem productio tam similis est nostrae, quam quae simillima. Etenim simulac illa ex solo caput exeruit, seque pristinis exuit carceribus, statim in conspectum cotyledones insignis prodeunt magnitudinis, ita, vt de reliquo in altum excreturo plantae corpore, si horum magnitudinem respicias, nihil cernatur; cuius tamen delineatio, antequam legumen illud solo crederetur, iusto adhibito artificio, clarissime semet visui obferebat. Plane enim nullam olim creditarum coagulationum, nouarumque creationum, ideam, me apud animum concipere posse fateor, neque eandem aliis conceptu facilem, futuram arbitror.

III.

Constitueramus iam apud animum, data occasione eorum argumenta prolixius expendere, qui pro foetu in ouulo ante conceptionem haud existente

stente pugnant: sed quoniam haec disputatio prolixior videbatur quam quae paruo exponi possit spatio, hoc loco sententiam nostram indicasse sufficiat, cum alia fortassis haud ita multo post semet offeret occasio his pluribus exponendis apta. Consulto enim prolixitati studentes videri veremur. Nostra cum praeterea non magnopere interfit, vtrum

Leeuwenhoeckiano Andryanoue, an Hippocratico, aut alio quocunque systemate posito, foetus a matre distinctissima indoles explicetur, cum eadem certo certiore esse, obseruationes omni dubio eximant, nunc foetus

habitu eiusque diuersam a materni corporis indole distinctissimamque saepe conditionem contemplantur. *παραδοξον* quidem ab initio videtur, cum, quidquid recipit alimenti, foetus, a matre accipiat, perhibere, aliam esse corporis infantilis atque materni conditionem, et a matre, corporis habitu dissimillimum infantem in lucem prodire posse. Sed quemadmodum videmus optimo semini vsu venire, vt, tametsi in deteriore detur segetem, tamen non degeneret in aliquod a sua bonitate alienum, vtque, licet aridissimae saepe effoetissimaeque concedatur telluri, suam sibi nihilo secius vindicet praestantiam; ita in hominibus rem pari modo euenire conspiciamus. Etenim primo, sunt, qui a robustissimis sanissimisque matribus nutriti, debiles tamen miserique in lucem prodeunt: sunt tamen quos omnes languentibus vtpote morbosisque matribus edendos, miseros imbecillesque futuros augurantur, qui
robusti

robusti ac sine vlllo morbi sensu eduntur postmodum obseruatio- atque adolefcunt. Dein obseruatio- nes id euin- nibus plurimis euictum est atque de- eunt. monstratum, gemellos vna gestatos, partim diuerso temporis interuallo perfectos in lu- cem fuisse editos, aut certe edendos, cum alter ho- rum perfectionis suae culmen nondum sit adsequu- tus, partim quod simul quoque editi gemelli tam dissimilis fuerint roboris, vt, cum alter vegetus ac optime se habens huius lucis vsura frui ceperit, al- ter aeger prodierit ac morbis insigni modo adfe- ctus. Historiam haec egregie illustrantem memo- riae prodidit obstetrix non ignobilis, et vltra sui se- xus ac vitae generis conditionem docta, LOUISE BOVRGEOIS in arte sua *obstetricia*, gallice pri- mum scripta, dein nostro idiomate aliquoties edita, (*edit. ger. Hanouiensis. part. I Obseru. VI*) quae est huiusmodi. Se ad mulierem septimo e- ius gestationis mense fuisse accersitam, et cum par- tus dolores horam exclusionis imminere docuissent, primum filiulae caput exitum fuisse molitum, cuius totum corpus adeo durum tactu erat, vt LOUISA petrefactum foetum in lucem proditurum esse suspi- caretur. Quae cum tota prodiisset, filiola fuit, vi- ua quidem, sed plane hydropica, ita, vt ex aquis iam putrefactis gangraenosum colorem contraxisset. Ac licet satis magna esset, tamen vteri tumore ali- um adhuc foetum intus latere suadente, derepente, ac vix debito modo hoc foetu focillato, aquae pro- fluxerunt denuo, quas confestim sequutus est puer robustus ac vegetus. Tanta autem flauae, ac quae putredinem

putredinem iam contraxisset, aquae copia hunc est comitata vt fere amphoram repleret. Ac puella quidem breui post diem suum obiit, sed puer per aliquod temporis spatium superstes mansit. Quae historia magni sane ad ea, quae diximus, illustranda est momenti. Ostendit siquidem, cum mater gemellorum, hydropes vere laborarit, quem, vt ipsa confitebatur, immodico aquae potu sibi contraxerat, foetum, suum sibi aduersus materni sanguinis iniurias robur vindicare, nec puerum hunc quidemquam morbi ex infectissimis quibus innatabat humoribus, contraxisse. Haud secus ac videmus homines imbelles ab iis alimentis male haberi, quae homini rustico aut alii cuius robusto, non solum non obsunt, sed in nutrimentum quoque abeunt. Vnum fortassis, ne quid dissimulasse videamur, est, quod nos premere prima fronte suspicamur; videlicet quod BOVRGEOISIA referat, vasa ad puellam abeuntia referta fuisse sanguine flauo, quum ea, quae cum puero cohaerebant, sanguine florido essent turgentissima. ex quibus fere confici potuisset, hic partialem quemdam vteri hydropem fuisse, nec ad puerulum eundem pertinuisse. Sed cum doctissimorum medicorum disputationibus demonstratum fit, ex liquore amnii alimenti sui partem foetum recipere, adeo, vt P. STALP. *van-der WIEBEL*, ex duobus quibusdam exemplis editorum absque funiculo umbilicali infantum, peculiari ad nutritionem foetus dedicata dissertatione foetum per os solum nutriri iuerit euictum; dein insignis humorum ad putredinem iam summam inclinanti-
um

um quantitas adfuerit, adeo, vt exercitatissima obstetrix tantam aquarum molem stupuerit; longe est euidentissimum, etiam in alterum hoc foetus habitaculum, hydropem suam exercuisse ferociam; foetum autem, quod vasis esset robustioribus, non absorpsisse hoc venenum, seu in minima admisisse vascula. Quare hic liquor in tunicae amnios cauum se exonerare fuit coactus, vnde tanta eius moles dubio procul est deriuanda quae in puellulae partu non animaduertebatur. Miratu proinde dignissimum, ex infensissimo liquore, et cui vix admixta laudabilis feri portiuncula esse potuisse videtur, sanam tamen carnem potuisse confici. Hoc autem fieri posse, tam hic, quam alii foetus, demonstrant, et exemplis clarissime doceri potest. Ita enim in toto humano corpore ex vno liquoris genere infinita alia segregari posse animaduertimus, et cum perspiciamus, ex sanguine, cui reuera particulae vrinosae, biliosae, chylosae, aliaeque infiniti discriminis una in mixtione insunt, tamen suo loco vrinam, bilem secerni, ita, vt nec ad musculos bilis aut vrina, nec ad vesicam vrinalem serum alibile abeat; in hoc negotio solum vasorum coloriorum indolem respiciendam esse, intellectu est facillimum. Cuius rei rationes, aut quo eandem modo concipere liceat, vt proponamus, non magnopere videtur necessarium, cum cel. BERGERVS id sibi sumserit negotii *de natura hum. Lib. I. c. VI. p. 120 sqq.* ne BOHNIVM, BOERHAVIVM, MICHELOTTVM aliosque commemorem, et nobis, ne ad res aliunde demonstrandas temere

temere dilabamur magnopere sit cauendum. Ac ne corollarium quodpiam posthabuisse videamur, etiam hic a LOVISA prolatus puer in exemplum partus septimestris est allegandus. Sed, infaustum, inquires, exemplum, etenim non ita multo post facto functus est. At vero primum, hunc per suum robur, si matris morbus ipsi non obfuisset, (quod, quam magnum sit ad hanc rem momentum paullo post docebimus) rectissime viuere potuisse, disertae LOISAE verba indicant, quando, *post tres, ait; dies, curate inspexi tenellum puerum, et notavi in toto corpore cutis flauedinem, quae tamen ea aetate frequentissima infantibus esse solet, cum ceterum functiones corporis naturales quam rectissime se haberent.* Dein etiam mortis causam subiungit, *sed tanta, inquires, repletum erat humorum viscosorum colluie, ut viuum eundem seruare, omni licet opera adhibita, plane esset impossibile.* Facile est etenim intellectu, ex tanta putridorum humorum mole, inque tanta vteri pressione, fieri non potuisse, quin et immane quantum distenderetur ventriculus, et fibrillae eius adhuc tenerrimae, ex putredine, quem humores isti contraxerant, ingratis modis adficerentur. Neque hoc solum, licet satis memorabili atque graui, exemplo, causae nostrae patrocinium quaerimus, sed alia etiam ad manus sunt, quae eandem tuentur P. PORTAL in arte sua obstetricia gallice quidem scripta, sed cuius traductio belgica nobis tantum ad manus pervenit, sub titulo *de Practyck der Vroed-Meester en Vroed Vrouwen, Amstelod. 1690. 8.*

Obferuat. LXXIV. habet exemplum hydropicae grauidae, gemellosque nono circiter mense gestante, quorum prior fuit puella, quae ex PORTALII relatione, ad finem perfecta et bene formata, candida, sed mortua, attamen sine ulla corruptione: posterior vero, filiola itidem humoribus innatans, quod quarto iam quintoue gestationis mense eam extinctam fuisse ex membrorum magnitudine iudicare liceret, erat, eius verbis, *vergann, dat de deelen nit meder aan malckanderen bongen. Ik haalde et by de Voeten, en trok de stuken van een als verrot Vlas. h. e. confuncta, vt ne partes quidem inter se cohaerent. Apprehendens illam pedibus, lini instar putridi partes dissoluebantur.* Quod quidem phaenomenon non potuit non caussarum huiusmodi rerum ignarum PORTALIVM in summam admirationem abripere, vt in haec verba p. 290. erumpat: *'t is egter verwonderlyk te sien, dat in een holligheyd, als de Lyfmoeder, two kinderen kunnen upgesloten zyn, dar het eene van verrot is, en het andere gesond in alle syn deelen, en nogtants dood. h. e. mirabile est, in vna vteri cauitate, duos foetus contineri posse, altero putredine infecto alter oomnes partes perfecto et tamen mortuo.* Habet idem auctor obseruationem LXXX exemplum mulieris trespembryones gestantis, quorum vnus fuit filiola, quae primo loco viua ac vegeta prodiit, reliqui duo, quorum funiculi umbilicales in vnam placentam terminabantur post a PORTALIO in lucem sunt producti, ita quidem, vt vtroque mortuo ac tenello, altero, tamen liberet

ceret annotare, primo, quod altero insignius iam augmentum cepisset, dein, magis iam minore, a putredine corruptus esset. Quae omnia iterum diuersissimum ac peculiariem foetuum habitum animaduertendum esse, clare monstrant. Pari modo multi obseruationum scriptores referunt de pluribus liberis vno partus termino exclusis, quorum aliqui paucis a partu diebus fuere extincti; aliqui vero vitam ad plurimos dies prorogarunt. Narrat ex. gr. F. MAURICIAU. *Obseruatione CLXV.* feminam quandam, nemine obstetricante, fuisse gemellos seprimestres enixam, quorum prior statim post partum obiit, alter vero superstes mansit. Prae reliquis vero omnibus memorabile est illud exemplum quod idem habet, dicti libri *Obseru.*

DXII *Le IV Fevr. 1688.* in quiens *j'ai accouché vne femme de deux enfans, qui vinrent naturellement, et qui avoient chacun son arrierefaix separé. Le premier de ces enfans, qui etoit plus gros, etoit vne fille, et le second etoit vn garçon, qui etoit plus petit et plus foible. J'avois deia accouché cette même femme le 4 Mars de l'année 1683. des deux autres enfans de sa premiere grossesse, qui etoient pareillement vne fille et vn garçon. Mais ces deux enfans n'avoient qu'une même arrierefaix qui leur etoit commun, et la fille qui etoit venue aussi la premiere, etoit tout au contraire plus petite et plus foible que le garçon, qui vint le dernier. La variété de ces deux exemples fait voir, que lors qu'il y a deux enfans que ce n'est pas touiour le plus fort, qui se presente premier pour sortir, ni le garçon deuant la*

filie; car cela depend seulement de la situation des enfans. Iunge his si placet, eiusdem auctoris obseruationem DXXXVII et DXL. Quibus licet res omnis satis videatur confecta, tamen quod memorabiles admodum sint prae reliquis omnibus obseruationes duae, quas in suo libro *de arte obstetric. edito Paris. MDCCCXXII. 4* habet DE LA MOTTE numero XCIX et C, illas huc adponemus. Refert is de duabus mulieribus, quarum prior, cum vtero gestaret, quinque saepe dies, alimenti absque vllius assumptione, transigit, dubio procul ob ciborum nauseam, vnde emaciatam, omnes ad partus labores sustinendos et foetum nutriendum ineptam iudicabant. Altera, praeter insignem ciborum abstinentiam, etiam ea, quae assumerat, per continuos vomitus semper eiecit, ac praeterea insignem alui adstrictionem quadraginta tres dies sustinuit, quae omnia tam imbellem eandem viribusque destitutam reddiderunt, vt tandem lecto semet suis viribus leuare haud posset, ac non nisi tristem grauiditatis exitum ominari. Sed praeter omnem spem, vtraque infantem edit et vegetum, et quod mirearis, mole magnum, ita, vt ne minimum tantae matrum imbecillitatis vestigium in iisdem liceret annotare. Vide *scholion obseruationis C.* eiusdem Autoris. Quae omnia si equa iudicii lance expendantur, credo neminem non esse intellecturum, foetum, a matre, et inter se, diuersissimum esse habitum. Est denique ex omni iam aetate animaduersum, mares citius femellis in lucem vt plurimum prodire, ita, vt si citius paullo partus tempus im-
mi-

mineat, grauidae marem se parituras esse coniecturam faciant. Quum vero praeter haec notare liceat, robustioribus vasis, musculis, ossibus, mares esse donatos, et foetus qui robustioribus sunt partibus, reliquis citius in lucem prodire, animaduertatur; iure nobis pronuntiare videmus, foetuum in ouulo adhuc et simulac in vterum deuoluuntur, indolem corporis, longe ab inuicem esse distinctissimam. Quae res, vt noua prima fronte videatur, cum, quantum ego quidem sciam, eandem pluribus explicandam sibi huc vsque non sumserint eruditi, atque exponendam; ita nullus dubito, si, quanto rectius ex hac hypothefi, cerebri figmentis haud superstructa, omnia explicari quaeant dissimillima partuum phaenomena, consideretur, nos plures causae nostrae patronos esse consequuturos. Omnia enim fere, quae hucusque in tutelam varii, secundum naturam quoque, partus termini, sunt excogitata, ad matrem pertinent. Nam, quae de morbis embryonis ab aliis prolata sunt, non magno opere ad nostram dissertationem adtinent, cum nobis rerum secundum naturam comparatarum rationem tantum habere sit constitutum.

IV.

Quid e
parte ma-
tris partus
terminum
vari-
et.

His ita expositis, nunc illa etiam in
medium proferemus, quae ab iis, qui
e nostris stant partibus, ita sunt excogitata, vt ad diuersitatem materni corporis habitus respiciant. Primum ho-

38. *Qua pars tredecimestris pro legitimo*

rum est, quod notabilis temperamentorum varietas non possit non diuerso modo, embryonibus vteri cancellis conclusis, alimentum suggerere. Vocamus vero temperamentum fluidarum potissimum in corpore animali partium habitum ac conditionem. Varietatem horum, quod alius homo sanguine seroso, tenui, bilioso, atque nunc leniori, pro vasorum indole, nunc fortiori impetu moto; alius aquoso ac pituitoso, crasso alius, ac difficulter per corpus ac eius minora praecipue vascula semet mouente, sit praeditus. Ex qua temperamenti varietate cum pendere conspiciamus, quod alius homo longe citius laetiusque altero nutriatur atque adolescat et rectius se habeat; num dubitandum videtur, pari modo in foetibus rem se habere? ut videlicet mater sufficienti meliorisque notae sanguine turgens, accedente vegetiori cordis sanguiferorumque vasorum pulsu, foetu quoque totum corpus recte constituto, embryoni suo largius nutrimentum suggerere possit, atque illa, cui iusto aut aquosior aut spissior sanguis venas permeat. Itaque sic statuendum esse videtur, recta quippe ratione dictante, matrem sanam et florido vegetoque sanguine praeditam, si embryonem nacta sit sanum, eum ut insigni temporis interuallo citius in lucis auras prodeat, aptum reddere, atque ea, cui sanguis morbosus est, minus mobilis et nutritio succo destitutus, cum praesertim deficiens cordis machinae vigor, eundem in vascula, serum ex sanguine ad partes deriuantia, insinuare haud valeat. Quod si tamen eueniat, ut mater *δυσγεφός* vegetio-

tiorem infantem citius in lucem producat, illud aptitudini cuidam embryonis ac habitui singulari effribuendum, quae vasa nutrimentum vehentia rectius in embryone se habent, quam in ipsa matre. Sed huius theses clarius proponendae occasionem consequemur, si ea, quae ab aduersariis contra eandem sunt excogitata, proponemus, confutabimus.

V.

Multi, Magnum esse eorum numerum, qui vnum quendam humano partui terminum, omnibus secundum naturam comparatis, praefixum iudicant, nemo fortassis, qui in huiusmodi litibus cognoscendis aliquantum est versatus, ignorat. Acerrime omnium, quantum ego quidem sciam, pro hac sententia pugnavit P. ZACCHIAS, quem si confutauerimus, et prae reliquis P. Zacchias, non erit iam fere quod amplius in quocumque refutatu dignum sit auctore. Etenim is in *Quaestionibus medico legalibus lib. I. Tit. II. Quaest. I.* acute admodum ac copiose contra hanc thesin naturali partus termino pugnant. disputavit, adeo, ut omne in hac disputatione punctum tulisse a plerisque censeatur. Nolumus autem quemquam in ea esse opinione, nos omnia illorum argumenta, qui pro diuerso pugnant partus termino, nostra facere. Sunt enim in iis quae non probamus, sunt quae ad statum praeter naturam pertinent, de quo nos plane tacituros pronunciamus. Ea solum quae me-

lioris notae sunt, a P. ZACCHIA vero exturbantur, pro ingenii modulo vindicare conabimur. Primum horum est; non posse in partus negotio temperamentorum diuersitatem vllius esse efficaciae, cum animalia bruta, licet inter se temperamento sint diuersissima, tamen certum habeant partus terminum. Sed, hanc argumentationem nos nulla ratione et plurimos eorum, qui eandem nobiscum tuentur sententiam, ferire, facile patebit; si primo indicauerimus, nos neque vnum toticuidam animantium brutorum generi, felium e. g. canum, etc. temperamenti genus tribuisse, nec vumquam hanc sententiam veritati reperisse consentaneam. SPIGELIVS certe, in *supradicta epistola*, plane hoc veritati non esse conforme demonstravit, docuitque, ex solius veteris hypotheseos inconsiderata veneratione hoc dogma in recentiorum scholis adhuc obtinere. Atque mirum sane est, non videre illo loco ZACCHIAM quam pugnancia loquatur et argumenti loco rem proferre, de cuius veritate se aliter edoctum. *Lib. I. Tit. II. Quaest. I. Num. 106.* non solum non diffitetur, sed prolixè demonstrat. ita, vt eo loco vno velut conspectu quotquot de hac varietate explicarunt in medium proferat et exponat. At quod illustrandum, recentissimum, quod domi suae hoc anno habuit, exemplum, experientissimum Praesidem narrare mihi memini. Capra videlicet, ex bubulci calculo circa initium ieiunii quadragesimalis paritura censebatur. Peperit tamen in fine demum earundem, adeoque sex hebdomatibus tardius quam debuerat. Pone iam caprae IV, mulieri IX, menses ad pari-

pariendum. Tum hoc XLII. circiter dierum interuallum, ad rationes IX. mensium in homine relatum, pluris censendum erit, quam si tribus mensibus tardius mulier pariat. Ita quoque in plantis comparatum esse hortorum cultores norunt. Sic in horto Heisteriano *Ricinoides* duae, *Turnesol Gallorum* dictae, in vno fictili simul mense Aprili huius anni satae, adeo diuerso tempore prodierunt, vt, cum altera mense Augusto florere inciperet, altera e terra primum caput tollere cepit. Quod in eodem horto in *Ketmiæ* variis speciebus, itemque in *colutea æthiopica*, non hoc solum anno, sed antea quoque saepius licuit annotare.

VI.

Objectio.

Quod ab accidenti est, non valet immutare id, quod est a natura.

Confutatur argumentatio.

Haec vbi satis euieta putat, aliud contra hanc thesin argumentum necit, nimirum, quoniam haec euariatio temperamentorum ab accidenti est, (victus enim ratio animique pathemata eadem mirifice valent immutare) fieri nullo pacto posse, ut id, quod ab accidenti est, illud quod a natura prouenit, valeat immutare.

Pulcre sane ita argumentaris, O ZACCHIA, ac si temperamentorum varietas plane ab accidenti pendeat, et cholericus e. c. sanguineus, melancholicusque ab accidenti tales fiant. Necessum itaque est, vt vnum aliquod generalius in rerum natura existat temperamentum, quod fundamentum quasi reliquorum sit omnium, et ex quo cetera su-

am trahant originem, pro ratione superuenientis eidem victus rationis, animi motuum. etc. Sed hoc est ejusmodi, vt id nullo vniquam pacto sis euictutus. Non quidem negamus, ea, quae modo prolata sunt, insigniter homines mutare posse, ita, vt homo sanguineus, melancholicus postmodum euadat, si aut motus ipsum deficiat, aut grauioribus curis succumbat: quod etiam homo, tardioris alioquin ex indole sua sanguinis, si motu ipsi ac rebus animum oblectantibus, et mutato victus genere succurratur, vegetior alacriorque reddi possit, cum solo fere diaetae rite ordinato genere, homines saturninos ac ad delirium tristes excitatos esse ac mutatos, medicorum obseruationes abunde doceant. Verumtamen nullo unquam pacto ZACCHIAS demonstrauerit, hoc temperamentorum discrimen, a solis externis, educatione e. g. victus genere, aliisque pendere. Finge iam homines aliquot iisdem procreatos parentibus, eodem victu, nec diuerso educationis aërisque genere vsos, nullis grauioribus ac diuersis animi pathematibus turbatos; horum tamen alios ad seueriora animum adplicare videbis, aut equos alere, aut canes ad venandum, aut ad philosophos ire placet, vt SIMO ille Terentianus recte pronunciat: animaduertes alios alacres et ad quosuis labores subeundos promptissimos; alios autem timidos, segnes, torpidos, ac toto coelo moribus, (quorum fundamentum in temperamenti requirendum esse, magnus ille medicinae rationalis instaurator IO. FR. HOFFMANNVS in

differ.

dissertatione de temperamento fundamento morum solidissime demonstravit,) inter se distantes. Dices, diuerso tamen tempore hos homines, matrisque corpore mutato, editos. Non equidem hoc exemplum iam vrgebo hanc ob causam, (cum alio tempore tibi idem pulcre in memoriam reuocare possim, cumque hoc ipso iam multum mihi concesseris, videlicet, ab vtero statim diuersam esse temperamentorum indolem, quorum tamen similitudo tibi pro tuenda sententia tua magnopere est propugnanda;) proponam tibi vero catulos ab vna eademque cane simul nutritos. Horum tamen alios, simulatque firmatum erunt corpus adepti, lentos tardosque, alios agiles, audaces, mordacesque sua sponte fieri deprehendes. Dein gemellos quoque humanos tibi contemplandos obseram, quorum vix e millenis duo simul editi eiusdem erunt corporis, et ex hac, animi, indolis ita, vt sole pateat meridiano clarius, quemadmodum pro diuersa vasorum, nunc majorum, nunc minimorum subtilissimorumque indole, diuersus ipsis in venis sanguis fluat; ita non ab accidenti temperamentorum diuersitatem, sed a natura, hominibus obtingere, inque ea huius varietatis fundamentum plane delitescere. Ac si tandem ab accidenti hanc varietatem euenire concedamus; quis partus varietatem ex eodem fonte manare negauerit? numquid et iam temperamentorum antea demonstratam immutationem negabit, a se supra assertam, Zacchias? In quibus plane

plane clarum est, id, quod a natura est, ab accidenti posse immutari.

VII.

Non procedit argumentatio; si infinita temperamentorum sint genera: iu finiti quoque esse deberent partus termini.

Nunc ex infinito temperamentorum discrimine elici posse ZACCHIAS perhibet, quod, si temperamentum in partus termino constituendo vires suas exerceat, cum tanta temperamentorum ac infinita prope sit varietas, maxime incertum esse debere partus terminum. Putat, cum hoc discrimen adeo late pateat, nihil esse quod impediatur, quo minus, tertio verbi causa, quarto, septimo, duodecimo, decimo sexto, mensibus, biennio triennioque, et, nescio quo non tempore, legitime pariatur. Sed si magnam temperamentorum varietatem inferre partui varietatem potest; quis tibi, O ZACCHIA, infinitos terminos elicere permittit? Vt enim nemini unquam nostrarum partium a priori, ut vocant philosophi, licuit pernuntiare, tantam varietatem partus termino temperamenta inferre valere; ita quoque intra iustos limites observationes te continebunt, et infinitorum temperamentorum iusto fortiore ideam ex animo tuo exturbabunt. Observatum nimirum est ex omni aetate, a sexto finito ad undecimum usque mensem, sanis matribus, vegetisque infantibus, partus terminum incidisse. Quid causae sit quamobrem hoc inter ipsos partus terminos discrimen intercedas, diu dis-

disceptatum est, aliis ineptis, aliis pro temporum ac doctrinae ratione atque incremento, ieiunissimis in medium proferentibus. Corporis autem humani conditione rectius paulo explorari cepta, saniora dogmata inter eruditos obtinuerunt. Videlicet, multis permoti et rationibus et observationibus, statuerunt, magnum in partus termini discrimine efficiendo momentum, temperamento deberi. Animaduertentes quippe, ut plurimum, vegetas, ac succi plenas optimi, mulieres, agilioresque, citius suos foetus perficere iis, quae pituitosi sint tenaciorisque sanguinis. Tot illud se ipsis probavit et rationibus et rite obseruatis exemplis, ut iam non possent, quin magnam huic hypothese inesse veritatis vim, iudicarent. Animaduertenter autem, cum temperamentorum rationem haberent, quatuor in iisdem potissimum discrimina, ex quibus diuersum in modum temperatis, ac variis, ut ita dicam, gradibus, nunc auctis, nunc diminutis, infinitum temperamentorum numerum emergere deprehenderunt, haud secus atque ex quibusdam primariis coloribus infinitos alios produci a pictoribus videmus. Possemus quidem de his, ac fortassis non temere, hoc loco pluribus exponere, sed quod praeter spem labor increuisset, eaque omnia pluribus disputata atque explicata disci possint ex peculiaribus ad hanc rem dicatis STAHLII, HOFFMANNI, GOELICKII, DE LA CHAMBRE, aliorumque libris et disputationibus, ut ne breuis quidem horum a nobis iniiceretur mentio, necessarium nobis fuit
visum

visum. His ita sese habentibus, ratio suadet, cum intra certos terminos infinita haec temperamentorum compositio contineatur, et quatuor tantum extantiora discrimina sese prodant; etiam certo modo certos partus termino limites non deesse. Ut planius mentem nostram exponamus, rem exemplo illustrabimus. Ponamus mulierem sanguineam et vegetum embryonem nactam, et per gestationis tempus sanam. Haec positis hisce conditionibus quo minus infantem sanum perfectumque septimo mense in lucem edat, nihil est quod aut sana ratione, aut observationibus praecurrentibus, prohibeat. Cum contra melancholico-cholerica, ob melioris alimenti defectum, non raro tardius perfectum infantem in lucis auras producat, nono v. g. decimoque mense. Quod si vero ad optimam sanguinei temperamenti indolem accedat, ut largior generetur sanguinis copia, quo non possunt non vascula minima distendi, unde iam crassius aliquid ac minus perfectum subactumque nutrimenti genus infanti (nisi suum sibi robur peculiari quadam *eueſia* vindicet) obtruditur, inde quidem mole externa, non vero curata minimarum partium elaboratione, increſcit, et ob deficientem perfectionem, longiorem in utero moram neſtere cogitur, aut, si citius prodeat, aegre in viuis conseruatur. Itaque sibi finxit tantum hypotheseſin hanc ZACCHIAS, quodlibet minimum, quod inter temperamenta intercedit, discrimen, a nobis insigni quadam efficacia pollere, existimari, ita, ut integrorum mensium spatium aut addere idem, aut demere

demere valeat. Et quid? si ad dies aut horas illam efficaciam reducamus? Nonne sic fatis multa temperamentorum discrimina vno complectemur ambitu? cum calculus grauidarum ipsas tantopere fallat.

VIII.

Ostenditur, qui fiat, quod sub diuerso climate, tamen septimo aliisque mensibus pariaur.

Sed, pergit ZACCHIAS, cum coelum diuersum maximam temperamentis varietatem inferre constet; eccur Hispanus quia Gallo calidior, non absolvitur citius in vtero atque Gallus? seu, ut rectius explicemus, quoniam Galli aliaque gentes diuersis sunt inter se temperamentis, cur non pro diuersitate populorum diuersa quoque sunt partus terminorum genera? Infert, fateor, varia caeli facies discrimen aliquod temperamentis, et calidiorem plagam calidioris indolis homines producere, obseruatum est. Exinde omnino, si curate animaduertamus, citius, eosdem perfici debere videtur atque breuius temporis spatium in vtero consumere. Verum vt haec confutemus anxie quaesitis refugiis non magnopere indigemus. Concedemus, Hispanos v. c. aliosque calidioris Zonaee accolas, indolisque calidissimae homines, eodem vt plurimum temporis intervallo ex vtero in lucem prodire, quo ii qui arcticas plagas incolunt, Largiemur, vtrobique et nono et octauo, et septimo, mensibus nasci; cum toto tamen coelo distans aëris genus vterque hauriat, quod magnum est

est ad varietatem temperamenti momentum. Non tamen exinde quidquam confici poterit, quo thesis nostra subplantetur atque iuguletur. Etenim si respiciamus, primo frigidioris plagae incolas, (loquimur de eo, quod saepissime fit) succi pleniore habitoresque, calidioris vero, graciliores minusque obesos esse; dein, matres Hispanas eam ob causam largius alimentum praebere haud posse, unde non possit non, deficiente succo alibili, quem fortius pellat acceleratio motus, tardius incrementum calidior foetus capere; facile patet, quantum fortior sanguinis motus in promouendo, Hispani v. c. foetu, valet, tantum largius alimentum in Germani e. g. aut Sueci partu maturando posse.

IX.

Obi. Diuersitas temperamentorum in animalibus non variat partus tempus E. nec in homine.

Argumentari pergit *Zacchias*, et pro euertenda temperamenti efficacia in partu variando, hunc in modum ratiocinatur, si v. g. asinus, equus, et camelus, quos temperamento diuerso esse constat, ita, vt hic sicco, ille calido, iste frigidus praeditus temperamento sit, omnes tamen duodecimo mense foetus suos in lucem edunt: si capra sicca, humida ouis, nihilo tamen secius utraque quarto mense pariunt: certum est atque indubitatum, nullas esse temperamenti hac in re vires. Pulcrum argumentum! bellum ratiocinium! Quae, obsecro te, inest vis isti conclusioni, quae in diuersis

uerfis animantium generibus vnā aliquam rem eodem modo comparatam esse debere postulat. Procederet, si in vna quadam brutorum, v. c. equorum, specie, monstrasset, equas eiusdem profapiae, eodem pabulo nutritas, similibus semper laboribus adsuetas, alteram seigniore, ac, liceat ita loqui, phlegmaticam, alteram igneae naturae generosiore, eodem temporis intervallo foetus suos perfecisse. Sed vbi diuersas animantium brutorum species inducit, res diuersis legibus indoleque dissimillima ab opt. max. conditore factas, vni cuidem legi adstringere audet, quod tamen nulla ratione procedere sanus quiuis perspicit. Quaero ex te, Z A C C H I A, cur capra non aequae mense duodecimo pariat atque camelus? sunt enim vterque ex tua hypothese calidi. Taceo innumera alia, quae huic argumento opponi possent, nisi eidem iam sit yberrime satisfactum.

X.

Quod autem ab iis, qui nostram tuentur sententiam, altero loco prolatum est argumentum, vterorum videlicet diuersam magnitudinem, quo altero alter sit capacior spatiosiorque, multum ad partus termini varietatem conferre, illud a Z A C C H I A conuelli ac subuerti, aequissimo ferimus animo. Exemplis quidem feminarum quarundam grauidarum, quae quoties grauidae sunt factae, quinto semper aut sexto mense redeunte foetus

D

suos

suos excusserunt, DE LA MOTTE supra dicto libro vero fit simile, certam quandam saepe extensionem esse, ad quam ubi uteri peruenerint, non possint, quin ex continuis doloribus ob nimiam tensionem ad pariendum adigantur, ac nos, nisi praeter spem atque expectationem labor hiece nobis videretur excreturus, totam huius argumenti rationem, a re non plane alienam, ex DE LA MOTTE explicaremus *Liv. II. chap XIX*. Verum, quoniam et haec hypothesis nonnullis adhuc grauius videtur obnoxia disceptationibus, tam in thesi ipsa, quam ad nostram dissertationem hypothese, (licet huiusmodi historiae longe plures sint ac frequentiores, quam quae DE LA MOTTE annotauerit,) potius id damus operam, vt tertium argumentum in libertatem vindicetur. Pendet illud aliqua iam ex parte ab eo, quod modo defendimus, temperamentorum discrimine, et hac ratione ab iis, qui incertum partus tempus statuunt, proponitur: temperamentorum diuersitas, alias matres pluri, alias pauciori sanguine praeditas, cum demonstrat; necessum esse, vt alius embryo altero vberius nutriatur, et exinde cum partus diuersitate in lucem prodeat. Quo in argumento vindicando, vt recte nos geramus, primum in id directa ZACCHIAE tela, proponemus, dein ipsum argumentum paululum emendabimus, rectiusque explicabimus; denique ista ZACCHIAE argumenta; si poterimus, auerruncabimus. ZACCHIAE argumenta haec sunt: *si sanguinis copia aut inopia ad foetus nunc tardiores, nunc ceteris-*

terio-

leriore[m] perfectionem multum confert; in brutis autem pari modo sanguis nunc copiosior est, nunc paucior; bruta vero uno tempore pariunt, ergo nutrimenti copia aut inopia nullum continet ad hanc rem momentum. Dein pergit, si sanguinis copia citius embryonem ad perfectionis fastigium perduceret, sequeretur, mulieres aetate prouectiores, septimestres, iuniores vero, nonimestres, semper parere debere; sunt enim, ex HIPPOCRATIS mentē, aniculae multo prae iuenculis sanguine praeditae. At vero compertum esse, iuenculas, aniculas, multo a paucis sanguine praeditas mulieres, promiscue, nunc nonimestres, nunc septimestres foetus in lucem edidisse; exinde non posse temperamenti varietatem quidquam ad partus termini discrimen conferre. Sed primo tenendum est, non plethoram sanguinis sine discrimine ad foetus citiorem perfectionem facere; sed matres, quibus bene nutriens in venis sanguis fluit, ad meliorem embryonis bene dispositi nutritionem longe esse reliquis aptiores. Tantum enim abest, ut generatim hoc plethoricis tribui queat, ut potius easdem ad hoc negotium ineptiores esse, sana dicet ratio, atque experientia frequens confirmet: et animaduertimus, nimia sanguinis copia foetum vel obrui, ita, ut ne debitum ipsi quidem suppetat alimentum, vel etiam prorsus dissolui et saepissime abortu exturbari. Ex his quodammodo patet, (quoniam argumentum, a brutorum partus termino certo ductum, supra iam confutauimus pag. 33. sq. ubi animantia bruta eodem semper

tempore parere, falsum esse demonstrauius,) quid de secundo argumento sit futurum, vt, etiam si concedere velimus, aniculas prae iuuenulis esse plethoricas, tamen si hae illis tardius pariant, suum argumento nostro a temperamenti discrimine ducto robur perstet. Negamus enim, quaslibet plethoricas ad cito nutriendum aptas esse, neque iudicari statim posse; plethorica haec, ergo multum alimenti embryoni subministrare aut eundem citius perficere valet. Si modicus sanguis sit, meliorisque notae, facile ad embryonem nutriendum sufficit. Si ille praestantioris indolis sanguis maiori adfit copia, facilius adhuc embryonem nutriet; modo nimia eius copia non sit corruptionis auctor. Et sane in hoc negotio notatu sunt dignissima, quem supra honoris causa nominauimus, HOFFMANNI experientissimi, verba, quae in *diaeteticis* eius p. 645. leguntur. Vbi enim de *diaeta grauidarum* praecepisset, eas, primis praesertim grauiditatis mensibus, a cibis crudioribus abstinere oportere; *frequenti*, ait, *constat obseruatione*; *nimiam ciborum satietatem debitae infantis nutritioni esse impedimento, et videmus obesas mulieres frequentius edere infantes imbecilliores; quum e contra pingues ac robusti a macilenta matre saepe prodeant.* Haec ille. Adde FR. MAURICEAV in suis *Obseruationibus* scribentem: *Obstetricatus sum feminae duos magnos infantes parienti, qui rectissime se habebant, licet mater tenerima esset ac ita macilenta, vt plane hectica videretur.* Non attingam nunc, an HIPPOCRATE

fuitus

sultus, iure asserat ZACCHIAS, vetulas iuueculis matribus sanguine turgidiores esse, cum sensus et experientia haec erroris facile conuincant. Mouebo solum, nullo iure ZACCHIAM sibi perfausse illas, quibus multae purgationes menstruae sunt, ob plethoram ad citius pariendum magis compositas esse debere. Contingere enim crebrior hicce fluxus, primo ob plethoram vitiosi, dein vitio quodam nimis aestuantis sanguinis, potest. Quum vero huiusmodi excretionem, si nimis frequens eadem sit, valde debilis mater euadat, (quae eneruatio in embryonem quoque, nisi id alia quadam causa impediatur, redundat, exemplo partus nostri tredecimestris; inde apparet, quo iure ZACCHIAS, saepe purgari solitas, ad citius nutriendum aptiores pronuntiet. Adde quod crebrius et copiosius contingentes purgationes, cachexiae vt plurimum sunt initium,

XI,

Quas praeter has in medium profert causas a nostrarum partium propugnatoribus excogitatas e, g. de facultate formatrice, &c. eas non facile quidem meas fecerim. Sunt enim erroneae magnam partem et nullius valoris. Quo aequiori animo illas ab eo conuelli ac pessumdari patior, ac ne iis allegandis quidem tempore spatioque intemperanter abutendum esse censeo. Superfunt etiam adhuc in quibus confutandis nos ex promissi nostri ratione exerceamus. Videlicet, *vt illa argumenta erroris conuincamus, quae vnus natu-*

ralis partus termini propugnatores excogitarunt. Quae hic iterum ex ZACCHIA, a quo praesertim maximi nostrae aetatis et Medici et ICTI sese conuictos fatentur, proponemus, ac pro ingenii (quod quam exiguum sit, sentio) modulo confutabimus.

C A P V T III.

Argumenta eorum, qui certum humano partui terminum praefigunt, continens ac refutans.

I.

Antiquorum opinioniones ut olim summo in pretio habitae; **T**ametsi ea semper fuisset antiquorum et philosophorum et medicorum ante aliquot saeculorum spatium veneratio, ut piaculi loco haberetur, si quis eorum placitis subscribere recusaret; bonis tamen liberalibusque artibus caput paullo ex ignorantiae caligine exerentibus, reperiuntur, qui non modo ab iisdem paululum dissentirent; sed in contraria dogmata manibus pedibusque descenderent. Neque tamen id ea semper ratione peregerunt, ut veritati magis congruentia proponerent; sed nescio, quo disputandi furore, noua semper pro iis refutandis proferre atque excogitare studerent, licet eorum futilitatem omnis experientia demonstraret. In cuius rei exemplum merito mihi proferre videor **HIERONYMI MERCVRIALIS** pro unico partus mense, nono videlicet, argumentationem. Cum enim vetustis-

simi-

fimi et medici et philosophi, diuersum secundum naturam humani partus terminum, a septimo ad undecimum mensem (vid. pag. 8.) constanter et sine dubitatione defendissent, ac ne repertus quidem contra qui sibilare auderet, diu esset; HIERONYMVS in praelectionibus suis Pisanis, tractatu de generatione hominis, cap. XXXII. ab hisce placitis discedit et mulieres, ait, ac viri quilibet passim fatentur, humanos partus fieri nono mense. Quantum autem apud medicos et philosophos aestimentur huiusmodi communes hominum notiones et assensus, ad rerum veritatem confirmandam, nemo ignorat, et dicere solet, CHRISTVM, hominem perfectissimum, voluisse nono mense completo nasci, vt doceret, verum ac communem hominibus terminum esse ipsum mensem nonum. Sed HIERONYMVS argumentis hisce contentus esse videtur, cum ipse paullo ante, capite nimirum XXIX. causas vniformis partus termini in brutis, difformis in homine, tradidisset. Acrius autem pro hisce disputat PAVLLVS ZACCHIAS, dum Quaestionum medico legalium L. I. Tit. II. Quaest. I. vt ipse loquitur, demonstrare suscipit, hominem, quoad nascendi seu pariendi tempus, habere cum aliis animantibus quoddam suae speciei determinatum congruum nascendi tempus, decenti latitudine, vt in ceteris, minime destitutum, quod nonum aut decimum mensem comprehendat. Quem omiffis reliquis omnibus etiam hoc loco confutationi nostrae proposuimus, quoniam aliorum

tentias, seu argumenta potius, et collegit, et prolixè illustravit, atque ab omnibus, qui in eadem sunt opinione, ita allegatur, ac si nullum dubitationis scrupulum hac in materia fecerit reliquum. Prima eius argumentatio est huiusmodi: *si partus variatio esset homini in nascendo naturalis, sequeretur, quod non solum in iis terminis, verum in plerisque aliis, homo nasceretur, et esset semper vitalis.* Ast haec confectario hoc fulta argumentatio, neutiquam, ut ipse quidem sibi persuasisse videtur, procedit. Hic enim generatim tenendum est, cum veteribus et experientia, ut supra iam aliquo monimus modo, causas esse, quibus humani partus terminus longior breuiorque reddi possit. Harum alias naturales dicere, alias non naturales, siue extrinsecus accedentes, liceat. Illarum mihi nomine veniunt, indoles sanguinis ex quo foetus nutritur, dein habitus embryonis ad facilius aut difficilius recipiendum alimentum: harum autem, morbos, aut matris aut infantis, vnde cumque illi suam nanciscantur originem. Quae omnia ita se in homine habeant, ut causas secundum naturam a septimo ad decimum mensem operari, ex observatione constet, (quamquam nonnulla quinquemestrium et sex mensibus perfectorum exempla apud HARVEVM et SCHENKIVM l. IV. observationum prostant. Sed, quoniam haec raro nimis eueniunt, horum rationem non aequè ac reliquorum habemus,) non naturales vero aut infra minimum, id est, septimum, aut ultra postre-

postremum terminum, seu vn decimum, vim suam exercere fuerit compertum, siue, vt clarius dicam, si homines in lucem ex vtero prodeant, si id a septimo ad decimum vndecimumque mensem eueniat, obseruatum esse, id sanis matribus, nec morbum passis infantibus, factum fuisse, si vero aut citius aut tardius id acciderit, a non naturalibus causis idem profectum esse, qua in opinione vberissime confirmamur experientia. Itaque hos terminos huius vniuersi optimum maximum conditorem, cum eosdem huic rei conuenientes esse infinita sua sapientia in mundo hoc perspiceret, huic negotio tribuisse, obseruatione docemur. Qualis autem, quaeso, argumentatio est? aut quem idearum nexum inuoluit syllogismus? si vnus aliquis mensis (nonus quippe, quem ipse tamen ex aliqua obseruationum frequentia se determinare fatetur,) pro certo nascendi tempore homini non est a natura constitutus; sequitur spatium a septimo ad decimum mensem illi constitutum esse non posse, sed debere quoslibet hae ratione terminos ipsi naturales esse. Non perfunctorie falleris, O ZACCCHIA, hoc modo vbi argumentaris; cum nec tua argumenta eiusmodi sint, vt extra omnem dubitationis aleam id collocare possint, nec quisquam homo sit, qui humano, aut alii cuidam animalium, generi, fixum aut vagum partus terminum propositum esse, pro diuino quodam ac infallibili pronuntiato adstruere potuerit, cum, quidquid de his determinatur, sola obseruatione seu experientia praeeunte, aut pronuntietur, aut pronuntiarı certe debeat.

Neque nos negamus, esse aliquem humanis partibus terminum praefixum, seu, vt planius dicam, esse aliquod tempus, quod pro adiunctorum ratione, in statu naturae vegeto, sit constitutum: sed illud nimis arctum a *Zacchia* determinari credimus, cum, quae ille sibi ratione et experientia edoctus videtur, illa nos ab iisdem magistris secus acceperimus. Neque est quod tuam obiectionem metuamus, qua, *si adfirmas mihi, ais, hoc homini naturale esse, vt non habeat determinatum ortus sui tempus, cur dehinc illud ipsum determinas, et non, nisi supra septimum et infra vndecimum, eum nasci posse adfirmas?* cum tota haec disceptatio ad litem de verbis inclinet, qua tu *determinatum tempus* accipis arctissime pro vnus mensis interuallo, nos vero quod sextum inter et vndecimum intercedit tempus, experientia et pluribus obseruationibus edocti, partus terminum vocemus. Et cur tandem ipse aliquam huic *determinato tempori* latitudinem concedis? et hoc modo reipsum iugulas? tum eo loco, qui modo disquisitioni nostrae est propositus, tum *Lib. I. Tit. II. Quaest. III. Num. I;* vbi. *terminas hicce, inquis congruam habet latitudinem, neque ad praescriptas horas aut momenta, sed neque ad dies aut hebdomadas determinatur, cum tanta esset indiuiduorum multitudo, et consequenter temperamentorum variatio.* Quae vero vltius pro huius argumenti robore, ex libro, qui inscribitur, *la Commare del* SCIPIONE MERCURIO, profert, ex centum septimestribus vix vnum superstitem manere, illa obser-

Observationibus SCHENCKII lib. IV. observationum rariorum, titulo de partu, aliorumque, imo frequenti experientia, erroris poterunt convinci. Et praecipue attendi merentur, quae idem auctor ex LEMNIO, diligentissimo illo observatore, libri IV. cap. XXII. de occultis naturae miraculis (edit. locuplet.) habet, dum, noui, ait, quod ad septimum mensem adtinent, apud Belgas maritimos complures, etiam gemellos, qui ad extremam deuexamque aetatem crudo ac viridi corpore, menteque vegeta deuenerunt. Quocirca futilis est, nulliusque momenti, illorum persuasio, qui septimi mensis partum inabsolutum minusque vitalem statuunt et non, nisi exactis nouem mensibus, infantem omnibus membrorum numeris consummatum in lucem producendum. Porro HIPPOCRATES, libro de principiis siue carnibus. Quod septimestris, ait, puer nascatur, ego quidem frequenter vidi. Si quis autem deprehendere vult, facile est obstetrices adire, quae parientibus adsunt, et ex his percunctari. Et, si recentiorum, in his rebus longo annorum vsu experientissimorum exercitatissimorumque iudicia ac testimonia desideres, lector, audi quae DE LA MOTTE saepe dicto *Traité complet des accouch. etc. liv. I. chap. XXVII.* experientia dictante, de vno quodam partus termino, quisquis ille constituatur, iudicat. Verba ipsius auctoris lingua producam. *Je suis au même bien éloigné de regarder ce terme (nonum mensem) comme vne regle generale pour tous les accouchemens, puisque j'appelle l'enfant etre a terme depuis*

puis le commencement du septieme mois, iusque au-
 DIX, DOUCE, ET MEME AV TREIZIEME;
 ce tems avance ou retarde, n'est, selon moi, d'
 aucune consequence, quand cela n'arrive par au-
 cune cause violente, mais parce que la nature est
 obligée de se decharger d'une fardeau qui l'op-
 presse, et que l'enfant prit plus ou moïn de nour-
 riture au ventre de sa mere, dans la pensée, que
 quand ce redardement arrive, ce n'est qu'à cause
 que l'enfant est trop petit ou trop foible, ce qui
 fait que la mere ne se sent point incommodée, ni-
 si la matrice irritée car quelque foible et petit que
 soit l'enfant, dès qu'il irrite par trop la matrice,
 c'est une necessité qu'il en sorte, par ce que cette ir-
 ritation donne occasion aux douleurs, d'où s'ensuit
 l'accouchement, aussi bien à sept et à huit mois qu'à
 dix ou à douze. Adiungit deia huic capiti DE
 LA MOTTE observations. LXVIII et LXIX
 de foetibus duobus septimestribus, ad quarum
 primam docet, eum, licet pusillus esset, tamen
 lac nutricis rectissime adsumsisse, et post priorum
 duorum mensium aliqualem languorem, tantum
 roboris esse consequutum atque incrementi, ut
 omnes suae aetatis infantes, qui aliquo aut vigore
 aut corporis magnitudine essent conspicui, si non
 antecelleret, plane tamen aequaret, haud secus
 ac is, de quo ad sequentem observationem sit di-
 cendum, de quo iunctim cum priori, hoc inter-
 ponit iudicium; Ces deux observations sont parfai-
 tement bien concevoir, que quand les femmes ac-
 couchent à sept mois sans accident qui puisse y avoir,
 donne

donne d'occasion, les enfants, quoique fort petits, peuvent vivre, ainsi ce seroit inutilement que je rapporterois d'autres observations pour le justifier, quoique j'en puisse rapporter un plus grand nombre, dont j'ai dans mon pais de temoins irreprochables, malgré ce qu'en a dit M. M. dans plusieurs des siennes. Quibus quidem litteris initialibus Mr. MAVRICEAV, in libro, *Observations sur la grossesse et l'accouchement des femmes*, indicari videtur, qui septimestrium, quoties se ipsi cumque obtulit occasio, imbecillitatem, tum graphice, credo ex proaresi, delineat; delineat; tum, si qui septimestres iudicati essent, ii autem hypothese suae aduersari viderentur, cum robusti essent et satis magni, errorem in supputatione mensium commissum accusat, haud secus atque id a P. ZACCHIA factum infra referemus. Cuius rei exemplum vide sis *observatione CCCLXXVIII*. plures enim hic indicare superfedemus. Poterit tamen, 1) hoc nobis aliquod parcere patrocinium, quod magna eorum pars, quos tamquam imbecilles septimestres memoriae prodidit idem, matribus morbo afflictis fuerint editi, cuiusmodi partus ad nos pertinere, alio loco negauimus, 2) quod rarius ad illos casus, vbi ex morbo, lapsu, aut difficili partus labore sibi pariturae non metuunt, sic dicti *Chirurgiens Accoucheurs*, adhibeantur, cum prae pudore, grauidae, obstetricum potius, quam huiusmodi chirurgorum, opem expetant.

II.

Alterius rationis robur nunc in conspectum prodeat. Desumptum illud inde est, quod *cum parens natura, non, nisi ob finem aliquem, agat, huius autem diuersitatis nullus finis proferrī possit, inde conficiendum sit, hanc diuersitatem, quoniam sine careat, secundum naturam euenire haud posse.* Et quidem, quod multiplicatio, respectu speciei pro fine haberi haud queat, exinde patere, quod animantia bruta, certo nascendi termino, longe multiplicentur insignius atque humanum genus. Nec, si perfectionum indiuiduorum pro causa habere placeat, h. e. quod incerto termino nasci homini vni prae reliquis animantium generibus, splendorem quemdam perfectionemque conciliet, processuram esse argumentationem, cum natura semper intendat perfectissimum terminum, quem si forte non consequatur, id caussarum adiunctarum culpa euenire. Verum ad hanc argumentationem euertendam ad tria potissimum momenta vt animaduertamus, necesse est. Primum, naturae vocem hic sano sensu accipiendam esse, nec concipiendum eius vocabulo rem quamdam seorsim existentem, sed illum ordinem, quem res a Deo creatae observant, qui quoniam a perfectissimo creatore originem suam ducit, vtique illud semper intendit, perfectissimum quod iure possit appellari. Cum enim ex infinitis mundis, pro infinita sua sapientia, summus conditor optimum elegerit, huius quoque thesæos veritas, sua luce radiat.

diat. Verum, quod alterum est; negamus in his positivam dari perfectionem; hoc est, esse argumenta, quae nobis persuadeant ac clare monstrent, perfectionem quandam inesse, aut vario aut certo partus termino, ex supra enī cap. II. demonstratis hanc perfectionem mere respectivam esse elucet, ita, ut embryone vegeto ac incolumi, sanguine bene sano floridoque nutrito, matre nullis rebus aduersis afflictā, perfectus sit septimus e. g. octauusque mensis, quod secus in embryone minus robusto, sanguine tardo, nec optimae indolis sero nutrito, est comparatum. Is enim quoniam longiori ad legitimū terminū mora opus habet, imperfectus prodit, si septimo octauone mense nascatur: non quidem externas, sed, ut mentem meam explicem, internas potissimum partes, haud rite perfectus. Valde enim se probat, frequentissimam, quod infantes in viuis retineri nequeant, causam hanc esse, quod nondum vasa chyliifera ac reliqua serum ex sanguine ad partes deuehētia, eam sint perfectionem ac magnitudinem consequuta, ut lac nutritium sine iālesione vasculorum, quae ob teneritudinem valde sunt ad obstructionem aliasue laesiones prona, possint permeare, nonus enim his decimusue mensis, ex adiunctorum legibus conueniebat. Ex quibus hanc perfectionem mere respectivam esse facile adparere nullus ambigo. Ad tertium denique quod attinet, quo perfectionem aliquam certus partus terminus prae incerto habere perhibetur, exinde, quod bruta in procreationis multitudine

tudine superent homines, et tamen vno quodam partus suos perficiant temporis interuallo, illud valde leve est. Corruit enim ex parte inde, quod supra iam negauimus, vnum animantibus brutis semper esse terminum: cum experientiae id repugnet: ex parte vero, quod multa animantium brutorum genera sint, quae singulos tantum foetus vt plurimum edunt, vt vacca, capra, equus, ovis, ne plura commemorem, quae tamen vniiformi partus termino esse ZACCHIAS, numquam negauit. Quae omnia satis euincunt, vagam fuisse perfectionis hoc in negotio ideam, inanissimis quippe argumentis superstructam.

III.

Tertii argumenti confutatio, ex secundi argumenti confutationis priori parte pendet. Summa huius haec est: *In vnoquoque rerum naturalium genere necessum est dari perfectum quoddam. E. etiam in partus terminis.* Hinc si nonus aut decimus mensis perfectum continet terminum, reliqui erunt imperfecti; aut si partum nonimestrem v. g. lubeat perfectum adpellare, reliquos omnes a perfectione abfuturos. Verum, paullo ante eiicimus, perfectionem hanc, non, nisi referendam esse ad certas adiunctorum rationes. Exinde, quantum matrum ipsorumque embryonum robur in statu sano ab inuicem differt, tantum etiam inter se diuersi sunt humanorum partuum termini perfecti.

IV.

IV.

Quarta ratio est, quod a natura alienissimum sit, temere et sine ratione agere. Proinde si septimus mensis iam sufficeret, frustra, ac sine ulla causa, ab eadem nonnum serioresque expectari menses. Imo impie operatam videri eandem, si hominum nollet, cum posset, trium mensium intervallo citius a materni carceris molestiis liberare. Sed frustra ac impie in hoc naturam adulas, ZACHARIA, dum quod plane improbari nequit, vicio ipsi das. Ordo rerum ab optimo maximo conditore aliter non est creatus, quam ut diuerso matres polleant robore ac vigore, aequae ac idem de ipsis foetibus supra euicimus; et quas tu apud animum concepisti perfectiones, cerebri tui intempestiui foetus sunt. Is enim ordo, suadente ratione, observationibus testantibus, ille est, ut embryones robustiores ex ipso iam ouario melioris habitus stamina in uterum deferentes, matrem dein sortiti valentem, citius illis, quibus contrariae sunt conditiones, perfectionis suae terminum valeant attingere. Omnia haec ex male obseruatis conditionibus, quae et matribus et embryonibus solent esse communes, ortum trahunt. Ac praecipue quidem huc facere videtur vetus illa de hominis in utero materno falso concepta accretione, opinio, cuius breuem delineationem, DIOGENIS LAERTII verbis, lib. VIII. in vita PYTHAGORAE edit. Genev. p. STEPHANI p. 585. exhibebo. Haec est eius-

modi: το σπέρμα είναι σαγωνα εγκεφαλος, πε-

E

6128-

ριεχσσαν εν αυτη θερμον ατμον. Ταυτην δε προσ-
 φερομενην τη μητρα, απο μιν τε εγκεφαλα ιχω-
 ρα και υγρον, και αιμα προϊσοθαι, εξ ων σαρκας
 τε και νευρα, και οσα, και τριχας, και το ολον
 συνισασθαι σωμα απο δε τε ατμυ ψυχην και αισ-
 θησιν. Μορφασθαι δε το μεν προτον παυην ημε-
 ραις τεσσαρακοντα. Κατα δε τας της αρμονιας λο-
 γυς εν επται η εννεα, η δεκα το πλεισανμησι τελευ-
 δεναποκυϊσκεισθαι το βρεφος h. e. *semen esse gut-
 tam cerebri, inque semetipso calidum vaporem
 continere. Quae cum a cerebro ad uterum sit delata,
 succum chylosum, aquam, et sanguinem emittat,
 ex quibus dein carnes, nerui, ossa, et crines effor-
 mentur. Formari vero primum compactum aliquod
 quadraginta diebus, ad rationes autem harmoni-
 cas, aut septem, aut nouem, aut decem vt pluri-
 mum mensibus, perfectum infantem nasci. Qui-
 bus recentiores superaddiderunt, triginta masculi-
 lum feminam quadraginta duobus in vtero diebus
 articulis donari et in vtero efformari. Conf. HIP-
 POCRATEM, cum alibi passim, tum de natura
 pueri libro. Licet negari nequeat, eundem alio
 loco longe sanius rectiusque de his statuere, de
 qua re alibi explicauimus. Adde ZACCHIAM Tit.
 II. Quae st. II. Num. XLI. praeterea a septimo
 mense ossium et neruorum confirmationem, ab
 octauo vero complementum perfectionis pendere.
 Confer sis SORANVM EPHESIVM *Isagoges*
cap. XVII. quem se sequutum fatetur ZACCHI-
 AS. Quae opinio, quin insigne errori fulcrum
 praeberet, fieri haud potuit, vt septimo mense e-
 ditos*

ditos omnium partium perfectionem nondum esse adeptos, ac proinde ad vitam ineptos, iudicarent. Sed totius negotii rationem secus comparatam esse supra iam docuimus, vnde hoc loco spatio operaeque lubentes parcimus, et sine terrore duas historias partuum septimestrium, in suae sententiae patrocinium prolatas, contemplamur. Depingit hos ZACCHIAS misere flaccis ac pendulis membris, et futuris cranii magnopere hiantibus, in lucem productos. Sed, a particulare ad vniuersale conclusionem valere negant philosophi, cum centenos homines, nono mense, miseros tamen ac imperfectos editos, obseruationes doceant, atque indubitatum sit, hos foetus aut morbosos aut abortiuos fuisse. Si abortiuus fuerunt, illos vltiori perfectione seu in vtero incremento opus habuisse; si morbosi, eos ad dissertationem nostram haud pertinere certum est, si denique ex grauibus partus laboribus, ex situ ad exitum inepto, vel obstetricis in hoc negotio aut negligentia aut impetitia periere, nulla ratione nostram hypothesein feriunt. Non enim veremur, ne male ad commodatum ad prodeundum situm, inter mala seu casus, qui nondum perfecto foetui sint proprii ex imperfectione, adnumeret. Narrat enim FRANC. MAURICEAV in Obseruationibus suis obseruat. XXII. se adfuisse in partus negotio mulieri gemellos gestanti, puerulo altero, altero puella, quorum prior, licet notabile quantum et maior esset et robustior, infesto partus situ, utpote qui pedes primo obferret, comparuerit, cum illum antecedens femella, ma-

xime adcommodato ad partum situ esse animadvertetur, nimirum capite primum semet in vteri orificium insinuante. Quo loco exercitatissimus his in rebus homo, ac quo paucos alios in huiusmodi negotio exercitatiores crediderim, illud confectarium quam rectissime subiungit: *L'on peut connoitre, ce qui m' a été confirmé par beaucoup d' autres semblables, que la bonne, ou la mauvaise situation des enfans ne depend point de la vigueur plus ou moins grande. Et que ce n' est pas aussi toujours le plus fort, qui se presente le premier pour sortir dans l' accouchement. Car si cela étoit, le garçon auroit prit la place de la fille, et seroit venu le premier en bonne situation, et non pas le dernier en la mauvaise qu' il avoit.* De his septimestribus etiam, ut rite ferri possit iudicium, plurimum adiunctorum mentionem ZACCHIAM iniecit oportebat. Si vero istiusmodi exemplum omnem confectam putet ZACCHIAS, suggeremus ipsi quam liberalissime aliud exemplum partus septimestris, de quo disserit LEMNIVS lib. IV. de occultis naturae miraculis, edit. locuplet. De quo refert, quod infans septimo mense, eoque inchoato potius, quam absoluto, editus fuerit, nondum perfectis vnguium adpendicibus. Sed adiungit LEMNIVS, *hos observamus in noni etiam mensis partu nonnumquam deesse ac desiderari. Cum ceteroquin hic partus membris omnibus exacte elaboratis esset productus.* Atque ipse foetus, qui dissertationi huic ansam praebuit,

it, haec ex parte refutat. Foetus enim ille tredecimestris (fortassis etiam quatuordecimestris quoniam terminus, a quo posthumorum aetas computatur, nimis brevis a ICTis constituitur,) ex relatione, futuras magnopere hiantes habuit: vnde patet, non temporis angustia, sed penuria nutrimenti, ac morbo potius retardante, foetum has partes imperfectum fuisse. Ac praeterea hoc loco fontem quemdam generalissimum, eius, *quod nonimestribus maturiores, seu citius nouem mensibus editos, pro minus perfectis habuerint*, indicandi oblata videtur occasio. Videlicet, cum inter plerosque ex praeiudicio obtinuisset noni mensis valor, exinde ipsos ad septimestres octimestresque magnopere animaduertisse, ac, si monstrosi, aut debiles nono mense citius prodirent; statim id in suae hypotheseos tutelam litterarum monumentis consignasse. Et mihi se valde probat, multos pro nonimestribus haberi acdecimestribus; qui re vera septimestres octimestresque, fuere, quod conceptio non in primo concubitu, sed sequenti quodam euenerit. Videlicet valde fieri posse, vt indicia, quae a mensibus aut succedentibus aut suppressis petuntur, insignem in modum se obseruantes fallant. uide quae *infra cap. III. §. VIII* diximus.

V.

Uterius nunc et ad specialiora progreditur
ZACCHIAS, *Tit. II. Qu. III.* demonstraturus,

septimestrem non ex naturae instituto vivere. Primum argumentum est: quod septimestris semper imbecillis sit. Fidem huic opinioni facit ARISTOTELIS verbis *Probl. XXX. sect. X. et de generatione animalium l. VII.* ac relationibus LALAMANTII *Commentario in librum II. GALENI de diebus decretis,* ac FORTVNATI FIDELIS; *libro III. de relationibus medicis cap. VII.* et praesertim inde, quod nondum omnibus partibus perfectus sit embryo. Sed ut haec confutemus, solis opus est obseruationibus id annotantibus, foetus sanissimos in lucem septimo mense, ac quos perfectissimos adpellare fas sit, fuisse productos. Quas quoniam supra *pag. 50.* non paruo protulimus numero, ea inde repeti volumus. Quibus non inepte iungentur, quae nonimestrium decimestriumque imbecillium prostant exempla.

VI.

Secunda argumentatio, veteri illi, de causis foetum ab utero expellentibus hypothese, est superstructum. Nimirum, duce et auctore HIPPOCRATE *in fine libri de natura pueri,* *alimenti penuriam, foetum ut nutrimentum alibi quaerat, adigere,* credunt. Persuadent vero sibi aliquando naturalem hunc defectum oriri, quando nimirum infans perfectionis suae culmen est adeptus: nonnumquam autem eundem ortum trahere a causis non naturalibus, matre morbis eneruata, aut alia quacumque de causa sanguine orbata. Hinc itaque

itaque hunc in modum argumentatur ZACCHIAS: *septimestris foetus debilis et imperfectus nascitur, seu ob alimenti defectum in lucem prodit, ut paulo ante dictum est; prodit autem iniusto tempore. E. fames haec non naturalis fuit; et partus proinde intempestivus.* Verum ubi singulorum momentorum robur tentare ceperimus, vereor, ne totum argumentum corruat, quemadmodum collapsa ruunt subductis tecta columnis. Primo enim penuria alimenti ad exitum ab utero haud stimulari foetum, si poterimus, planum faciemus; deinde, num septimestris partus generatim debilis nascatur, dispiciemus. Ad primum quod adinet, utique gravis ac multis semper disceptationibus obnoxia fuit visa quaestio: quidnam pro causa partum ut ab utero exeat sollicitante, sit habendum? Non postulat nec permittit instituti nostri ratio, ut causas in hac re ab omnibus excogitatas in medium proferamus. Inquirere satis nobis erit in Hippocraticae huius causae robur. Huic autem primo obstat, quod viri eruditi, cum SPIGELIO, doctissima *de incerto partus tempore epistola*, iam adnotarunt, quod non solum gemellis, ac pluribus interdum foetibus, sufficiens alimentum matres suggerere valuerint; sed post partum etiam singulis alimentum praebuerint. Dein infans noster tredecimestris, alique similes ab auctoribus litteris consignati, insigne confutationis argumentum subministrant. Videlicet, si certum sit, nutrimenti defectu ab utero expelli infantem, hunc septimo mense iam exturbatum fuisse oportere. Etenim, red-

euntibus vteri, haemorrhagiis, venae sectione bis perpetrata, matrem cholericum melancholicum, hoc est *δυσίτησφορὰς* temperamenti, non potuisse non insignem in modum extenuari, patet; et certum est, fame stimulatam infantem septimo minimum mense exitum debuisse moliri. Quum vero nihilo fecius sex supra hos, et quod excurrit, menses, sit commoratus, esse non posse, ut fames, seu nutrimentum parcius, inter partus causas sit alleganda. In nostrae porro causae partem venit, quod uullo tempore, pro temperamentatione, sanguine magis abundant feminae, atque illo quo vtero gerunt: quodque observationes doceant, non aliunde pendere crebras grauidarum lipothymias, abortus, aliaque symptomata, quam a plethora. In cuius rei plenior fidem non male fortassis nonnullas C. S T A L P A R T I V A N D E R W I E L observationes in medium proferimus. Refert ille *observationum rariorum Centuria I. Obseru. LXV.* matronam quamdam vegetam ac robustam, cum prima vice vtero gereret, accedentibus animi deliquiis crebrioribus quinquies ut venam sibi secari pateretur, adactam fuisse; nihilo tamen fecius illam filiam sanam esse enixam. Quae cum secundo grauida esset, tam crebrae eandem inuasent lipothymiae, ut, medicis optimis in consilium adhibitis, quadragies nouies venam secare habuerit necessum. Refert idem dicto libro plurima exempla foetuum in vtero ob nimiam sanguinis copiam extinctorum et ab aliis adnotatorum, quae inter in primis memorabile est, quod idem

EX LAZ. RIVERIO *lib. IX. de morbis mulierum, cap. XVI.* habet, quo narrat, mulierem ter abortum passam, cum quarto grauida esset, circa secundi mensis finem sensisse, quos antea saepe sustinuerat, ventris lumborumque dolores, abortuum prodromos certissimos. Ad quam RIVERIUS vocatus, statim sanguinem ad *unc. VIII.* mitti iussit, quo factum, ut intra horae dimidium plane doloribus leuaretur mulier, ita, ut ne recipere quidem reliqua pro abortu cauendo remedia voluerit. Tertio cum mense eadem gestaret vterum, similibus inuasa doloribus, praesentissimum a secula vena leuamen sensit, quarto dein, quinto, sexto, septimo, octauo, mensibus, periodice redeuntibus doloribus hisce, statim post V. S. perpetrata fuit liberata. Quid? quod paucis ante nonum mensem diebus, sanguinem ut mitteret, fuit adacta, hoc tamen nihil obstitit, quo minus circa noni mensis finem filium pareret vitalem ac vegetum. LOUISE BOURGEOIS in sua *ad artem obstetriciam isagoge, Part. I. obs. VIIa, p. 163.* de iu-uencula quadam refert, illam sibi narraffe, quod saudente experientissimo MARTINI, per gestationis tempus sexies V. S. sustinuerit, ac clysteres plurimos, iunctis aliis remediis, receperit; se enim absque his remediis certo certius suffocatione fuisse perituram. Exemplum grauidae suffocatione tantopere afflictæ, ut iam loqui amplius haud posset, cui post V. S. et loquela et libera respiratio rediit, habet P. PORTAL in ar-

te obstetricia p. 288. ed *Amst.* 1690. 8. Cum denique obseruationes doceant, non in ipso solum exclusionis ex vtero seu partus actu, sed proxime quoque partum antecedentibus diebus, multum ad vteri vasa sanguinem ablegari, ex stimulis excretoriis, quos instante partu sentiunt pariturae; plane nihil est, quod vero simile amplius reddat, alimenti penuriae hoc negotium esse tribuendum, (cum eodem tempore, quo sanguine foetum putat orbatissimum, maxima eius copia ad eundem ablegatur atque deriuetur,) sed potius vteri laboribus, ex diuino ordine tunc temporis reliquis semet causis iungentibus, et in quorum partem postmodum diaphragma et abdominis muscoli veniunt; quibus, si placuerit, BOHNII doctissimi sententiam, quam in *circulo physiologico anatomico* hac de re protulit, adiunges; nempe respirandi summam necessitatem, qua ipsi videtur sanguinem foetus non posse absque huius regimine debito modo circulare: incommoda ex fecibus siue meconio etc. Quibus omnibus rite expensis non possumus quin statuamus, mere mechanicum alui conatum esse ad foetum in lucem protrudendum: nec famis, quam embryo sentiat, metum, quidquam ab eundem conferre; nec embryonem multa in his agere, nisi forte ipsi tribuere velis in vtero inuersionem et ad partus actum semet adcommodantem situm. Etenim, vbi hoc ipso ex motu et calcitationibus foetus vterus vellicatur et irritatur, fieri nequit quin sensiles admodum carnosaeque vteri fibrae, hunc semet vellicantem hospitem magna vi domici-
lio

lio suo exturbent. Confer haec egregie explican-
tem BERGERVM de natura humana l. II. cap.
III. BOERHAVIVM, FR. HOFFMANNVM,
quibus iunge sis verba DE LA MOTTE, §. I.
huius capituli adscripta, ex eius *Traité complet de
accouchem. Chap. XXVII. lib. I.* Alterum ar-
gumentum huius columen est: partum septimestrem
generatim imbecillum dici. Sed quoniam hoc su-
pra iam confutatum est, p. 71. §. VI. nihil, ar-
bitror, impedit, quin iam totius argumenti robur
corruat.

VII.

Oiest. Ea-
dem femina,
quae ut plu-
rimum IX.
et X. mensi-
bus peperit,
interdum VII.
mense parit.
E. contra
naturam.

Tertium argumentum est huius-
modi, ut, cum antecedens baseos ac
fundamenti loco habeat, cum illud
iam sit confutatum, non difficile sit
futurum hoc etiam supplantasse. Esse
nimirum animaduersum, easdem fe-
minas, quae nonimestres decimestres-
que aliquoties edidere, nonnumquam
septimestres peperisse. Ex quo cum
pateat, nonum his decimumque mensem naturales
esse, ergo septimestrem non potuisse secundum na-
turam ab iisdem edi. Sed facilis admodum est hu-
ius argumenti confutatio, cum totum eidem largi-
ri illud possimus, ita, ut thesin nostram non feriat,
si modo caute nonnulla auerruncentur. Etenim,
si feminae huius temperamento fuit conueniens, ut
nono decimoue mense pareret, non negamus prae-
ter-

ternaturalem hunc partum esse, si praesertim, id, quod ut plurimum obseruare licebit, hic foetus debiliior adhuc in lucem prodeat. Si is vero sanus ac perfectissimus prodiisse dicatur, multa habebimus, quo temperamenti causam rectissime agere possimus. Primo enim ex supra pag. 34. sq. dictis huc aduocari volumus temperamentorum mutationem. Dein robustiorem potuit foetum concepisse mater, non mutato ceteroquin temperamento, cuius corporis habitus robore ac vigore praecedentes antecelluit. Quae ita satisfacere hisce omnibus videntur, ut non magnopere sit necessum hic allegare superius dicta, de alimenti defectu, tamquam ficta quadam ac commentitia partus impellente causa.

VIII.

Proponitur alia obiectio, *Quarta argumentatio est huiusmodi: celeritas nascendi calidiorem, proinde robustiorem perfectioremque foetum monstrat, exemplo puerorum femellis citius in lucem prodeuntium; septimestres citius nascuntur noniuestribus; si proinde secundum naturam citius nascerentur, eos Herculei Achilleique roboris esse oportere. Quum vero id non liceat animaduvertere, potius imbecilliores sint, exinde patere, non secundum naturam, sed praeter eandem, adeoque imperfecte, nasci, citius nouem mensibus editos. Habet, fateor, hoc at argumentum aliquam roboris speciem; non desunt tamen quae pro nostra*

explicatur
breuiter

stra causa defendenda proponamus. Inquiramus itaque primo loco in huius argumenti robur; hoc est huiusmodi. Qui citius nascitur, is robustior vegetiorque altero est; septimestres citius prodeunt: ergo robustiores sint oportet. Quum vero non esse tales deprehendantur; per se patet eos secundum naturam editos esse haud posse. Si maioris propositionis robur inconcussum esse desideratur, planum Zacchiae faciendum est, non dari in quolibet temperamentorum genere homines vegetos ac incolumes. Sed, cum hoc nulla ratione, si quoque robur lacertorum respicere velis, euincere possit ZACCHIAS, cum hoc magnam partem ex fibrarum prima in foetu conformatione pendeat; et cum vigor ad quem in septimestribus quibusdam fortassis attendit, multum ex primum oblato nutrimento immutari; cumque vitae postmodum genus ipsorum indoli minus conueniens superuenire, potuerit, inde fortassis a paucis quibusdam ad omnes argumentatur Zacchias, fortassis etiam a nullis. Licebit etiam quaerere: si acceleratio partus tantum habeat roboris, eccur mares feminas robore non tantopere antecellant? quantum herculeum achillemque robur reliquorum hominum vires post se relinquit, cum multae sint feminae, in simili quodam vitae genere, (hoc est, ne rusticarum robur feminarum, viribus marium delicio se ac molliter educatorum, opponamus) ne latum quidem vnguam maribus cedentes; et si plures forsan reperi-

antur

antur fortiores mares, hoc illi imprimis tribuendum, quod mares durioribus laboribus fortioribusque corporis motibus a teneris fere vnguiculis ad sue fiant. Vnde hoc missum facientes, ad diluendam ZACCHIAE hypothesin, qua errorem in conceptionis termino commissum accusat, conferimus. Etenim cum nihil habeat, quod ad illa vegetorum septimestrium exempla, quae LEMNIVS *de occultis naturae miraculis lib. IV. c. XXII.* profert, respondeat; errorem accusat matrum, quo a tempore omissorum mensium gestationis menses computent, et cum duobus post conceptionem mensibus vt purgentur, saepe eueniat, duo menses a gestationis vero tempore auferant. Non negamus quidem accidere hoc interdum posse; at uero id semper euenisse plane vero dissimile esse nobis videtur, cum res, si primorum praesertim concubituum ratio habeatur, facile secus comparata esse deprehendatur. Dein notamus, ex signis a mensibus desumptis, multos pro nonimestribus haberi, qui re vera septimestres, aut certe nouem mensibus inferiores sunt. Nam cum obseruetur, vterinam hancce haemorrhagiam parcius interdum fluere atque vt plurimum consueuerat; (exemplum mulieris nullos vmquam menstruos fluxus, nec ante, nec in matrimonio expertae, quae tamen quotannis peperit, seque ceteroquin rectissime habuit, annotauit C. STALP. de WIEL *Obs. rarior Cent. posterioris Part. I. obs. 31.*) id, vbi post concubitus quosdam steriles euenierit, hunc difficilem fluxum conceptionis signum censent, quae ta-

men

men ex quadam postea perpetrata compressione ortum duxit, vnde duobus mensibus post conceptus infans, saepe pro duobus mensibus ante concepto non potest non haberi. Atque hinc facile patet, quam fieri possit, vt nonimestris foetus censeatur, qui in vtero vltra septem aut octo menses non est commoratus. Habemus praeter hanc Zacchiani argumenti retorsionem aliam quandam, quam eidem possimus opponere argumentationem. Nimirum, HIPPOCRATE *lib. de natura pueri edit. Linden. Tom. I. 8. p. 159. sq.* rectissime obseruante, saepius euenit feminis, vt turgeant, corpus ex causis praeternaturalibus, ita, vt se vtero concepisse existiment. Quae, si post conceperint, hos, quibus vterum turserunt, menses, quin gestationis mensibus adnumerent, fieri nequit. Si graeca desideras, hoc se modo habent: *ὄκοταν αἱ μητραι πνευμα λαβωσιν ἐς ἑαυτάς, ἀπο τῆς κοιλίης φουσαν παρεχούσης καὶ ἐξαρθῶσι. Γίνεται γὰρ καὶ τῆτο. Δοκεῖσι δὴ αἱ γυναῖκες πρὸς σφᾶς εἶναι τότε. Καὶ ἡν καταμηνίᾳ μὴ χωρεῖοντα ξυστραφῆ ἐν τῆσι μητέρσι - - καὶ δὴ καὶ τότε ἐν γαστρὶ δοκεῖσιν εἶναι αἱ γυναῖκες, ἀ τε τῶν καταμηνίῶν μὴ χωρεόντων, καὶ τῶν μητρεῶν ἡμενων.* Adde ARISTOTELEM *lib. VII. Histor. Animalium cap. IV.* Quae deinceps hac Quaestione a ZACCHIA, tum pro sua sententia, tum pro nostra, adferuntur, illa sunt eiusmodi, vt vterque iis nullo damno carere queamus.

Sequenti *Quaestione IV.* octimestris partus causa a ZACCHIA agitur, quod is septimo mense edito perfectior esse debeat. *Non se morari*, ait, *quod magni viri hunc superstitem esse posse negarint, se enim demonstraturum esse, septimestribus longe esse robustiores, qui octo mensibus sunt perfecti.* Conuenit quidem nos inter et ZACCHI-AM, tralatitia prorsus ac commentitia esse dogmata illorum, qui octimestrem viuere haud posse statuunt. Si enim constituatur certus, qui omnibus perfectus sit, partus terminus, nonus v. g. mensis, per se pateret, ratione suadente, octimestribus, quoniam longius a perfectionis termino distant, septimestres esse debere imperfectiores, cuius tamen sententiae ipsimet contrarium tuerentur. At vero id nulla ratione ZACCHIAE largie-

mur; vt octimestres, quoniam a nono decimoque mense adhuc absunt, praeter naturam editos nec perfectos impune pronuntiet. Nam 1) experientia testatur, octo mensium intervallo in utero gestatos saepe robustos esse et ad vitam continuandam aequè aptos, atque illi, qui nono decimoque mense in lucem eduntur. (vide quae supra p. 50. ex DE LA MOTTE protulimus, ab eodem, dictante experientia, licterarum monumentis consignata: et F. MAURICEAV *Obseru. CXXVIII.* de femina, octauo mense robustos gemellos enixa,

xa, quae tamen tertium circiter gestationis mensem febris laborat continua per dies XLII: plura enim, cum infinita prope multitudo huiusmodi historiarum prosteret, commemorare nihil adtinet,) dein, cum argumenta illa, quibus ZACCHIAS octimestrium imbecillitatis causas reddit, leuiores sint, quam quae persuadere nobis idem quaeant; nemo, arbitror, mirabitur, si in semel suscepta sententia perstamus. Explorabimus nunc cuius reliqua sint ZACCHIAE argumenta roboris.

X.

Aliud Zacchiae argumentum. Primum horum est huiusmodi: *Quo tenerior foetus, eo leuior morbus illum male potest habere; et contra, quo robustior embryo, eo grauior morbus sit oportet, qui illum adfligere valeat. Embryones, qui ante nonum decimumque mensem ab utero exeunt, a morbo seu praeternaturali causa expelluntur. Ergo octauus, utpote robustior, a grauiori morbo expellatur oportet, vnde fieri non potest, quin magis sit valetudinarius atque septimestris. Accedit, quod, quoniam maiori est mole, exinde in partu, hoc ipso difficiliore reddito, magis laboret ac debilitetur. Primum autem, argumenti huius robur ac sensum, indicabimus, dein idem confutabimus. Robur huius argumenti fultum est illa hypothese; embryo per morbum ab utero exit. Morbi autem hinc voce indicari defectum alimenti, omnia suadent. (vid. §. VI. p. 46.) Etenim, si*

F

aliud

aliud quodcumque morbi genus hac voce velit denotatum, obseruationes illum confutabunt, quibus embryones longiorem, si aegrotent, in vtero moram trahere, fumus edocti. Itaque cum alimenti hic penuria ipsi morbi veniat vocabulo, nos vero defectum huncce, tam secundum, quam contra naturam exortum, supra *p. 57. sq.* ex partus causis exulare iusserimus; eum neque hoc loco ita, ut considerari mereatur, adferri posse patet. Et, quid de nonimestri decimestrique embryone tandem fiet? Siue enim fortiorem esse oportere dicas morbum, qui robustiorem foetum adfligere valeat; siue labores in partu, ex magnitudine oriundos, pro tua causa adferas: vsque tuo temet ense iugulare licebit, ZACCHIA. Vtrumque enim insignius sit in afflictione nonimestris embryonis oportet. Hypothesin quoque illam, qua ante nonum mensem editos, ex morbo propelli tibi persuades, paullo antea confutauimus. Finge denique, ac puta concessum tibi esse, ex morbo prodire et septimestrem et octimestrem foetum, et hunc quidem, ob robur maius, grauiori, illum ob imbecillius constitutum corpus, ex leuiori, morbo, vtero exturbari; nihil tamen in argumentatione tua proficies. Etenim quanto grauior ad octimestrem foetum adfligendum morbus requiritur; tanto insignius, huius prae septimestri foetu robur, morbi impetum excipere ac sustinere valebit, ita, ut rite subductis rationibus vtrosque pari morbi gradu adflictos esse pateat. Ex quibus omnibus cla-

re, arbitror, perspicui potest, quantum toti argumento ponderis insit ac praestantiae.

XI.

Octime-
stris foet-
tus.

Si porro experientiam sibi magistram elegisset homo acutissimus et non indoctus, P. ZACCHIAS, forsan priori huic argumento alterum adiungere superfedisset, pro demonstrando ac resoluendo illo phaenomeno, quo octimestri partu editi aut plane non vivere, aut si in viuis maneat, non nisi aegram miseramque vitam exigere, omnes credierunt. Cuius quidem erroris fons et productio, si ab ARISTOTELIS et HIPPOCRATIS auctoritate, et, qua omnes ipsos prosequerentur, veneratione, discendas; nihil fuit aliud, atque illa numerorum a PYTHAGORA potissimum exculta doctrina, qua alios perfectos, nonnullos imperfectos esse numeros pronuntiabant. Sed quemadmodum horum in quibuslibet negotiis efficaciam nullam, sensus demonstravit; ita experientia dudum testata est, nullo iure huius commentis fidem esse tributam, cum nulla huius rei fere ratio subesse deprehendatur, et exempla nihil fidei huic thesi adferant. Quo minus erat quod imbecillitatem octimestrium fuco obliniret argumentorum, et priori illi alterum adiungeret. vide quae superiori §. IX. huius capitis dicta sunt.

Exinde a *Zacchia* frustra in huius rei causas inquiritur. Sed animaduvertebat ZACCHIAS hoc phaenomenon rationibus quibusdam pulcre sibi esse infucandum. Potuisset enim haec octimestrium imbecillitas, si naturalis censenda esset, non

leuem suae hypothesi, qua ex temporis interuallo foetus perfectionem metitur, ictum inferre, et inprimis ipsi opponi quaestio, cur, cum septimestres salui prodeant in lucem, octimestres imperfecti sint? cum tamen hi illis sint propiores ad constitutum perfectionis summae terminum. Adiungit proinde isti priori argumentationi alteram huiusmodi. Obseruatum est tam septimestres quam octimestres ab vtero nonnumquam exire: quod, vbi se mouent, vasa vteri abrumpant, quibus antea fuerant alligati. Argumento autem est huius motus in septimestribus celeritas prae octimestribus, quod hi sint illis imbecilliores; ad quam imbecillitatem cum partus labores accedant grauiores, ob causas paullo ante allegatas, mirum haud erit, octimestrem septimestri quidem perfectiorem esse, difficilius tamen in viuis manere. Verum, cum ipse ZACCHIAS imbecillitatem huius thesios partim intellexit; (argumentum enim quod ipsimet paullo ante retulimus de vi maiori foetus octimestris ad morbum superandum contra suam thesin necti posse perspexit,) partim reliqua huius argumentationis fulcra, vbi antecedens argumentum conuellere institueramus, subduxerimus, nihil, quo minus plane corruat, vetat amplius, quam vt vasorum vteri abruptionem hic locum habere haud

haud posse planum faciamus; quod quidem nullo negotio peragi poterit, si ipsam mulierum grauidarum sectionem et inspectionem testem aduocauerimus. Haec siquidem, nulla amplius vasa esse per quae cum vtero embryo cohaereat, monstrant, quam funiculum vmbilicalem placentae vterinae connexum: hunc autem ab vtero non diuelli antequam secundinae sequantur, adeo clare patet, vt luce amplius non indigeat; vnde et huius argumenti robur corrui. Vt autem hic exemplo pateat,

quanto rectius faciliusque ex nostris

Phaenomena partuum longe rectius ex nostris hypothesebus illustrari, exemplo patefit.

hypothesebus huiusmodi phaenomena explicari quaeant; statue, esse ita, octimestres aut nullos plane, aut certe vix ex multis millibus duo superstites manere; liceret inde id deducere, quod nullum fortasse sit, aut si quod sit, temperamentum, illud quam rarissime inueniatur, quod octauo mense

embryonem perficiat. Proinde, si qui prodeant octauo mense, eos, aut sua, aut matris imbecillitate longiorem in vtero moram nectere, et sic imbelles prodire, si septimus fuisset legitimus mensis; aut, si nono demum mense secundum naturam exire debuissent, a maiori sanguinis ad vterum ruentis motu aut copia eosdem exturbatos fuisse.

XII.

Posteaquam hac ratione confutationem argu-

mentorū ZACCHIAE contra diuersos naturales partus terminos confecimus; coronidis loco adiungimus illa argumenta, quibus nonimestres decimestresque, solum, ac vere naturales dicendos esse, idem, quæst. huius tituli Vta, contendit. *Necessarium enim fuisse ut certum nascendi tempus a natura daretur, quia necessarium erat animal in utero materno moram trahens ac au-gescens, recito ZACCHIAE verba, ad quoddam tempus procedente ætate peruenire, in quo minus alimenti, quam par est, a matre haberet, et in quo perfectum iam omnibus esset sui partibus.* Sed quoniam hanc partus impellentem causam antea iam, si recte meminimus, confutauimus; nec vñquam negauimus, determinari aliquod, pro rerum abiunctarum conditione, tempus, pro foetus ex utero materno exitu; hunc solum, euidentibus ex causis, non vnum aliquem certum esse posse demonstrauimus ac per totam dissertationem exposuimus: omnes arbitror perspicere, quam debile hoc ac infirmum sit argumentum. Vbi dein ZACCHIAS pergit, Zacchias si- non potuisse hunc terminum minore bi ipsi non constat, rem statui nouem mensibus, neque tamen illum quidem certum, ob diuersitatem victus? coeli aërisque temperiei, atque temperamenti sanguinis, et exinde nascendi latitudinem in homine notari a noni mensis principio ad exactum vsque decimum mensem, vel etiam vñdecimi principium: quid quaeso aliud agit? quam quod pugnantia loquatur, et semet sibi

sibi haud constare non animaduertat. Quae enim false antea perstrinxerat, ac argumentis demolitus erat, vt ipsi quidem videbatur, grauissimis; nunc non concedit solum, sed in partus termini latitudinis causam allegat, vt supra etiam iam notauimus, p. 48. Sed, vsu ipsi venit, quod in patronis caussarum, quarum fides male ambulat, notare licet, qui pugnantes cuiuscumque generis rationes, modo e re sua fuerint, pro causa sua adferre haud erubescunt.

XIII.

Ab his si discedas, nihil fere quod annotari mereatur hac Quaestione profertur, quam illa quae-

stio, *num mensis nonus, an vero decimus magis sit legitimus?* Hos pari passu quidem ambulare existimans, *decimo tamen, quoniam huiusmodi temporis interuallo Saluator noster aequae ac eius parens castissima in utero latuerint, aliam quam prae nono mense excellentiam tribuendum esse iudicat.* Quod si enim

ab octauo cal. Aprilis ad VIII. cal. Ianuarii; et a VI. Iduum Decembris, ad VIII. Idus Septembris numeretur; CCLXXV. et CCLXXVI. dies vtrimque intercessisse patere. Conuenit ZACCHIAE in simili argumento cum HIER. MERCVRIALI, qui supra (*cap. II. N. I.*) allatis verbis eodem vsus est. Sed miror, esse viros nostra aetate acutissimos doctissimos-

que, qui quam proletarium sit hoc argumentum haud perspiciant. Qui enim, quaeso, hos gestationis veros terminos recte norunt? Etenim constat inter omnes, qui historiae ecclesiasticae studium curae cordique habuerunt, ne ad ATHANASII quidem aetatem, seu annum a nato humani generis Seruatore CCCXL, de festi conceptionis et natiuitatis IESV CHRISTI et MARIAE antiquitate, testimonia pertingere. Quod enim ipsi tribuitur *de Deipara Euangelium*, ATHANASII haud esse dudum planum fecit BARONIVS, qui exinde CYRILLO potius hunc sermonem ad annum saecula CHRISTO nato quinti trigtesimum tribuendum esse iudicat. Confer HILDEBRANDI et SCHMIDII nostri *de diebus festis* libellos. Ex arbitrio itaque ciuitatis christianae diu admodum post hanc rem dies hicce facer in huius rei memoriam est constitutus. Ex quo obscurum amplius haud erit, quo iure, qua certitudine ex hisce terminis, quos ex praedicio vulgari de nono mense facer coetus constituit, demonstrari possit, quam diu in optimae virginis vtero Seruator carissimus delituerit; ac quantam ipsa virgo in materno vtero moram traxerit. Quod si de iure nostro tantum velimus concedere, vt diem conceptionis certum nos perspectum habere atque cognitum largiamur: bone Deus, quantaes lites adhuc de huius partus termino supersunt? quot libri eruditissimorum virorum summa cura conscripti prostant, qui in *annum diemque IESV CHRISTI natalem* inquisiuerunt, neque tamen plane huic rei satisfacere potue-

tuerunt. De natalibus M A R I A E rem longe adhuc obscuriorem esse, prudentes quilibet iudicabunt. Finge iam, tam certa hæc esse quam quæ certissima, num putas? si matris, si ipsius Seruatoris corpusculi in utero conditio, aut citius aut tardius eundem in lucis auras producere ex naturæ legibus debuissent, eundem aliquid ab humana sorte alienum sibi fuisse tributurum, qui ita humanam naturam induere amore compulsus, constituerat, ut, præter animum ad vitia pronum, ne minimum quidem humani a se alienum esse cuperet. Ac denique, quidni debuisset carissimus Seruator mense demum nono aut decimo in lucem ex utero prodire? cum matrem nactus sit, quam agiliori floridiorique sanguine numquam, aut eo certe, quod diuinum hocce pignus gestauit, tempore, non turpisse, multa sunt, quæ vero reddant simile. Ut enim illam sedatam tranquillamque vitam amasse patet, quæ fundamenti loco tardiores sanguinis indolem habere solet; ita ob famæ metum, quam non temere timebat, ut et ob paupertatem, aliæque plurima, illo tempore ad citiorem foetus perfectionem haud idonea fuisse videtur.

XIV.

Illustratur
historia
foetus nostri
ex dissertatione
et aliis argumentis.

Verum ut nunc ea, quæ hucusque de incerto partus tempore, deque diuturniori graviditate generatim diximus, ad infantem nostrum tredecim mensem transferamus, atque indicemus, certas, easque graues esse causas,

ias, quae mitiorem de Iauolena ferre sententiam iubeant; rationes morales nunc medicis ac physicis iungemus. Ac per illas quidem indignum esse atque ab homine aequitatis amante alienum facinus, existimamus; mulierem honestissimam, quaeque omni vitae integritati tam studuit quam quae maxime, turpissima, et inextinguibili fere, laesae pudicitiae aut scorti nota, commaculare. Quae praeter propriam inculpatae vitae conscientiam, non per illud solum, quod virgo exegerat, aetatis spatium, sed istud etiam, quod viro nupta, quod vidua degerat, praeter totam civitatem, in qua vivebat, (quae sedes magni, iusti, piique Principis est) totam aulam unanimi iudicio castitatis suae vitaeque bene semper actae testes habuit. Quod adeo late patuit, ut ne quidem sinistre de eius sanctitate suspicandi locus cuiquam relinqueretur, multo minus laesae pudicitiae ream peragendi. iam, si illa est, homini aequo, iusto, prudenti, atque christiano praesertim dignae, aequitatis indoles, ut de hominibus honestis, et qui semper bene sancteque vixerunt, nisi in ipso scelere ac nefando aliquis facinore deprehendatur, vix leui cuidam suspicioni aditus tribuatur, leuissimi sane impiique animi esset, mulierem optimae famae, quaeque male numquam audiuit, ob dubiam incertamque, imo falsam prorsus, hypothesin, proaeresinque ineptissimam, quasi foetus alio quam nono decimoque mense nasci haud possit, impudicam meretricem pronunciare, atque infamem susceptae fraudis effraenaeque lasciviae ac

im-

impudentiae rotam inurere. Quorum vitiorum cum ne suspicionem quidem in lauolenam conferre liceat; longe, opinor, iniquissimum est, pleno iure summam infamiae culpam in eandem deuoluere velle. Quis enim, obsecro, iudex, tam iniustus et ab omni aequitate adeo remotus esset? ut hominem, licet leuissimum pessimeque audientem, si nomen eius de furto, homicidio, adultério, aut alio quouis crimine deferatur, ex sola suspitione aut hypothesi quadam condemnaret, antequam rerum documenta adsint certissima: cum homines aequissimi sapientissimique, in re dubia nec plane exploranda, licet etiam reus boni nominis non sit, semper duxerint satius mitiorem ferre sententiam, atque vindictam occultorum supremo illi, quem nemo fallit, iudici, relinquere; quam suis mentibus nimii rigoris scrupulum iniicere.

XV.

Causae
medicae
et physi-
cae excu-
tiantur.

Ad causas vero medicas et phy-
ficas quod attinet, finge, non extare,
quae lasciuiae puram lauolenaem men-
tem fuisse declarent; hoc tamen ma-
gnum huius rei argumentum sugge-
ret, quod eadem, teste medico peritissimo inte-
gerrimoque, quem nouimus, tot medicamina
assumserit venaeque sectiones sustinuerit; ab his
enim mulieres deliciosae et lasciuiae magnopere
solent abhorrere. Deinde etiam animo reputabi-
mus, lauolenaem temperamentum, (vid. p. 25.

N. IV.

N. IV.) Hoc enim est eiusmodi, ut mœrori ac tristitiae facile se dederit. Huius vero cum tam insignis semet causa obtulerit, inopinatus nimirum mariti obitus, aliaque res aduersae, facile factum esse existimamus, ut aut parcum nimis, aut illud minus idoneum, nutrimentum, aut infantem deriuaretur. Hinc porro effectum, ut foetus, quem conceperat, quemque ex robustissimorum genere haud fuisse, praeter parentem senem et languidum, multa suadent, solito factus sit debilior, ac sensim aegrotus, nec debitam perfectionem tam cito, atque alii bene valentes, consequi potuerit. Inde vigor atque conatus ad egrediendum, qui in aliis robustis percipitur, defecit, donec post aliquod demum menses, collectis aliquantum viribus, exitum moliri potuerit. Fuisse vero illum debilem aut morbo quodam adfluctum, exinde colligi potest, quod ossa cranii, teste medico, laxissime tantum, et non, ut in aliis recens natis infantibus, cohaerint. De qua re supra p. 7. sq. iam nonnihil dictum est. Dein, quum in statu naturali adeo diuersus sit partus terminus; (vid. sup. p. 30. et 38. sq.) quomodo illud amplius incredibile videri potest? quod in statu praeter naturam, seu morbofo, aliquot quandoque ad consuetum supremum terminum menses accesserint: cum tam arctus inter motus matris et infantis nexus intercedat, quo non potest non, si alteruter ingratis nociuisque adficiatur motibus, siue affectibus, alter ad perniciem abripi, nisi peculiari quadam habitudine suum sibi vigorem contra has iniurias

immunem praestet. Plura cuilibet facile licebit ex supra dictis huc aduocare, quae breuitatis studio hic non recoquimus.

XVI.

Obiectio. Sed audio plurimos, quibus impossibile videtur tam longe protrahi partum posse, mihi obiiicientes, valde suspectos huiusmodi partus eo reddi, quod solum *in viduis, proximo ab obitu viri anno, dein in eiusmodi mulieribus, quorum mariti ultra novem aut decem menses ab ipsis adfuerunt, occurrant.* Cum hae, si aliis permixtae fuerint maribus, adulterii notam fugiant, illae vero, aut lasciviae speciem auerruncandi, aut haereditatem adquirendi ergo susceptam subolem, pro legitima velint haberi. Verum huic argumento primum reponere licebit, quod protracti istiusmodi partus termini, praesentibus aut viuentibus maritis, licet saepius occurrant, rarius annotari soleant. Quis enim, superstite praesenteque marito, si femina annum gestavit, aut ultra, lites eam ob causam mouet? quis nomen mulieris hanc ob rem defert? Ad hoc tamen statim, ablatis aut absentibus maritis, quibuscumque demum de causis, attenditur. Accedit, quod, si id in viduis, saepius atque alias, notare liceat, viduae maximam partem illud genus hominum sunt, quod in summo moerore, ob demum coniugem, vitam transigit; ex quo aut graui animi aegritudine corripuntur,
et

et sic, si antea melioris sint temperamenti, ex mutatione eiusdem (vid. supr. p. 34. fin. et 35. initium) ad tardius nutriendum foetum plane disponuntur, (vid. quae N. IV. p. 32. diximus) aut prorsus in morbum coniectae, (quod quam saepissime fit) morbosum infantem, vel qui postmodum tardius prodeat, perficiunt. Quod etiam aliquo modo in partes mulierum, quarum mariti peregre profecti sunt, valere, aequi rerum aestimatores facile perspiciunt. Neque prorsus destituimur exemplis seu historiis eiusmodi, quae, nee profectis, nec fato functis, maritis, protrahito admodum partus tempore infantes in lucem productos fuisse, notant. Ut enim sint, qui, licet eadem saepe obseruarint, tamen ex proaeresi semel apud animum concepta, semper innumeras sibi cruces figunt: (qualem se FR. MAURICEAU saepe praebuit, quod ex multis eius Observationibus, in indice sub titulo *Accouchemens au delà du terme de neuf mois* reperiundis, abunde patet; sed ut supra iam p. 50. vidimus, hominem hypothese addictum, qua omnes ante nonum mensem editos foetus pro non naturalibus habet, quam ob rem merito etiam a DE LA MOTTIO vapulauit; ita et in nouem mensibus tardius editis omnis generis argumentis anxie quaerit, quibus suae hypothese possit aliquod fulcrum adiungere) sic generatim haec confutari queunt ex iis, quae supra p. 49. ex DE LA MOTTII experientia retulimus. Conferri quoque velim eius observationes LXXV, LXXVI, ad quas merito legi-

gitur adiunctum ab auctore illo *Scholion* seu *Reflection* Adde quoque obseruationem LXXIX. et alias. Quae porro ab iis confirmantur, quae experientissimus Praeses, se multoties, alique viri clarissimi, notasse, omni fide retulerunt, mulieres, marito praesente, atque certissimis grauiditatis notis semet prodentibus, XI. XII. XIII. et plures interdum menses vtero gessisse, caussis tam diuturnae grauiditatis interdum nullis, interdum multis, semet prodentibus. Instant vero vrgentque, mulieres tales, quae ultra nonum decimum mensem gestarunt errorem in calculo commisisse, et, cum serius re vera impraegnatae essent, citius semet grauidas redditas credidisse. Non negamus hoc contingere interdum posse; (vid. supra p. 65. sq.) sed id semper fieri nullus vniquam medicorum aut legum peritorum planum fecerit, si praesertim id contingat, vt saepe contingit, in mulieribus, quarum nihil interest, num tribus mensibus citius an tardius pariant. Et sane non potest, nisi praecipitato nimis iudicio, huiusmodi Medicorum Ictorumque hypothesis, semper praeferrī sensui, feminarum sapientum, ac illarum, quae longo vsu accurate de sua grauiditate cognoscere didicerunt, cum, qui contra illas disputant, mares, solum ex hypothesi sensuum veritatem conuellere conentur. Neque nonnullarum error in omnes partes valebit; cum motus infantis rectissime, solito circiter tempore, (quemadmodum Iauolena quoque nostra) perceperint. Quum praeterea (quod supra iam

p. 34. exemplis docuimus) in animalibus aequae ac vegetabilibus, longe insigniora partuum interval- la animaduertere liceat, cum tamen vtriusque, ac praesertim plantarum, incrementa, animi adfectibus nullis turbentur: quae magni esse ad hanc rem momenti supra exposuimus: facile patet, nimis inconsiderate illos agere, qui ex sola proaeresi, rationibus et experientia maximopere reclamantibus, varietatem in partus terminis admittere dubitant, et hac ratione, licet huiusmodi in feminis honestissimus euenerint, fatius ducant suae inhaerere hypothesi, quam easdem impudentiae lasciui- aequae notis liberare.

XVII.

Magna in huiusmodi iudiciis cautione opus esse.

Nolumus autem ea, quae hactenus in fauorem Iauolenae aliarumque optimae fidei feminarum protulimus, generatim ad mulierum impudicitia clararum defensionem atque sine adiunctorum curata pensatione adhiberi. Illud solum nobis propositum est, ut honestis, castis, pudicisque, si quando istiusmodi casus euenerint, aliquod patrocinium pariant, ne illae irreparabili honoris seu famae damno adficiantur, bonis suis priuentur, aut alio quouis modo iniuste puniantur. Cum febris iustitiae vix expiandum crimen, quotquot aequitati student, censere debeant, mulierem virtutis amantem innocentemque, haud secus ac sceleratam adulteramque, poenis adficiendam censere. vid. L. 10.

S. 5. ff. de Quaest. L. 5. pr. et §. 6. L. 3.

§. 12. ff. de re milit. Plura pro Iauolena ex Responso Ordinis Medici peti possunt, quae breuitatis ergo hic non repetimus.

XVIII.

Apodosis
differta-
tionis.

Atque haec sunt quae data occasione determini humani partus indole in medium proferre fuit visum. Rem pro ingenii modulo explicauimus atque experientiae facultate; cuius vtriusque conditio penes illos, quibus arte benigna et meliore luto finxit praecordia Titan, facile nos excusabit. Tamen si enim eruditio non plane ipsorum votis respondeat; non poterunt tamen nostrum pro veritate eruenda studium aspernari: cum satis habeamus, si nobis perspicacioribus, materiem suppeditauerimus, in qua pro eruditionis suae ybertate et ingenii felicitate elaborent. Fatemur lubentes, multa esse, quae nisi plane singularibus ad hanc rem institutis experimentis eruantur, dubiorum atque ignorantiae nox densa vsque caligine obfuscabit. Hoc tamen ignorare non possumus, multa ex incertissimis ac plane obscuris caussis, nulla habita experientiae ratione, pro certis atque indubitatis habita esse veritatibus; quae, consideratis iis, quae capite praesertim huius dissertationis secundo proposuimus, cerae in morem liquefcent atque diffluent. Tuum esto de singulis, lector can-

dide, iudicium, et si qua nos in re allucinatos
 deprehendes, ac sufficientibus rationibus euice-
 ris, nos amice monitos, vt ad quaeuis officio-
 rum genera, ita ad rectiorem tramitem eligen-
 dum, promptissimos semper te habiturum esse,
 sancte promittimus ac spondemus.

PRAESIDI S
LA VRENTII HEISTERI

Mantiffa

Ad *dissertationem nuperam de partu Tredecim-
mestri.*

Lectori Candido

S. P. D.

IO. GERARDVS WAGNER,

Quamquam illa argumenta, quae pro vindicando infante tredecimestri haud ita pridem peculiari dissertatione a nobis fuere, proposita, eius sunt generis, ut nulli dubitare queamus, fore, ut ea satis valida a plerisque, rite causam pensitantibus, censeantur; tamen nos nihil haud acturos sumus arbitrati, si te mantiffa hac, de veritate huius sententiae plenius conuicerimus, Lector benenole. Tanta enim vis est saepe proaeresum ac sententiarum, licet veritati profus aduersantium, ut cum successu temporis altiores semper radices in hominum animis egisse videantur, et non nisi difficillime eradicari queant. Ultra undecimum mensem pari haud posse, adeo verum et in medicorum

ac legum peritorum scholis olim est iudicatum, ut non satis doctus, qui contra dicere auderet, haberetur. Et licet essent interdum cordati sapientesque viri, qui veritatis causam agere strenue susciderent; tamen haud secus atque illi, qui ignotos deos Athenis inferebant, nullo fere assensu digni sunt existimati. Quo magis est, quod ad me liberaliter missam venerandi Praeceptoris mei LAVRENTII HEISTERI a se in chartam coniectam huius infantis tredecimestris vberiore defensionem, exosculer, ac tantam veritatis lucem publico haud inuideam. Est enim illa ex tota causa penitus explorata, argumentisque solidissimis, conflata, eiusque generis, ut stupidus sit, qui ea omnem rem plane confectam esse non intelligat. En tibi vero illam ex autographo viri *ιατρικωτατς*. “

Heisteri ad „ Postquam de partu Tredecimestri
dissertatio- dissertatio typis iam exscripta esset,
nem Mantif- ego, Praeses, ad aegrum quamdam,
sa. Wolffenbutteli, ubi partus ille olim
contigerat, vocabar: cumque ibi essem virum, cui
mulier illa, quae decimo tertio post mortem ma-
riti mense foetum ediderat, secundis votis nupta
erat, adibam, ut rerum harum statum adhuc inti-
mius, pluraque, quam antea noueram, de partu
illo cognoscerem, eoque mihi ipsi, aliisque, vbe-
rius satis facere possem. Prior huius mulieris ma-
ritus erat GODOFR. FREITAGIUS, bibliopola
quon-

quondam Wolffenbuttelenſis, inter eruditos his in terris et bibliopolas ſatis notus; alter vero IO. CHRISTOPH. MEISNERVS, nunc quoque bibliopola Wolffenbuttelenſis, atque ob inſtructiſſimam officinam librariam et eruditis et bibliopolis haud incognitus. Hic FREITAGII in officina libraria miniſter ſiue famulus quondam erat, vir iuuenis boni nominis et honeſtus, atque poſt mortem huius, in aedibus defuncti, viduae nomine, bibliopolium continuabat, teſtisque oculatus eſt omnium, quae interea temporis in aedibus hiſce contigerunt. Hunc adivi, et, ne mox, quid vellem, intelligeret, et forte tergiuerſaretur, ſermonem de libris nouis, quos nuper ex vltimis nundinis Lipſienſibus, aliſue peregrinis regionibus accepiffet, primum inſtitui. Tandem quaefivi, an infans ille, decimo tertio, poſt mortem antecelloris ſui FREITAGII, mense editus, adhuc in viuis eſſet, et quomodo ſe haberet? Hic mox infantem hunc, qui puella eſt, et iam annum ſeptimum agit, arceſſi curauit, mihiſque eam et viuere et valere monſtrauit. Ego, an reuera huius puellae pater eſſet defunctus FREITAGIVS? ſubridens, et quaſi dubitans, rogabam. Hic nihil hac re certius eſſe per Deum et omnia ſacra mox affirmabat, addendo, ſe ſemper poſt obitum FREITAGII in aedibus et officina hac, vbi colloquebamur, libraria, verſatum eſſe, viduam mulierem fuiſſe piam, caſtam, honeſtam ac ſimul triſtiſſimam, nullumque prorfus interea commercium cum viro quocunſque habuiſſe; ac neminem neque virum neque iuuenem, quamdiu vidua erat,

(si Medicum, quando aegrôtaret, excipiat,) eam accessisse; sed matrem solum ipsius, nonnullasque amicas ei continuo adstitisse, sequē omnes, qui eam adire voluissent, videre et observare potuisse. Quicumque enim eam adire voluissent, illis per officinam librariam necessario transeundum fuisset: se vero sancte iurare posse, neminem, nisi dictas mulieres, et Medicum, quando male se haberet, ad eam venisse. Et licet forte quidam sint, qui sinistrae de se ipso, quasi mortuo marito cum vidua hac incaste vixisset, indicassent, aut saltem suspicari essent; se vero Deum immortalem atque omniscium, testem invocare, quod hoc falsum atque confictum sit: et quod tunc temporis huius viduae castitatem sartam, tectam et illibatam reliquerit; puellam hanc, quam viderem, revera non suam esse; sed ad FREITAGIVM defunctum, cuius etiam haeres aliquando futura sit, pertinere, a quo et aedes et bibliopolium provenirent. Ut vero hoc et ego et alii tanto certius credere possemus, plura narravit, quae persuadebant: ex quibus primum erat, quod affines FREITAGII, malevolorum instinctu, litem quidem puerperae huic tredecimestri intenderent, eamque etiam ad Principem deferrent. Verum re penitus perpensa, vitae semper bene castissimeque anteaetae, rerumque, quae durante ipsius gravidate acciderant, probe conscii atque memores, a lite et haereditate satis larga, quam alias obtinere potuissent, sponte rursus abstinebant; quod profecto homines hoc tempore, ubi vel minimum rei a vidua maleactae indicium, vel aliquod,

etiam-

etiamsi levissimum adgrediendi haereditatem fundamentum perspiciunt, vix ac ne vix quidem negligere solent. “

III.

Argumentum alterum quod secundum eadem mulier infantem tredecimestrem ediderit.

„ Deinde argumentum adhuc fortius pro veritate partus tredecimestris militans, mihi narravit; quod qui credere nollent, omnem sanam rationem exuisse videantur. Nimirum postquam hic MEISNERVS viduam illam tandem in matrimonium duxisset, atque praegrans reddita esset, iterum circa medium gestationis tempus, mense nimirum quinto calculi sui, qui Februarius erat, et ipsa et maritus alui incrementum motumque foetus in vtero cognoverunt: cumque ex illo consueto praegnantium calculo, mense Junio, circa festum pentecostes illius anni, parere debuisset, omniaque ab ipsa et matre, quae continuo cum ipsa fuit, ad partum parata essent, eumque in dies expectarent; tamen ab eo tempore et ipsa et venter in eodem statu, sine ulteriori incremento, perseverabant, et partus, omnium, quibus haec non ignota erant, et imprimis affinium ac vicinorum admiratione, Octobri demum mense contingebat. “

III.

Tertium Verum ne hoc adhuc sufficit. argumen- Nam cum altera vice in hoc matri- tum, quod monio grauida redderetur, circa pa- tertium monio grauida redderetur, circa pa- XIII men- schatos tempus, secundum calculum se eadem ordinarium ipsi fuisset pariendum; ac peperit. in Augusti mensis principio foetum de- mum edebat. Unde patet mulierem hanc mense decimo tertio non solum ter peperisse, ve- rum saepius sine dubio tales partus in matrimonio contingere; qui vero, quia nullius interest, nec litis causam praebent, negliguntur. (Illustra hinc §. XVI. dissertationis de partu Tredecimestri, p. 60.) Tertium cum in matrimonio hoc im- praegnaretur, et ad quintum graviditatis mensem perueniret; ut valetudinaria, et nephriticis cum- primis symptomatibus subinde obnoxia esset, ita si- milibus, iisque vehementissimis doloribus tunc correpta, ingentem sanguinis corrupti, putridi ac foeridi copiam per vaginam excreuit, abortum tandem passa, paullo post animam exspiravit. Quae omnia sane euincunt, mulierem hanc non semel, sed aliquoties tam diuturnam gravidita- tem passam esse; eamque vel ob valetudinarium ipsius vitae statum, vel ob uteri peculiariem quan- dam, ac prauam constitutionem: quibus denique effectum esse videtur, ut tandem hanc ob causam, vna cum foetu, vitam amiserit. “ a)

V. Ne

a) Simile exemplum refert *Ammannus Medic.* Critica Cas. 7. in disc. Itemque *Axtius lib.* de partu septimestri p. 64.

Quartum „Ne vero MEISNERO soli crede-
 argumentum rem, viro ceteroquin honesto, et
 a medici gra- cui ex mendaciis hac in caussa nul-
 uis testimo- lum iam amplius lucrum sperandum;
 nio. Medicum defunctae, virum, erudi-
 tione, candore, vſu medico, aliisque multis no-
 minibus illustrem, D. IO. HENR. BURCKHARDVM,
 serenissimi Brunſuicenfium ac Luneburgenfium du-
 cis, AVGVSTI WILHELMI, confiliarium et archi-
 atrum digniffimum, qui, vt ſciunt qui ipſum
 norunt, nihil minus amat, quam mentiri, aut
 turpiter mulieribus aſſentari; ſed qui, vt loquun-
 tur, nudam ſemper veritatem amat, quique etiam
 ſimul tam prudens, cautus atque circumſpectus
 eſt, vt non facile a mulierculis eiſmodi in rebus
 imponi ſibi patiatur: hunc, inquam, virum prae-
 ſtantiffimum, tanquam teſtem oculatum, fideque,
 ſi uſquam alius, digniffimum, adii, et num vera
 ea ſint, quae bibliopola MEISNERVS, cum de
 diuturna grauiditate, tum de ſymptomatibus et
 morte vxoris mihi narraverat, ipſum particula-
 tim interrogavi. Hic igitur pro conſueto candore
 ſuo, omnia haec vera eſſe aſſeueravit, nihilque
 fictum aut falſum hac in re ipſum mihi retuliſſe ſe-
 rio pronuntiauit; ſe, una cum matre defunctae,
 aliisque honeſtiſſimis ac prudentibus mulieribus,
 quae ipſi durantibus hiſce grauiditatibus ſaepe
 ac fere perpetuo adſtiterunt, rem, prout acta eſt,
 vidiffe: quae etiam omnia examinaſſe manibus.

que palparunt ac tetigerunt, quaeque a muliere, ut defuncta erat, candida quidem et honesta, sed neque astuta neque callida, omnes se tam turpiter, tam saepe ac tamdiu falli sane non permisissent; adeoque clarissimus Archiater vnicuique, qui id desiderat, adhuc vberius de rei huius veritate testari promptus est atque paratus, ne vlli forte adhuc vllus dubitationis locus relinquatur. Ipse etiam MEISNERVS vltro mihi concessit, ut nomina huic historiae (quod quia multis ingratum est, in ipsa dissertatione omittenda curavi) adderem, quo observationibus hisce raris, ac notatu dignissimis, tanto maius pondus conciliaretur: dum increduli ipsos rei gestae oculos hos testes hoc modo interrogare, atque de omnibus circumstantiis ac dubiis tanto se certiores reddere queant.

VI.

Non solos Medicos Helmstadienses huiusmodi protractos partus legitime habere.

Denique, ne forte existimetur, Helmstadiense nostrum collegium medicum solum esse, quod partum huiusmodi legitimum pronuntiauerit, aut pronuntiaret, (ut Borussicus quidam Ictus et consiliarius aulicus Berolini nuper mihi obiecerat,) dissertatione hac iam impressa, ad manus meas peruenit FRID. HOFFMANNI, Professoris Hallensis celeberrimi, fautoris atque amici mei honoratissimi, pars consultationum et responforum sexta: in qua ipse, collegii MEDICI

HALLENSIS nomine, partum duodecimestrem, ob graues causas certasque res circumstantes, pro legitimo agnouit ac declarauit. Neque hoc solo causae meae patrocinium quaero; cum in VALENTINI cel. Pandectis Medico - legalibus Part. I, sect. I, Casu 36, (qui ex AMMANNO desumptus) LIPSIENSIS Casu 37, GIESSENSIS MEDICORVM ORDO, duodecimestres pro legitimis pronuncia- rint. Habet idem auctor Nouellarum medico - le- galium Casu III, responsum ICTORVM INGOL- STADIENSIVM quo puerpera quaedam nobilis, cum qua maritus per integrum annum cum octi- duo rem non habuerat eo adulterii absoluitur, quod nullus, neque vicinus nec domesticus, qui illam obseruarant, quidquam in ea perspexerint, quod honesta indignum esset coniuge, quodque hi omnes iureiurando id vellent adfirmare. Sic ZITTMAN- NVS in medicina forensi p. 452, aliud exemplum duodecimestris partus a LIPSIENSIBVS MEDICIS pro legitimo habiti, protulit. Memorabili autem imprimis est quod ex GOTHOFREDO ad Nouel. 39 habet cel. WILDVOGELIVS, diss. de partu legitimo, Ienae 1710. habita §. XV, iudicium; quo de partu XIV mensium ACADEMIA; quae LVTTETIIS (PARISIORVM) floret, honestissime iudicauit, quod

- 1) a morte mariti semper apud haeredes mariti defuncti vixisset vidua,
- (2) perpetuo diligenter ab eis asseruata, nunquam a latere discedens earum vxorum;
- (3) quod haeredes defuncti nihil eius honori ac pudicitiae obicere potuissent. Qui casus, quoniam omnibus circumstantiis tam ac-

curate

curate ponderatis est decisus, non dubitandum, dari quandoque tales diuturnas grauiditates, atque propterea laudatus WILDVOGELIVS iure meritoque affirmat; extendendum aliquando esse ordinarium terminum, vbi aequitas ex circumstantiis colligenda, exceptionem a regula faciendam suaserit. Ita et summus Germaniae quondam ICTUS STRYCKIVS lib. de succes. ab intestat. Diss. I. cap. 2. §. 17, monet, in partu seriori diiudicando viduae qualitatem non esse negligendam, an scilicet bonae famae sit, et honeste vixerit, ac nulla in eam sinistrae conuersationis suspicio cadat: ita enim ob easdem causas, partum duodecimestrem legitimum pronunciatum fuisse affirmat, atque in testimonium adducit ICTOS celeberrimos. BEVST. de Matrim. Part. I. c. 36. IOH. a SANDE decis. Frif. lib. 4. tit. 8. def. 10. MÛNSING. lib. 6. observ. 6. num. 12. idem pronunciantes. Recte tamen simul monet, caute his in casibus esse procedendum, ne malitiae aperiatur fenestra. Ex quibus videre est etiam alios ICTOS et medicos, praeter Medicos Helmstadienses, agnoscere et statuere, esse subinde causas, ob quas aliquando partus solito diuturniores ac tardiores, vt duodecimestres vel tredecimestres, pro legitimis iure re-cteque haberi possunt.

VII.

Iunguntur
huic Praesi-

Haec sunt experientissimi Prae-
sidis mei industria ad veritatis lucem
adiuncta

dis mantiffae
obferuatio-
nes nonnul-
lae differta-
tionem il-
luftrantes.

adiuncta sunt : quibus quid maius ad-
di poffit, equidem non perfpicio. Pro-
inde folum ad veritates eas, quas fe-
cundo tertioque differtationis noftrae
capite propofuimus, vltcrius illuftran-
das quoniam per fpacium adhuc ali-

quid addere licet, quae interea temporis a nobis
lecta funt, huc adfcribimus. Ac primo quidem
ad verba DE LA MOTTE, p. 39. differtationis
noftrae propofita, illuftranda, proferimus memo-
rabilem admodum hiftoriam, quam obferuatione
79 propofuit homo his in rebus exercitatiffimus.
Narrabimus eam ipfius auctoris verbis. Madame
la Marquife N. paffachez Mad. fa Coufine, qui
etait groffe, et fi bien a terme, qu'ayant cru ac-
coucher la nuit precedente. Elle envoya querir
fa fage femme, qui ne bougea plus d'aupres d'elle.
Mad. la Marquife tomba malade chez cette paren-
te, ou elle fut fix femaines, apres lequel tems,
ayant en partie recouvré fa fanté, elle partit de
chez fa parente, qu'elle laiffa groffe, comme elle
l'avoit trouvé, et qui n'accoucha qu'au commen-
cement de Fevrier d'un garcon beaucoup plus
gros, que ceux dont elle etait accouché aupara-
vant au terme ordinaire. Cette Dame pretend
ne s'être pas trompée, et auoir été groffe TREI-
ZE MOIS ENTIERS. Elle avoit fouffert tous les
accidens, que lui caufoient fes precedentes gros-
fesses, comptant d'accoucher a la fin de feptem-
bre, quoique elle ne foit accouchée qu'au com-
mencement de l'année fuiuante. In qua sane hi-
ftoria

storia, quae primae nostrae valde similis, nihil est, quod fidem eius vacillantem possit dubiamque reddere. Fuit enim femina, quae aliquoties iam pepererat, nec proinde falsis signis facile circumiri poterat; fuit nulla causa nullaue necessitate adacta, ut tredecim menses se gestasse profiteretur. Fuit praeterea mense septembri iam eadem, (ut Iauolena nostra,) qua pariens postmodum, tumoris uterini magnitudine. Quantum autem, vel hac historia, lucis, protractis partibus adferatur, prudens quilibet facile iudicabit. Adde, si placet, eundem auctorem, Cap. 28 lib. I, simili quodam rem pulcre illustrantem: dum, comme il arrive, ait, aux fruits, qui sont aux arbres; car n'en voit on pas qui ont atteint leur parfaite maturité avant de tems ordinaire, et qu'il en reste quelques uns au meme arbre long tems après que les autres ont été cuillis, parce que les derniers fruits n'ont pas si-tôt atteint leur parfaite maturité. Iunge his scholion eiusdem auctoris ad Observationes 75 et 76, de mulieribus quae infantes suos ad integri anni terminum gestarunt, quarum in dissertatione iam aliqualem a nobis mentionem factam putamus. Quae cum pro partibus protractis magnopere faciant; nunc etiam admodum memorabilibus eiusdem Auctoris historiis, saepe dicto libro prolatis, maturatorum, ex vulgari proaeresi, nimis partuum causam agemus.

VIII.

Observationes quatuor septimestrium duarum matrum robustissimum,

Harum vero historiarum prior continetur saepe dicti DE LA MOTTE libri Observatione 77, et est huiusmodi, Femina quaedam septimo matrimonii mense feliciter partum subit, filium enixa nutrimentum rectissime capientem. Adfligebatur morbo, sed ex eo haud ita multo post convalescens, nullum formae decrementum sentiebat. Maritus, etsi mala, tam accelerati partus causa, inivisset consilia; tamen oblitus facti, rem denuo cum illa habuit; ex quo statim impraegnata, secundum septimestrem in magnum utriusque solatum, edidit, qui postmodum uterque custodiam corporis Ducis Orleanensis tenuerunt. Fidem autem huic historiae ulterius facit, quod filiae huius feminae itidem septimestres pepererunt. Observatio 78. sequentem continet historiam, quam brevissime ipsius auctoris verbis reddemus. Une Dame accoucha a sept mois, juste du jour qu'elle avoit ete mariée, quoique Mr. son mari l'eut epousee a la sortie du Couvent. Le mari ayant cache son ressentiment, ne laissa pas de l'approcher aussi tot qu'elle fut relevée de ses couches. Elle devint aussitot grosse, et accoucha une seconde fois a sept mois. Ces deux enfants, nés a sept mois, se sont si bien elevez, qu'un a ete tué a Ramilly, et l'autre a la bataille de Malplaquet.

IX.

Observatio
de liquore
semen virile
referente,
in utero re-
perto.

Ceterum, quoniam spatium ad-
huc aliquid adiungere permittit, ad
N. VI, p. 15 dissertationis nostrae,
addimus observationem, ex nupera
quadam cadaveris feminini anatome
publica, mense Octobri in hac aca-
demia a venerando Praeside meo habita, haustam.
Erat haec puella ob crebra furta capite truncata.
Cum ad uterum ventum esset, eo dissecto in con-
spectum prodiit magna mucosiliquoris copia, se-
men virile plane aequans, quoque totus uterus
repletus erat. Hoc autem virile semen haud fu-
isse, primo ingens eius copia persuadebat; dein,
quod ultimis, antequam neci danda erat, diebus
dumque custodia arctissime teneretur, et ad mor-
tem se praepararet, illam marem admisisse vero
simile haud est, et denique quod nulla ceteroquin
perpetratarum compressionum signa adessent. Di-
dicimus autem eo, qui falli potuerint viri alioquin
his in rebus exercitatissimi, mucosam hanc mate-
riam, in utero mulierum in coitu, vel mox post
coitum, occisarum, pro semine virili, mole sua
ad futuri foetus molem concurrente, habentes,
et varias inde hypotheses aut formantes, aut ful-
ciantes. Ceterum, ut valeas, Lector, opto, mi-
hique fauere pergas, oro. Dab. in acad. Julia,
VI. cal. Decembris c180ccxxvii.

COROLLARIUM

loco in altera huius dissertationis editione hic solum monebo, Virum quondam Celeberrimum NEBELIUM, Professore olim Heidelbergensem, et Archiatrum Sereniss. Electoris Palatini, dissertationem quoque edidisse *de partu tredecimestri legitimo*. Heidelberg. 1731. in qua similem fere casum recenset et in omnibus mecum consentit. Sic ut veritas meae sententiae a viro illo doctissimo nouo adhuc exemplo confirmetur.

RUD. AUGUSTIN. VOGEL.

diff. de partu serotino valdc dubio.

Goettingae, 1767. resp. et auct.

IOAN. CHRISTOPH. HARRER.

§. 1.

Quandoquidem quaestio de retardato partu eiusque tam possibilitate, quam impossibilitate, aetate nostra maiore studio quam unquam antehac agitari coepit; neque vero ex omni parte ea resoluta mihi adhuc videtur; operam me non perditurum prorsus esse existimaui, si commoda nunc data occasione et suasore Ill. PRAESIDE meo. Praeceptore nunquam satis venerando, quae tam ex ipsius ore hausi, quam inter meditationes concepì dubia contra hunc partum argumentaque ab ipsius defensoribus prolata, vberius disputa-rem.

§. 2.

Tempus fixum an foetui a natura concessum sit in utero, ambigunt maximam partem inter se
aucto-

auctores; et diuisa est supra hanc rem eorum sententia. Quidam videlicet animalibus cunctis, hinc etiam homini tempus definitum, quo alatur intra uterum, et deinceps nascatur concedunt. Ab HIPPOCRATE a) notatum est, partum, vt longissime, decimo mense contingere; nec minus brutis ac feris intra determinatum tempus a natura partum ingruere: et alibi b): nouem mensium et decem dierum foetum edi et vitalem esse, numerumque ad hebdomades exacte respondentem habere c). Alii contra animalibus brutis certum tantummodo pariendi terminum concedentes, homini illum denegant; quorum ex numero praepri- mis recenseri meretur ARISTOTELES d) cuius mentem hisce verbis explicitam legimus: *unum pariendi tempus statutum omnibus est animalibus: homini vni multiplex datum est. Et alibi: Ceteris animalibus vnum est tempus, homini vero plura sunt*

a) Libr. de natur. pueri.

b) Libr. de carnibus vers. finem.

c) Egregie in haec loca commentati sunt RODERICVS A CASTRO de vniuers. mulier, med. Part. I. Libr. IV. & IO. PEYSSONEL tract. de temp. human. part. c. 4. p. 50. 51. demonstrantes, in priori loco secundum menses lunares, in altero secundum solares HIPPOCRATEM computasse, idque inuito iusto calculo vnum idemque esse.

d) Hist. animal. l. 7. c. 4.

sunt e) Eandem sententiam tuetur PLINIUS f). Ceteris, inquit, animantibus statum pariendi et partus gerendi tempus est, homo toto anno et incerto gignitur spatio. Hos duces ac magistros multi posthac sequuti non modo, sed et pluribus argumentis has ipsas opiniones defendere susceperunt g). Atque inter hos ex recentioribus Cl. LE BAS et PETITVM allegasse hic saltem sufficiat. Viro Cl. LE BAS h) vteri fabrica tam diuersimode affecta videtur, vt non possit non pariendi tempus inde permutari: *Déterminera-t-on aussi cert ainement le terme préfix de la gestation dans une matrice solide et active, que dans une, qui sera foible, delicate, indolente?* Aliud dubium contra fixum pariendi tempus Cl. PETITVS i) mouet et existimat, a brutis ad hominem colligi non licere, cum quae partum brutorum praecedunt, necessario quoque alias ante partum foeminarum fieri debeant: *Il est clair que si l' on prétend, que le terme de la grossesse est fixé chez les fem-*

e) de generat. libr. 4. c. 4.

f) Hist. natural. l. 7. c. 4.

g) Plures veterum sententias qui scire cupit, adaeat SCHVRGII embryol. Sect. IV. c. 2. §. 9. et ALBERTI diff. de partu ferotino. Hal. 1729.

h) Question import: Peut-on déterminer un terme préfix pour l'accouchement. Paris 1764. p. 27.

i) Recueil des pièces concernant les naissances tardives Part. I. obseruat. p. 160.

femmes, par ce qu'il est chez les animaux, j'ai droit de prétendre aussi, que les femmes ne doivent point souffrir d'évacuations menstruelles; qu'elles ne doivent avoir qu'un tems dans l'année pour devenir mères et qu'étant une fois grosses, elles doivent répugner à recevoir les caresses de leur mari, et les écarter; puis qu'il est constant que les femelles des animaux ne sont point réglées; qu'elles n'ont dans l'année qu'une saison marquée pour concevoir, et, que l'ayant fait, elles ne supportent plus les approches des males. Quod autem ad certum, quo bruta coire solent, anni tempus attinet, non omnibus vnum a natura concessum deprehendimus, sed pro singulis generibus id differre, quid? quod non omnibus eiusdem generis speciebus vnum idemque competere obseruamus. Vt taceam animalia nonnulla, ad coitum omni tempore exercendum pronâ. Sic enim annotauit Cels. BUFFON *k*) septem post partum diebus asinam iterum oestro venereo turgentem marem ad coitum inuitare, ita ut perpetuo vtero gerat, foetum edat, prolemque alat. Eodem pariter auctore *l*) constat, equam vtero ferentem marem admittere, et vaccas *m*) sueto tempore mox citius, mox tardius aestu venereo stimulari. Ex quibus efficitur, conceptum illud fixum brutorum tempus coeundi vniuersaliter ve-

H 3

rum

k) Allgemeine Hist. der Natur. Vol. II. p. 201.

l) l. c. p. 106.

m) l. c. p. 130.

rum non esse. Neque ideo profecto, quod menstruo fluxu destituuntur, fixum, quo prolem in lucem edant, tempus illis competit. Nec in hominibus quocumque tempore coitum exercendi facultatem solis catameniis tribuendam esse, numerosi satis conceptus foecundi testantur, quamuis foeminae lunare, quod vocant, tributum neque virginitate, neque matrimonio vnquam soluerint n). *Et matura virgo*, inquit Perill. VAN SWIETEN o). *Veneris appetitum sentit non tantum dum menstrua instant, sed et postquam fluxerunt; dum cessant, lasciuientes toties videmus iam effoetas mulieres, quae mensuris sane carent.* Nouitque ille plures rite menstruantes, quae in venerem segnes maritorum euitabant complexus morosae. Ceteroquin quorumlibet fere brutorum singularis est oeconomia in rebus venereis; et quemadmodum ab vno horum genere ad alterum non potest conclusio fieri, aut vniuersalis quaedam regula constitui; ita eo minus a singulis ad hominum statum applicatio fieri debet. Illud vnum commune in brutis deprehendimus, quod, quantumcunque ipsorum coeundi ratio et gestationis tempus differat, singulis tamen pariendi quoddam tempus fixum a natura praescriptum sit, quod nunquam superent. (Quid ergo

n) Per multa exempla collegit perill. DE HALLER
praelect. in Boerh. Tom. V. Part. 2. p. 96.

o) Comment. in aphor. Boerh. Tom. IV. §. 1284.
p. 407.

si in hoc vno homines cum brutis conueniant? et num necesse est, vt, cum in pluribus differant, in vno conuenire non possint? Atque vt paucis sententiam nostram super Cl. PETITI argumento exponamus, non magis illud rationi consentaneum videtur, quam si quis dicat, ficum arborem nullum fructum producere posse, quia nullos flores in modum mille aliarum stirpium edat, vtpote qui fructificationem praecedere, eamque ipsam perficere debeant. Sunt mulieres nostrae in multis alijs rebus ad foetum suum spectantibus a foeminis brutorum seiunctae, velut cum vnam prolem lactent, alteram iterum concipiant, beneque in ventre alant. Vnde denuo manifestum sit, non placuisse Creatori, iisdem legibus in generationis opere animalia atque homines adstringere, nisi in hoc vno, vt fixum partus terminum obseruent.

§. 3.

Esse autem suum cuique animali certum atque naturali lege sancitum tempus, quo foetum in utero contineant, eorum ipsa exempla commonstrant, quorum vulgatissima tantum in medium proferre sufficiat. Repetitis itaque naturae scrutatorum obseruationibus p) edocemur, canem nouem hebdomadibus, vulpem et lupam quinque mensibus, grauiditatem absoluere; felem viginti quinque diebus, vrsam sedecim septimanis foetum excludere,

H. 4. et

p) Fontes collegit Perill. HALLERVS Elem. phys. Tom. VIII. p. 427.

et per quinque menses scrofam vtero gerere; porro leporem et cuniculum triginta dierum intervallo ex vtero prodire; ceruam mensibus octo, rangiferum nono et capreolum quinque cum dimidio ventrem ferre; capram mense decimo quinto, ouem tantundem, vaccam nono, equam vndecimo et asinam duodecimo parere. Quorum autem generationis opus huc usque rimari licuit, animalia certum suum nascendi tempus nunquam excedunt; ceterisque etiam eodem modo certos pariendi limites positos esse, maxima cum probabilitate colligimus. Quid? quod et aduersarii nostri terminum fixum brutis haud plane denegant, causamque in eo ponunt, quod singula vno eodemque victu nutrita, simplicem vitam degant *q*). Nilominus tamen et bruta foetum suum sueto tempore ferius interdum eniti exemplis comprobatum dare student; omnes autem vna voce, si duas illas obseruationes EX MATTHAEO ET ARISTOTELE a Cl. LE BAS *r*) productas excipias, ad vnum illud a WAGNERO *s*) communicatum exemplum prouocant, quam bubulci tamen obseruationem esse simul fatentur; cui an fides habenda, alii inquirant.

§. 4

Quem exquisitum ordinem igitur quum inter ani-

q) LE BAS *Observ. nouell.* p. 23.

r) *Nouell. obs.* p. 18.

s) in *diff. de Partu tredécimestri* Helmst. 1727. p. 33.

animalia bruta animaduertamus, atque a veteribus aequae ac recentiorum plerisque concedi illis videamus; quid est, cur homini soli certum suum pariendi tempus denegemus? praesertim cum quotidiana experientia contrarium satis abunde nos edoceat. Equidem ad foecunditatem ac sterilitatem, marisque ac foeminae procreationem plurimum posse locorum differentias, ARISTOTELI iam satis perspectum fuit: at quis hoc argumento, praeter Cl. LE BAS t) recte utetur ad diuersum pariendi tempus comprobandum? Nemo sane, nisi qui surdus aut coecus, legitimum nexum vnquam inter foecunditatem vel sterilitatem ac partus terminum inuenit: nemo aduertit ab infoecundiore foemina partum vel citius vel tardius excludi, quam a foecundiore, Manifestum est potius, in calidissimis aequae ac frigidissimis regionibus partum vno eodemque tempore finiri; licet sub ardentiore coelo menstrua citius paulo erumpant, citiusque nubiles reddantur foeminae u).—Nec vero inficiamur, quum quis ouipara mox citius, mox tardius incubatum absolute adfirmet. Quae enim externo calore oua sua fouent, subinde possunt diuersimode exclusionis terminum immutare, prout vel frequentius oua sua relinquunt, vel frigidiori coelo plus exponantur: vt adeo facile ARISTOTELI x) largiamur

H 5

mur

*) Quaest. import. p. 22.

u) Perill. DE HALLER praelect. Tom. V. p. II. p. 84.

x) Histor. animal. libr. 6. c. 2.

mur, excludere celerius incubantes aestate quam hyeme; ideo aestate gallinas duodeuigesimo die foetum excludere; hyeme aliquando vigesimo quinto. Quamquam rarissime hoc ipsum contingere, expertum satis matresfamilias habeant. Constantissima enim et haec animalium classis tenetur lege, ut incubatum intra definitum tempus absoluant. Sic enim compertum habemus, ex anatum genere cygnum duobus mensibus, anserem triginta et anatem vulgarem viginti septem diebus incubare: meleagridem viginti octo, gallinam vulgarem vno deuiginti et passerem canarienses tredecim diebus ouis incubere y). Quae denique ex regno vegetabili in contrarium afferuntur exempla nullius prorsus momenti esse arbitramur. Quod si igitur WAGNERVS z) memorat, duos Rhinoceroses vno eodemque tempore simul satas tam diuerso tempore prodiisse, ut cum altera Augusto florere inceperit, altera e terra primum caput tollere cepisset: quis, quaeso, ex eiusmodi euentu incertum pariendi tempus in hominibus euincet, et quis non potius alterius seminis arguet inertiam? Sique Cl. PETITO a) placuit, aduersariorum suorum sententiam alio quopiam exemplo, eiusdem farinae, infringere; dum scribit: *Dans les arbres de même espèce l'intervalle de tems qui s'écoule entre*

y) Perill. DE HALLER Elem. phys. Tom. VIII, p. 428.

z) I. c. p. 33.

a) Recueil de pieces et observ. p. 163.

tre la fleur et la maturité du fruit, n'est pas précisément égal : de deux pêcheurs, par exemple, ou de deux abricotiers, qui donneront leurs fleurs en même tems, celui qui sera en espalier, bien exposé portera de fruits mûrs douze ou quinze jours, et quelque fois plutôt, avant qu'on en puisse trouver de pareils sur l'arbre en plein-vent, et mal exposé : lubenter et haec quoque concedimus, sed aliam longe causam evidentem huius discrepantiae agnoscimus. Certe enim maturitas accelerata prioris arboris repercussioni radiorum solis ex muris tribuenda est, et ab artificiali hortulanorum cultu repetenda, quo eam amplius adhuc et cum maxima varietate perficere noriat. Admittunt autem eiusmodi artificia naturae leges quidem in stirpibus; in animantibus vero, iisque in primis ouiparis, talia non admittunt.

§. 5.

Certo pariendi tempore satis superque, ut opinor, in hominibus euicto, superest, ut cum veterum tum recentiorum quorundam suffragia in hanc rem afferamus; quo praefixum illud tempus ultra nonum mensem paucosque dies protrahi non posse eo luculentius appareat. Hippocratem iam iam hosce limites agnouisse, supra (§. 2.) memoratum fuit, longissimum scilicet termium in die 280. seu, quod idem est, mense nono cum decem diebus absolui. Accuratius hanc rem defi-

nit RODERICVS a CASTRO b) quando inquit: parere mulieres eadem semper diei hora, qua conceperunt, diligentiores nutrices observasse adstruunt, quod etsi a nemine scriptum reperio, tamen experientia confirmari videtur — quod si ita est, non solum dierum, verum etiam horarum certus ac praefinitus numerus ad partum legitimum requiritur. Eandem sententiam tuetur DIONIS c) que le terme de la femme est réglé á neuf mois accomplis; ce terme est une loi si positive qu'il n'y a pas une femme, qui en soit dispensée: celles, qui nous disent, qu'elles ont porté leurs enfans plus ou moins de tems, ont souvent leurs raisons: il ne faut pas, que le chirurgien soit assez credule pour les en croire sur leur parole. Non minus BOHNIUS nostrae sententiae fanet, et reiectis Aristotelicis atque Plinianis circa incertum nascendi tempus opinionibus d) sic pronunciat: Elapsis ab impraegnatione nouem mensibus solaribus aut decem lunae curriculis seu mensibus lunaribus ciuilibus, latebras ac tenebras uterinas foetus relinquit, ac auram liberiolem et lucidam petit. Haud minoris momenti est suffragium summi illius medici forensis HEBENSTREITII e): quocumque autem modo quis praegnantiae durationem sibi sistere velit, certum est, ultra 272. di-

b) l. c. in fine cap. 4. et cap. 2. legitimum tempus nonum mensem esse perhibet.

c) Traité des accouchemens livr. 3. chap. 1.

d) Circul. anat. Progymnasm. 3. de partu.

e) Anthropol. forens. Sect. II. c. I. §. 12.

dies saluis matre et foetu, partum differri haud solere, si exemplorum multitudo, quae leges naturae explicat, atque constituit, consulitur. HAMBERRVS f) partus praecocis et abortus mentionem faciens, serotinum reticet et requiritur, inquit, ad partum quam maxime naturalem, ut fiat proxime circa finem noni a conceptione mensis. Nec obliuiscendus est b. ROEDERVS g), cuius verba haec sunt: *finem trigesimae nonae et nonnunquam quadragessimae hebdomadis partui maturo natura, ut accuratior obseruatio docet, constituit, utraque eum non facile differtur.* Plura quidem huius rei afferre possem testimonia, sed rem actam agere mihi viderer, quum fontes eorum praecipuos Cl. LOVIS h) et LE BAS i), cum lectoribus suis iamiam communicarunt.

§. 6.

Naturam omnibus animalibus definitum quoddam, quo foetus suos in lucem edant, praescrip-
sisse tempus, ex superioribus patet; an vero iste terminus iustis ex causis protrahi possit, in quaestionem nunc vocatur. Quibus igitur euincere id
stu-

f) *Phys. med. c. 15. S. 5 p. 780.*g) *Elem. art. obstetr. §. 217.*h) *Memoire contre la legitimé des naissances prétendues tardives. Paris 1764. p. 27, et Supplement au memoire. Ibid. p. 35.*i) *Nouvell. obs. p. 67. seq.*

fludent argumentis doctissimi viri, ea nunc figillatim examini qualicumque subiicere iuabit. Tantum vero abest, ut tantorum virorum honori ac dignitati quicquam detrudere velim meis obiectionibus, ut dubia solummodo ipsorum argumentis summa cum modestia opponam. Igitur qui serotinum partum propugnant, primum ad monstra et naturae aberrationes quotidie occurrentes prouocant, easque in suae sententiae fauorem trahunt. Breuis autem in huius argumenti refutatione esse possum, cum, aberrationes tam regni vegetabilis, quam, si quae sunt, ouiparorum, externis causis deberi, iam ostendi. Superest itaque, ut, quae a monstris reperant, argumenta excutiam. Dicunt autem, quemcunque viso monstruoso partu stupore affici; at neminem esse, qui ipsum illegitimum pronunciet, quamquam longissime a naturae legibus recedat. Eodem ergo iure leuiorem illam partus serotini aberrationem defendi posse existimat Cl. PETIT k) *Or ce changement, quoique très-difficile à opérer, frappe cependant nos yeux tous les jours, dans les monstres, qui se présentent assez souvent dans l'espèce humaine, d'où il est naturel de présumer, que le plus difficile se faisant, le plus aisé n'est pas tout à fait impossible, et que, par conséquent, la naissance d'un enfant peut-être plus ou moins retardée, suivant le degré de force de causes qui donneront lieu à ce retard. Equidem quocumque modo monstrorum ortus contingat, hoc loco exponere nostrum non est; ea saltem,*

quoad

k) Recueil de Consultat., p. 31.

quoad partum, iisdem naturae legibus obnoxia esse, monere velim, nisi ab illo tempore recedas, quod saepe in partu difficili consumitur; quem non solum excitare, sed et matris interitum promovere et possunt et solent. Certe itaque monstrorum existentia non probaret foetuum ferotinorum probabilitatem, multoque minus existentiam: argumentumque totum, si dicere verum licet, plane huc non quadrat. Non enim conveniant inter se monstrorum ortus et partus ferotinus, nisi quod utrobique natura a suctis legibus aberrat. Ab una vero aberratione ad alteram siue quoad possibilitatem, siue existentiam concludere, logices praecepta vetant. Non aliter, nisi si partus monstri tardius iusto excluderentur, posset inde defendi ferotinus partus embryonis recte structi. Sed prius cum falsum sit, ceu iamiam memoravi, posterius quoque inde plane non efficitur. Non magis ergo conclusio a monstrositate ad partum retardatum valere mihi videtur, quam a caeco nato vel surdo ad loquentem natum, et innumerae aliae eiusdem farinae: unde manifestum sit, ab una aberratione naturae alteram non statim firmari vel in actum deduci. Neque denique hoc Cl. PETITO facile concedi possit, quod monstrorum generatio difficilior res sit, quam partus retardatio. Potius ex maiore monstrorum copia, quae natura efformat, colligimus, eam minore longe difficultate haec producere, quam partum retardare; cuius rei exempla, si qua vera prostant, ad digitum fere cuncta enumerare possis.

§. 7.

Alterum, quod mihi obiici lego; argumentum versatur circa partus ex omni parte perfecti accelerationem, quae fit sexto, septimo vel octavo mense: in qua euincenda omnem operam, iunctasque vires aduersarii figunt. Adstruere id non dubitat Cel. LEVRETUS l) „La nature, inquiens, peut être tardive, si elle peut être active & si elle peut s' accélérer de deux mois, pourquoi ne pourroit-elle pas être en arrière d'un? En effet, ou il n'y a jamais d'enfant de sept mois, à terme parfait, ou il peut y en avoir à neuf qui ne le sont pas encore: or il est prouvé, incontestablement, qu'il y a des femmes qui accouchent à sept mois d'enfans aussi forts et aussi vigoureux que s'ils en avoient neuf, et que d'autres mettent au monde à neuf mois des enfans si petits et si foibles de constitution, quoique se portant bien d'ailleurs, qu'on seroit tenté de croire qu'ils n'ont que sept mois: donc, si la nature peut être précocce, elle peut être aussi lente dans son operation.“ Eandem sententiam tuetur WAGNERUS m) „proinde, inquiens, si is qui frequentius observatur decimestris partus terminus, per trium mensium interuallum certis de causis possit maturari, vero fieri simile miratu haud magnopere dignum esse, sed concipi posse, subesse causas, quae eundem

l) Supplement aux ouvrages p. 409.

m) l. c. p. 27.

eundem per tres menses protrahant. Suffragatur etiam huic sententiae Cl. LE BAS, n), quando, ,, si l'on m'oppose, ,, ait ,, et l'on me prouve que le terme de la gestation est constamment, universellement et indistinctement le même, je n'ai rien à répliquer ; si au contraire je fournis des exemples d'accouchemens à terme faits avant celui de neuf mois, je n'admettrai pas uniquement ce terme à l'exclusion des autres. " Idem auctor alibi o) accelerationis causam exponens, eam solito maiori, quo foetus fouetur, vteri materni calori tribuit : ,, D'ailleurs " inquit, " la chaleur de la matrice étant plus grande qu'elle ne l'est ordinairement, mais toute fois proportionnée à la force du germe viril, elle développera plutôt les parties de l'oeuf, et le foetus parviendra en moins de tems qu'il n'arrive ordinairement, au degré de perfection qui lui est nécessaire, supposition faite qu'il ne manque pas de la nourriture propre à cette prompte expédition. Cel. PETIT p) persuadere sibi vult, foetus incrementum pendere maximam partem ab vtriusque coniugis constitutione, quae si invicem sibi respondeat, foetum citius ad perfectum robur et volumen pervenire, atque citius vterum relinquere; sin autem contrarium, diutius in eo remorari. Haud parum quoque vterum vel nimis sensibilem vel vteriore extensionem

n) Quaest. impart. pp. 29.

no) Nouvell. observat. p. 12.

p) Consultat. p. 17.

nem haud ferentem foetus accelerationem adiuuare. Ita vero vir doctus mentem suam exprimit : „ Or, si non seulement il est possible, mais si de plus il est constamment a vérè, que par le concours des circonstances cis-dessus exprimées, c'est à dire, par l'excès de sensibilité, de la matrice, par son défaut d'extensibilité relative, par la crue prompte et rapide de l'enfant, soit que chacune de ces causes ait agi en particulier, ou que plusieurs aient exercé en même tems leur action, si dis-je, il est évéré, que l'accouchement a été accéléré et avancé de deux et même de trois mois, pourquoi, par l'effet de causes contraires, ne pourroit-il pas être retardé d'autant de tems, ou même de plus. Sunt profecto in hisce sermonibus permulta rationi haud absona; ab experientia vero et quotidiano rerum usu extra modum aliena. Quaedam momenta equidem videntur ab hac quoque deducta; non fidam tamen eam, sed fallacem esse, haud immerito suspicamur. Quod igitur parentum vigori ac robori tribuunt maturius foetus incrementum, ratione equidem assequi possumus; experientia vero innumera et quotidie obuia nobis suppeditat exempla parentum eiusdem aetatis, vigoris ac roboris, quorum tamen generatione, quo citius foetus debitam magnitudinem ac propriam vitam extra yterum viuendi facultatem nancisceretur, plane non efficitur. Sic quoque compertum habemus, senes iuenculis nuptos nil contribuere ad foetus exclusionem neque citiorem neque tardioram, Quibus autem in ytero retardandi partum

acce-

accelerandiue vlm quaerere placet, hi extra modum sane philosophantur, vt facile refelli possint, dummodo ad quotidianos euentus attendatur. Tum enim haud difficulter experientia nos de contrario conuincit. Irritabilitatem enim minorem vterini prorsus conferre ad partus retardationem, ex quotidianis rusticorum exemplis manifestum fit, vtpote qui solidioris licet compagis, laboribus duris adfueti, victuique duriori indulgentes, omnisque fere sensibilitatis expertes, nulla impedimenta inde accipiunt, quo minus ipsorum infantes iusto tempore nascantur. Eodemque vicissim modo ex irritabilitatis vteri excessu acceleratio partus haud deriuanda est, nisi abortum vel partum praecocem intelligas. Ponamus enim, vtero definitam quandam extensionem adscriptam esse, ad quam vbi peruenerit, fieri non posse, quin ex continuis doloribus ob nimiam tensionem foemina ad parandum compellatur; tamen, quomodo fieri possit, vt foetus, si illa sexto vel septimo mense contigerit, iustam hoc tempore perfectionem iam adeptus sit, plane non perspicimus, nec ita deprehendimus. Quodsi vero ad exempla prouocant, turpe quidem foret, si vellem tanti nominis viris omnem fidem denegare; maximopere autem vereor, ne fallacia quadam abrepti aliquid affirmant, et pro vero habeant, quod aliter longe contigerit. Omnes enim rei obstetricariae scriptores in eo consentiunt, quod durante grauiditate interdum menstrua mulieribus fluant; quodsi ergo hae ab illo inde tempore, quo prima vice menstruum tributum non

soluerint, grauiditatis initium computent, an mirum est, si sexto vel septimo mense foetum perfectum peperisse, non sibi modo, sed et aliis persuadeant, cum tamen iam dudum antea conceperint? Ex quo apparet, quam facile calculi errores et accelerationi et retardationi faueant, ut infra pluribus comprobaturus sum. Nonne vero, ut iterum eo revertar, vnde paulisper digressus sum, haec accelerationis fauorem proferunt, potius partus omnia, quae in praecocis naturam demonstrant? De hoc autem constat, eum nunquam perfectum esse, et quo magis a iusto termino partus recedat, eo minorem vitalitatem prae se ferre. Nam perfectum et omnibus numeris absolutum foetum sexto vel septimo mense a conceptione sine errore calculi vel anticipatione nuptiarum edi posse, pernegamus, quum in recte formatis calculis non vnum imperfectionis signum in eiusmodi foetibus occurrat, fonticulus pulsabilis maior, os maius et ampliori hiatu fissum, capilli pauciores et pallidiores, vngues molles nulliue, flexilia magis membra, somnus frequentior, debilitas, vita breuis, coecitas demum; nam septimo mense membrana pupillaris fere superest, quae mense nono euauit. q) Longissime autem abest, ut eiusmodi signa in partu, quem acceleratum vocant, reperiuntur: ut ergo, cum perfectus sit pro sex vel septem mensium foetu haberi non possit.

§. 8.

Nouae rationis robur nunc profero, quo ni-

mi-

q) Vid. Perill. de Haller. Element. Phys. T. VIII.

id 42. 3.

mirum suffulti, multum ad foetus prima rudimenta facere ipsius seminis conditionem, serotini partus defensores arbitrantur. Mariti enim debilis, vel senio succumbentis, vel etiam coitum ante mortem exercentis semen multo debilius minusque spirituum censent, quam ve statim post conceptionem legitimum incrementum vel maturationem capere possit embryo. Ita enim (SPICERIVS r) facultas, inquit, corpus foetus gubernans debilis vel robusta, sit aut ex semine, cui inhaeret tanquam in suo principio, aut ex accidenti, apti scilicet alimentum penuria. — Quod autem in semine insit facultas citius aut tardius maturandi foetum, si uterus bene se habuerit, ex eo manifestum est, quod illi foetus seu masculi sunt seu foeminei, qui maturius solent se mouere in utero, maturius quoque in lucem proferrí consueverint. MICH. ALBERTI r) neque homini, neque brutis certum nascendi terminum ordinarium denegans, retardationem tamen admittit, et quoad seminis indolem hasce rationes attendendas inculcat. An mas vel foemina vel utrumque subiectum adulti praeditum fuerit natura, quando a matre vel foemina valet ad maris generatio contingit, quando mas vel foemina adultiori aetate gaudent, et mas senex imbecillus, foemina vero periodo cessantis foecunditatis proxima fuerit. Easdem causas adducit TEICHMEY-

I 3

ERVS

r) de incerto partus tempore p. 79. q. 3. l. 1.

r) System. Iurisprudentiae med. T. II. cap. 1. q. c. 7. §. 20. Confer etiam Elias an. cit. §. 10.

ERYS t) eiusmodi, inquam, partus retardatio fit ob energiam feminis deficientem, morbosam patris constitutionem debilem, et fieri in senectute solet. WAGNERUS u) tredecimestrem, quem describit, partus protractionem senio mariti tribuendam esse non dubitat, ita enim dicit, cum parentem nactus fuit hic infans, senem non admodum bene valentem; unde ex primo conceptu debilis existit, quod futurae hiantes ac nondum perfectum exanimum aliquo modo monstrare videntur, vero fit simillimum, ipsum in utero morbo qualicumque fuisse correptum. Tuetur eandem sententiam CLEBAS x) quando ait: Ne peut-il se faire, que la matrice soit le réservoir d'un germe debile, précieux reste du dernier effort d'un homme presque éteint, et que par sa parfaite constitution elle n'entretienne, fomenté et vivifie pour ainsi dire, la foible chaleur de la matiere qu'elle aura retenuë? En ce cas les progrès de l'embryon seront-ils aussi rapides, qu'ils nuroient été, si le germe eût eu plus de vigueur. At feminis vero debilitas minime in causa est, quo minus rite succedat generationis opus, quemadmodum nec vigor eius singularem vim in ipsius acceleratione unquam exerit, ceu experientia, ad quam solam iterum hic prouoco, quemlibet quotidie edo cere potest, qui

1) institut. med. legal. c. 9. quaest. 15:

2) l. c. p. 8. q. 1. quodammodo dicitur, et dicitur ab

3) Quaest. import. p. 28. Confer etiam obser-
uati. nouvelles p. 19.

qui velit vel ad debiles vel ad robustos genitores attendere. Sane phthifici hominis semen non debilius, quam robustissimi deprehenditur. Et quis dubitabit de sene, licet imbecillo, quin procreare possit sobolem, iusto termino excludendam; cuius rei luculentissima exempla prostant, quorum vnum saltem ex PLATERO¹⁾ hic excitare sufficiat de auo suo, qui post centesimum aetatis annum, vxore virgine 30 annorum ducta, filium vegetum legitimo tempore ex ea suscepit. Plura exempla de aetatis prouocloris viris ad gignendam prolem aptissimis (C. LE BAS²⁾) collegit. Quod si vero senum imbecilliorum et aegrotantium prolem tardius ex vero progressuram putes; vnde fit, quaeso, cur tam pauca huius rei exempla in tanta senum eiusmodi frequentia occurrant? tutumne est, in casu tam oppido raro redartati patris, et qui ipse, dum incidit, quam maxime dubius et fallax censendus est semper, inertiam senilis geniturae accusare? imprimis, quae, quam potuit foecundare coniugis ouum, energiam suam fati superque inde probauit. Morbus vero si quid alterare vere potest in generatione, omnem seminis praeparationem potius tollet. Aut, si qua inertia vel morbosus geniturae status influxum quendam in generationem habeant, staminibus foetus duntaxat qualitates suas ea infundet, in ipso termi-

14

no

1) Obseruat. libr. I. Tit. de vitalis motus defectu p. 222.

2) Quaest. import. p. 95.

no partus vero nihil mutabit. Sicut enim sic debilis vel morbosus infans, imo mortuus, siue sanus et perfectus ac decenti robore, moleque instructus, utrumque videas eodem tempore ex matris utero excludi.

§. 9. **Omnium porro doctorum medicorum, vnanimi consensu grauidarum diæta extraordinaria, inedia et grauiores animi affectus in quaestionem vocari solent, et pro valida causa retardati partus allegantur, siquidem inde non solum matris oeconomicam valde turbari, sed nec decentem alimenti copiam ex penuria alibilium succorum foetui subministrari posse opinantur a). Quamuis vero, quod ad diætam matris extraordinariam et inediam spectat, nutritionem foetus eo valde impediti concedimus; negare tamen nos oportet, ipsius egressum ex utero legitimo tempore nunc retardari. Ideo vero quam maxime negamus, quoniam hæc causa vere ficta est, et nulla observati-**

a) Vid. *Herr. Arnisaenus* de part. hum. termis legit. §. 171 p. 24. *Alberti* System. Jurispr. med. T. I. part. I. c. 7. §. 20. *Teichmeyerus* l. c. cap. 9. p. 63. *Le Ras* obs. nouell. p. 44. Quibus et ipse *Perill. de Haller* Elem. phys. Tom. VIII. p. 422. assentire videtur, quum dicat morborum, terrorem, languorem, defectum alimenti, lentumque morbum partum tardare posse.

one indubitanter confirmata. Non igitur necessarium est, ut amplius hoc argumentum refellamus. Equidem quod debiles foetus et emarcti ex hac causa generentur, perspicuum est: quod autem diutius ideo in utero commoretur, observationibus haud respondet. Contrarium potius inde evenire constat, nimirum, quod ex debilitate propter penuriam alimentorum non raro matres abortiant. Nec ex animi commotionibus unquam redactionem partus expectandam esse existimamus. Excitatur quidem a ZITTMANNO b) partus ex terrore et moestitia ad duodecimum mensem protractus, et ex hac causa pro legitimo declaratus: aliudque simile exemplum recensetur a WAGNERO c) qui saevae temperamenti moerori ac tristitiae deditum explanans, inquit, cum statim insignis semet causa obtulerit, inopinatus nimirum obitus aliaeque res aduersae, facile factum esse existimamus, ut aut parvum nimis aut minus idoneum nutrimentum ad infantem derivaretur. Hinc porro effectum, ut foetus quem conceperat, quemque ex robustissimo et generis haud fuisse, praeter parturientem senem et languidum, multa suadent, solito factus sit debilior, ac sensim aegrotus, nec debitam perfectionem tam cito, atque alii bene valentes consequi potuerunt.

b) Med. forens. Cent. 2. cas. 37.

c) l. c. p. 72.

Consult. p. 23.
 Vid. Tr. Hoffmanni Med. Syst. Tom. II. part. II. c. 1. §. 22.

potuerit, Nec Cel. PETITVM d) ab hac sententia alienum deprehendimus, quando scribit: „Si donc il est possible, que les maladies de la mere, de quelque cause qu'elles procedent, soit de chagrin ou d'autre chose, si la seule alteration de la matrice sont capable d'alterer les sucs qui vont a l'enfant, si elles peuvent empêcher qu'il en recoive la quantité déterminée par l'ordre de la nature, comment se pourra-t-il faire qu'elles ne retardent point les progrès de son accroissement? Non diffitemur quidem animi pathematum in corpus nostrum potestatem; et quamquam nos non fugiant subitaneae ex panico terrore mutationes, nervoso systemati grauiter lacessito tribuendas, tamen nullibi legimus, ab hoc affectu unquam partum esse retardatum; nec id sane per hunc fieri potest, cum eius primaria vis sit spasmodica partium externarum constrictio, vnde anxietates intensae, palpitationes, spirandi difficultas, aliaque mala pro diuersitate locorum a congesto intus sanguine et inaequaliter moto proficiuntur, inter quae apud grauidas in cetero abortus non infrequens numeratur (a). Hunc ergo a terrore metuendum, certe habemus, retardationem partus, nequaquam, utpote quae a spasmodica vteri strictura, vniuo et vero terroris effectu, prouenire non potest. De moeroris ac
tristi-

d) Consult. p. 23.

e) Vid. Fr. Hoffmanni Med. Syst. Tom. II. parti II. c. I. §. 22.

tristitiae potentia in corporibus grauidarum non alios effectus, quam a terrore obseruabis: quos cum Cl. COOPERVS nuper succincte proposuit f), ipsius verbis hoc loco aptissime recensere iuua-bit: *In his conditionibus vasa cutanea corporis magis coarctata, et vasa uteri magis a sanguine distenta sunt, hinc in eandem effusionem sanguinis et inde consecuturas abortiones pronissimae sunt foeminae, memoratis potentiis percitatae.*

§. 10.

Eodem modo reiiciendam atque conuellendam putauerim sententiam, quae de morbosa cum matris tum foetus constitutione tamquam efficaci causa retardatae partionis ipsius assertores fo-uent, Matribus nempe grauiditatis tempus in morbo consumentibus, omnes necessario secretiones dicunt insigniter turbari, foetusque alimentum iusto minori copia parati; sub eius autem defectu foetus nutritionem non posse non suffragari, eiusque incrementum impediri, ad quod restituendum deinceps mox maior, mox minor hebdomadam series requiratur. Quum igitur quaestio de partu agitur, an naturalem suum terminum transcendere is possit, inter alia ALBERTI g) incul-

f) diff. de abortionibus, Lugd. Batav, 1767.

g) System. Iurisprud. med. Tom. I. part. I. c. 8. P. 167. n. 8. Conf. etiam diff. Eius cit. §. 11. n. 5.

inculcae, ve ratio habeatur, an gravida sub gestatione gravi morbo correpta fuerit. TEICHMEYERVS h) ita pronunciat: Partus retardatur ob matris dispositionem phthiscam, hecticam ubi foetus alimento sufficienti destituitur, ob statum matris cachecticum, ob fluxum mensium tempore gestationis contingentem, ob diarrhoeam aliquam fluxam et morbum. Idem statuit Cl. LEBAS i) his verbis: Lorsque le foetus sera parvenu au terme de neuf mois sans avoir encore reçu la qualité des sucs nourriciers propre à sa perfection eu égard aux maladies de l'enfant, à celles du placenta, de la matrice, et sa sortie sera différée jusqu'à ce qu'il ait reçu la quantité de nourriture suffisante pour réparer la perte qu'il a faite pendant ce temps (et alibi k). Les maladies survenues à la mère troubleront l'harmonie de la nutrition du foetus. Quodsi autem natura nullos foetus postuerit limites, isque tam diu in utero morari possit, vel debeat, donec debitum suum incrementum a morbo matris factenus impeditum recuperaverit, miratio subit, cur tot debiles ac infirmi infantes nihilominus in lucem prodeant. Quamquam vero nil magis rationi consentaneum esse videatur, quam ut languidae matres et gravida morbo conflictatae suis foetibus eundem lan-

guo-

h) loc. cit. n. 2, 3, 4, 5.

i) Observat. novell. pag. 44.

k) Ibid. p. 54.

guorem cum ipso morbo necessario infundere debeant; siquidem a matris succis infans in utero alitur: tamen, si experientiam consulas, rem aliter deprehendes; ceu in multis aliis rebus ad medicinam spectantibus fieri adsolet; et videbis, non solum morbos, et ne contagiosos quidem, non semper in foetus transferri a matribus suis; sed et imbecillimas matres saepe robustissimos infantes in lucem edere, et vicissim a valentioribus et valitudine et natura imbecilliores nati. Exempla eiusmodi aliquot expertissimus DE LA MOTTE ^{l)} ad memoriam mandavit et duarum gravidarum mentionem iniicit, morbis eo tempore laborantium, quae nihilominus foetus sanos, mole magnos nec imbecillitatis signa prae se ferentes enixaerunt. Atque adeo matres phthisi vel cachexia conflictantes videas, quae infantes crassos, torosos, et mole sua admirationem mouentes pariant, quod sollicitis ^{b.} ROEDERERI ^{m)} observationibus, ut alias taceam, debemus. Quodsi vero unquam detrimentum quoddam foetus ex grauiore matris morbo conceperit; tunc praemature illum nunc potius excludi, quam retardari, experientia docet; perinde ac malus vel pyrus, quae propter laudabilis succi

^{l)} Traité complet des accouchemens. Paris. 1765. Tom. I. obs. 117. et 118.

^{m)} Opusc. med. p. 41. Confer etiam Cl. Haesenest. Acta physico medica forensis. Part. IV. p. 131.

succi inopiam vel ob spontaneam quandam intestinam labem ante maturitatem suam etiam ex arboribus decidunt. Metuerunt hinc antiqui iam medici, ne ex diarrhoeis vel ex febre partus intempestive elidatur n). Prorsus autem fictum falsumque esse monemus, quod menstrua purgatio intra grauiditatem ex sententia TEICHMEYERI partum retardare valeat. Aut enim nihil haec circumstantia mutat in partus tempore, docente rerum usu, aut insidias ad abortiones struit.

§. II.

Solent et inter causas partum retardantes referre duorum vel plurium foetuum in vtero conceptionem. Pro his enim matris, quod suggeritur, alimentum saepe non sufficere credunt, vt singuli ad iustam perfectionem intra nouem menses perueniant, et finito hoc tempore alacres et vegeti ex vtero excludantur: vnde fiat, quo alter hilarius enutritus, acquisitis ad natiuitatem debitis viribus, sub finem noni mensis matricem deserat, altero manente, quandoquidem ad vitam in aere agenda sufficienter enutritus nondum sit. Nasci adeoque secundario aliquo partu, altero forte post praecedens puerperium mense, ex gemellis eodem tempore genitis alterum posse, decimestrem vel vndecimestrem o).
Equi-

n) Hippocrates aphor. V. 34. Celsus de medicin. L. II. c. 7.

o) Attulerunt hanc rationem Alberti, in Iurisprud. med.

Equidem scite ac litterate haec quoque disputantur; at minus vere. Primo enim, ut ne quid in medicina affirmetur, quod usu non veniat, quam maxime cauendum est: sed valde vereor, ne perperam de quodam non ente hic disputetur a doctis viris. Et si qui forte casus ad eius demonstrationem adduci queant, longe facilius alia ratione explicationem illi admittunt, hanc nempe, ut si gemellos vna concepit, et diuerso tempore peperit mulier, ex illis alter abortu perierit, alter, utpote qui absolutus nondum sit, suum vitae in vterero agenda stadium decurrerit. Deinde vero observationes loculenter docent, naturam gemellos, etiamsi inaequaliter nutritos et diuersae magnitudinis ac roboris, exacto nouem mensium spatio vna expellere, eosdemque minoris molis ac ponderis esse, ac vnicum foetum alio tempore ab eadem matre conceptum; et iuncta gemellorum pondera simplicis foetus maturi pondus fere aequare; et si qua denique natura in partus gemellorum tempore immutet, eos duabus vel tribus septimanis potius ante vltimum grauiditatis terminum edi p). Ut adeo et haec causa, prout ceterae omnes ad

retar-

med. p. 167. n. 8. *Teichmeyerus* l. c. p. 67. n. 10. *Hebenstreit* Anthropol. forens. Sect. II. c. II. p. 209. et *Chirol* lettre où l'on prouye la possibilité des naissances tardives etc. Vid. III. *Vogelii* Neu. Med. Biblioth. Tom. VI. p. 498.

p) *Roederi* Elem. art. obst. §. 706. 707.

retardationem partus efficit, foetus moram in utero non tardet, sed potius acceleret.

§. 12.

Vltimum denique, quo sententiam aduersariorum, retardationem partus negantium iugulare credunt, argumentum vt examini subjiciamus, superest. Naturale nempe nascendi tempus differri posse ex vteri capacitata maiore CASP. AREIES q), facultas medica Lipsiensis, referente AMMANNO r) et TEICHMEYERVS s) affirmare non dubitant, praesertim si foetus paruus et debilis sit. Quum autem huius phaenomeni neque legitimam et fundatam explicationem, neque obseruationem vllam in medium proferant, ecquis obsecro non videt, ex luxuriante ingenio hoc argumentum esse extortum? atque eo minorem promereri attentionem, quod constans obseruatio indubie probat, vteri capacitatem embryonis moli semper respondere, ita, vt quo minor ille sit, eo minus vterum extendi, et contra: idque eo magis comprehensibile esse, cum vteri capacitas maior vel minor non ab ipso vtero dependeat, sed vnice a foetu, eiusque secundis, quibus pro maiore vel minore mole plus minus cedit? Sin autem maiorem quam pro ratione foetus amplitudinem posse aliquando vterum habere, et ob hanc causam diutius istum

q) Elysius iucund. quae est. camp. quae est. 90. n. 3. p. 1162.

r) Med. crit. p. 288.

s) l. c. n. 6.

complecti fingans; nonne saepius in hisce inprimis foeminis, quae iam multoties pepererunt, et gemellos etiam subinde enixae sunt, eiusmodi partum expectares? cum laxissima in his vteri compages sit, et maximae extensionis capax. Sed vide, ne te expectatio fallat! Ridiculum ergo hoc argumentum et plane fictum, ac a natura alienum mittamus. Et quidni ridiculum et fictum dicemus? cum ipse AMMANNVS, quem supra citavi, antecessorum suorum iudicium de partu tredecim dies supra annum in utero viduae commorato, quem pro legitimo declararunt, non approbaverit, sed responsionem datam esse in fauorem matrimonii et litteras ipsas fuisse subornatas, merito suspicatus sit; atque ipsa etiam mulier in litteris confessa sit, se in pristinis conceptionibus, quarum septem contigerant, perumque errorem calculi manifestum commisisse dum duos menses integros ingrauidationem citius numerare ceperit,

§. 13.

Atque ita, quibus serotini partus possibilitatem euincere alloborarunt egregii viri, argumenta principaliora enarrauit), et quantum licuit, refutavi. Proximum est, vt, quid reprehendendum habeamus in exemplis foetuum vndecim, duode-

K

cim,

- *) Meditate omni maleficia, aliasque friuolas et nugatorias serotinarum partionum causas, quas ipsi harum defensores ex merito suo hodie adspernantur.

cim, tredecim, et ultra mensium, quae proferre
 in rei demonstrationem solent, libere profiteamur.
 Quorum magnam cohortem collegerunt SCHEN-
 CKIVSU) SCHVRIGIVS x) et Perill, DE HALLER y);
 qui vero ne decimestribus quidem, multo minus
 tardioribus fidem integram adhibendam censet.
 Et profecto, si conditionem harum mulierum, quae
 sero peperisse dicuntur, in considerationem trahi-
 mus, praemagna suspicio de illegitimo partu subi-
 re animum debet, quoniam maximam partem vel
 viduae fuerunt, vel in absentia mariti prolem ge-
 nerarunt. Harum omnium castitatem ac honorem
 nos sane tueri nolumus, neque tam faciles alios pe-
 ritiores iudices fore credimus, ut pro legitimo par-
 tu tales agnoscant, nisi in matrimonio fauorem pro-
 nuntiare velint. Equidem nostro aëo fauorem
 istum (quo ipso tamen sententia nostra de partus
 humani termino non infringetur) arctioribus limi-
 tibus multo, quam antehac inclusum reperies, cum
 peritissimi Medici, qui in his rebus respondere
 debent, non nisi vsque ad undecimi mensis prin-
 cipium, necessitate aliqua mechanica, differri par-
 tum putent, si nempe testium fide constet, acri
 morbo fuisse matrem, durante grauiditate, cor-
 reptam, aut grauem ex morte vel absentia mariti
 luctum eam afflixisse, aut offensa sanguinem pro-
 fudisse, hinc ille abortum prope fuisse, ut sub his-

ce

z) Libr. IV. obseru. n. 156. vsque ad 160.

x) Embryolog. Sect. IV. c. 2.

y) Praelect. acad. in Boerhaav. Tom. V. part.
 II. p. 493.

de conditionibus, ob virium matris foetusque iacturam naturae opus tardius procedere oportuerit ²). Sed vere tamen dico, etiam in hoc casu favorem duntaxat pro sententia stare, cum necessitas mechanica, de qua dixi, non nisi in suspectis personis se offerat, in conjugatis autem fere nunquam; utpote in quibus natura, quod iterum mireris, ex hac formula haud respondet, sed magis properat et praecurrit vota. Merito igitur AMMANNVS culpam antecessores suos, quod posthumum undecim mensium pro illegitimo, duodecim mensium vero pro legitimo declaraverint; cum huius mirabilis decem menses fundamentum non aliud reperire poterit, quam quod prius fuerit *αἰσθητός*, es warein armer Teufel; aliter vero posthumus *εἰσθητός*, seu *πλασιός* ^a). Sed et posthumi sunt eidem erronei calculi obnoxii, quam ordinarii partus; et si citius duobus mensibus integris talis mulier ingravidationem inchoet, incurrere ignominiam potest, quam posthumus attinget mensem undecimum. Liceat igitur et partum decimestrem plane in dubium vocare, et vel fraudem suspicari in mulieribus, vel ignorantiam iusti conceptionis termini; quam deinceps pluribus adhuc exponemus. Quaecumque enim in honestis mulieribus partum ³

K 2 na-

²) *Helixstret.* anthropol. forens. S. II. c. 4. §. 15.

³) Vid. eius Medicin. crit. cas. XXIX. et XLIV. et Iren. numae Pompil. cum Hippocrat. p. 78. 79.

natura tardari audias, nullam sane facile occursum esse spondemus, nisi quae ad summum vnam vel alteram hebdomadam citius partum suum expectauerit. Sed quam expectatio sic fefellerit, an putas, naturam eius ideo fuisse lentiolem? Concipere enim foeminae non ipsa fluxus menstrui nunc cessantis periodo solent, vt quidam putant; sed vacuo plerumque et binis periodis interposito spatio, quod tres saltem hebdomades aequat *b*). Quodsi vero nec historiae desint, quae foeminas honestas et maritatas decimo tertio vel quarto et pluribus post conceptum mensibus, quin annis, peperisse, memoriae tradiderunt *c*); ipsas foeminas falsas fuisse cum HEBENSTREITIO *d*) arbitramur, quoniam cum maritis iunctae essent, inanem grauiditatis opinionem habuisse, et iusto termino concepissee, putandae sint: ita enim in longum extendi haud potest nascendi terminus. Et certe risui nos hodie exponeremus, si quos olim defenderunt patres nostri, hos retardatos partus pro veris ac legitimis habere vellemus; neque aliter defendere istos liceret, quam ad modum parlamenti Gratianopolitani, quod ita olim conclusit: *prolem, quam mulier protulit, a qua maritus per quadriennium abfuerat, esse legitimum partum, siquidem possibile*

b) Vid. *Roederi opusc. p. 33.*

c) Extant eiusmodi casus apud *Donatum, Salmuthum, Schenckium, Sennertum, Timaeum* aliosque obseruatores.

d) l. c. §. 14.

le esse potest, ut mulier per fortem imaginationem putauerit, se in insomniis rem habuisse cum marito, atque sic concepisse. Potius credendum est, prae-eunte AMMANNO e) eiusmodi historias naturalibus nequaquam esse annumerandas, quoniam omnem fidem physicam superant; et alium bonum virum rem habuisse in absentia mariti cum hac muliere; etenim si tam efficax foret phantasia, tunc plures (si non omnes) extra matrimonium sic concipere possent, et sic coniunctio viri nullo modo esset necessaria.

§. 14.

Sed ad errores illos nunc propius accedimus, quos mulierculae in calculo de conceptione sua formare possunt. Vicitatissimum quidem, vnde grauiditatis initium illae petunt, signum est *supressio mensium*, quam vero fallaciis suis haud carere et experientia et omnes rei obstetricariae auctores testantur. Foeminam enim grauiorem morbum superantem, ideo quod insequenti periodo lunare tributum non soluerit, quis audeat grauidam pronuntiare? Non opus autem est, ut ad morbos confugiamus, quum quicumque error diaeteticus et quaecumque animi affectio catamenia suppressere possit; quae et sponte absque omni prae-eunte morbo aliquando cessant, et grauiditatis suspicionem apud mulierculas faciunt. Quae igitur ab ultimo mensium fluxu grauiditatis calculum ineuntes vno

e) Iren. p. 88.

alteroue mense diutius se vtero gessisse putant, insignem in computatione errorem committunt. Quam ob rem MAVRICEAV *f*) de duobus foetibus vndecimestribus recte iudicauit, eos vltra nouem menses in vtero matrum suarum haud esse commoratos, et fallaciam vel in morbo praegresso vel in mensium anomaliis deprehendit. Quod grauiditatis suspicionem confirmat alterum signum est *intumescencia abdominis*; neque hoc tamen pro certo ac infallibili haberi potest, siquidem menstrua cessare, mammae turgescere, et abdominales dolores percipi possunt, intumescente simul abdomine, et nihilominus tamen foemina nondum concepit, licet grauidam se censeat. Non solum enim menstrua retenta, sed et ouariorum et vteri hydrops, huiusque tympania, atque mesenterii scirrhus, praecipue autem mola abdomen tumidum reddunt, vanamque ingrauidationis spem iniiciunt, quae aliquot mensibus demum post contingit, durante adhuc horum malorum quibusdam, vel iis iam iam sanatis. Neque *mammis lacte turgidas* grauiditatem certissime significare exinde patet, quod et virgines factu continuo lactis ad mammam affluxum inuitare possunt. Omnium autem auctorum testimonia hoc loco excitare nimis longum foret: reticemus igitur HIPPOCRATIS *g*) ARISTOTELIS *h*) et RODERICI A CASTRO *i*) aliorumque
sen-

f) Obseruat. sur la grosseff, obs. 339, et 556.

g) de natur. puer. p. 27.

h) histor. animal. l. 7. c. 4.

i) l. c. Part. I. l. 4. c. 3.

sententias, qui flatu vterum saepedistendi docent. Digna vero sunt, quae adscribantur SYDENHAMI k) verba, vbi abdominis tumores hydropem mentientes explicat. *Altera, inquit species flatibus ortum debet, qui non tumorem tantum, sed et alia ingrauidationis signa pariunt. Haec viduas ut plurimum exercet, vel etiam mulieres, quae non nisi prouectiores aetate nupserunt: atque hae tam suo ipsarum, quam obstetricum iudicio, quarum oracula hac ipsa dere consulere motum infantis iam a tempore consueto usque ad legitimum tempus pariendi persentiscentes, quin ad eundem modum, quo grauidae solent, subinde aegrotantes, sororiantibus insuper mammillis, et lacte exstillant, de fasciis haud raro, ceterisque ad excipiendum infantem necessariis, sibi prospexerunt; donec tandem venter pari quo increuerat gradu sensim detumescens, spem vanam eluserit. Placet, quam HEBENSTREITIVS l) hac de re tulit, adicere sententiam: Quae foetum diffitetur, quamvis inquiet, menses mihi deficiant, venter intumescat, liquor lacti similis intramammas sit, manus etiam admoda aliquid subesse deprehendat, quod motum spontaneum exercet, ut propterea grauida videri poterim, attamen cum hi effectus ex morbosa aliqua plenitudine vteri similiter consequi possint, me utero gerere conuinci propterea haud poterō. Apparet itaque foeminas sibi ipsis aliisque imponere,*

K 4

cum

k) Tract. de hydrop. p. 484.

l) Anthropol. forens. Sect. II. c. I. §. 5.

cum a primo tempore, quo incommoda haec affligere ceperunt, grauiditatis suae initium aestimant, cum tamen foetus sanato morbo demum conceptus debitoque tempore sit editus. Quodsi vero mali genius conceptionem non impedit, eaque durante eo contigerit, tunc etiam abdomen ante conceptionem tumidum post partum subsidere non solet. Falluntur quoque mulieres, quum *doloribus illis abdominalibus*, quos interdum statim post conceptionem sentiunt, nimiam fidem tribuunt, semperque sese concepisse sibi inde firmiter persuadent: qui tamen subito et sine omni praegresso concubitu oriri queunt. Etsi denique mulierculas vere concepisse, manifestissimaque suae grauiditatis signa habere largiamur, nihilominus erroneum computationis calculum eae committere possunt. Saepissime enim contingit, tales foeminas primis diebus vel hebdomadibus abortum et quidem iis inficiis experiri: quum igitur a prima illa conceptione grauiditatis calculum ineuntes paullo post abortiantur, iterumque aliquot septimanaum spatio elapso concipiant, quibus erroribus, quibusque fallaciis ipsarum computatio sit obnoxia, facile est ad intelligendum.

§. 15.

Desideramus porro qualitates quasdam partui serotino iure meritoque adscribendas; in superioribus enim euicimus, morbosam cum matris tum foetus ipsius constitutionem aut abortum moliri, aut, quo

quo minus foetus iusto tempore licet debilis in lucem edatur, non impedire, aut matris morbum in foetus detrimentum plane non cedere. Quae quum ita sint, requirimus ad partum serotinum, ut pondus atque magnitudinem solito longe maiorem ostendat infans; vltimis enim grauiditatis mensibus maximum incrementum capere foetum, idque in dies primis post partum hebdomadibus augeri, edocemur. Quo longius igitur foetus in vtero moratur, eo magis moles eius increseat necessè est, ita ut naturali partu vix vnquam nasci possit. Refert hinc, eximiae magnitudinis, maximique ponderis, hinc sectione Caesarea excludendum foetum quendam b. ROEDERERVS *m*) ad serotinos, in istiusmodi partuum doctrina alias difficillimus. Anne vero et hic aliquis in computatione, quae ipsa in praesenti casu vaga et ambigua fuit, error? an reliquarum, quas exposuimus, fallaciarum nulla irrepserit? in quaestionem vocari omnino meretur. Non diffitentur quidem plures alii auctores foetuum serioribus mensibus natorum proportionem, naturalem longe superantem, eamque potius in suae sententiae fauorem vertunt; quemadmodum et ipse ROEDERERVS, quem adduxi, foetum suum propter vastam molem et pondus octo librarum inter serotinos numerandum putauit. Hanc notam vero mere coniecturalem esse, quis non intelligit, in primis cum ipsae mulierculae iustum conceptionis ignorent terminum? Alias, quas sibi vindicat partus seroti-

K 5

nus

nus, notas, praeeunte Perill. DE HALLERⁿ) indicasse saltem sufficiat; utpote qui merito desiderat, ut in foetu retardato sint nimiae perfectionis signa, fons pulsabilis arctior, os melius clausum, capilli longiores; magisque colorati, vngues perfectiores, dentes nudi, statura maior, vox melior, visus perfectior, ossa duriora.

§. 16.

Quae huc vsque disputauimus, concernunt foetum retardatum cum viuum, tum mortuum, quatenus nempe in utero conceptus est, et partu vel naturali, vel difficili, vel artificiali extrahitur. Quodsi vero a partus notione recedas, infantemque ultra suetum tempus retineri tum posse affirmes, nos consentientes habebis. Semper tamen statum praeternaturalem tunc adesse, nec vnquam grauiditatem partu terminari, sciendum est. Contingit autem talis retardatio ouulo extra uteri cauitatem post conceptionem, vel in tuba o) Fallopiana, vel in ouario haerente, ibidemque decenter explicito ac enutrito. Cuiusmodi singularem ingrauidationem eadem phaenomena, ac alias, etiam comitantur; menstrua nempe deficient, abdomen intumescit, debitoque tempore dolores ad partum foetus exterminationem minantur. Foetus

n) Elém. phys. Tom. VIII. p. 425.

o) Vid. Camerarii diss. de partu XLVI. annorum §. 6. vbi plura exempla collecta inuenies.

tus autem iis non obtemperat, sed vel putridus per insolitas vias naturae ope demum eliminatur, vel induratur et quasi in lapidem conuertitur, p) vel denique e ventre exciditur, q)

p) Huc spectat 1) Foetus *Senoniensis*, quem descripserunt IOH. ALBOSIVS, PROVANCHE- RIVS, in peculiaribus commentariolis, et PARTHOLINVS hist. 100. Cent. 2 2) *Ostentum Dolanum*, de quo vid. ARNOLD. SEN- GVERDI discursus Amstel. 1662. 3) *Foetus Mussipontanus*, de quo vid. HENR. EYSSO- NII diff. med. de foetu lapidefacto &c. Groe- ning. 1661. 4) *Foetus Tholosanus* a FR. BAY- LE in Zod. med. Gall. & 5) *Foetus* a CAM- MERARIO diff. cit. descriptus. De putrido- rum exitu per insolitas vias vid. BARTHOLI- NVS libr. de insolitis partus viis.

q) vid. ABRAM. CYPRIANI epistola, historiam exhibens foetus humani, post XXI. menses ex vteri tuba, matre salva ac superflite, excisi, Lugd. Bat. 1700. 8.

T A N T V M.

JOAN. ZACCHARIÆ PLATNERI,

Progr. quo ostenditur, medicos de insanis et furiosis audiendos esse.

Lipsiæ, 1740.

Si medentium Ordini sententia dicenda est de hominibus, qui, postquam truculenta horrendaque facinora patrarunt, iudici, cui de his cognoscendum est, insaniae suspicionem mouent, id non raro perarduum esse ac difficile, fateor. Scelasti enim homines, ut furoris simulatione culpam poenamque a se auertant, omnibus machinis adhibitis enituntur, quibus sæpe tela subministrant rabulae atque latratores, vel inani gloriola, vel mercedula, induci, qui nummis vendere verba solent. In eiusmodi casibus, ubi de vita atque salute hominis decernendum, illud nobis verendum est, ne insans, et qui ex lege aliquid excusationis habere possit, ad vitimum supplicium rapiatur, ne vero etiam facinorosus grauibusque flagitiis contaminatus fraude sua atque malicia impunitatem consequatur. Quapropter cordato medico, cui haec oculis obuersantur, nihil minus optabile videtur, quam, ut frequens de eiusmodi infestis casibus pronuntiandi sit

fit necessitas. Nec certe opus est, ut quis nos officii commonefaciat, cum id, quod vulgus haud ignorat, nec nos lateat, homicidam propter criminis atrocitatem et ipsam rei publicae securitatem, id etiam iubentibus diuinis humanisque legibus, morte esse puniendum. Caueant modo illi, qui omni data occasione magna atque verbosa exhortatione utuntur, qua alios quasi ex somno excitare, et in suam, quam defendendam sibi sumserunt, sententiam perducere manibus pedibusque conantur, ne in ἀνδραδείας reprehensionem incurrant, et videantur res suas adeo diligere, ut nihil, ab aliis profectum, ferre, ne dicam, probare possint. Absit enim, ut in honestos grauesque viros, si forte quaedam varietas inter eorum nostramque sententiam fuerit, suspicionem conferamus, eos aliquid ex vana incertae mentis leuitate dixisse. Est enim haec imbecillitas humana, ut de rebus, quibus non omnis perspicuitas atque ἐνάργεια est, alius aliter sentiat, id quod etiam ab utroque ex optima mentis conscientia fieri quandoque potest. Omni potius cura atque opera enitendum est, ut, si forte in his rebus quaedam occultata tenebrisque circumfusa sint, ea, quantum fieri potest, indies magis patefiant ac illustrentur. Atque id a rerum peritis fieri oportet, et, ut Stratonici, citharoedi verbis utar: ἀδοι τις ἢ ἐκαστος εἰδῆν τέχνην. a)

Qui enim in alieno choro pedem ponunt, in hos eius-

a) V. Athenaei Deipnosoph. L. VII. C. X. p. 351.

eiusdem boni viri dictum quadrare videtur: *Μὴ ἀνώγειον τῆ σφύρα b)*. Igitur, si de insanis eiusque variis generibus iudicium ferendum est, hoc ab iis potissimum fieri oportet, quibus omnia, quae ad omnem hominis naturam propius perspecta sunt atque cognita, pertinent. Haud quidquam valere possunt leges, et qui putat, in legum nonnullarum verbis latentes notas hominis, non simulato, sed vero, furore agitati inueniri posse, si non rectius sentiunt, quam, si quis ex HIPPOCRATIS verbis leges excuteret de puniendis foeminis, quae grauidae partum in utero enecauerunt, et variis adhibitis auxiliis abortum fecerunt. Medici igitur de dignoscendis insanis audiendi sunt, id quod, iam argumentis certis atque distinctis probare, operae pretium erit. Non vero aliam ob causam haec a me scribuntur, quam, ut ostendam, Medicos, si de actionibus, quae ex insanis profectae sunt, iudicium ferunt, rationes habere apertas certasque, alios vero, qui id, quod maiores sapienter instituerunt, iam abolendum esse, sine vlllo argumento contendunt, nullas. Necessarium vero videtur, ut quaedam altius, et quasi a capite, repetam, quibus probari poterit, omnis verae amentiae atque furoris sedem in corpore esse, atque eam etiam aliunde ortam huius affectionibus, vel commutationibus, ali atque sustentari.

Esse

b) c. l. conf. PLINII Hist. Nat. L. XXXV. C. 18. T. I I. Ed. Hard. p. 696.

Esse in nobis aliquid, quod cogitat, g) a corpore distinctum, nemo dubitabit. Quae enim corporis physici, vel, ut alii vocant, materiae, proprietates cognitae sunt, eas omni cogitationi repugnare, et ab hac toto coelo differre, certum et omnibus exploratum esse opinor. Nec vero etiam existimandum est, illius, quod cogitat, naturam omnem cogitatione absolui; sed illud ex hac potissimum facultate cognoscitur, quod cogitando etiam discendoque quasi ali ac sustentari deprehenditur. Anima enim sine corpore et sine illa cogitatione, ad quam corporis ministerium requiritur, existere potest, quamvis ea, quamdiu corpori iuncta et hoc quasi circumretita est, se ipsam aliter cognoscere non possit, adeo, ut eius etiam se ipsam intuentis acies quasi hebescere, et illa, dum de se ipsa cogitat, perturbari videatur. Omnis enim cogitatio per sensus, veluti per interpretes ac nuntios rerum, oritur, et, si anima etiam suas cogitationes percipit et de iis cogitat, illas tamen, de quibus cogitat, ex sensibus primum ortas esse, concedendum est. Sensibus vero, quos externos vocant, mirifice ad hos usus factis, atque in corpore, capite potissimum, collocatis intexti sunt crebri multique nervi, ex cerebro educti; quibus mediantibus omnem sensum atque perceptionem fieri, nemo, qui in physicis non plane plumbeus est, ignorat. Nam

duo-

c) Vocabulo cogitationis omnem animae functionem intelligo.

duobus potissimum humoribus vita corporis nostri tenetur, sanguine et neruorum succo. A corde enim arteriae, a cerebro et cerebello nerui ad omnes corporis partes ducti atque directi pertinent. Per priores sanguis omnisque calor et succus, quo omnia aluntur, in visceribus confectus atque praeparatus in vniuersum corpus diffunditur, sanguis vero iterum per venas in cor influit. A neruis autem, et vitale robur, et omnis sensus, omnisque etiam motus, proficiscitur. Sine neruis nullus in corpore sensus esse potest, qui etiam, si ii ex varia causa adducuntur, multum intenditur, et, si infirmi fiunt atque resoluti, hebescit ac penitus amittitur. Neruis vero, quorum admirabilis quaedam implicatio est, dum iis mediantibus anima sentit, nihil aliud accidit, quam, vt a rebus, quas sentimus, earumque mole, figura, duritie, motu, aliisque, quibus corpora inter se discrepant, afficiantur, ita, vt minima saltem mutatio in iis atque eorum extrema externaque parte fieri videatur. Nolo nunc ad illam philosophorum controuersiam descendere, vtrum anima vbique in corpore praesens in ipsis neruis sentiat, an hoc fiat in cerebro, ita, vt ille in neruo factus motus ad cerebrum per neruum, veluti chordam tensam, et ad id pertinentem, vel per fluidum perniciosissimum motum habens, quod in neruis esse ex multis indiciis cognoscitur, adferatur. d) Hoc notum ac medentium obseruationibus

d) Nouis experimentis priorum sententiam haud
ita

nibus manifestum est, compresso ab humore, aliisque rebus, vel praeciso in animali viuo cerebro, et omnibus eius partibus, omnem sensum amitti, id quod etiam incidit, si nervus, qui sensum praestat, a quacunque re pressus, vel, si is disruptus, dissectus, et a cerebro diuisus est. Ex hac vero nerui commotione in nobis excitatur idea, seu prima et inchoata intelligentia, ac quasi species quaedam, quam etiam in nobis percipimus. Haec autem species, siue idea, quae illa nerui commotione in nobis gignitur, differt, tum ab ea nerui ac cerebri affectione, tum etiam ab illa rei, quam sentimus, natura eiusque motu. Homines enim, quamuis oculis videant, profundissime, nisi id aliunde acceperint, ignorant, qui fiat vt refulgens radiis suis varium colorem habentibus lux in neruo optico hanc commotionem efficiat, qua anima sensum accipit. Etiam sonus humanae linguae, seu articulata vox, in homine, qui sermonem intelligit, ideam gignit, quam non raro vehementes animi perturbationes sequuntur, cum alius, idiomatis ignarus, sonum, et praeter hunc haud quidquam, percipiat. Igitur obscurum nobis est, vnde sit, vt certae ideae animo comprehendantur, dum in sensibus, quos natura

ita pridem confirmare studuit ALEXANDER
STUART de structura et motu musculari. Lond.
MDCCXXXVIII, p. 24.

tura singulari artificio machinata est, quidam nerui aliqua ratione commouentur. Illa species, seu idea, esse solet clara, distincta, viuida atque perfecta, si talis fuit illa nerui sentientis a re, quae sentitur, affectio, et haec etiam aliquoties fuit repetita, et si ceteroquin sensui, neruis et cerebro integritas est. Iam vero quasi transitus fit huius mutationis, quae in corpore accidit, in ipsam animam, quippe quae illam speciem, siue ideam, per sensum aduenientem eique obiectam percipit, id quod, quomodo fiat, me ignorare profiteor. Illud noui, a corpore eiusque motibus cogitationem oriri, a cogitatione corpus moueri, et saepe vehementer commutari. Si tamen existimandum est, id aliquo loco fieri, illud in cerebri medulla contingere a vero propius vel eam ob causam esse videtur, quod omnes nerui sensum praestantes ad eam feruntur, et quod, cerebro compresso, aboletur omnis ideam gignenti percipiendique facultas. *Sensorium commune* vocant illam cerebri partem, ad quam omnes illi nerui pertinere videntur. Idea vero sic ex sensu genita et huic cum aliqua *εὐεργεσία* quasi impressa manet, ita, vt etiam aliis ideis postea ortis non facile deleatur. Ea potius subinde non solum ipsius nerui hunc sensum praestantis, sed etiam aliorum aliqua affini commotione repetitur, id quod nobis, id volentibus, aequae ac inuitis, accidere, constat. Igitur ideae nobis obuersantur, repetuntur, imo gignuntur aliae, rerum etiam, quae procul a sen-

sensibus absunt. Cum autem potestatem habeamus, has, rerum non solum olim perceptarum, sed etiam aliarum ex his compositarum fictarumque, ideas producendi, facultas oritur, quae *imaginatio* vel *phantasia* dicitur, cuius maximae vires sunt, et quae non raro a variis rebus, quibus alii, etiam visceribus innexi, nerui, atque ac his cerebrum afficiuntur, non minus excitatur, quam a rebus, quae sensus feriunt. Si imaginatio illa quacunq[ue] occasione ex idea viuida et saepius repetita excitata et quasi inflammata est, accedit opinio firma et persuasio, rem, quam homo percipere sibi videtur, etiam existere. Quoniam idea non solum retinetur, sed etiam, si iterum repetitur, nos iam olim illam a nobis fuisse perceptam, recordamur, imo quoniam per affines, atque quasi propinquiores ideas eam, quam iterum, vt reuertatur, optamus, possumus reuocare, alia est facultas, quae *memoria* dicitur. Tandem etiam idea rerum sensibus perceptarum *voluntatem* incitat, vel non incitat. Si posterius accidit, illa idea *ἀδιάφορος* est, si vero ea voluntas incitatur, oriuntur *τὰ πάθη*, animi perturbationes, seu affectus, qui omnes amore atque odio continentur. Si vero illa *πάθη*, vel re, median-
 tibus sensibus percepta, atque inde genita, vel per memoriam repetita idea, incitantur, ea etiam corpus conuellunt, et ita afficiunt, vt in eo insoliti motus cieantur. Inter hos tamen motus discrimen est. Nam quidam affectus subito, magna-
 que cum vehementia, tempestatis ad instar, or-
 ti,

ti, ita corpus quatiunt, vt quandoque etiam subitus et insperatus vitae finis sequatur, alii vero, qui magis cunctanter procedunt, corpus etiam valde, et nonnunquam adeo, affligunt, vt illud, longis desperatisque morbis obnoxium factum, etiam ad mortem perduci quandoque soleat. Nec omittendum est, a quibusdam affectibus certos quosdam musculos cieri, id quod vel risus atque fletus testantur. Illos musculorum motus pictores norunt, qui hominum affectibus commotorum faciem positumque arte sua exprimere atque imitari solent. Id etiam magno adhibito studio moliuntur, qui ad pietatis imitationem, et aulici, qui ad principum magnatumque mutationes, vultum totumque corpus componere student. Superest illa palmaria ac princeps facultas, quam, reliquarum omnium praesidem atque moderatorem, *rationem* vocamus. Haec, vt CICERONIS e) verbis utar, *causas rerum et consecutiones videt, similitudines transfert, disiuncta coniugit, et cum praesentibus futura copulat, et omnem vitae consequentis statum complectitur.* In bestiis, praecipue praestantioribus, quae etiam sensibus instructae sunt, quibus imaginatio atque memoria denegari haud potest, et quae, ira aliisque perturbationibus incitatae, saepe furentes ac violentos impetus faciunt, est rationis *ἀνάλογον*. Homo enim, adhibita alia facultate, quam *attentionem* vocare licebit, non solum de cogitationibus atque actionibus

e) de Finibus L. II. C. XIV.

bus suis cogitare, res, quae reapse ita iunctae sunt, ut separari nequeant, diuidere et quasi abstrahere potest. Oritur ergo ex ea facultate illa intelligendi vis, qua res diuidere, ad classes et genera reuocare possumus, quam cognitionem alii *notionem vniuersalium* vocant. Numeros omnemque quantitatem nos homines nouimus atque aestimamus, quamuis res, in qua illa est, nulla sit: Quae mentis nostrae facultate nititur logica et mathesis. Dum etiam actiones hominum plurium intuemur et inter se comparamus, vel diuidimus, nascitur notitia virtutum atque vitiorum, nec non, quae his constituuntur, praemiorum atque poenarum. Homo igitur, adhibita illa attentione, se ipsum contueri et ideas in se genitas atque ab his orta desideria perpendere, eas ad praescriptam legem normamque dirigere et omnium rerum euentorumque, praecipue propriarum actionum, consequentiam praeuideri potest. Haec si diligentius adhibita illa attentione excutiuntur, a viuida, quae nascitur, atque distincta cognitione gubernatur voluntas, ita, vt praecipiente ratione nobis imperare, appetitus, etiam eos, qui ex corporis constitutione oriuntur, alimentorum atque voluptatis venereae desideria regere, animi motus atque affectus coercere, possimus. Nam, si quid ego sentio, illi, qui, omnibus his appetitionibus motibusque abrepti, iis consentaneas actiones suscipiunt et flagitiose ac turpiter faciunt, scelus conantur, inconsideratae temeritatis pleni, nulla necessitate pressi, summa, et capitis pericula adeunt,

vel aliud, quid prauum atque peruersum produ-
cunt, illi, inquam, omnes eam adeo necessariam
attentionem haud adhibuerunt. Hac enim si vli
fuissent, omnibus recte perpenſis atque excuffis,
intellectus dilucidam notitiam conſecutus eſſet, qua
poſt etiam ipſa voluntas ad meliora flecti potuiſ-
ſet atque dirigi. Hanc attentionem aliorum mo-
nitis, conſilio, adhortatione, praeceptis et legi-
bus excitari, iuuari atque roborari, nemo ignorat.
Quemadmodum vero corpus in omnibus motibus,
ſic etiam mens in ſuis actionibus, exercitatione
multum firmatur. Igitur etiam homo, hac diligen-
tius adhibita attentione, per conſuetudinem, et quaſi
exercitationem, expetitam facultatem firmamque
facilitatem habitumque conſequitur, ſe ſuasque a-
ctiones regendi, quare is prudens a prouidendo re-
cte omniumque conſenſu dicitur. Stultus enim,
neglecta egregia atque diuina hac facultate; atten-
tione, ſolis appetitionibus ex corpore ortis atque
inde natis animi commotionibus obedit, quibus is a-
gitatus, iis ſimilis, qui in mari ſine gubernaculo flu-
ctuant, ſcopulos euitare neſcit, ſed omnia ſulte at-
que incaute agit, et tandem ſaepe fortunarum, ho-
noris, omniumque rerum, aeternae etiam felicita-
tis, naufragium facit. Homo ob id legibus guber-
natur, beſtia ſenſu, et ſenſus, quo ea olim affecta
fuit, memoria. f) Sed dices, quorſus haec omnia
ſpectant?

f) Ne ambiguitas in verbis ſit, quilibet videt,
me hic per ſenſum ſignificare ipſum motum
neruis

spectant? quo tendit haec ambagibus plena molitio? Id, quod in homine accidit, qui integro statu et omni valetudinis prosperitate utitur, me exequi oportuit, ut nunc ostendere possim, omnes has animae cogitantis functiones, et inter has etiam illam principem ac praesidem, rationem, turbari atque everti rebus, quae in corpore incidunt, et si hoc aliquo morbo impeditum vel oppressum fuit. Duo autem sunt, ex quibus frequentius graues longaeque valetudines nascuntur, si fibrarum omnium naturale et illud nervorum vitale robur resolutum est, et, si sanguis, nec bonus est, nec suo, quo decet, motu per ei accommodatas arterias venasque perlabitur. Naturale fibrarum robur ab elementorum cohaesione dependet, ex qua etiam oritur illa in quibusdam veluti prae caeteris in arteriis tendinibusque conspicua vis, qua fibrae, alia vi extrinsecus superueniente, pressae cedunt, adduci flectique possunt, mox vero, illa sublata, in pristinam sedem ac figuram reuertunt atque se contrahunt. Nerui vero habent aliam virtutem, quam ex illo succo, qui in cerebro et cerebello praeparatur, eosque permanat, consequuntur. Si vtrumque hoc robur, et praecipue arteriarum, ad cogendum mutandumque ac quasi concoquendum omnem humorem adeo necessarius renixus, valde imminuitur, succus crudus manet, nec

L 4

neruis impressum atque perceptionem, supra autem eodem vocabulo denotavi illud in corpore organon, quo medio sentimus, videmus, audimus.

ad alios teneriores succos, inter quos etiam ille est, quem in nervis esse dixi, conficiendos satis idoneus. Cordis motus si turbatur, et cum sanguis non satis subactus est, vitiantur omnia humida, et illud etiam, quo fibrae aluntur, quae debiles laxaeque fiunt et corpus infirmum reddunt. Etiam, si sanguis, nec bonus, nec eo, quo decet, motu ad cerebrum profunditur, nervorum succus non perfici potest, quare etiam in nervis illa vitalis vis resolvitur. His ita positis, non dubitari poterit, ad sensum atque cogitationem haec duo, quibus omnis fere corporis valetudo tenetur, etiam requiri. Certe ad omnem sensum et cogitationem necessarium est, ut sanguis, qui ex toto corpore in cor confunditur, bene confectus sit, utque is ex hoc in omne corpus suo sedatoque motu perlabatur, ut vero etiam fibrae nervique habeant aequabilem suam firmitatem. Atque igitur existimandum esse, opinor, has animae facultates turbari inuertique, si motus illi in corpore, vel languidi sunt, vel concitatiores, vel alia ratione turbati ac inconditi, et si humores corrupti sunt. Crebra etiam animaduersione haec perspecta sunt, ita, ut de iis nemo dubitare possit. Quod enim ad sensus extrinsecus in corpore collocatos attinet, oculis, in aere quasi volitantes conspiciuntur bullulae, fere pellucidae, si in tunica choroidea sub retina venae minores lymphae accommodatae intumuerunt, maculae vero obscuriores et nigrescentes, si id accidit arteriis venisque, per quas sanguis ducitur g) Si nervus opticus conuellitur, oculis

g) V. *Archibaldi Pitcairni* Elementa Medicinæ phy-

lis obseruantur micantia ac corusca fulgura, quibus omnia, quae homo videt, collucent. Ex convulsis nervosis fibris ligamenti ciliaris, forte etiam ex celeriori humorum motu per retinam, et si huius fibrae summam teneritudinem habentes non aequaliter intenduntur atque etiam conuelluntur, nascitur illud imbecillitatis genus quod *αυβλωπία* vocamus. *h*) Homo enim videt, sed minus distincte, ita, vt res, quas ille cernit, vacillare, moueri, numero etiam augeri atque multiplicari, videantur. Ebrijs, et qui vertigine caduca laborant, hoc frequens est. Nihil dicam de eo valetudinis genere, quo homo rerum, quae sub aspectum veniunt, non nisi dimidium cernit, reliquum non cernit, quod etiam oritur, si nerui optici pars resoluta fuit. *i*) Quemadmodum vero anima per oculos videt, per aures audit, sic etiam illa per cerebrum et huius fibras percipit et cogitat. Nolo repetere, cerebro a quacunque causa compresso, perire omnem sensum atque cogitationem. Infantibus nulla fere cogitatio, nec rerum sensibus perceptarum memoria, est, quia fibrae nimiam teneritudinem habent, quae, vergente aetate, iterum torpescunt.

L 5

Phys. mathem. L. II. C. XIII. et *Eiusdem*
Diff. med. p. 12.

h) V. *The Medical. Essays published by a Society in Edinburg.* Vol. IV. Obs. XIV. pag. 207.

i) *Abrahami Vateri* Diff. de Visus vitiiis duobus rarissimis, duplicato et dimidiato, Witteb.
MDCCLXII.

Hud vero non modo mirabile, sed etiam portenti simile, nonnullis visum fuit, foeminam, quae per viginti annos suae mentis haud fuerat, (*subiect to the Fits of Lunacy*) de alta praeruptaque rupe delapsam, et ita prostratam, vt ei humerus etiam fractus fuerit, ex hoc casu illa valetudine fuisse leuatam: k) non aliam certe ob causam quam, quod in cerebro hoc vehementi motu mutatio facta fuit. Vanas igitur imagines accipit anima, et ideae excitantur alienae, non solum, si externi sensus mutati sunt, sed etiam, si cerebrum aliter affectum est, id quod quilibet deprehendere potest in homine, qui, somno vinoquemersus, vel febrem habens, aliena loquitur. Cum vero illae saepius commemoratae species, vel ideae, in cerebro, per neruos, et horum aliquam commotionem, gignantur, fieri potest, vt, si vel ipsi sensibus accommodati, vel alii nerui ad cerebrum etiam pertinentes, simili ratione fuerint commoti, etiam simili efficiatur idea. Melancholiae enim atque insaniae, cuius plura genera sunt, prima origo non semper in cerebro est, sed saepe in visceribus. Nihil dicam de variis venenorum generibus, quae in cane rabido, tarantula aliisque animalibus et herbis soporiferis, hyocyamo, stramonio, aliisque sunt, sed ex innumeris fere vnum, in vulgus etiam notum, adducam. Foeminae non raro desipiunt, si iis

k) V. Nicolas Robinsons. *New System of the Spleen-Vapours and Hypochondriack Melancholy* a London, MDCCXXIX.

si iis menstrua non proueniunt, l) viri, si haemorrhoides, alias sanguinem fundere solitae, suppressae sunt, m) cum vtrumque sanguinis profluuium aliquam purgationem habeat, Virgines quandoque insaniunt, si iis, voluptates appetentibus, non licet venere uti. Tale vero omnes breui ad sanitatem perueniunt, et mens componitur, si illis humoribus, qui, ad viscera inclinati, horum neruos adficiunt, exitus datur n) Nam humidis, quae in corpore relictæ

l) Co. f. *Hippocratem* de Virginum morbis, Edit. Lind. T. II. p. 356. et *Eundem* de Superfoetatione §. 24. T. II. p. 660.

m) V. *Hippocratem* de morbis Epidem. L. V. §. 31. T. I. p. 766. Hoc ego olim expertus sum in homine rustico, ad quem me adduxerat Doctissimus Vir *Beniamin Gottl. Garmannus, Cbri, stiani Friderici* filius, arte, quam facit in patria quae nobis communis, Chemnitium, est, nobilis et clarus, mihi vel propter amicitiam, quae inter nos a teneris contracta cultaque fuit, diligendus. Homini illi agresti, cum malis intestinorum tormentibus excrucietur, persuasio erat, intestina omnia ab vxore, etiam non praesente, magna vi adhibita, ex abdomine educi et in orbes glomerari. Atque obseruauimus, tormentum, prodeunte in conspectum vxore, multum intendi. Iam plures, morbum ex veneficae mulieris fascino ortum esse, clamitauerant, sed, cum ex certis indiciis deprehenderimus, ora haemorrhoidum sanguinem fundere solita suppressa esse, dedimus medicamentum, quo aluus ducta fuit. Deiecit cum sanguine multam atque tenaciorem pituitam, et omni infania discussa, conualuit.

n) Mulier insaniens, per urbem Italiae peragrans,

relicta corrumpuntur, partes neruofas, et per hos cerebrum, affici, vt anima etiam vanas imagines accipiat, a vero propius est. In nulla tamen cogitationis specie maiores mutationes fiunt, quam in phantasia, praesertim, si aliae ideae memoriae infixae repetuntur, et multo magis, si phantasia vehementioribus et cum impetu erumpentibus, vel animo pertinacissime insidentibus, *πάθει* concitatur, et quasi incenditur. Vanas enim imagines, quas tales miseri accipiunt, ita inhaerent, et mens illis adeo addicta est, vt nulla adhibita ratione deleri et ex animo euelli queant. Sed vero hic obloquentes audio: igitur, si phantasia per *τὰ πάθη* incitatur, concedendum erit, hanc mutationem non a corpore, sed a voluntate fieri, cum omnis affectus in voluntate consistat. Sed, qui ita sentiunt, eos oportet et nosse, qualis haec sit, vbi ea sibi relicta et sine animi perturbatione est, et quoque considerare illa *τὰ πάθη*. Phantasia quibusdam corporis motibus excitari, docent Poetae, qui, postquam vino incaluerunt, plena grauique carmina fundunt. Nam

Ennius ipse Pater nunquam nisi potus ad arma
 Profiluit dicenda. o)

Ad incidit in tabernam meritoriam, et vna nocte plurimum venere defatigata fuit. Ei, cum per multos annos menstruis purgata haud esset, accidit multi sanguinis profluuium. Mane, non sine magno pudore, menti restituta, discessit. Vide *Alexandrum Benedictum* de re medica L. I. p. 23.

o) *Horatius* L. I. Epist. XIX. v. 7.

Ad vinum etiam et inter pocula plures disertifunt, qui ad aquam et in foro magis muti sunt, quam pisces. Si igitur ingenium rebus, quae in corpore sunt, acuitur aliturque, minor dubitatio erit de $\pi\alpha\theta\epsilon\sigma\iota$. Corporis habitus, et sic dictum temperamentum, aetas, victus homines ad nonnullas animi commotiones perturbationesque haud minus proclives reddit, quam ad varias corporis aegrotationes. Totum vero discrimen inter homines in illa humorum mobilitate atque in fibrarum partiumque solidarum robore esse videtur. Ad animum abiectum facientemque hominis meticulosi erigendum saepe plus valet vini Opimiani potio, quam rationes argumentaque grauiissima et ad persuasionem maxime appolita. Animi quoque ferocitas deprimitur, audacia et bellica virtus frangitur; sanguinis profusione, aliisque, quibus corpus exhauritur. Quod contra magno etiam et expertae virtutis Duci MARLEBORVGHIO ante obitum accidisse legimus, p) et, quod ipse in aliis aliquoties obseruauit, viri olim strenui atque firmiores, imo cello et erecto animo praediti, si eorum corpus neruorum resolutio infestat, hunc animum adeo abiciunt, ut, re fere quauis, quae vel mediocrem, tum voluptatem, tum dolorem, adferre potest, commoti, lacrymas profundant. Etiam medentibus notum est, quosdam aegros, praecipue, qui hypochondriaco malo conflictantur, vix non omnes, adeo timidos et nullius fere animi esse, ut vitae

p) *Robinson c. I. P. I. C. VI. p. 83.*

rae salutisque suae desperent, alios autem, inter quos ii prae caeteris sunt, quod periculosius aqua inter cutem et tabes male habet, quamuis extremus spiritus iis in primis fere sit labris, optima felicitis euentus spe teneri atque sustentari. Huius rei causam cum NICOLAO ROBINSONIO q) esse existimo, quoniam in priori valetudinis genere nervi sensum habentes maxime affliguntur, in altero vero humores vitiiati sunt horumque minora receptacula. Nec ob haec et alia, opinor, quenquam inficiaturum esse, τὰ παθη, quae iure animi morbi dici possunt, ex corporis habitu atque aegrotatione nasci, augeri, roborari inuerti ac deprimi. Id vero etiam de memoria confitendum est, sine qua phantasia vix consistere potest, quae varia etiam corporis valetudine aboletur. Si nullus sanguis ad cerebrum confluit, id quod in syncope, quiescente corde, et in apoplexia, compressio cerebro, fit, perit omnis sensus, et nulla rerum, quae ille tempore contigerunt, recordatio est. Si in epilepsia teneriores cerebri fibrae, et cum his musculorum nervi, vehementius distenduntur, aeger nullum, tum ex hac distentione, tum ex vrente etiam igne extrinsecus admoto, dolorem sentit, nec etiam quid sibi acciderit, nouit. Caeteroquin innumerae prostant obseruationes, memoriam ex nimia venere et vsu medicamentorum calidorum, r) ex

q) c. l. P. II. C. III. p. 194.

r) V. Georgii Wolfgangi Gilgii Diss. de Memoriae laesione ex nimia veneris vsu, Altd. MDCXCI.

ex febre maligna, s) ex colica spasmodica, t) aliisque, intercidisse. Id olim ex pestilenti morbo, qui Graeciam depopulatus est, contigisse, et conualescentes tantam rerum suarum obliuionem cepisse, vt, neque se ipsos, neque necessarios, agnouerint, ex THUCIDIDE u) discitur. Equidem, vt propius ad exitum perueniam, ex his concessis concludi poterit, omnem phantasia, ex sensu et memoria nasci, eam vero mirifice excitari, tum illis animi perturbationibus, tum variis morbis atque rebus, quae in corpore praeter naturam existunt. Superuacuum foret, mirabiles et non raro furiatas phantasiae vires multis iam exsequi, et praestantissimorum Medicorum historiis illustrare, u) Phantasia enim, rebus, quae in corpore sunt, excitata, arripit nonnunquam aliquam ideam, praecipue, haec

s) V. *Hermanni Pauli Iuchii* Diff. de Singulari memorie imbecillitate ex febre maligna, Erf. MDCCXXXI

t) V. *Christiani Vateri* Diff. de Memoriae et capitis aelione grauissima ac colica spasmodica, Witteb. MDCCXXII, conf. *the Posthumous Works of Robert Hooke*. p 140.

u) *Histor. L. II. Cap. L. p. 129.*

x) Iam *Hippocrates* de *Virginum morbis* c. l. de puellis vno maturis varia morborum genera, et inter haec etiam illud recensuit, quo miseris voluptas est qua mortem veluti bonum aliquod, amant. *Alexander Trallianus* L. I. CXVI. p. 35. de melancholicis, inter plures alios etiam retulit

si hæec, vt supra retuli, per τὰ πάθη, vel aliquam consuetudinem, viuidior facta et cerebro cum aliqua ἐνεργεία impressa fuit. Qui libidine et amore incensi sunt, si illis ex alia occasione animus perturbatur, effrenata etiam libidine agitantur, qui in rerum sacrarum contemplationibus atque lectionibus multum versati sunt, tandem incitata phantasia, vaticinantium in modum, voces tristificas magno cum impetu promunt, et fatale patriae excidium produnt, tandemque etiam cum his neruorum distentionem passi inconditis plane ac concitatissimis corporis motibus agitantur x) Non parum con-

fert eos, qui Φιλῶσι τὸν Θάνατον, et alios, qui Φιλῶσι τὴν σφαγὴν, seu, qui vt id interpretes reddunt, iuguluri optant. Plura alia egregia habet Trallianus qui de *Philodoro* Medico etiam prodidit, eum quendam, qui sibi caput praecisum esse putauit, imposito repente plumbeo pileo, curasse. Conf. inter alios *Marcelli Donati* Hist. med. mirabiles L. II. c. 1. Ex *Robinsonio* P. II. c. 2. p. 191. illud addimus, fuisse virum nobilem doctumque et in philosophia etiam exercitatum, qui putauit corpus suum esse a *Hobby Horse*, *Steckenpferd*, vel id quod Poeta his verbis exprimit:

equitare arundine longa.

Hic omnes inuisentes amicos, oblato tergo, inuitauit, vt id conscenderent.

x) Vid. *Le naturalisme des convulsions dans les maladies de l'Epidemie convulsionnaire*, a *Soleure* (Lutetiae) MDCCXXXII. cuius Autor fuit PHILIPPIVS HECQVET, Medicus Parisiensis, pluribus scriptis editis clarus. Aliud genus insaniae

de-

fert ad haec omnia, si cerebri medulla tenerior et ad has species recipiendas magis accommodata, et quasi nimis irritabilis est. Quemadmodum enim nervi ex varia occasione, praecipue, si illi aliquantum adducuntur, magis sentiunt, ita etiam illae tenerrimae cerebri fibrae, quibus interni sensus praestantur, ex variis causis, plus, minusve, his aptatae sunt, et aliae fibrae, quae ad musculorum nervos pertinent, etiam maiorem habent mobilitatem. Phantasiae autem ex alieno sensu falsaque idea ortae, suis causis incitatae, ac his manentibus quasi corroboratae, accedit tandem, vt. PLINII y) verbo utar, attonita persuasio, quam miseri, qui ita affecti sunt, sibi de re, quam sibi sentire videntur, induunt. Haec longe validior est, quam omnis ratio, et superat etiam ac deprimic

illam describit ARETAEVS de Causis et signis morborum diuturnorum L. I. C. VI. Quidam membra sibi conscindunt, Diis suis, quos id a se exoptare credunt, ex religiosa quadam opinione gratificari se existimantes. Id genus furoris in persuasione quadam omnino consistit, cum in aliis rebus sapiant. Excitantur autem, aut tibiae cantu, aut hilaritate, aut temulentia, aut praesentium hortatu. Furor hic a Diis immittitur. Postquam autem conquieverunt, hilares, et cura soluti sunt, Deorum sacris se initiatos esse censentes, decolores tamen, et extenuati, et infirmi ex vulnere doloribus diu remanent.

y) H. N. L. XXV, C. I. T. II, p. 498.

illam diuinam attentionem, et cogitationum propriarum actionumque intelligentiam; Quare in aëre piscantur, qui argumentis, etiam dilucidis ac grauibus, hanc phantasiam impugnare et iis vanam persuasionem auertere atque ex animo euellere conantur; quibus omnibus nihil aliud plerumque obtinent, quam, vt ea per repetitam his argumentis ideam maiores vires acquirat. Qui sacro furore cientur, hanc viuidam ideam et incitatam phantasiam cum persuasionem lucem vocant sibi intus obortam, haec omnia ad numinis diuini instinctum afflatumque referunt, atque sic saepe, et se ipsos, et alios, nimis credulos, fallunt. Vbi ideo anima his vanis imaginibus pertinaciter addicta est, morbus est, cui occurrere, vel mederi, non possumus, nisi is, et omne, quod illam phantasiam alit atque incitat, tollatur. Si vitium in humidis est, id, quod corruptum fuit, educi, vel inuerti, oportet. Si, quod frequens lienosorum virorum et hystericarum foeminarum malum esse opinor, a) totum corpus infirmum est, et fibras atque nervos perquam imbecillos habet, corpus exercitatione, frictione, salubri victu, abstinentia, firmandum est, quibus rebus diu multumque adhibitis morbus interdum desperatus vincitur. Morbus vero etiam dicendus est illa cerebri affectio, quae ex aliis causis orta fuit. Nemo enim negabit, plures desipere, qui

a) Id singulari studio executus est saepe iam adductus ROBINSONIVS c. l.

qui caeteroquin corpore salubri sunt, qui vero vel ex vehementioribus desideriis et animi perturbationibus, vel ex acri literarum studio ac meditatione, de omni mentis sanitate derurban-
 tur. De illis animi perturbationibus, vel *na-*
desi, iam constare arbitror, illa maximam vim in perturbando conuellendoque corpore habere. Qui vero incitatus ad studia incumbentes ex in-
 tenta longaque meditatione atque ingenii exer-
 citatione vere desipiunt, horum cerebrum etiam male affectum est. Nam, huius ministerio ani-
 mam cogitare, supra retuli. Laeso enim et ex-
 ulcerato sicco et arido facto, et multis aliis
 modis viciato cerebro mentem etiam mutari om-
 nemque praecipitari, corpora post obitum in-
 cisa Medicos docuerunt. *b)* Et verisimile est,
 cerebri teneriores fibras, quae ad omnem cogita-
 tionem necessariae sunt, nimia exercitatione in-
 firmari, conuelli, aliaue ratione mutari atque
 affici, quemadmodum in aliis corporis sedibus
 nerui facultatem sensus praestantes per nimium
 sensum suam facultatem amittunt. Si vero ex

L 2

eiusmo-

b) Vid. plures obseruationes in *Theophili Boneri*
 Sepulchreto Anatom. L. I. Sect. X. p. 206.
 sq. conf. *Henrici ab Heer* Obs. med. c. Spa-
 dacrenae editas Observ. III. p. 45. aliam *The-*
odori Zuingeri in *Ephem. Nat. Cur.* Dec. II.
 A. VI. Obs. 234. p. 450. et *Iohannis Domi-*
nici Santorini Obs. Anat. Cap. III. P. 33 quo
 etiam referre possum id, quod in huius urbis
 valetudinario aliquando obseruauit, vide *Com-*
pendium Chirurgiae §. 531.

eiusmodi occasionibus labes cerebro illata fuit, illa plerumque manet, et raro permittit, ut animus possit iterum componi. Nam et hoc obseruatio docuit, eos, qui ex literarum studio desipere coeperunt, longe difficiliter ad sanitatem redire, quam illos, quibus insania ex vitiatō aliquo humore, aliaue corporis valetudine, quae tolli potest, enata fuit. Iam vero etiam illud patefieri atque illustrari poterit, in quo potissimum totius rei cardo vertitur. Cum enim homines, qui, cupiditatibus ardentēs, illisque πάθει et vehementioribus perturbationibus incitati, parum ab insanis ac furentibus discrepare videantur, illud quaeritur, qualis inter insanum furentemque et inter ira incensum sit distinctio, cum et hic de potestate, id est de consilio, de ratione, de mente, exiisse videatur. Sed discrimen exitu et temporis longinquitate atque breuitate potissimum, deprehenditur. Qui enim animo, ira, libidine, aliisque cupiditatibus, percito, rabiose agunt, illi, posthabita mentis attentione, dominatum permittunt τῷ πάθει, sed ad breue tempus. Nam, postquam ira, aliaque cupiditates, deferbuerunt, id quod celerius plerumque accidit si valde vehemens fuit ac praeceps animi commotio, mens iterum componitur, et hominem, qui se ipsum contuetur, dedecentis malique facinoris poenitet, pudet atque piget. De iis loquor, qui incitata per τῷ πάθει voluntate contra rationem agunt, non de aliis, quibus animus iam obfirmatus et assuetudine mali efferatus est. Homo vero demens, et cuius anima

anima vanis imaginibus addicta est, si is ex furore egit, post commissum etiam flagitium sibi plerumque applaudit, maxime, si, patrato facto, id, cuius cupiditate is inductus fuerat, consequi potuit, vel illud se consecuturum esse sperat. Nam in tali iam ab impressa viuida ac saepius repetita idea immutatum est cerebrum, per hoc corrupta phantasia, et ab hac quoque concitata voluntas, vt idea semper fere homini obversetur, quae omnem rationem deprimit, et quasi exstinguit, hominem vero vrget, cogit, et ad id, quod in turbato animo habet, exsequendum compellit. Ratione igitur haec idea in vere desipiente superari nequit, quae in aliis, sanis, animi vero perturbatione commotis, modo adhibere velint illam homini diuinitus datam attentionem, leuato illo primo illius impetu, nouas iterum vires colligit, et animum ad meliora conuertit. Nec illud ommittendum esse sentio, eos, qui vanis imaginibus addicti sunt, et corrupta phantasia laborant, minime in aliis ratione carere. Tales prudenter de omnibus loquuntur, et, vt **CELSI b)** verbis illud exprimam, *etiam artes adhibent*

M 5 sum-

b) De Re medica L. III. cap. 18. *Aristoteles* de Mirabilibus Auscultationibus in Edit. *Petri du Val* de anno MDCXXIX T, I, p. 1152. retulit, de caupone Tarentino, eum nocte quidem insaniuisse, interdium vero vina vendidisse, sed clauiculam domus suae in zona ita conseruasse, vt eam, quamuis plures surripere tentaerint, nunquam amiserit. Et *Galenus* de Symptom. different. Cap. III. Edit. Charterii T.

summamque speciem sanitatis in captandis malorum operum occasionibus praebent. Dolus itaque insanientium est, qui etiam, post commissum flagitiosum factum, huius, et omnium, quae illo tempore inciderunt, recordantur, imo, qui eodem CELSO teste, dum leuari vinculis cupiunt, sanos se fingunt, et prudenter ac miserabiliter loquuntur. Hoc vero vnde sit, ex hactenus dictis intelligi existimo. Idea enim illa infixata non totum cerebrum omnesque huius fibras, sed pauciores saltem, laedere videtur. Insania itaque morbus est corporis, quo hominis cerebrum ita afficitur ut is, vel de omnibus, vel de nonnullis demum, rebus recte cogitare et voluntati suae imperare nequeat. Is vero insanire dicitur, qui intra verba desipit, aut leuiter etiam manu peccat, furere vero alius, qui se violentius gerit, et, vel sibi, vel aliis, nocet. In causam vero, ex qua haec valetudo orta fuit, nullam discrepantiam conferre possumus. Nam furor ἐν θυρίαι ζώνων, ex acriori rerum sacratissimarum meditatione ortus, non minus urget et homines compellit, ut sibi aliisque manus in perniciem armatas adferant, quam is, quem effrenus et libidinosus amor peperit. Etiam insanus est,

VII, p. 35. prodidit de Theophila, Medico aegrotante, eum in caeteris omnibus prudenter differuisse, et praesentes, exacte nouisse, sed tamen ei illud persuasum fuisse, tibicines quosdam in angulo quodam domus affidue tibiis modulari ac sonos edere. Eum igitur precibus obtestatum esse omnes, ut hos domo eicerent.

est, cuius dementia non continua est, sed intervalla habet, quibus mens interdum redit. Nisi enim hoc concedas, sani, mentisque compotes dicendi sunt omnes, qui ex febre desipiunt. Hi enim, ubi spatia inter febris accessiones sunt, dum haec vel ex toto in remissione desinit, vel leuor fit, ad se sanamque rationem redeunt, quod illo intermissionis tempore sanguis minori impetu et magis composito motu per cerebri arterias diducitur. Tales vero nihilominus, aucta febre, et dum altera accessio accedit, iterum aliena loquuntur, insurgunt, et saepe violenter, etiam manu, agunt. Atque ut tandem vela contraham, si insania morbus est, non animae, sed ipsius corporis, plerumque etiam ex alia corporis valetudine natus, quis quaeso alius de hoc morbo num is verus sit, num simulatus, statuerere poterit, quam Medicus, qui, ut corporis naturam et morborum abditas continentisque causas perspectas habeat, omni data opera enicitur, et qui etiam harum valetudinum, quibus is non raro medetur, notitia iudicem instruere melius, quam quisquam alius, potest. Quocirca huius iudicio res omnino permittenda est, id quod, ut iis satisfiat, apud quos nonnunquam plus valet aliorum autoritas, quam ratio, ex praestantioribus lureconsultis, praeter IOHANNEN BRUNNEMANNUM *c)* et BENEDICTUM CARPZOVIVM *d)* etiam iubet vir acris

L 4

oris

c) De Inquisitionis Processu Cap. VIII. §. 86. p. 65.

d) Quaest. Criminal. P. III. Qu. 95. p. 323.

oris iudicii, CHRISTIANVS THOMASIVS. e) Haud aliena, neque illud, curabunt medici, num insanis poena irrogari queat, num vero illi debeant vinculis coerceri. Illi modo, qui medicis de his rebus omnem fidem derogare conantur, videant, ne iis accidat, quod ante non ita multos annos, Iurium Doctoribus, qui, si IOHANNIS WIERII, IOHANNIS WEBSTERI, aliorumque Medicorum, monitis obtemperassent, non tot miseros, pauperculas imprimis anus, veneficii damnatas, sagarum nomine, ad miserrima et crudelissima supplicia dedissent. Nam corruptae phantasiae labem, aliqua quasi contagione, etiam interdum in alios homines atque latius manare, historia de virginibus Milesiis, f) aliaeque innumerae, docuerunt.

e) In Dissert. de Praesumptione furoris atque demetiae, Halae, MDCCXIX.

f) Vide de his PLVTARCHVM de virtutibus mulierum T. II. p. 249. et A. Gellium Noct. Atticar. L. XV. Cap. X. p. 678.

XI.

JOAN. CHRISTOPHOR. POHLII.

Progr. de lethaliitate vulnerum lienis.

Lips. 1772,

Etsi multae sunt magnaeque profecto utilitates, quas accurata corporis animalis cognitio physiologiam, pathologiam et chirurgiam tractantibus afferre solet: non minor tamen ea videtur esse quam huius cognitionis comparandae cupidi, vel eiusdem comparatae laude insignes exinde percipiunt, ut nimirum in munere publico physici rite administrando, imprimis in consideratione et examine vulnerum, atque in iudicio de maiori vel minori gradu lethalitatis ferendo, quo fere omnis poenarum et suppliciorum ratio in foro nititur, certam ac firmam regulam et veluti normam teneant, ad quam indagationis et sententiae suae modum referre possint atque exigere. Nisi enim viscera solidaque corporis in genere penitus cognoscimus; nisi diuersitatem structurae vel crassioris vel subtilioris nobis perspectam et quasi familiarem reddimus, non possumus ad officium varium ab iis praestandum, nec ad eorum maiorem vel minorem usum concludere. Ad haec momenta vero omnia redeunt, quaecumque medici physici in recensione

laesionum enarrare debent, si ex iis iudicem nonnulla repetere oporteat, quae reum quaqua ratione tangant. Quomodo enim iudicium ferri potest, utrum vulnus lethale sit, nec ne, nisi structura intima nos doceat, in hoc vel illo viscere humores praeparari, qui ad vitam conseruandam maxime requirantur, vel nisi definire audeamus, ob nexum singulare in cum alio viscere, illud quod laesum est, ad vitam trahendam fuisse necessarium. Notum enim est, omnia viscera corporis nostri esse quidem necessaria, per laesionem cuiuscunque eorum quaedam negotia corporis plane cessare, vel saltem ad tempus interrumpi, interim tamen et hoc scimus, vnum prae altero ad primaria officia in corpore praestanda desiderari. Sic e. g. pulmo, hepar, lien, quanquam diuersae sunt structurae, tamen vulnera horum viscerum semper cum discrimine vitae sunt coniuncta, multoque adeo periculosiora quam laesiones partium e. g. genitalium, quae subtilitate structurae illa profecto longe superant, quoniam sine illis homo non viuere, sine his vero vitam omnino protrahere potest. His itaque principiis artis si constanter inhaeserimus, ea, quae communiter in libris ad hanc partem medicarum doctrinarum spectantibus, recensentur, probe a nobis diiudicari possunt. Exhibetur in omnibus, quotquot eorum extant, idea lethalitatis, distinguitur lethalitas et, ut multi auctores putant, satis accurate eius gradus describuntur, ut iunior chirurgus vel medicus exinde determinare posse videatur, utrum vulnus lethale fuerit, an minus periculum

attulerit. Attamen hac in re experientia nos saepe docet, locum quidem et viscus, quod laesum fuerit, notatum, lethaliitatem secundum praecepta doctorum et fundamenta ab iis posita definitam esse, ea omnia tamen non sufficere, vt certum iudicium ferri possit, vtrum hoc ipso vulnere aliquis fuerit mortuus, an aliae causae mortem produxerint. Ex quo demum apparet, ex cognitione structurae partis non idonea et sufficienti hanc obscuritatem oriri posse, quae iudicem magis confundat, quam doceat. Quod enim ad diuisionem lethaliitatis, quam ab auctoribus receptam inuenimus, attinet, eam, saepe tam mancam esse intelligimus, vt vix, si eam stricte sequamur in enarrandis laesionibus, ad certum quid enunciandum conferat. Diuidunt nimirum vulnus alii in lethale per se, siue absolute et simpliciter, vel de necessitate lethale, et opponunt ei lethale per accidens; alii in maxime lethale, in valde vel non necessario, sed vtplurimum lethale seu frequentius tale. Quid vero ex his distinctionibus omnibus in suum vsum et ad dilucidandam rem desumere possit medicus, ego certe non video. Etenim hac distinctiones a junioribus confundantur necesse est, si mere illas sequantur, nec, vti decet, vulnus ipsum attente inspiciant, partem quae laesa est, plenarie cognoscant, necessitatem huius vel illius visceris sciant, et ex illis et reliquis circumstantiis definire audeant, vtrum hoc vulnus, quo afflictae deprehendunt partem, statim mortem contraxerit, an exinde alii morbi orti mortem sensim paulatimque produxerint.

rint. Sunt itaque, vt equidem puto, plura synoni-
 ma distinctionis vulnerum ratione lethalitatis certe
 superflua, quoniam dubios nos reddunt et ancipi-
 tes, neque euidenciam et certitudinem perfectam
 nobis praebent. Subsistamus nunc in describenda
 lethalitate vel absolute vel per accidens tali, et iu-
 niores medicos ad id amandemus, vt ex partium
 structurae maiori vel minori nobilitate ac necessita-
 te, accurata descriptione visceris eiusque vulneris
 vel ipsi tandem sub finem relationis iudicium rei
 conueniens addere possint, vel collegiis medicis,
 a quibus iudicium de vulnere exhibendum est, or-
 dinem causae diiudicandae facilem reddant, nor-
 manque suppeditent, secundum quam nunc certo
 possit definiri, vtrum vulnus ita comparatum et
 vtrum siue viscera, siue aliae partes laesae, tam sub-
 tilis structurae et tam necessariae fuerint, vt, iis non
 saluis, mors sequi debuerit, an causa accidens mor-
 tem produxerit? hanc duplicem lethalitatis diffe-
 rentiam ad causas forenses, medicorum consilio
 subiectas, rite examinandas, equidem puto suffice-
 re, ad quam constituendam accuratae relationes
 medicorum iusta artis suae peritia instructorum et
 imprimis anatomica atque physiologica doctrina
 probe imbutorum requirantur, per quas quippe
 confirmatur, [quod antea proposuimus.] Reliquae
 distinctiones lethali- tatis ortae esse videntur ex eo,
 quod medici vel non satis distincte partem laesam
 inspexerint, cognouerint ac descripserint, vel quod
 collegia medicorum ipsa vnum vel alterum exem-
 plum curationis pro argumento assumserint, quo
 nixi

nixi nunc omnia eiusmodi vulnera vel curanda penitus, vel ratione lethalitatis variis dubitationibus adhuc obnoxia statuerent. Rectissime BOHNIVS in libro *de officio medici* pag. 617. inquit, „post et solet a plaga ut plurimum lethali vulneratus conualescere, perinde ac alii morbi, quamvis sua natura ut plurimum lethales sint, interdum et a quibusdam superantur, utrumque per singularem corporis texturam a naturae robur, dum alius per morbosum corporis apparatus ac huius texturam teneriorem etc. propter simile vulnus ac eundem morbum diem supremum obiit. Taedet me haec prolixius edisserere cum alios prudentiores idem sentire, non dubitem; propter tyrones tamen ea monere necessarium duxi, an forsitan seniores quoque praeconceptis suis opinionibus obrutos, iustitiae causa leuem.“ Hoc vero haud paulo confirmatur, si diversorum collegiorum sententias, interdum super eodem vulnere prolatas, inter se comparamus, ubi facile inuenimus, utrumque laesiones visceris e. g. hepatis vel lienis lethales quidem declarasse, sed alterum pro vulnere per accidens lethali habuisse. Quod si igitur huius dissensus causas curiose perquirimus, eas in praeconceptis opinionibus latere reperimus, cum vni collegio talis vulneris curati exempla non occurrerent, alteri vero eiusmodi vulnus curatum fuisse historia morborum aut experientia demonstrarent. Multo autem magis et saepius non satis accurate factam a medico physico relationem laesionis in causa esse, quod lethalitas certa non possit enunciari, sed ut limita-

mitationes et dubiae decisiones insequantur, iam antea diximus, id quod etiam experientia et responsa medica ab auctoribus collecta euidenter comprobant. Adeat, si cui forte lubuerit, ea de causa PAVLI AMMANNI medicinam criticam, ALBERTI Iurisprudentiam medicam aliosque scriptores in hoc genere claros, in quorum libris exempla hanc in rem commemorata, id quod proposuimus clare demonstrabunt et firmiter stabiliunt. Nunc quidem ad illustranda et confirmanda ea, quae diximus, in vnico exemplo illarum laesionum subsistamus, quae inter viscera abdominis in primis lienem tangunt, quaeque a violento plerumque ictu, iactu etc. oriuntur, cum eiusmodi exemplum quod ad finem huius scriptiunculae adiciam, licuerit obseruare. Constat inter recentiores, viscera abdominis in genere adeoque et lienem neutiquam tali fungi officio, quod proprie dici vitale, interim tamen ad vitam continuandam requiri, quapropter laesiones et rupturae eorum non solum ob magnum sanguinis fluxum, sed ob defectum elaborationis nutrimenti et effusos eorum humores in cauum vicinum absolute lethales dicendae sunt, quae cum non raro obue- niant in liene, et frequentius quam in hepate, vt b. PLATNERVS a) et nuperrime Excellentissimus BO- SIVS b) declararunt, mortemque celeriter profe- rant, sicuti experientia docet, tamen interdum pro
vulne.

a) in Institutionibus Chirurgiae, p. 454.

b) in program. de hepate rupto, anno 1776. edito.

vulneribus ut plurimum lethalibus vel per accidens lethalibus declaratae sunt. Sic inuenimus exemplum huius rei, ubi descriptio laesionis vel rupturae lienis manca et imperfecta fuit, unde responsum super hac re a collegio medico quam maxime dubium exhibitum est *c*), ita ut hoc ne utiquam pronunciare audeat, hac ruptura ab ictu in liene effecta, hominem illum mortuum fuisse. Extat alia observatio *d*) lienis mutilationem sine periculo fieri demonstrans, id quod exinde probatur, quod HANNEVS quidam se obseruasse dicit, rusticum verberatum esse ab altero et vulnus accepisse, e quo sauciati ac rupti lienis portio propendisset, quam palmam manus aequantem chirurgus abscidisset et aegrum sanasset. Quae si vera essent, multum sane momenti in diiudicatione vulnerum lienis haberent, vnde defensor rei, vel ipsum collegium medicum per eiusmodi obseruationem dubii reddi, et argumentum pro minori lethali tatis gradu desumere possent. Sed fortasse, ut mihi videretur, chirurgus et medicus partem omenti pro substantia lienis habuerunt, atque curationis plane alius vulneris descriptionem et obseruationem publici iuris fecerunt, quae cum rei natura non conuenit, ac nemini nisi principiorum anatomicorum plane ignaro persuaderi poterit. Nam si pars lienis disrupti ipsa propendisset, curatio nullo pacto fieri

c) Alberri Iurisprud. Med. Tom. I. p. II. pag. 383.

d) in Ephem. Med. Phys. Acad. N. C. Decad. 2. anni 1668.

potuisset, curatio nullo pacto fieri potuisset, cum vasa et cellulae, ex quibus lien componitur, semper rumpantur, et sanguis in cauum abdominis effluat, quo facto partes cum liene connexae, hepar ac ventriculus praecipue laeduntur, et putredine corrumpuntur, quapropter nil nisi mors statim sequatur necesse est. Saltem si exempla affectionum lienis exictu, lapsu etc. ortarum ab idoneis auctoribus collecta diligenter consideramus, clare intelligimus multitudinem eorum, qui talibus laesionibus afflicti obierint, longe maiorem esse numero illorum, qui sanati vitam prodixerint. Referunt eiusmodi laesiones vt lethales TVLPIVS e) FONTANVS f) BOHNIVS g) VATERVS, h) alique. Nec vero eorum sententia fundamentis anatomicis ac physiologicis caret. Nam si substantiam lienis mere cellulosa[m] et vasculosa[m] consideramus, si ramum arteriae coelicae ad lienem abeuntem et ibi distributum respicimus; si porro connexionem cum hepate, ventriculo et omento perpendimus, non possumus non perspicere ac largiri, hoc vilcus quanquam non vitale dicendum sit, tamen ad vitam conseruandam, quoniam ad praeparandum san-

e) Lib. II. Observ. 29.

f) in Vesal. epit. p. 21.

g) de lethal. vulner. renunc. p. 379. seqq. qui de Foresti ac Fallopii obseruationibus super eu-
rationem vulnerum lienis factis iure cubitat.

h) in Ephemerid. Acad. N. C. Dec. II. Ann. VIII. Norimb. 1690.

sanguinem pro conficienda bile, humore tam necessario, requiritur, profecto petinere et rupturam eius, ob lacerationem vasorum et cellularum, nulla ratione posse curari, adeoque inter laesiones absolute lethales referri debere. Adiungam nunc similem casum, ex cuius relatione appareat, hoc vulnus praecipuam causam mortis extitisse.

Nempe vir quidam triginta nouem annorum, cum altero rixans, tandem ab hoc fustibus ac pedibus tam male tractatus erat, vt praeterlapso quinque horarum spatio diem supremum obiret. Sectionis publicae instituendae causa ego aduocatus, abdomen quam maxime tumens, imprimis in hypochondrio sinistro inueniebam, qua ex causa id primum disquirebam. Dissectis vero integumentis, intestina omnia flatibus distenta erant, ventriculus cibo ac potu repletus, atque in interstitiis intestinorum subque omento copia sanguinis partim resoluti, partim congrumati reperiebatur. Vasa maiora, truncus arteriae aortae ac venae cauae sanguine vacua erant; praeterea tamen nulla laesio statim in conspectum prodibat, quae causa tam subitae mortis haberi posset. Remotis cum cautione intestinis ac ventriculo, detegebam lienem imprimis laesum esse, nempe a vi externa ruptum in parte conuexa et concaua, Lienis scilicet substantia, non vasa solum, in parte conuexa rupta erat transversim, longitudine quinque pollicum transversorum, et in parte concaua ruptura tres pollices transversos longa apparebat. Interior substan-

ria lienis quidem inter se ita cohaerebat, vt rupturæ sibi non responderent, quanquam læsiones satis profunde penetrarent, adeo vt ruptis vasis sanguis in cauitatem abdominis, pondere saltem tres mensuras aequans, efflueret. Ad marginem lienis inferiorem alia ruptura adhuc erat, tres digitos transversos longa, quæ ad interiorem substantiam penetrabat. Quibus examinatis et animaduersis, ad reliquorum viscerum disquisitionum progressus, hepatis integrum sine vlla læsione inueni, excepto eo, quod vena portae sanguine vacua esset et vesicula fellea parua copiam bilis in se contineret. In cauitate peluis satis luculenta extravasati et congruati sanguinis copia deprehendebatur. Aperto thorace, cordis auricula dextra et ventriculus dexter sanguine repleta erant, in auricula vero sinistra et ventriculo sinistro cochlear fere sanguinis reperiebatur. Lobi pulmonis, pericardium, pleura ac tota cauitas de reliquo sana ac integra erat, et parua copia liquoris pericardii aderat. Quod ad læsiones externas attinet, super palpebram superiorem dextram et ad os temporum eiusdem lateris, contusiones obseruabantur, quæ vnum et dimidium pollicem longae ac latae erant, in sinistri vero ossis temporum regione vulnus vnius pollicis, nec non ad maxillam inferiorem eiusdem lateris vulnus cutaneum trium pollicum et dimidii longitudinem habens cernebatur. In vola manus dextrae epidermis omnium digitorum erat abrasa, in brachio sinistro sub iunctura vlnae cum antibrachio, contusio duos pollices longa vnumque lata. In inferior parte scroti,

ſcroti, plane inflammati et ſugillationibus notati, tribus in locis diuerſis contuſiones factae erant, quarum quaelibet longitudine et latitudine digitum tranſuerſum aequabat. Teſticuti a pedum tritu inflammati erant, dexterque in primis plane compreſſus conſpiciebatur. Eadem ratione dorſum a ſcapulis vsque ad os femoris et tibiae in vtroque latere ſugillationis ſigna gerebat. Quod ad cavitatem capitis attinet, ſub integumentis communibus nullus extrauafatus ſanguis ſtagnabat; ſed ſub oſſibus cranii et in baſi caluariae ſerum ſanguine mixtum, quod duo fere cochlearia efficiebat, in ventriculis porro anterioribus, ac tertio aliquid ſeri extrauafati continēbatur, plexus choroideus dexter hydatibus piſi minoris magnitudine obſeſſus et glandula pinealis a ſero ſtagnante expanſa erat.

Quanquam, vt ex hiſtoria diſſectionis modo prolata patet, in hoc vulnerato multae laeſiones, atque adeo ſatis ſufficientes cauſſae mortis videntur aſſeſſe, vt laeſiones capitis, partium genitalium etc, tamen ſolum vulnus lienis pro cauſſa eius habendum eſſe, omnes certe mecum communi conſenſu affirmabunt, qui ſtructuram et officium viſceris rite norunt.

XII.

PHIL. CONTR. FABRICII.

*Diff. de lethalitate vulnerum ventriculi
secundum principia anatomica et me-
dica expensa.*

Helmst. 1751.

resp. Aegid. Iungen.

Inter ea laesionum corporis humani genera, quarum lethalitatis vel illethalitatis solida diiudicatio saepe quam maxime dubia et intricata esse solet, vulnera ventriculi vnum e praecipuis locum occupant, De horum enim summi periculi plena conditione licet nemo temere dubitare queat, cui primi huius inter organa chylopoea visceris quam maxime sensibilis Natura neruorumque ac vasorum sanguiferorum, quibus gaudet, abundantia paulo propius perspecta fuit, et qui necessaria remedia balsamica externa ad ipsum locum adfectum commode hic apponendi, reliquumque auxilium eiusmodi fauciatis idoneum praestandi difficultatem haud ignoret: nihilominus apud praestantissimos quosque et classicos Medicinae Forensis Auctores vix vllum vulnerationis casum deprehendas, de quo

quo plures observationes sibi e directo fere contrariae adnotatae occurrant, et in cuius lethalitate diiudicanda ad hodiernum vsque diem suffragia verfatissimorum de reliquo in hac palaestra Medicorum adeo discrepent, quam quum de ventriculi laesionibus agitur. Alii enim omnem ferre convalescendi spem talibus vulneratis denegant, et haec vulnera promiscue ad absolute lethali-um classem, nisi quid miraculi similis et fortuiti plane intercedat, referunt a) alii insigniora tantum ad orificia et fundum praesertim ventriculi inflicta vel per utrumque eius latus perducta pro absolute lethalibus declarant, minoribus spem sanationis concedentes b) alii denique ne satis

N 3
a) Primus qui post *Hippocratem* et *Celsum* benigniori sententia reiecta omnes fere ventriculi laesiones, nisi quam maxime exiles sint, et tunicis tantum exterioribus inflictae, eidem mortis absolute et simpliciter insequentis necessitati subiecit, fuit ille Medicinæ Forensis summus Stator celeberrimus quondam *Bobnius* qui in aureo libello de renunciatione vulnerum Cap. V. de abdominis vulnei, lethal. p. m. 140. et seqq. pereruditè de his laesionibus egit. Hunc deinde plures alii sequuti fuerunt v. gr. celeberrim. *Teichmeyer*. Institution. Medic. legal. Cap. XXIII. Quaestio. IV. p. m. 220. et sqq.

b) *Boerhaavius* Aphorism. de cognosc. et curand. morb. §. 170. N. 5. celeberrim. *Alberici* Jurisprud. Medic. Tom. I. Cap. XIV. §. LV. qui simul

magna quidem ventriculi vulnera pro absolute lethalibus habent, dummodo in sola parte laterali ventriculi haereant *c*). Dignum itaque hoc thema

simul tamen intuitu vulnerum ventriculi laterali in vniuersum in mitiorem partem inclinat.

- c*) *Kalentrini Prax. Chirurg. Sect. III. §. 4. et seqq. illustr. Van Switen Commentar. in Aphorism. Boerhaavii Tom. I. p. m. 275. apud quem ex actis Anglicanis 2. exempla allegata notatu dignissima occurrunt vulnerum ventriculi maiorum futura instituta in patre et filio felicissime sanatorum. Et ea propter hic Auctor etiam magna ventriculi vulnera non semper absolute lethalia pronunciat, paruis vero fati magnam spem sanationis concepit, dum modo cibus vel potu non distendatur ventriculus. Commercium litterar. *Norimbergense Ann. 1736. Hebdom. XIX. p. 150. cuius celeberrimi Auctores ibi obseruationes de vulneratis ventriculis iisdemque sanatis non adeo esse raras testantur. Celeberr. Juncker Conspect. Chirurg. Tab. LXI. n. 30. p. m. 401. ybi si latus tantum ventriculi laesum sit, multas historias illius vulneris restitutionem affirmare docet, et praestantissimus de iique Chirurgus Gallus le Dran qui Obseruation. Chirurg. 28. vulneris ventriculi grauissimi vtrumque eius orificium cum omento et diaphragmate simul laedentis sanabilem conditionem sustinet. Non vero inter Medicos priuatos tantum super lethalitate vulnerum saepe lis exoritur, sed integra Medicorum collegia haud raro de eiusmodi vulneribus**

thema mihi visum fuit, quod grauissimi et verissimi effati a iudiciosissimo Tubingensium quondam Medico ELIA CAMERARIO d) alicubi editi haud immemor, speciminis inauguralis loco praesenti hoc Schediasmate paulo curatius discutendum mihi fumerem. Quod quidem vt idonea et scopo meo conuenienti ratione perficiam. succincta et sufficienti visceris huius descriptione praemissa I. varios modos, quibus illud a causa violenta externo huc vsque laesum obseruatum fuit, indicabo. II. Symptomata eius modi ven-

tri-

bus diuersas longe sententias pronunciaffe leguntur. Ita vulneris ventriculi ab ordine Medico Helmstadiensi et Wittembergensi negata lethalitas a Lipsiensi vero defensa apud *Zittmannum* Medicin. critic. Centur. I. Caf. LI. occurrit. Aliud satis insigne ventriculi parietis inflicium vulnus a Facultate Medica Giesfensi pro per accidens lethali a Francofurtana ad Viadrum vero pro absolute lethali habitum apud *Valerinum* loco citato exhibetur. Prout adhuc Ann. 1732. illustris ordo Medicus Helmstadiensis, vt *Praefidi* huius Dissertationis ex Actis Facultatis constat, cum Dominis Lipsiensibus fundi ventriculi magnum vulnus, omnia contenta ventriculi cum multo cruore in cauum abdominis effundens, et post 18 horas vulneratum consortio mortalium eripiens, merito absolute lethale declarauit, de quo aliis eruditissimis viris, ob relationem de statu laesionis non satis accurate a Medico, defunctum secante, exhibitam, alia opinione placuerat;

d) System. Cautel. Med. p. 572.

tricoli laesionibus familiaria tradam, eorumque Aetiologiam exhibebo. III. Medelam in tali casu necessariam breuiter describam. IV. denique euentum vulnerationes has pro diuersitate regionis ventriculi attactae, modi laesionis ipsiusque vulneris conditionis ordinarie insequentem annotabo, eiusque rei rationibus exhibitis, gradum lethalitatis vnus cuiuslibet talium laesionis ventriculi generum, Naturae machinae humanae et experientiae conuenienter, determinare adnitar.

§. II.

Quod itaque ad ventriculum ceu illud viscus, de cuius laesionibus mihi in subsequenti sermo erit, refert, eius quidem facies et figura externa, locusque quem illud in abdominis cauo reconditum occupat, nemini non solum fere incognitus est, sed et reliqua fabrica et actio eius a Summis aevi nostri Anatomicis ac Physiologis e) in suis de structura et vsu corporis humani

e) Ill. *Heisteri* Compend. Anatom. p. m. 79. illustr. *Haller*. Adnotat. ad *Boerhaavii* Praelection. in propr. institut. Tom. I. p. 205. 214. 10. 217. nec non Physiolog. sua Cap. XXIV. et ipse *Boerhaavius* Instit. Med. p. 35. et seqq. *Winslow* Exposition. Anatom. Tom. III. p. 308. et seqq. *Liétau*d Essais Anatomique Artic. V. p. 266. *Berger* de Natur. human. p. 133 et seqq. B. *Verdries* de action. ventricul. in comminuend. cib. p. 24. et seqq.

humani partium doctissimis elucubrationibus tam accurate exposita fuit, ut eis tanquam primis ratiociniorum fundamentis in thematis mei quaestione decidenda tuto uti queam. Ex horum itaque annotatis, aut opus confirmante, constat, primum hoc omnium ore assumptorum et deglutorum ciborum et potus receptaculum ex meris membranis seu tunicis, naturali sua vi tonica instructis, nec non nervis et vasis sanguiferis conflari, quarum tunicarum quaelibet fere suo motu et sensu quam maxime exquisito gaudet, quas inter tamen muscularis tunica motui peristaltico contentorumque ventriculi propulsui destinata est, neruea autem cum villosa tunica maximam huic visceri sensibilitatem conciliat, adeoque in substantia ventriculi laesa potiore semper prae reliquis tunicis attentionem meretur. De nervis ventriculi vero nouimus, quod totum octauum neruorum capitis par, pluribus prius communicationibus cum aliis nervis in collo et thorace factis, secundum ductum oesophagi ad ventriculum delapsum per eum ita distribuatur, ut nullum fere eius punctum existat, cui illud non in ramulos tenerrimos diuisum liquidum nerueum a cerebro aduehat, ac sentiendi et mouendi vim, quocumque stimulo accedente, largiatur. Ita tamen hos nervos in ventriculo collocatos conspiciamus, ut circa orificium finistrum et in regione ventriculi superiori duobus orificiis inter media speciosioribus longe ac crassioribus ramorum implicationibus decurrant, ac denique ramulis quibusdam ad hepar et mesenterium

transmissis intimam ventriculi cum his quoque visceribus consensionem, praeter eam, quae a membranaceae tunicae cum reliquis visceribus continuitate et vasorum sanguiferorum anastomosibus deriuanda est, stabiliat. Vasa sanguifera ventriculo copiosissima et ex parte valde insignia sunt, arteriis ab arteria coeliaca, venis vero a vena portae originem ducentibus, quae inter tunicas ventriculi membranaceam et muscularem potissimum decurrentia, et multiplici Anastomosi juncta, ita distribuuntur, vt per curuaturam parua[m] et magna[m] ventriculi seu fundum praecipua eorum prorepant et per vtramque faciem lateralem ventriculi sibi furculos transmittant, donec arteriae in ramulos capillares diuisae vel cuique ventriculi fibrae materiam nutrimenti adferant, vel liquorem gastricum in cauum ventriculi exhalent, vel per poros ventriculi exteriores aliquam partem fluidi subtilioris ad cauum abdominis emittant, venae vero simili ratione distributae vascula absorbentia vel sanguinem ab arteriis receptum versus cor reducuntia prima constituent. Totus ventriculus a cibo vel potu assumpto distentus, rugis villosae tunicae euanescentibus, substantia sua nonnihil tenuatur et fundum versus regionem abdominis epigastricam et anteriorem vertit, altera sua facie laterali antrorsum et sursum, altera versus posteriora et inferiora respiciens, euacuatus contra in angusti- us spatium semper contrahitur, et nonnihil corrugatus a tensione fibrarum remittente parietes crassiores acquirit.

§. III.

Quodsi iam omnes illos vulnerandi modos, quibus ventriculus a quacunque causa externa affici potest, ob oculos et mentem nobis ponamus et accuratori trutina expendamus, statim manifestum fiet, quod quoduis corpus externum impetu suo solutionem continui vel perfectam vel imperfectam ventriculo minitans, illum eregione praecipue anteriore et laterali abdominis vix alia ratione attingere queat, quam ut vel integumentis communibus, musculis abdominis, peritonæo, aliisque fortasse visceribus ventriculo vicinis, verbi gratia omento, hepate, liene, diaphragmate simul perforatis, per singula tunicarum ventriculi strata penetrans cavum eius punctura, scissura, aut dilaceratione, maiori minoriue hiatu, in proxime adiecto tantum, vel opposito simul latere aperiat; vel aliqua tantum eius strata tunicarum incidat, aut contundat, vel denique partes ventriculum obtegentes validissime solum absque vulnere aperto contundendo ventriculum simili ratione plus minus profunde laedat, vel ipsi ruptionem plane inducat. Poterit illud accidere a gladio similique instrumento acuto, globulo Sclopetario, a plagis, iactu, lapsu, allisione, calcitratione. f)

non

f) Occurrit ante aliquot annos Praesidi huius Dissertationis casus tragicus, quo viro cuidam pedum calcitrationibus ad abdomen inflictis ven-

tri-

non possunt non totidem vasa sanguifera et nervi ventriculi simul laesionem continui pati, quorum plerumque illud ventriculi transeunt, a vi externa laedente ad tactum.

§. IV.

His praemissis, reliquisque principiis Physiologicis cognitis in subsidium vocatis, effectus eiusmodi laesionum demonstratu haud difficilis esse potest, qui necessario illas ex conditione machinae humanae insequitur. Fibrae nempe ac nervi et vasa sanguifera contusa tantum elaterem amittunt, liquidum contentum vix transmittunt, sed retinent. Fibrae vero penitus dissectae a se inuicem secedunt, vulnus ampliant, distorquentur et spastica contractione crispantur, adhuc integris eo validius et ad ruptionem usque tensis, et aequae ac illis hunc sui statum praeternaturalem partibus continuis vicinis communicantibus. Inde irritatio primum molesta, deinde ob nervos ad sensorium commune cerebri hanc oscillationem ipsis impressam, interuenientibus spiritibus animalibus, propagantes summus

ven-

triculo vna cum diaphragmate tam amplo hiatu ruptus fuerat, ut sectione post mortem instituta ultimi prandii fercula assumpta in cavitatem thoracis magna copia deprehenderentur. vita et respiratione in alterum a laesione perpeffa diem continuante, integumentisque et abdominis musculis, si cuticulam hinc inde in vesicas eleuatam excipias, illaesis.

ventriculi dolor et cardialgia vehementissima plerumque inducitur. Motus peristalticus regionis ventriculi vicinae, oesophagi et tubi intestinorum turbatur, vel plane peruertitur et cum conulsione peragitur. Totius Systematis neruorum, communi exortu ex medulla cerebri, ac tot aliis anastomosibus cum pari neruorum vago ad eandem sortem subeundam adstricti, ingruit validissima velliatio. Cauum ventriculi et vasorum sanguiferorum maiorum dissectorum plus minus exinanitur et fluidum contentum ad abdomen emittit, quod partes vicinas premendo irritationem neruorum et sanguinis adfluxum ad partem adiectam auget, praesertim si in putredinem abiens illas rodere incipiat. Chymi e ventriculo ad duodenum propellendi copia decrescit, vel plane cessat. Vis cordis natia et omnium reliquarum corporis humani partium a sanguine per vulnus vasorum amisso insigniter debilitatur. Sanguis reliquus per vasa ventriculi minora contusa vel spasmodica constrictione affecta, et a ramis, qui antea continui erant, diuisa, manare nescius recurrit, stagnat, et ob maiorem cordi renixum excitatum, inflammationem, in citam gangraenam et sphacelum, ob partis adfectae insignem sensibilitatem, nisi mox resoluatur, abituram, inchoat, ac febrem acutam cum molestiis et periculis conuetis inducit. Singula haec Symptomata eo celeriori gressu insurgunt et intenduntur, quo plura vel maiora ventriculi vasa sanguifera, nerui et fibrarum fasciculi vulnere tacta fuerunt, et quo grauiores vicinorum viscerum laesiones cum

eo coniunguntur, roburque natium in eiusmodi laesis minus exsuperat, vel sanguis acrimonia alcalina et diathesi inflammatoria laborans ad putredinem magis inclinatur.

§, V.

Signa vero externa *g*) quae de Natura vulneris ventriculi eiusque in laeso praesentia nos certiores reddunt, sunt: assumptorum ventriculi adhuc crudorum vei in chymum ex parte mutatorum per vulnus abdominis effluxus *h*) Lipothymia, quae tam

g) celeberrim. *Iuncker*. Tab. Chirurg. LV. N. XII. IV. *van Switen* Comment. in Aphorism. *Boerhaavii* Tom. 1. p. m. 264. et 251. *Welsch*. Rational. vulner. lethal. iudic. cap. X. p. m. 94. et seqq.

h) Apud nonnullos Auctores inter signa ventriculi laesi chyli ex vulnere abdominis profluvium refertur, quod vero erroneum esse et ad indicia intellinorum tenuium fauciatorum pertinere, ex theoria chylicationis constat, ita ut eiusmodi historiae obinde a suspitione vulneris intestini, cum laesione ventriculi confusa, non omni modo liberae sint. Ex ipsis intestinis fauciatis vero alimenta cruda saepe profluere testibus observationum collectoribus solent, vi concoctionis ventriculi ob consensum et continuationem cum intestinis vulneratis simul debilitata, et Lienteria ingruente. Sic *Praefes* meminit hominis cuiusdam, cui canalis intestinorum et integumenta

tam ab acutissimo dolore excitato, quam a iactura sanguinis perpeffa ortum trahere potest, dum vel totum Systema neruorum subitaneo sensu molesto ita vellicatur et percellitur, vt influxus fluidi neruei a vehementi tubulorum, per quos fluit, constrictione in neruos cardiacos ad tempus intercipiatur, vel magna sanguinis vi per vasa gastrica resecta effluente, eius tam ingens in ventriculis cordis defectus nascitur, vt illud actione Systolica se contrahere, et circuitum humorum continuare haud valeat. Pulsus arteriarum debilis et celer cum virium corporis lapsu, sudore frigido et artuum frigore ex eadem causa primordia capiens. Vomitus anxius, si laesio ventriculi pyloro et intestino duodeno prior inflita, vel ipsum hepar vulnere tactum, et vna cum vesicula fellea spasmò constrictum fuerit, biliosus, sin vero vasa sanguifera ventriculi maiora aperta fuerint, cruentus, cum fluxu alui itidem saepe sanguinolento. Motus corporis conuulsui cum vacillatione mentis, a neruis stomachi insignioribus circa orificium sinistrum compunctis, vel dissectis, potiori ratione deducendi, Singultus, tum
a con-

ac muscoli abdominis cum peritonaeo in dextro abdominis latere sponte suppurata fuerunt, ex quo vulnere praeter ingentem puris et excrementorum copiam, assumta ventriculi v. gr. folia lactucae, et herbae chaerefollii integra prodibant, vulnere hoc post plura remedia interna incassum tentata solo succo Herbae Cynoglossae recentis per aliquod tempus indies ei instillato felicissime consolidato,

a consensu octavi paris neruorum cum neruis phrenicis, tum etiam a continuatione membranae exterioris ventriculi cum peritoneo, faciem concavam diaphragma inuestiente, facile excitandus. Nonnunquam vero vulnerati *i)* vix de vllis post laesionem perpeffam moleftiis conqueruntur, sed satis bene se habent, ciborum appetitu vltra modum subinde vigente, ita ut feliciter ad conualescentiam adspirare videantur, et tamen postea inopinato fatis cedunt; siue iam insolita quaedam ventriculi carnosioris, vt ita dicam, callositas hunc stuporem *k)* eiusmodi vulneratis inducat, siue ea ventriculi regio forte fortuna tantum sauciationem perpeffa fuerit, quam pauciores ramuli neruorum perreptant.

§. VI.

Phaenomena notabiliora, quae post mortem nonnunquam subito, interdum vero post multum demum temporis ingruentem, in vulnere ventriculi defunctis, apertura cadaueris instituta, occurrunt,

i) *Valentini* et *le Dran* loco supra allegato.

k) Dari eiusmodi homines stupenda saepe ventriculi insensibilitate et robore praeditos, tum remedium emeticorum mineralium et vehemntissimorum quin ipsorum venenorum causticorum innoxia in nonnullis obseruata toleratio, tum vitrinorum et cultrinorum notissima exempla comprobant, conferatur quoque, si placet, *Pechlini* Libr. II. Obs. LXIX. p. 382.

currunt sunt: in magno vulnere ventriculi flaccida eius et vacua constitutio; in vulneribus minoribus vero cruoris vel puris in illo aliqualis praesentia. Si insigniora ventriculi vasa sanguifera dissecta fuerint, non ipsa tantum vacua deprehenduntur, sed etiam in vicinis visceribus, vasa sua ab iisdem cum ventriculo truncis arteriarum et venarum communibus coeliaca nempe et vena portae, accipientibus, quin etiam in toto saepe reliquo arteriarum ac venarum Systemate et ipsis cordis ventriculis insignis deprehenditur defectus. In abdominis cavo plus minus e contraria parte eius conspicitur, ex vasis dissectis emissis, et viscerum, quae attingit, indolem naturalem corrumpentis. In laesionibus ventriculi absque vulnere aperto per contusionem inflictis, vasa sanguifera multo cruore distenta turgent, visceribus proxime adiectis hepate, liene, pancreate, omento et diaphragmate saepius simul in consensum tractis, et vestigia inflammationis vel sphaceli, liuores scilicet, stigmata, fuggillationes et corruptiones putridas vna cum ventriculo exhibentibus. Interdum quoque ventriculus fauciatus cum visceribus vicinis monstrose concretus obieruatur.

§. VII.

Methodus sanandi eiusmodi laesiones ventriculi

1) *Schaarschmied* Relation. Medic. Chirurgic. Tom. VI. Cas. XXX. vbi vulnus ventriculi cum vulnere hepatis et diaphragmatis coniunctum, et inordinate concretum, die 17. a laesione perpessa demum mortem intulisse legitur.

culi in eo, testibus optimis Scriptoribus Medicis et Chirurgicis consistit, vt quod ad interna spectat, vulnerati ante omnia exactissimum regimen obseruent, quibusvis commotionibus corporis et animi summa cum sollicitudine euitatis. Diaetam vero hic ordinant tenuem et parcam, ex iusculis carniū iuniorum, gelatinis, emulsionibus temperantibus et blande nutrientibus, ouis forbilibus, radicū aperientium et traumaticarum decocto potissimum compositam, quum omnes cibi solidiores vel potus copiosior ventriculum nunquam non distendant, et adpropinquationem labiorum vulneris impediunt. Ad inflammationem ventriculi praecauendam, et adfluxum humorum a parte laesa reuocandum, venae sectionem in pede, praecipue si vulneratus plethora laboret, tempestiue instituendam praecipiunt, remediaque nitrata et temperantia, leniter diaphoretica ac blande adstringentia commendant, ac iisdem balsamica interna v. gr. balsamum Locatelli vel MEIBOMII frequenter interponunt, clysmatibus demulcentibus, carminatiuis et nutrientibus, ad spasmum intestinorum leniendum, ipsumque ventriculum ex vicinitate arcus intestini coli fouendum, et defectum chyli refarciendum, simul frequentius iniectis. Curatione externa ante omnia illud, quod ex vulnere ventriculi ad cauum abdominis effluxit, diligenter euacuari curant, eumque in finem vulnerato, vt saepius regioni adfectae incumbat, et hac ratione materiae peregrinae in abdomen emissae exitum faciliat, suadent, vulnus integumentorum

rum addominis casu necessitatis incisione nonnihil ampliantes. Si haemorrhagia vulneratum valde urgeat, spiritu vini rectificatissimo aliove stiptico liquore vulnere immisso vasa dissecta claudere tentant, subiunctis deinde aliis iniectionibus abstergentibus et traumaticis, calidis, nec non balsamo decantato illo Arcaei reliquisque remediis balsamicis et spirituosis consuetis, et si manibus Chirurgi accessus pateat, labiis vulneris ventriculi vnica futura ad se inuicem adductis et coniunctis. Vulnus abdominis rite obligatum tam diu apertum seruant, donec nihil amplius ex ventriculo sauciato in cauitatem abdominis effluere comperiat, et aegrum nulla symptomata periculosiora affligant, quo facto illud eadem ratione, ac aliud vulnus integumentorum abdominis, cum nulla laesione viscerum contentorum coniunctum, consolidandum monent. *m*)

§. VIII.

His praemissis, ad ipsam lethalityatem horum vulnerum diiudicandam iam propius accedendum despiciendumque erit, quantum e praestantissimis auxiliis, supra commendatis, vnum quoduis eorum vi Naturae et indolis suae admittat, et quid ratione prognoseos de illo statuendum sit. Quando nempe ventriculus aliqua tantummodo contusione la-

O 2

bo-

m) Instar omnium hic consuli poterunt illustr. Heisteri Institutiones Chirurg. edit. latin. An. 1750. p. 208, et 115.

borat, ſiue illa eius tantum ſubſtantiam, ſiue quod grauius eſt, neruos et vaſa ipſius maiora ad orificia et in vtraque eius curuatura occurrentia ſimul aſſigat, requiritur ſtaſeos ſanguinis in vaſculis ſanguiferis conquaſſatis haerentis cita diſcuſſio et mobilitatis reſtitutio, vel ſi haec obtineri haud poteſt, ſi quidem ſphacelum auertere velimus, ſecundum regulas artis conſuetas partis inflammatae ad ſupurationem neceſſaria eſſet perductio. Verum ſi ex Pathologia Medica practica in memoriam nobis reuocemus, quod pauciſſimi eorum, qui febre aliqua inflammatoria ventriculi decumbunt, vel a ſolo remedio quodam rodente incaute aſſumto, vel alia cauſa interna producta, mortem effugiant, quodque hic morbus inter maxime ſonticos a Medicis n) referatur, facile hariolari poſſumus, quantum in arte praefidii contra funeſtum adeo caſum a cauſa externa violenta in quam maxime ſenſibilis et membranaceo hoc viſcere exortum ſperari queat. Remedia diſcutientia externa, ſi integumenta et muſculi abdominis quidem contuſa, ſed nullo vulnere aperto diſſecta ſint, ad ventriculum vix ſatis penetrant, et ſi vel maxime laeſio ad cauitatem abdominis perueniſſe conſpiciatur, contuſio ventriculi tamen rariffime ante ſectionem poſt mor-

n) Conf. illuſtr. *Hofmann* Medicin. rational. Systematic. Tom. IV. P. I. ſect. II. Cap. III. §. VIII. nec non hitoriae et obſeruaciones huic Capiti adnexae et pag. 379. et ſeqq. deſcriptae, quas inter vnica tantum eſt, quae aegrum priſtinae ſanitati reſtitutum exhibet.

mortem institutam certe cognoscitur. Suppuratio-
nem vero tentare, et puris ipsorumque deinde
ventriculi contentorum ad cauum abdominis ef-
fluxum promouere, itidem res quam maxime du-
bia et periculi plena est, quum facultas eiusmodi
vltus sufficienter repurgandi et materiae purulen-
tae cum reliquis sordibus tutum et sufficientem
exitum parandi, labiaque vltceris postea glutinan-
di vix concedatur. o) Quicquid itaque arte Me-
dica ex remediis supra laudatis tentare licet, in eo
fere consistit, vt tempestiua et larga sanguinis e ve-
na secta emissionem affluxum eius a parte adfecta
reuellamus ac debito regimine et diaeta ordinata
medicamentis aqueis, temperantibus, antispasmo-
dicis, diaphoreticis fixis, ac blande resoluentibus,
cruorem vasculis et fibris conuulsatis impactum
diluamus et ad pristinam mobilitatem reuocemus,
totaque massa sanguinis ad regionem corporis ex-
ternam magis inuitata causam illam e medio tolle-
re conemur, quae nervos ventriculi irritando fe-
brem et reliqua symptomata vitae finem minantia
induxerat, vbi simul consueta auxilia externa di-
scutientia et roborantia in subsidium trahere con-
ducat. His obseruatis, in contusionibus ventricu-
li minoribus, solam substantiam eius attingentibus,
quidem sanationis spes omnis laeso minime dene-
ganda erit, in maioribus vero et latiori ac pro-
fundiori plaga ventriculo inflictis contusionibus ego

o) Illustr. Heister Compend. Medicin. pract. Cap.
Vll., p. m. 120.

vix perſpicio, quomodo impedire queat, quo minus ſecundum conſtanter obſervatum inflammatorum decurſum vel ſphacelus partem adfectam corripiat, vel inflammatione in ſuppurationem tendente abdomen pure et aſſumptis ventriculi ſenſim repleatur, vicina ventriculo viſcera reliqua peſſundantibus, niſi quidem extraordinario quodam Naturae robore et beneficio, in quo nullae arti Medicae partes ſunt, peritonaeo, muſculis et reliquis integumentis abdominis exeiſis, haec impuritates ſibi exitum ipſae mature parent, laeſusque deinde vlcere fiſtuloſo adſiſtus, vt factum aliquando fuiſſe Auctores Medici referunt, vitam adhuc per tempus ſatis miſere ducat. Huius modi euentus tamen, vt-pote quam maxime dubius et rariffime contingens, quum in uſu artis Medicae forenſi haud attendi poſſit, vbi, vt cuique conſtat, ſecundum id, quod vt plurimum fit ratiociniorum momenta ponderantur, facile patet, quod ventriculi contuſio quae uis inſignior et profundior laeſionibus in vniuerſum loquendo vt plurimum lethalibus nunquam non annumeranda ſit, quae ſi in vno vel altero vulnerato abſque erroribus inſignibus ab ipſo, vel illis, qui eius curam egerunt, commiſſis, morte preſſo pede, vel poſt non adeo diuturnum tempus inſequentem, ſtipetur, vel orificia neruoſque et vaſa maiora ventriculi ſimul vehementer laedat, pro ſimpliciter et per ſe lethifera deinde merito haberi debet.

§. IX.

Quod ad laesiones ventriculi cum solutione continui perfecta inflictas refert, facile comprehendimus, quod illarum sanatio plenaria vix alia ratione speranda sit, quam si margines fibrarum, vasorum et neruorum ipsius dissectorum sibi inuicem eo usque rursus accedant, vt succus nutritus ex tubulis arteriosis minimis descissis exsudans ea de nouo conglutinet et continua reddat. Sanatione vero minus naturali vel palliatiua tantum vitam nihilominus aliquando in eiusmodi vulneratis conseruatam fuisse, ipsi satis rigidi alias vulnere ventriculi censorses v. gr. BOHNIVS libr. allegat. p. 143. fatentur, dum vel vulnus ventriculi cum partibus interioribus ipsi vicinis coalescendo clausum fuit, vel labia eius cum vulnere abdominis concreta, aut sutura coniuncta, et callo obducta, perpetuo aperta manserunt, et partem quidem ore assumptorum et deglutitorum per vulnus abdominis iterum emiserunt, ventriculo tamen tantum semper chymi ad duodenum transmittente, vt negotium chylicationis adhuc aliquo modo continuaretur. Quando igitur illas ratione lethali- tatis mihi nunc examinandas sumo, statim in mentem incurrit, quod in vulnere ventriculi minori, siue illud aliqua tantum tunicarum eius strata incidat, siue integram substantiam eius perforet, dum modo ab utroque ventriculi orificio et a neruis et vasis sanguiferis maioribus remo-

tius haereat, et instrumento acuto absque contusione factum integumenta abdominis simul aperiat, nulla contradictio monstrari queat, quae absolute prohibeat, quo minus illud iterum consolidetur. Certum quidem est, quod cum ex supra demonstratis omnes ventriculi fibrae praecipue carnae tono suo proprio gaudeant, et in statu aliquo modo violento distentionis in homine viuo constitutae sint, illae dissectae a se inuicem quoque magis semper secedant, et difficilius conglutinatae cohaereant. Praeterea ventriculus perpetuo non solum motu peristaltico exercetur, sed et actioni et pressioni diaphragmatis proxime subiacet, adeoque perfecta partium vulneratarum quies, ad consolidationem tantopere necessariam, hic vix speranda est, dum praesertim omnis alimentorum vsus vulnerato haud interdicti potest, quorum semper aliqua portio per vulnus egressum molitur. Quum vero maxima fibrarum ventriculi pars in his vulneribus minoribus illaesa maneat, et dum modo nimia eius distensio a ciborum potiusve copiosa ingurgitatione insequens prohibeatur, ventriculus, vt ex physiologicis principiis supra allegatis constat, se perpetuo in angustiorem spatium contrahat p) et crassior fiat, labiaque vulneris sibi sponte

p) Ventriculi vacui insignem contractionem praeter reliqua probant exempla hominum diuturna inedia afflictorum, quibus si alimenta ad satietatem vsque statim concedantur, spasmodica ventriculi contractio et syncope lethalis inde

sponte accedant, aequae ac aliae partes vulneratae a lymphâ viscida exsudante iterum conglutinari possunt, temperie praesertim vulnerati bona, et nulla dyscrasia scorbutica aliove vitio laborante. Parua quoque eiusmodi vulnera vix multum ex cauo ventriculi ad abdomen dimittunt, iniectionibus abstergentibus et situ aegroti commode ex vulnere abdominis facile educendum, nullam haemorrhagiam ominosam excitant, nec ob absentiam neruorum insigniorum laesorum conuulsiones temere inducunt, ita vt plerique etiam Medicinæ Forensis Auctores, solo praestantissimo caeteroquin BOHNIO excepto, de his vulneribus satis benigne sentiant, licet simul fateantur, quod si plura vulnera minora ventriculum attigerint, vel aliae vicinae nobiliores partes simul grauiter laesae fuerint, iude pariter lethalitas quaedam absoluta subinde resultet. Nec obstat, quod talia vulnera minora in oculos vix incurrant, adeoque nulla sufficiens medela externa eis adhiberi possit. Siue enim a sola Natura, remediis internis traumaticis viscidis et glutinantibus reliquoque regimine et diacta Medico adiuta sanatio abluatur, siue remedia balsamica externa ad id concurrant, perinde est, dummodo simul a posteriori, scilicet ab experientia confirmetur, quod hae laesiones reue-

O 5

ra

inde excitatur; et ipsa interdum autopsia Anatomica, prout hac hyeme adhuc PRAESES huus dissertationis cadauer femineum secuit, cuus ventriculus intestinum duodenam annexum amplitudine vix superabat.

ra hucusque frequenter consolidatae fuerint, de quo nemini dubium haerere potest, cui tot vulnerum ventriculi etiam insigniorum sanatorum historiae lectae fuerunt, et qui simul perpendit, quod in aliorum quoque viscerum v. gr. pulmonum vel intestinorum crassorum laesionibus sanabilibus auxilium externum eadem difficultate vulnerato praestetur, quae tamen obinde vulnerum absolute lethali- um classi minime adnumerantur. Vt de eo iam nihil proferam, quod aliqua vt plurimum pars liquorum balsamicorum per vulnus abdominis in- iectorum ventriculum laesum attingat, eiusque consolidationem promoueat.

§. X.

De ventriculi vulneribus penetrantibus, solam quidem substantiam eius afficientibus, sed insigni- oribus, paulo aliter sentiendum erit, et de illis praecipua lis inter Auctores Medicinae Forensis hucusque acta fuit. Contingunt illa vel in anteri- ori vel posteriori ventriculi latere, reliquae enim eius regiones, verbi gratia fundus aut 2. orificia eius- modi laesionem magnam, solam substantiam ven- triculi discindentem, haud admittunt, et absque neruorum maiorum vasorumque sanguiferorum funesta laesione peragi nequeunt, ita vt de abso- luta vulnerum has regiones attingentium lethali- tate nemo fere hucusque dubitauerit. Inter illa ve- ro ea, quae faciem anteriorem ventriculi laedunt, frequentiora occurrunt, quum haec corporis re-
gio

gio violentiae externae vulnerationem minanti non solum magis exposita sit, sed etiam regio ventriculi posterior ob situm vix absque aliarum nobiliorum partium vulnere tangi queat, et magno hiatu aperiri, et sic de eius absoluta lethalitate statim certo constet, perfecta artis adynamia hic nunquam non concurrente.

§. XI.

Operae itaque pretium erit ante omnia illorum argumenta paulo propius considerare, qui haec vulnera e classe laesionum lethalium eximunt, et ipsis, licet interdum fatis magna sint, aliquam sanationis spem concedunt, deinde vero quid alii opponant, expendere. Qui scilicet benigniorem sententiam amplectuntur. I. Adducunt plurima exempla, ex optimis Auctoribus, quibus fidem detrahere nefas foret, desumpta, laesionum ventriculi fatis insignium vel feliciter sanatorum, vel per plures annos vita superstiti in abdomen hiantium, quibus minimum absolutam lethalitatem talium vulnerum, licet maiorum, solide refutasse videri cupiunt, quum illius rei vniuersalis affirmatio, cuius contrarium tot casus singulares probant, cum regulis Logicis consuetis minime simul stare queat. II. Modum ipsum curationis describunt, vt scilicet, si integumenta abdominis reliquaeque eius partes continentis fatis magno vulnere aperta sint, cauo abdominis prius fatis ab impuritatibus repurgato, labia vulneris ventriculi vel cum se inuicem
vel

vel cum oris vulneris abdominis confuantur, reli-
 quaque deinde secundum regulas artis Medicae et
 Chirurgicae fiant, ne hanc ventriculum fauciatum
 sutura vniendi encheirisin tanquam temerariam
 obinde reiiciendam esse autumant, quum illam ali-
 quoties ex voto cessisse experientia compertum
 sit. Quando vero vulnus abdominis nimis paruum
 obseruetur, illud incisione facta ampliandum prae-
 cipiunt. III. In eiusmodi vulneribus faciei late-
 ralis anterioris ventriculi necessaria medicamenta
 balsamica externa satis magna copia parti adfectae
 adhiberi posse addunt, eiusque consolidationem
 insigniter iuvant. IV. Vulnura intestinorum cras-
 siorum saepius, et tenuium aliquando, cum vel
 absque sutura instituta, sanata fuisse dicunt, ei-
 dem fere manuum chirurgi accessus difficultati ob-
 noxia, quum vero ventriculus tunicarum fibris
 crassioribus, quam canalis intestinorum constet,
 nullam rationem perspici, cur solius substantiae
 eius vulneribus maior insanabilitatis gradus quam
 intestinis fauciatis tribui debeat. V. Aliorum ad-
 huc viscerum membranaceorum laesiones tota die
 sanari obiciunt v. gr. vesicae, dum methodo la-
 terali, vel alto, vt vocant, adparatu, aut methodo
 Celsiana, pro calculo extrahendo caute, sed satis
 magno vulnere saepe inciditur, cuius vulnera abs-
 que sutura iterum concresecunt, licet hic eadem
 fere sanationis impedimenta se trudent, vt scilicet
 vesica lotio in renibus secreto, et per vretheres
 aduecto, continuo repleatur, ipsiusque substantia
 ex meris tunicarum stratis vt in ventriculo conflu-

ta sit. VI. Haud exiguum probabilitatis illethali-
tati vulnerum ventriculi lateris anterioris prae-
sertim ipsorum iudicio hoc conciliare videtur, quod
inter omnes casus ab optimis Medicinae Forensis
Auctoribus *Ammanno, Zittmanno, Bahnio, Valenti-
no, Alberti, Hoffmanno, Richtero etc.* collectos vix
vnicum tale vulnus ventriculi laterale occurrat,
quod absque insignibus in usu 6. rerum non Na-
turalium reliquoque regimine et medendi metho-
do commissis erroribus mortem intulisse referatur,
quum e contrario tot alii supra a nobis indicati
haec vulnera sanata annotauerint. Ex quibus o-
mnibus argumentorum momentis cum aliqua cer-
titudine VII. concludi posse arbitrantur, quod
dum in dubio mitior semper sententia amplecten-
da est, tot vulnerum ventriculi lateralium sanato-
rum exemplis cognitis, haec vulnera potius ad sa-
nabilia referre praestet, quum quod in vno homi-
ne perfecte sano sub iisdem vel maxime similibus
tamen rebus circumstantibus fieri potuit, in altero
quoque pro factu impossibili secundum dictata ra-
tionis haberi haud mereatur.

§. XII.

Verum haud minus graua sunt, quae alii in
contrarium adducunt. I. eiusmodi exempla vul-
nerum ventriculi maiorum sanatorum ad portenta
et singulari quodam fortunae beneficio contin-
gentia referunt, a cuiusmodi casibus extraordina-
riis ad id, quod vt plurimum fit, eo minus argu-
men-

mentari permiffum fit, quum alias nullum fere reliqui corporis humani vulnus pro absolute et simpliciter letifero declarari queat, tot aliorum nobiliorum quoque viscerum v. gr. cerebri profundiffimis vulneribus in vno et altero indiuiduo mortem subinde effugientibus, de quorum lethalitate alias nemo dubitat. Praeter haec pleraque reliqua vulnera ventriculi insigniora vfu artis quotidiano mortifera obseruari, ita vt de potiori hic quoque perpetuo iudicandum fit. II. ventriculum vulnere aperto et penetrante laesum collabi, et intra abdomen magis adhuc recondi existimant, ita vt si vel maxime integumenta et musculi abdominis cum peritonaeo satis magna laesione diuisa sint, vel incisione per artem facta vulnus eorum adhuc magis dilatetur, ille tamen manibus Chirurghi auxiliatricibus vix vnquam satis obuius occurrat, vt debita medela externa ipsi succurri queat, eius extra vulnus abdominis extractione, quae in intestinis fauciatis aliquando obtinet, ob intimum et arctiorem ipsius cum visceribus et vasis sanguiferis nexum absque summo vitae periculo et vinculorum ac vasorum dilaceratione nulla cautione et dexteritate perficienda. III. Regerunt, quod licet in vulneribus maioribus ventriculi alterutrum latus afficientibus non nimis magni nerui et vasa sanguifera discindantur, eo plura tamen eorum semper vulnerationem subeant, adeoque multum non solum sanguinis fundant, sed etiam tandem Systemati

ti neruorum irritationem et symptomatum periculofiorum feriem facile inducant, quam si aliquot insigniores eorum rami difsecantur. IV. Sub actione respirationis ventriculum sauciatum quouis momento a diaphragmate et musculis abdominis vice commutata premi, labia vulneris insignioris eo magis a se invicem distrahi, et consolidationem eorum impediri, monent. Quod vero V. de futura ventriculi adhibenda nonnulli suadent, in thesi quidem satis speciosum esse confitentur, in hypothefi et executione vero eo pluribus periculis obnoxium. Vulnus enim abdominis raro tam amplum esse, vt ventriculi pars laesa in oculos satis incurrat, et manibus tractari queat, et licet ampliato vulneris abdominis a summis Medicis non solum concedatur, sed etiam certo casu suadeatur, illam tamen vix absque omni nouo periculo peragi, quia praeter integumenta et musculos ipsum peritoneum sensibilissimum maiori vulnere tum incidendum est. Praterea non posse non vulnerato insignes cruciatus et periculofam nervorum ventriculi irritationem, maioremque adeo sanguinis ad partem adfectam adfluxum excitari, dum ventriculus nouis puncturis sub administratione futurae adfligitur. VI. Omnes illos, quorum vulnera ventriculi maiora illethalia ab Auctoribus referuntur, fuisse homines gregarios, rudioris vitae generis et semi-barbaros, quorum corporis natiua constitutio prae aliis plurimum emineat, et a quorum itaque conditione ad reliquos vix tuto concludere liceat. VII. In plerisque eorum, quorum vulne-

ra ventriculi etiam maiora tanquam illethalia allegantur. Naturam propria et peculiari bonitate corpora eiusmodi peregrina v. gr. cultrum deglutitum, ſuccedaneo actu per ſubſtantiam ventriculi et peritonaeum, muſculos et integumenta abdominis ſenſim foras protruiſſe, cuiusmodi vero laeſio ab illis, quas vis externa vno impetu induxit, ſemper quam maxime differat, nec pro regula vniuerſali conſtituenda ſufficere queat. etc.

§. XIII.

Omnibus his argumentis, quae in vtramque partem adducta fuerunt, ponderatis, hoc veriſſimum eſſe comperitur, quod quum tot vulnerum ventriculi inſigniorum ſanatorum vel illethaliſſimum faltem exempla apud Auctores fide dignos proſtent, ipsis in vniuerſum par lethaliſſitatis abſolutae neceſſitas minime tribui queat, quam quae v. gr. cor perfoſſum vel vaſa principalia corporis diſſecta inſequitur, quum illud, quod re vera toties illethale fuit, vt ſupra dictum, non amplius ſub notionem neceſſario et ſemper lethaliſſi vulneris cadat. Interea quum ſumma quaeuis vulnera ventriculi arte Medica ſanandi difficultas in antecedentibus, vt mihi quidem videtur, ſatis ſuperque comprobata fuerit, paulo maiora illorum, dilaceratione praefertim, vel integumentis abdominis integris, inducta, vt plurimum lethaliſſibus ſemper adnumeranda eſſe res ipſa loquitur, quae ſi in accommodatione ad caſus ſpeciales mortem

mortem absque aliis peregrinis causis accedentibus, v. gr. errore insigni vulnerati vel Medici et Chirurgi commisso, insequentem nanciscantur, nullam amplius de absolute lethali sua in hoc vel illo indiuiduo conditione dubitationem relinquunt, pariter ac in contusionibus ventriculi paulo insignioribus obtinere §. VIII. huius Dissertationis a me demonstratum fuit. Quodsi vero eiusmodi ventriculi vulnus laterale faciei ipsius anteriori inflitum, vtut paulo insignius, nulla periculosa symptomata non solum exciperent, sed etiam mors ad plurimum temporis protraheretur, talisque vulneratus omni auxilio Medico et Chirurgico neglecto vel perperam adhibito vitae generi inordinato sibi ipsi fatum accelerasse deprehenderetur, mitiorem hic sententiam amplectendam esse, vulnusque ipsi inflitum pro per accidens tantum lethifero haberi posse, mihi quidem ex rationibus supra adductis tam certum, quam quod certissimum semper visum fuit, vulnerante tunc vix amplius causa absoluta et vnica exitus funesti insequentis existente.

§. XIV.

Interea ex his omnibus satis superque perspicui existimo, qua circumspicione iudicium de eiusmodi vulneribus ventriculi Medico coram iudice criminali proferendum sit, et quanta, sicut in omnibus reliquis laesionibus, ita hic quoque praesertim necessitas sit, ante omnia situm et magnitudinem figuramque vulneris rite inuestigandi, regionem

P ventricu-

ventriculi laesam accurate nominandi, vasaque et nervos conspicuos laesos ratione numeri, magnitudinis, nec non copiae sanguinis in illis adhuc residui, vel ad cavitatem abdominis cum contentis ventriculi emissi, sollicitè describendi, quum vix aliud laesionum genus in Medicina Forensi indicari queat, in quo reo eiusque defensoribus plura subterfugia ad totum statum lethalitatis confundendum pateant.

XIII.

PETR. IMMAN. HARTMANNI.

[*diff. sistens medicam tormentorum aestimationem.*

Helmst. 1762. resp. et auct.

Frider. Adolph. Derleffsen.

P R O O I M I O N.

Facturusne operae sim pretium, nescio, si, curriculae academici fines nunc emensus, et ad summos in ea scientia, cui omnem hactenus infumsi vitam, honores adspirans, profectuumque in eadem acquirendorum solemne iam daturus specimen in eiusmodi argumento, quod tritum satis et medicorum non modo, sed et theologorum atque iure consultorum scriptis quodammodo peruulgatum videri potest, in praesenti fuero versatus. Commentabor nimirum proponamque *medicam tormentorum aestimationem*, tormentorum, inquam, quibus legum sacerdotes in reis, crimina sua diffidentibus, ad eruendam vtuntur veritatem, et de quorum applicatione infinitae diuersissimaequae fuerunt et etiam nunc sunt passim quaestiones controversaeque. Meum, quippe medici, non est, tantas componere lites, aut, qua iustitia huiusmodi afflictiones inferantur reis, definire. Cauete ergo, lectores, hanc operam a me nunc expectetis.

Sed piis iustisque iudicibus ipsa naturae lex imperat, imperantiumque, ut aequum erat, consensit voluntas, ut, si quos perucacioris in negando crimine animi reos torqueri oportet, sanitatis tamen ipsorum tuendae conseruandaeque habeatur ratio; ne forte, ex tormentis dimissi, tantam valetudinis factam sentiant iacturam, quo minus vitae subsidia comparandi superfit facultas. Verum enim vero quodcumque tam irreparabile tamque atrox sanitati reorum ex torturae afflictionibus acciderit detrimentum, illud ipsum vel per tormentorum, siue ipsa inepta atque incommoda spectes instrumenta, siue incitas imprudentesque eorundem applicatorum rationes, immanitatem atque diritatem, vel per qualemcunque corporis in reis singularem constitutionem, sustinendis huiusmodi cruciatibus inhabilem, euenisse oportet. Proinde, cum de his docte intelligenterque iudicare medicorum sit, tanquam sanitatis humanae arbitrorum atque custodum, non solum varii salutaris scientiae doctores de hominibus torturae aptis ineptisque singularibus commentariolis subtilissime eruditissimeque disputarunt *), verum etiam

*) Eo nomine, verbi causa, excitandi sunt Benjamin Ewald in *Dissert. de Torturis*, Regiomont. cl66CCVII. Michael Ernestus Ettmüller in *Dissert. de Tormentis et poenis sustinendis*, Lipsiae cl66CCX. Ioannes Philippus Eyselius in *Diss. de morbis, ob quos rei ad torturam inhabiles sunt*, Erfurt. cl66CCXI. et Michael Alberti in *Diff.*

etiam plures iustitiae antistites medicum de valetudinario torquendorum reorum statu semper ante audiendum esse voluerunt *), ut ne partim iudex in imperanda tormentorum applicatione, partim carnifex, iustitiae minister, in ipsa eorundem delinqueret executione. At enim vero praecipua omnium harum rerum definiendarum, viriumque in singulis reis ad sustinenda varia tormentorum genera necessariorum recte aestimandarum, argumenta eo imprimis redeunt, ut sciatur perfecte, quinam generatim singularum istarum afflictionum, quas reis, iubente et praesente iudice, infert carnifex, sint effectus. Quam materiem cum hactenus a nemine, nisi me omnia fallunt, ex professo deditaque opera tractatam absolutamque

P 3

vide-

Diff. de torturae subiectis, aptis ineptisque, Halae clc16CCXXX. recusa in Iurisprud. med. Tom. III. pag. 190. seq. in Append. quibus ex iure consultis commode addi potest Ioannes Samuel Fridericus Boehmer in Diff. de eo, quod iustum est circa torturam valetudinariorum. Halae clc16CCXXIX.

*) Videtis FROELICHII a FROELICHSBURG *Commentat. in C. C. C. Lib. III. Tit. XX. n. 2. pag. 235. edit. Oenip. clc16CCXIX. Hieronymi Christophori Meckbachs Anmerckungen über Kayser Carls V. P. H. O. ad Artic. LIX. pag. 149. edit. Ienae clc16CCLVI. et Christiani Vlrici Grupen Obseruat. iuris criminal. de applicatione tormentorum, editio. Hannoueran. clc16ECLIV, passim plurimis locis.*

rem *), gratam fructuosamque rem me instituturum putavi, si potiorum tormentorum, quorum iam in foro usus est, praesenti commentariolo medicam fusciperem aestimationem. Cuius opusculi *duo* sunt *capita*; alterum, quod effectus torturae, in reorum corpora generatim redundantes, completatur; alterum vero, quod eosdem effectus, cum valetudine reorum quomodoocunque laesa et aduersa, aut viribus, a natura iusto imbecillioribus, collatos, singulariter sistat. Concedat summus omnium iudicum iudex arbiterque, et omnis iustitiae auctor statorque, ut conatus hi nostri in ipsius gloriam, aequitatis atque iustitiae adminiculum, aliorumque salutem, quae saltem votorum nostrorum summa est, instituantur.

*) Quae enim cum nostro instituto convenire videtur, *Guilielmi Zacchariae Cramerii* *diff. de tortura. eiusque usu. et effectibus*, Lipsiae cblcCCXLI. defensa, cum sit iureconsulti opusculum, a nostro longissime recedit.

CAPVT PRIMVM.

DE

TORMENTORVM IN REORVM CORPORA EFFECTIBVS GENERATIM.

§. I.

Disputandorum ordo ratioque.

Quam difficillimum disputatu, quam implicatissimum controuersis, et quam ancipitibus coniecturis perplexum sit illud, quod nunc molior opusculum, ego profecto maxime intelligo, mecumque intelligent omnes, qui nec eandem in omnibus singulisque tam Europae, quam ipsius Germaniae nostrae, regionibus prouinciisque instituendae per tormenta quaestionis esse rationem, nec ubiuis instrumentorum, quibus torquentur rei, structuram fabricamque inter se conuenire, nec demum quoque truculentam licitorum carnificumque artem ubique locorum aequae deprehendi perfectam exquisitamque, haud ignorant a); vt nunc maxi-

P 4

mam

a) Si qui autem haec ignorant, certiores de his fient, si legerint tantummodo, contulerintque *Iacobi Doepfneri Schauptatz derer Leibes- und Lebensstrafen.* Tom. II. Sondershusae et Lipsiae clb1693 et clb1697, *Christiani Iacobz Heil*

nam inter reorum, qui adfligendi sunt, corpora differentiam, altero capite dicendam, silentio praetermittam. At enim vëro, si quis in scrupulosa hac re planissime expeditissimeque versari vellet, nae! ille multiplicem tormentorum effectum expensurus atque aestimaturus, singulas illas res, aut, si dicere malueris, circumstantias, quae modo sunt enarratae, simul quoque attento curiosoque animo perpendat conferatque, oportet. Atqui hoc longissimi esset operis, et spissa volumina, non, vt ego instituo, commentariolum academicum, meditati conueniret. Proinde harum rerum delectu opus est, certaue quaestionis huius feuerioris norma definienda, ad quam varii tormentorum effectus in praesenti potissimum exigantur. Seligam ergo huius carnificinae genera, siue instrumenta, siue applicationis modum species, in *Saxonico foro* vsitata, tactis tamen vbique et adnotatis iis, quorum in his *terris Brunsvico-Luneburgicis* inualuit vsus. Quo in argumento ita versabor, vt, praemissis afflictionum harum forensium definitionibus atque diuisionibus, tum ipsorum instrumentorum formam fabricamque breuissime explicem, eorumque applicandorum porro methodum proponam, tandem qualescunque, qui inde enascuntur, effectus, quoad poterò, accurate euolaturus.

§. II.

Heil Iudicem et Defensorem, edit. recent. Lipsiae cl. 1788. et ante omnes celeberrimi *Christiani Vlrici Grupen Libr.* iam antea in Praefatione a nobis citat.

§. II.

Tormentorum notio definita.

Antiquissimum esse tormentorum, vt criminum exprimitur veritas, vsum, luculenter disputare, neque nunc vacaret, neque si vacat, mei interest instituti b). Cuius seuerioris quaestionis perperuam seruationem ad nostra vsque tempora in iudicia transtulit necessitas, plurimumque saepenumero reorum in sceleris diffessione peruicacia, atque recentiori demum aeuo, nonnullorum imperantium rupit voluntas.

Quaestio vero haec (sic enim simplici vocabulo latine dicitur,) sequiori dein latini sermonis aetate *tortura c)* appellata, et nunc quoque a Germanis barbaro nomine *die Tortur* vulgo insignita, saepius etiam *die Marter, die Folter, die peinliche*

P 5 *Frage*

b) Praeter iam honorifice nominatum *Christ. Viricum Grupen*, qui modo memorato libro locupletem de tormentis Romanorum et Graecorum dissertationem praemisit, hac de re agunt quoque *Michael Henricus Gribner* in *Programmate de vsu tormentorum apud Athenienses*, recusa in eiusdem *Opuscul. iuris priuari*, Sect. I. pag. 106. edit. Lips. cl. 1721, et *Iohannes Samuel Fridericus Boehmer* in *Elementis iurisprudentiae criminalis*, Sect. I. cap. XLII. §. CCXXIX. pag. 140. edit. Halens. cl. 1739.

c) Est nimirum *Palladii* vox, monente *Olo Borrichio* in *cogitat. de variis L. L. aetatibus*. pag. 253.

Frage, vocata, est *actio forensis*, siue *iudicialis*, qua de crimine quodam grauiori suspectus reus sertis tormentorum generibus a carnifice ad veritatis adigitur confessionem. Huic definitioni addunt porro iure consulti sequens ἀξιωμα: certa haec cruciatuum genera inter et criminis atrocitatem atque legitimam, quae in reum cadit, suspicionem omnino iustam et exquisitam interesse oportere proportionem d); ita, vt in leuioribus delictis leuiora, in grauioribus autem acerbiora imperentur tormenta.

§. III.

Eorundem diuisio ab ICTis constituta.

Atqui inde (§. II.) nata est acerbioris quaestionis in foro diuisio, quam etiam nunc suo ad sensu confirmant iustitiae sacerdotes. Rectissimae enim canente PRVDENTIO e): *gradu reorum forma tormentis datur*. Proinde quoniam ipse sustinendorum perferendorumque cruciatuum metas, et horribilis instrumentorum, quae ex ipso trucu-

d) Confer, si lubet, *Ioannis Rudolphi Engau Elementa iuris criminalis* Libr. II. Tit. XIX. Membr. III. §. CCXXXVI. pag. 434. edit. Ienens. cl. cl. CCLII. et *Ioannis Christophori Kochii institutiones iuris criminalis* Libr. III. Cap. XX. §. DCCCLVI. edit. ibidem cl. cl. CCLVIII.

e) In *Libro ΤΙΕΡΙ ΣΤΕΦΑΝΩΝ*. Hymn. X. vers. 120.

lento tortoris vultu immanissimos dolores minantur, ad spectus reos, si qui forte imbecillioris sunt animi, intimis sensibus ita angere, et acerbissima expectatione adfligere potest, ut, nullis veris cruciatibus corpori illatis, sua sponte verum profiteantur, iudices hanc quoque eruendae veritatis rationem inter quaestiones, diffusiori significatione sumtas, retulerunt. Quae igitur cruciatus tantummodo minatur, non perfecte infert, *Quaestio terrens*, siue *territio*; quae autem reorum corpora vere adfligit, *adfligens*, siue *tortura* proprie sic dicta, in iure consultorum scholis audit f).

§. IV.

f) Confer verbi causa, ex ICtis *Boehmerum* in *Libr. citat.* cap. XIII. §. CCXXX. pag. 141. *Christ. Frideric. Georg. Meisterum* in *Principiis iuris criminalis* Cap. XIX. et XXI. p. 395. et 413. edit. Goetting. clb5CCLV. *Kochium* in *libr. cit.* L. III. Cap. XX. §. DCCCLIII. ex medicis, qui medicinam forenssem illustrarunt, *Michaelem Alberti* in *Commentatione medica* in C. C. C. Artic. LVIII. pag. 176. seq. edit. Halens. clb5CCXXXIX. et in *Systemate iuris prudentiae medicae* Tom. I. Part. I. Cap. XII. §. II. pag. 242. edit. Halens. clb5CCXXXI. *Ioann. Ernest. Hebenstreit* in *Anthropologia forensi*, sect. II. Membr. II. Cap. III. §. IV. pag. 592. edit. secund. Lips. clb5CCLIII. et *Friedericum Boernerum* in *Institutionibus medicinae legalis* §. CCXIII. p. 274. Vitemberg. clb5CCLVI.

§. IV.

Alia tormentorum diuisio proposita.

Verum enim vero meditati haec, antequam vtrumque hoc quaestionum forensium genus (§. III.) amplius persequar, plura succurrunt argumenta, non inopportuna nostro visa instituto, cur ad haec aliam eamque in foro hactenus non vſitatam tormentorum nunc proponam diuisionem. Cuius partitionis duo sunt fundamenta: *alterum* valetudinis in reis conseruationem, sicuti iam supra praefati sumus, respiciens, *alterum* vero iudicis in quaestione instituenda voluntati atque proposito conueniens accommodatumque. *Hoc* nimirum vult exigitque, vt reo, in ipsis tormentis iam comprehenso, is ipse cruciatuum et afflictionum gradus, quem iudices definiuerunt, a tortore, pro ea, qua instructus esse debet, crudeli arte, exacte inferatur, nec, nisi sanitas rei aliam ineundam suaserit rationem, iusto magis intendatur aut imminuatur g). *Illud* vero sanitati vitaeque reorum parci iubet

g) Ipsam enim iusto maiorem dolorum exacerbationem, si inprimis humanitatis limites sit supergressa, ipsorum quoque cruciatuum esse lenimentum, dum stupidos reddit reos, adeoque proposito suo excidere iudicem, deinceps ostendemus. Ceterum circa hanc rem confer quoque *Kochium*, in *Libr.* et *loc. citat.* §. *DCCCLXXI.* et *Christ. Vlric. Grupen*, in *Libr. citat.* passim pluribus locis, ceterosque, hactenus allegatos scriptores,

iubet: quam adhibendorum tormentorum cautionem iam pridem seuerioris iuris, quod criminale vulgo vocant, doctores inter *ἀξιώματα* sua constituerunt *h*). Hinc ergo *quaestionem* per tormenta merito distinguendam existimo in *congruam legitimamque*, congruam scilicet, quae binis istis iam commemoratis praecipis satisfacit; incongruam vero, quae iisdem aduersatur. Cuius distinctionis vsus necessitasque deinde in ipsa effectuum, qui a tormentis proficiuntur, expositione lectoribus luculentissime constabit.

§. V.

Terrentis quaestionis duo genera apud ICTos.

Sed ex nostro diuerticulo, in quo paullisper substicimus, redeamus, ducibus ICTis, in
viam

h) In hoc quoque atq; vnum fere omnes legum latorum confenserunt: qua de re euolui merentur partim *Daniel Classenius* in *Commentario in C. C. C.* in Exegesi ad Artic. LVIII. et LIX. pag. 195, seq. edit. Lipsiae cloloCCXVIII. *Boehmerus* in *Libr. allegat. Sect. et Cap. cit.* §. CCXLII. 23. *Engau* in *Libr. et loc. cit.* §. CCXXXVIII. *Meisterus* in *Libr. et Cap. citat.* §. VII. partim *Hebenstreit* in *Anthropol. forens.* loc. allegat. §. 1. 2. 3. et *Alberti* in *Comment. ad C. C. C.* ad Artic. LVIII. Vetus iam *Vlpiani* est effatum: *Ita, dicentis, quaestionem habere oportet, ut reus saluus sit vel innocentiae, vel supplicio.* Videtis *Digestor. Libr. XLVIII, Tit. XVIII. 7.*

viam satis tritam, dispiciamusque nunc primo de quaestione terrente, siue, vt parum latine dicitur, *territione* (§. III.) Hanc denuo duplici genere distinctam esse voluerunt iuris periti. Alterum genus in ea solum consistit actione iudiciali, qua carnifex truculento vultu, diris verbis, minaci instrumentorum, ad crudele hoc opus pertinentium, expositione, quasi furibundus in reum irruit; qui actus, quod solis verbis absoluitur, *territio verbalis* appellatur i). Haud adeo dissimilis huic est alterius generis terrens quaestio, quae quoniam prioribus istis minis simul vnus aut plurium instrumentorum, quibus alioquin tortores officium suum exsequuntur, applicationem laxam atque superficiariam, sine omni tamen executione, adiungendum requirit, atque ideo rei cuiusdam peragendae speciem prae se fert, *territionis realis* nomine est signata k).

§. VI.

i) Sic verbalem hanc territionem describunt *Boëmerus, Engau, Meisterus, Kocchius, Grupen, Hebenstreit, Alberti, Boernerus* aliique hac de re scriptores iam honorifice nominati in citatis libris locisque; quibus, si placet adde *Christ. Frider. Gerflacherum* in *Commentatione de quaestione per tormenta, clbCCLIII, Benedictum Carpozouium* in *Practica noua rerum criminalium*, Part. III. Quaest. CXVII. num. 47. pag. 157. edit. Lipsiae clbLcxcv. et *Ioannem Ludouicum Wiederholdt* in *den christlichen Gedanken von der Folter*, pag. 45. edit. Wetzlar. clbCCXXXIX.

k) Conferantur singuli modo excitati auctores, tam

§. VI.

Territionis verbalis instituendae ratio.

Tametsi vero praecipuum, quod inter utrumque territionis genus interest, iamiam tetigimus discrimen (§. V.): tamen, ut effectus utriusque quaestionis iuste aestimari internoscique possint, singulatim omnia nunc sunt exponenda. Postquam igitur *verbalis* haec *terratio* carnifici est imperata, habet omnino hic, in quo ingenium, artem, dexteritatemque singularem excellenter ostendat. Quantum enim saepenumero ad seueriorem quaestionem auertendam in prudenti carnificis terrentis machinatione habituque formidoloso sit positum, omnes norunt iudices, huiusmodi quaestionum non inexperti. Proinde reo, verbis minisque ad dicendum veritatem adigendo, artis peritus carnifex suam ipse personam, quoad eius facere potest, velut formidolosissimam barbaraque feritate plenissimam sistit; quicquid inexorabile, quicquid inhumanum, quicquid dirum, quicquid crudele dici fingique potest, id omne in ore vultuque gerit, ut videatur

*Asperior tribulis, foeta truculentior vrsa,
Surdior aequoribus, calcato immitior hydrol):*
produ-

tam iuris consulti, quam medici, in *Libr. et
los. allegatis.*

D) Ovidius *Metamorphoseon* Libr. XIII vers. 803. seq. Hoc vultum exasperandi artificio excel-

producit porro in conspectum ministros suos, ipso-
met truculentiores asperioresque, et eorundem
diras artes, suspendio necandi, artus rota con-
tundendi suffringendique, capite reos plectendi,
exsecandi cor, linguam, aut alias partes, ampu-
tandi manum, et candente lacerandi forcipe, co-
piose et ad terrorem accommodate recenset; tum
singula tormentorum ante oculos ponit machina-
menta, non vsitata solum, sed ea quoque, quo-
rum vsus ob inhumanitatem intolerabilesque dolo-
res nunc quidem in foro obsoleuit *m*), omniumque
vires efficacitatesque, dum applicantur, sigillatim
exponit, quid? quod ipso effectu acerbiores prae-
dicat: quo nomine praela profert ferrea, com-
primendis pollicibus accommodata, ideoque a
nonnullis barbare polletra dicta, funes siue fidi-
culas asperrimas, tam cannabinas, quam ex iubis
equinis contortas, compedes seu pedicas ferreas
ligneasque, intrinsicus crenatas, ocrearum His-
panicarum nomine insignitas, praela duplicata,
compressioni pollicum in manibus pedibusque si-
mul instituendae aptata, quae vulgo instrumen-
tum

lebant imprimis quondam Romani carnifices;
sicuti conicere licet ex *Seneca philosopho* in
Libr. III. de Ira, Cap. XIX. et *Seneca rheto-
re, in Controvers. II.* notante *Christ. Vlricus
Gruppen* in *Libr. citat. pag. 174*

m) Hoc saltem ex vsu fori esse adferit iam ante
dictus *Iohannes Ludouicus Wiederholdt* in *Libr.,
et loc. allegat.*

tum Megapolitanum itemque hircus Hispanicus dicuntur, scalam aut lectulum, funibus per trochleam ductis instructum, violentae membrorum uniuersique corporis distensionem inferuentem, cum annexo cylindro ligneo, clavis ligneis dispuncto a similitudine leporis lardo traiectionem adeptum, et reliqua, quae attingere nimis longum foret, id genus instrumenta; tandem quoque, si pertinaciter crimen negauerit reus, subito et ex improviso in reum, tanquam nunc apprehensurus, subinde irruit, ab ipsa tamen abstinet comprehensione. Atque ita si haec omnia exacte egerit carnifex, verbalis haec territio legitima (§. IV.) quoque erit, siue Saxonici fori instituta spectes, siue cuiuslibet alius fori habeas rationem n).

§. VII.

Territionis huius effectus.

Hos ergo animae tantum velut impressos cruciatus, has distorsiones (§. VI.), vix putaueris habere quidquam, quod corpus quoque reorum tanquam tormentis laceret, excruciet, fatigetque. Verum enim vero est hoc in natura terroris, est hoc in indole eorum, qui plerumque, definitibus

n) Locupletius haec ante omnes persequitur iam honorifice saepius dictus *Gruppen in Libr. citat.* pagin. paullo ante *allegat.*

bus atque iubentibus iudicibus, ad hoc quaestio-
nis genus rapiuntur, situm positumque, quod hac
ratione perterritus atque percussus hominum ani-
mus nunquam solus patiatur, sed quod etiam vni-
uersum simul corpus perhorrescat et velut con-
quassetur. Quod si enim primo terroris genera-
tim spectati naturam effectusque secundum Patho-
logorum o) demonstrata curiosius expendamus,
primo statim intuitu euidenter deprehendimus, il-
lato a terrore protinus vniuersam corporis humani
corticem maxime constringi, (quem statum Grae-
ci *σπασμὸν* vocant,) et concussis conuulsisque
neruis effici, vt rigor tremorque

pallentes occupet artus,

Et notet informis pallida membra color.

Vnde qui proficiscuntur, effectus abunde sa-
tis graues atque insidiosi partim protinus ingruunt,
partim interposito quodam temporis interuallo
subse-

- o) Explicatius hac de re egerunt *Georgius Wolfgangus Wedelius* in *Dissertat. de terrore*, Le-
nae clb̄CXC VII. *Leonhardus Stocke* in *Dissertat. de terrore eiusque effectis in corpus humanum*,
Traiecti ad Rhenum, clb̄CCXXXIII. et *Otto Barckhuysen* in *Consideratione terroris pathologi-
co-therapeutica*, Lugd. Batav. clb̄CCXXXVIII. quibuscum ad hoc conferri merentur *Friedericus Hoffmannus* in *Pathologiae generalis* Sect. II.
Cap. I. §. XIX. seqq. pag. 118. edit. *Bücherian.* Halae clb̄CCXLVI. emissae et *Samuel Schnarschmidt* in *Medicinisches und Chirurgisches
Nachrichten*, Th. VI. pag. 227. sq. edit. Be-
rolin. clb̄CCXLVIII.

subsequuntur. Atque isti quidem sunt subitus va-
forum, quae cutem et externas fabricae humanae
partes perreptant, collapsus, suppressae aut sal-
tem imminutae turbataeque quaelibet naturales
corporis nostri purgationes, verbi causa, insensi-
lis per cutem exhalatio, haemorrhoides, menses
et haud raro urinae fecumque aluinarum emissio,
porro virium insignes iacturae, nervorumque tre-
mores et conuulsiones, iunctique his praecordio-
rum angores, palpitationes cordis, saepiusque
numero defectiones animi, morbi comitialis ac-
cessionibus repentinae, sopores profundi, apople-
xiae, et ipsa demum

- - vis improvisa leti p).

Haec autem tardius reis perterrefactis saepe su-
peruenientia damna, sanitatem euersura, caue,
existimes istis prioribus, quae iam adnotauimus,
longe esse mitiora: quippe sanguine post supera-
tum *σπασμὸν* rursus vehementius impetuosisque
ad exteriora conuerso, haud infrequenter, teste
crebriori experientia, terrorem subsecutae sunt

Q 2 im-

p) Complura mortis a terrore subito illatae ex-
empla recentent *die Breslauer Sammlungen*, A.
clb5CCXXI. Vers. XVI. Mens. April. pag.
362. et 364. *Commercium litterarium physico-
medico-technicum Noribergense*, A. clb5CCXXXIII.
Hebd. XXIII. et A. clb5CCXXV. Hebd.
XXXIII. et *Ephemerides Acad. Caes. nat. cur.*
plurimis locis, quae collecta et sigillatim ad-
notata deprehenduntur in *Wilhelmi Andreae Keil-
neri Indice Ephemeridum*. pag. 1134. seq. edit.
Noriberg. clb5CCXXXIX.

immodicae sanguis per nares, per pulmones, per ventriculi vasa per sanguiferos intestini recti canales, per vteri vaginaeque vterinae vascula, perque alia interdum, licet insolita, corporis humani loca q), profusiones, in grauidis abortiones et enormes in istas conspirantes haemorrhagiae, porro interdum amentia, coecitas, surditas, loquelae iactura, febres varii generis, dolores rheumatici atque arthritici, et quid non malorum r)? Ad haec autem *secundo*, si terroris damna, in reorum corpus redundantia consideres, rationem quoque haberi oportet eius indolis, quae plerumque in

q) Vidimus ante hos circiter octo annos virginem, subito, dum per menstrua purgaretur, vehementissime perterritam, ut etiam animus horae fere spatium deficeret; in qua, vterino sanguine protinus superiora versus conuerso, suppressisque adeo catameniis, paullo post singulis mensibus, inter maximos praecordiorum angores, sanguis largissimo stillicidio ex disruptis singulorum digitorum apicibus per tres plerumque quatuorue dies promanabat. A quo insolito itinere nec prius destitit menstruus sanguis, quam idoneis remediis catameniorum naturalis fluxus esset restitutus.

r) Singulorum horum malorum luculentissima existant exempla in *Wilhelmi Andreae Kellneri Indice paullo ante citato*, et in *Michaelis Alberzi Lexico reali*, Part. alter. pag. 1029. seq. edit. Halensis 1616CCXXXI. nec non *Georgii Henrici Bebrii Lexico reali*, pag. 791. seq. edit. Argentorat. 1616CCXXXVIII. ut alia plura eiusdem plane generis exempla non tangamus.

in reis, in quos verbali hac territione animaduer-
titur est conspicua. Mittimus in praesenti mere
forensia imperandae huiusmodi territionis argumen-
ta, exempli gratia, delicta leuiora et insufficientia
scelerum perpetratores indicia, de quibus fufe
praecipiunt iure consulti: eos autem quoque ter-
reri tantum, non torqueri, qui vel ob aetatem,
vel ob valetudinem, vel ob animi infirmitatem in-
becilles sunt habendi s), hoc ipsum nostrae interest
attentionis. Quippe iis ipsis infirmioris naturae
hominibus prae ceteris maxime irritabile neruorum
genus, demonstrantibus Pathologis, inest; unde
fieri non potest, quin, quae ante recensuimus,
varia sanitatis vitaeque detrimenta eo gratius cer-
tiusque vel sola haec verbis absoluenda territio sit
allatura.

§. VIII.

Territio realis quaenam?

At enim vero circa *realis*, quam vulgo vocant,
territionis (§. V.) administrationem non constans
est fori vsus, neque sub hac voce vnam eandemque
sententiam quondam iuris periti subiecerunt t); vt

Q 3

adeo

s) Videbis singulos *iuris criminalis scriptores*, a no-
bis saepius iam *excitados*, locis itidem iam com-
memoratis.

z) Conferatur *Christ. Perneri Dissert. de territio-
ne*, Gissae clolo CLXIX. emissa, et viri clarif-
simi

adeo mirum nemini esse debeat, de hoc ipso argumento inter capitalium rerum doctores saepenumero subtiles aequae, ac litigiosas fuisse disputationes. Si *Saxonici iuris* scriptores audias, ad realem requiritur territionem, ut carnifex reo, de dicenda veritate quaerendo, non minis solum vehementius instet, verum etiam ut pollicibus praela applicet, et circumacto vertibulo efficaciter satis, non tamen absolute, constringat, deinceps etiam fiduculas inferiori brachio circumiciat, (et aliquoties circa hanc partem rotando adducat u). Aliarum vero plerarumque regionum iura atque instituta domestica ab actuosis acerbisque huius generis terroribus, reo admouendis, quoad verum terrorum nomen adhuc seruari oportet, et praedictum territionis genus ipsi tormentorum classi inserunt x). Quibuscum nunc quoque maximus sapientissimorum iure consultorum, nec exceptis Saxonis, numerus consentiunt, aequissime iudicantes; reales reorum terrores, simulac vera tormentorum executione excitantur, non territionis, sed ipsius

quam
 simi *Christ Vltic Gruppen Libr. citat. pag. 120. 146 et 167. seq.*

u) Amplissime haec exposuerunt, praeter ceteros iuris criminalis scriptores, modo laudatus *Christianus Vlticus Gruppen* in *Libr. citat. Cap. VIII. pag. 167. seq.* *Ioannes Ludouicus Wiederholdt* in *Libr. citat. Cap. I. §. 24. pag. 45. seq.* et *Caspar Ziegler* in *Dissert. de Torturis, Cap. I. Vitembergae clolo CXXIX. edit.*

x) Recensente clarissimo *Gruppen* in *Libr. et Cap. ab legat.*

quam dicunt, torturae mereri cognomen y). Proinde hodie ubiuis fere locorum, in Germania saltem, siquidem tortura principis voluntate non penitus est prohibita, reali territioni sequens praescripta est methodus, sequentesque constituti sunt fines,

Quos ultra citraque nequit consistere rectum.

Praeter eos nimirum, in quos carnifex verbis minisque pro ingenio suo, quantum maxime potest, reum iniicit terrores, antea a nobis explicate descriptos (§. VI.), quaerendus, in quo facti sceleris suspicio residet, ad haec a carnifice, velut in furorem acto, comprehenditur, spoliatur vestibus atque denudatur, singulari denuo quibusdam in locis anciculo tormentorum applicationi apto z),

Q 4

cir-

y) Ni taedet, euolue recentissimos iuris criminalis commentatores, verbi gratia, *Boehmerum* in *Libr. cit.* Sect. I. Cap. XIII. §. CCXXX. *Engau* in *Libr. citat.* Libr. II. Tit. XIX. Membr. II. §. CCXLIX. *Meisterum* in *Libr. citat.* Cap. XXI. §. III. *Kochium* in *Libr. allegat.* Libr. III. Cap. XXII. §. DCCCLXXXVI. et *Gruppen* in *Libr. citat.* Cap. VIII. pag. 170.

z) Vulgo hoc illetabile vestimenti genus *der Marderkitzel* appellatur, et in viris lumbari tantum regioni circumiicitur, in feminis vero vniuersum corporis truncum inuoluit, ne pudori feminino nimis quidquam detrahatur, mammaeque spectatorum oculis nudae exponantur. Conferatur *Wiederholdt* in *Libr. et Loc.* paullo ante citat. pag. 46.

circumdatur, adducitur ad scalam leculumue, cruciatibus inferendis accommodatum, praelis ferreis circa pollicem et crura laxissime et in tantum, in quantum, ne decendant, opus est, instruitur, tandemque etiam funibus brachio circumiectis moderate ligatur; adeo ut ex vehementi carnificis insultu minacique vultu praesentissimos cruciatus expectet reus, non vere experiatur a).

§. IX.

Huius quaestionis in reos effecta.

Atqui huius quaestionis (§. VIII.) in reorum corpora effectus cur subtilius disputem, non video. Sunt meri terrores, sunt verba, sunt minae, et praeterea verorum dolorum nihil inferunt, nisi forte reos

vultus instantis tyranni

Mente quatit solida.

Ergo quidquid inde in valetudinem vitamque reorum efficacitatis metui expectarique poterit, id omne per antehac a nobis disputata, dum de verbalis territionis viribus dilcipientibus (§. VII.), luculentissime apertissimeque constabit. Eos autem lectores, qui adhuc secundum antiqua Saxonici fori iustituta (§. VIII.) realem aestimant territionem,

a) Hanc methodum in primis exquisitissime exponit saepius iam laudatus *Gruppen in Libr. allegat pag. 178. seq.*

nem, et exsequenda tormentorum praeludia postulant, ad sequentes ablegatos volumus paginas, quas peculiari iustaeque de praelorum ferreorum, pollicibus applicandorum, funiumque brachio circumiiciendorum viribus effectisque disputationi destinamus.

§. X.

Ipsius torturae diuersa genera.

Accedimus nunc ad alterum, illudque seuerius, quaestionum capitalium genus, quod *adfligens* siue *tortura* proprio veroque nomine appellatur (§. III), atque multiplici modo reis, de scelere suspectis, veri confessionem extorquet. Commodissime vero haec tormenta, quotquot eorum sunt, distinxeris, si vel varios afflictionis violentiaeque, qua in reorum corpora saeuitur, consideres gradus, vel ipsa longe diuersae fabricae indolisque machinamenta, quibus tortor ad crudele suum officium exsequendum vitur, intuearis. Vtraque haec definiendorum distinguendorumque tormentorum ratio ex usu fori est, et in sententiis, de quaestione reis adhibenda per iuris peritos dicendis obseruari solet *b*); licet negari non possit hodie, eo quod

Q 5

di-

b) Exemplis haec illustrabimus. Si ad gradus violentiae, quam in quaestionibus habendis requirunt, respexerint Icti, has adhibent dictiones: *gelinder, oder menschlicher Weise, ziemlicher Massen, mit der*

distinctior est sententia, plerumque apud iuris doctores, de quaerendis statuente, ipsorum instrumentorum disertis verbis determinandorum, quibus quaestionem peragi oportet, haberi rationem c)

§. XI.

Tormentorum diuersitas a violentiae gradu desumpta.

Tametsi vero in ipsis sententiis dicendis ad instrumenta tormentorum magis, quam violentiae quibus haec inferuntur, gradus hodie attendant iure consulti (§. X.); quandoquidem in ipsius cuiuslibet hoc ex genere instrumenti natura singularis

*der Schaerfe, etc.; si vero, vt nunc instituti morisque est, ipsorum instrumentorum haberint rationem; sic enuntiare solent: die Daumenstöcke anlegen und damit zuzuschrauben, mit den Schnüren den Anfang machen, oder damit scharf anzugreifen, auf die Leiter zu ziehen, etc. De quibus omnibus singulisque sententiis dicendi modis conferatur saepe iam laudatus Gruppen in *Libr. cit.* Cap. IX. p. 181. seqq. Wiederboldt in *Libr. cit.* pag. 45. seq. et Georgius Keyserus in *Praxi criminali*, Cap. IX. pag. 598. seq. edit. Altenburg, clb1cXCIII.*

c) Praeter Gruppen in *Libr.* et *loc. cit.* videatur quoque Engau in *Libr. allegat.* Libr. II. Tit. XIX. Membr. I. §. CCXXXIX. et Kochius in *Libr. citat.* Libr. III. Cap. XXI. §. DCECXLV. vt plures omittamus.

ris quoque potissimum afflictionum, quae inde emascuntur, positus est gradus; ceterum tamen frequens est atque usitata in iuris doctorum scholis ea tormentorum distinctio atque diuisio, quae violentiae dolorumque magnitudinis gradibus definitur. At enim vero hac in re maximus inter iustitiae sacerdotes est dissensus; quis enim recte cruciatuum dolorumque magnitudinem aestimauerit, atque per gradus distinxerit, nisi si ipse quaelibet huius classis tormenta sustinuit? Interim per diuersos miserorum, qui torti sunt, reorum eiulatus, questus, gemitus, fremitusque tristitia haec facta sunt experimenta, atque ad haec aestimati tormentorum gradus. *Saxonico foro* solemniter est torturae in tres gradus distinctio: quorum *primus* est, si, praemissa, quam realem vocant isti, territione, per polletrorum perfectam, et inchoatam tantum ficularum applicationem instituenda (§. VIII.), hi funes denique fortissime circumacti effectus suos absoluunt; *secundus*, quando reus, in scala pendens, extenditur, praelisque quibus Ocrearum Hispanicarum nomen est inditum, circa iuras arcuissime constringitur; *tertius* denique, quando sic vexato reo hinc inde iniicitur ignis, verbi causae guttulae sulphuris picisue ardentes, aut aliae adduntur vexae d) **Lites controuersiasque circa**

d) De his torturae gradibus euolui legique possunt cum omnes ad annotationem n) iam honoris causa excitati scriptores in *Libris locisque allegatis*

circa hos Saxonici fori gradus passim motas hic recensere, non nostrum est, sed iure consultorum e). Eandem quoque ob causam hic annotasse tantummodo sit satis, secundum aliorum fororum instituta, aliorumque iuris peritorum, qui reliquarum Germaniae prouinciarum iura sequuntur, sententias, mox duo tantum tormentorum gradus, mox tres, a Saxonice tamen diuersos, mox quinque esse definitos; de quibus, cuius curiosius inquirere interest, conferendi sunt, qui hanc rem consulto peculiaribus commentariis exposuerunt, auctores f).

§. XII.

allegatis, tum Benedictus Carpzouius in Libr. citat. Part. III. Quaest. CXVII. num. 60. seq. Georgius Keyserus in Libr. et Cap. citat. §. VII. seq. Ioannes Zangerus de quaestionibus et torturis reorum, Cap. IV. num. X. edit. Vitemberg. cl6bCLXV. et Hieronymus Christianus Meckbach in Libr. citat. Annotat. ad Articul. LIIX. pag. 144. seq.

e) Ex multis vnum, qui subtilissime de his controversiis tormentorumque dubiis apud ICTos gradibus egit, laudasse sufficiat, nimirum saepe iam laudatum *Christ. Vlric. Grupen in Libr. cit. pag. 74. 81. 115. 176. seq. et 185. seq. quocum tamen, si lubet, conferri quoque possunt Christianus Iacobus Heil in Libr. citat. Cap. VI. §. VII. seq. et Iacobus Fridericus Ludouici in der Einleitung zum Peinlichen Proceß, Cap. IX. §. XXVIII. pag. 85. seq. edit. Ha-lae cl6bCCXVI.*

f) Verbi gratia, ii, quos paullo ante ad not. d) confe-

§. XII.

Tormentorum discrimen ab instrumentis deductum.

Prout autem singulis istis machinamentis, quibus ad explenda sua truculenta officia tortores carniciferaeque vtuntur, singularis est structura et peculiaris applicandi methodus, ita quoque fieri non potest, quin et inde in eorum, in quos seuera quaestione animaduertitur, corpora et singula, quae tormenta sustinent, membra singularis plane atque definita efficacia dolorque velut proprius redundet (§. X.). Hoc autem dum subtilius nunc porro disputare animus est, attendere nos omnino maximopere oportet ad ea tormentorum instrumenta, quae partim in foro sunt usitata, partim vero a consuetudine institutisque fori abhorrent g). *Inusitatorum* potior pars, eo quod crudelissimae fuerunt immanitatis, omnem supergressae humanitatem, adeoque, etiam congrua atque legitima dici haud potuerunt (§. IV.) cum nunquam apud Germanos sunt introducta in forum, tum denuo iam pridem usu exciderunt. Cuius sunt generis suspensio reorum ex mammis aut pudendis, immissio in taurum aeneum

conferendos induximus, scriptores in *Libr.* atque *locis allegatis.*

g) Iuri addiscendo operam dantes de hoc singulos conferre possunt scriptores, quos ad §. VII. not. u) et §. XI. not. d) commendauimus curiosius euoluendos.

um, lento igne excalectum, extortae per continuam quastationem vigiliae, infusio aquae foetidissimae aut liquotis acerrimi in os naresque, linctus caprae ad plantas pedum, sale illitas, lenta plantarum pedis vstio, arrosio acromphali per murem, vitro inclusum et subiecto igne irritatum; et cetera id genus tormenta, quorum, quibus instituuntur, machinas ipsis tantummodo barbaris nominibus designasse liceat, nempe *der Pommerischen Mütze, der Lüneburgische Stuhl, der Hatskragen, die Braunschweigische Stiefeln, der Sprenger, die Englische Jungfer, die Spanische Kappe, die Danischen Mäntel, item stachlichte Sessel, stachlichte Wiegen, stachlichte Schuhe, stachlichte Binden, brennende Eisen, brennende Pulver, brennende Eyer*, et id genus innumera alia *h*). Contra ea vero *usitati* hodie in foro sunt generis *septem* potissimum machinamenta, quae supra (§. VI.) iam velut in transcurso attigimus, nempe *praela pollicum (Daumenstöcke)*, funes siue fidiculae (*die Schnüre die Leinen*), compedes seu *praela surarum (die Spanische Stiefeln)*, scala (*die Leiter*), vel *scamnum lectulusue (die Folterbank)*, vna cum funibus ductis per *trochleam (Kloben)*

cor-

h) Barbara haec tormentorum genera explicati-
us tradita videas a *Wilhelmo Zacharia Cramero*
in Dissert. citat. Cap. 1. et II. et Iohanne Lu-
douico Wiederholdts in Libr. cit. Cap. 1. pag.
31. seq.

corrupte saepius *Kolbeni*) dictam), cylinder ligneus, clavis ligneis instructus, tergo rei, in scala expansi, subiiciendus (*der gespikte Hase*), praela pollicum, in manibus pedibusque simul applicanda (*das Meklenburgische Instrument, der Spanische Bock*), et scamnum denique singulare, reo ad fustigationem deligando accommodatum (*das Bambergische Instrument, der Bambergische Bock k*)

§. XIII.

Scholion.

Quamvis autem haec, quae iam commemorauimus (§. XII.) tortorum instrumenta ex usu fori sint, eoque nomine merito etiam legitima aestimari haberique debeant (§. IV.) tamen, si super his medicum iudex interrogauerit, sanitatine reorum haec tormenta nocitura sint, nec ne? affirmaturum habebit eundem, nisi ipsa quaestionum adfligentium exsecutio summa cum circumspectione exquisitaque tortoris prudentia institui-

i) Verbi causa, a celeberrimis ceteroque viris, *Engau, Meistero, Kochio*, aliisque, qui etiam male singulare hoc tormentorum constituunt genus, cum tamen pars tantummodo sit scalae aut scamni, ad tormenta destinati. Legendus quoque haec de re est saepius iam laudatus *Grupen* in *Libr. cit.* pag. 199. seq.

k) De usu horum tormentorum hodierno in foris confer. si placet, *scriptores*, modo ad annot. g) allegatos.

instituetur. Tantum enim abest, ut haec, licet ceteroqui legitima, tormenta, si imprudenter officio suo defungatur carnifex, et crudelitati plus tribuat, quam humanae seueritati, idem nomen amplius sibi vindicare possint, ut potius tum demum inconuenientium illegitimarumque numero iure meritoque sint inferenda. Sed, dum haec scribo, subnasci mihi video, praeter opinionem institutique rationem, non commentariolum, sed iustae magnitudinis libellum quendam, ni praecidatur nonnihil scribendi materies, academicae dissertationis limites longissime transgressurum. Proinde, speciminis gratia, ex tam insigni instrumentorum, carnificinae huic forensi inferuentium, numero binorum tantummodo priorum, *polletrorum* scilicet *funiumque* in praesenti medica instituitur aestimatio; ut post nos in eodem argumento allaboraturis supersit quidquam, in quo virium suarum quaecunque periculum facere, medicaeque iuris prudentiae aliquod adferre possint stipendium. In inusitatorum autem tormentorum rationibus ad principia medica reducendis (§. XII.) si quis operam locare vellet, nae! is, quod manifestissimae sunt inhumanitatis certissimique detrimenti, in reorum valetudinem redundaturi, ne quidem operae pretium esset facturus!)

§. XIV.

!) Si quis tamen hanc operam sibi dari putaret, eundem ante omnia de his tormentis scriptores,

§. XIV.

Tormenti primi, polletrorum, descriptio.

Quod ergo ex plerarumque in Germania provinci-
 arum institutis primo loco reis, de scelere
 quaerendis, applicari solet, genus sunt *polletra*,
 (*Daumenstöcke, Daumenschrauben, Daumeneisen*),
 siue praela forcipesque pollicis (§. XII. XIII.),
 quas nonnulli quoque, licet nostro iudicio incon-
 grue, *manicas* vocant *m*): cuius instrumenti quo-
 niam nonnihil diuersa passim esse solet structura,
 sequitur exinde aperte, vt effectuum quoque ab
 eodem productorum aliqua diuersitas sit statuenda.
 Simplicissimae fabricae polletra duabus laminis fer-
 reis, quinque circiter pollices (*Zoll*) longis, vnum
 latis, quartamque pollicis partem crassis *n*), con-
 stant, quae tribus trabibus ferreis erectis, inferi-

res, qui a nobis not. *b*) laudati sunt, attente
 legere oportet.

m) Varia haec nomina attigit clarissimus Grupen in
Libr. cit. pag. 190. seq. Polletrorum autem vox,
 licet a pollicum compressione videatur deducta,
 cuius proprie sit originis, nescio cum ignarissi-
 mis. Latinam vocem vix dixeris, cum et in omni-
 bus optima notae Glossariis et in locupletissimis
 Lexicis frustra requiratur.

n) Inferior tamen lamina plerumque nonnihil crassi-
 or solet esse superiori, vt eo melius trabes infi-
 xas firmet.

ori laminae infixis, per superiorem vero mobilem traiectis, inter se connectuntur. Mediae trabi cochlea est applicata, quae circumacto vertibulo aut clauē superiorem laminam ad inferiorem fortissime adigit. Praeter haec ea superficie, qua binae laminae se contingunt, superior plana laeuisque, inferior vero plerumque, in modum limae, leuiter est aculeata o). Reperiuntur porro eiusdem structurae polletra, quae media trabe carent, duasque tantum vtrinque erectas, et cochlea atque clauē instructas, habent p). Quaedam porro huius generis forcipes vtramque, aut saltem alterutram, laminam, quibus pollices interiiciuntur, laeuem, quaedam vero, limae instar, asperam crenatamque ostendunt. Sunt, quae magis compositae sunt machinae, tribusque laminis dictae antea longitudinis, latitudinis, crassitieiue constant, mediaque trabe cochleam cum clauē sua habent annexam. Polletrorum denique huius notae quaedam ex laminis, tres octauas pollicis partes crassis, ceteroqui vero cum prioribus plane conuenienti-

o) Cuiusmodi polletri icona exhibuit *Engau* in *Libr. citaz.* pag. 432, edit. citat. Tab. I. Fig. I.

p) Huius generis exemplar vidimus apud Carnificem Schoeningensem, dum ex voluntate Praefidis nostri, nuper academicis praelectionibus medicinam forensē explicantis, singula tormentorum instrumenta, quae hoc loco ex usu sunt fori, ostenderet, eorundemque applicandorum rationes enarraret,

entibus, sunt constructa, quorum superiores binae laminae, inferiori sua superficie bis in semicircularem formam, cui pollices interponendi quomocunque respondeant, sunt excisae ibidemque simul sulcatae q)

§. XV.

Polletrorum applicandorum ratio legitima.

Atqui nunc porro plurimum interest nostri propositi, referre paullo accuratius, quatenus in foro applicandorum reis huiusmodi polletrorum (§. XIV.) methodus sit legitima atque usitata. Ante omnia autem consideranda est duplex iure consultorum in imperando hoc tormentorum genere sententia, quae aut inchoari tantummodo hanc per polletra afflictionem iubet, aut penitus absolui r). Vtrius applicationis modo subiiciendus reus, vestimentis detractis vel nudus, vel amiculo, torminibus apto, circumdatus s), aut ad sca-

R 2

lam

q) Explicatius haec composita polletra, quae tormento quoque Megapolitano (§. XII.) inferuire possunt, descripsit, iconibusque adiectis illustravit saepius iam honorifice nominatus *Gruppen* in *Libr. cit.* pag. 232. seq.

r) Ecce formulam utriusque huius sententiae; prioris nempe: *die Daumenstöcke anlegen*; posterioris vero: *mit den Daumenstöcken vollends zuschrauben.*

s) Confer supra a nobis hanc in rem disputata §. VIII, et in subiecta annotatione z).

lam (§. XII.) adducitur, graduique scalari imponitur, aut in scamno, sella, lectuloue, ad hanc carnificinam destinato (§. cit.), federe iubetur, manibusque ad tergum vel ligatis, vel iterum a vinculo relaxatis *t*), sustinendo huic exponitur tormento. Tum, si inchoandae tantum huius torturae dicta est sententia *u*), media utriusque pollicis phalanx cuilibet polletrorum loculamento, siue plano, siue in semicirculum exciso, quod media discernitur trabe (XIV.), interponitur, adductoque sensim vertibulo per vices comprimitur, vicissimque relaxatur. Si vero seuerissime absolui hoc tormentum sententia iubet, circumactis cochleis polletrum, vt arctissime pollicem constringat, adduci oportet; ita tamen, vt et summus hic afflictionis huius gradus alterna sua habeat laxamenta, certumque, quo vexetur reus, tempus. Quod absolute definiri non potest, sed prudentis iudicis, qui tormenta dirigit, et praesens

rei

t) Hac in re non omnino diuersi fori consentiunt instituta; in *Saxonico* enim passim ligatis adhuc manibus polletra iniiciuntur, in terris contra *Brunouico-Luneburgicis* plerumque laxantur iterum manus, et sic pone tergum pollices forcipe hac constringuntur.

u) Est haec antiquitus institutae fori *Saxonici* territorionis realis pars; vt supra iam exposuimus §. VIII. et huc conferendos citauimus scriptores ad not. *u*).

rei vires optime aestimare valet, arbitrio est relinquendum x).

§. XVI.

Applicatio polletrorum illegitima.

Fieri autem omnino potest, ut in iniiciendis his polletris (§. XIV. XV.) aliquid erroris committat tortor, vnde hoc, quicquid est tormenti, illegitimum, dictaeque in reum sententiae aduersum (§. IV.) euadit. At enim vero varii horum errorum sunt fontes. Primo loco inducere liceat incongruam ipsorum polletrorum fabricam (§. XIV.), quae passim occurrit: si nimirum profundius sunt excisae eorundem laminae, adeoque iusto maiores eminentioresque habent aculeos, facillime, ni cautissime a carnifice tractentur polletra, interiores pollicum partes irreparabili saepe damno laesuros. Neque ego, si quid recte sentio, facile commendauerim polletra, quae vtrin-

R 3 que

x) Plerumque tamen ad summum horae spatium defini hoc tempus, ex omnibus iuris criminalis commentariis abunde satis constat. Videtis *Engau* in *Libr. cit.* §. CCXLIV. (14), *Kochium* in *Libr. citat.* §. DCCCLXXI. b), *Ludouici* in *Libr. cit.* Cap. IX. §. XXV. et ceteros fere omnes iurisprudentiae criminalis scriptores. Maxima tamen horum pars primi huius tormenti durationem quadrantis tantummodo horae spatium circumscribit, nisi peruicax rei animus aliaeque res circumstantes longius fuaserint protrahensque.

que tantum, media deficiente, erectas cum cochleis habent trabes (§. cit.). Vix enim satis circumspicte cauere sibi potest carnifex, quin, cum duplex sit circumagenda cochlea, inaequali vi constringantur pollices, eaque de causa illa, quae insunt, eorundem officula subito et praeter-expectationem corrumpantur. Porro vero, si vel optimae fabricae hoc sit instrumentum, in ipsa applicationis methodo a recta legitimaque via temere deflectere potest carnifex, si caret arte. Ad hoc aberrationis genus merito referimus, si non secundae siue mediae pollicum phalangi, sicuti ipsis criminalibus, quas vocant, legibus cautum est y), sed primae, cui vngues simul insident, applicatur hoc praelum; prout hac in re nonnullorum carnificum esse solet crudelitas atque inconsiderantia z): tum si iusto intemperantius et supra partis adflictae vires renitendique potentiam polletra adducuntur constringunturque: tandemque si constrictae hae polli-

y) Ni taedet, perlege regulas hanc circa rem traditas a *Iacobo Doeplero* in *Libr. citat.* pag. 313. *Christiano Iacobo Heil* in *Libr. allegat.* pag. 255. *Christ. Vlrico Grupen* in *Libr. cit.* pag. 191. *Ioanne Ludouico Wiederholdt* in *Libr. cit.* pag. 46. et ceteris fere omnibus iam honorifice excitatis auctoribus.

z) Vicini cuiusdam oppidi carnifex, qui anteriori pollicum phalangi applicari a se polletra adferebat, Praefidi nostro, de noxis hinc facile oriundis monenti, temerarie satis respondit: *Es schadet nichts, denn solch Vnkraut verdirbt nicht.*

pollicum forcipes alternis vicibus non laxantur atque remittuntur, sed sic coactae atque adductae iusto diutius relinquuntur a). Accedit etiam saepenumero vituperabile plurimorum carnificum institutum, qui, ut dolores reo illatos intendant, polletra iam arctissime constricta insuper clauae percutiunt, et hoc tremore immanissimos excitant cruciatus. Lubentius tamen eiusmodi concussionem polletrorum concesserim, si sub mediocri adhuc eorundem fieret constrictione.

§. XVII.

Partium a polletris adstrictarum conditio.

Quotusque autem est lectorum, qui ex haecenus disputatis (XIV. XV. XVI.) nunc non intelligat, manus pollicem illud ipsum corporis esse membrum, in quod praela haec vim suam efficacitatemque exercent? Tantorum ergo cruciatuum causas inuestigaturi non possumus non, quin ipsius pollicis fabricam nexumque, quocum aliis corporis humani partibus iungitur, curiosius examinemus. Pollicis anteriores binas

R. 4

pha-

a) Praeterquam enim quod hinc irreparabile pollicis inferri potest detrimentum, vti suo demonstrabimus loco; iudicis quoque voluntati hac methodo illegitima non satisfacit, dum protractio eiusmodi compressione pollices demum torpescunt, et dolorum amittunt sensum. Conferantur quoque, quae iam supra monuimus in annotat. g) ad §. IV.

phalanges, mediam legitime (§. XV.) illegitime extremam (XVI.), polletrorum vexis exponi, iam dictum est. Vtriusque autem huius articuli commune integumentum est cutis, epidermide cincta; pars extensilis contractilisque, et ob vberimas propagines nervosas, a cutaneo externo, mediano, cubitali, radialique nervo deductas, varieque sibi mutuo implicatas haud mediocris sensationis et, quam nunc vulgo vocant, irritabilitatis b). Hanc autem longe maiorem exquisitioremque in vltima, quae antrorsum est, pollicis phalange reddunt, neruuli innumerabiles, partim inferne in spirales plicas singulariter dispositi, atque in infinitas satisque evidentes papillulas exporrecti, partim superne, in dorso huius articuli, in similes nonnihil molliores papillulas, vngue corneo tectas, distincti c). Huic inuolucro

b) Videantur illustris *Albertus de Haller* in der *Abhandlung von den empfindlichen und reizbaren Theilen des menschlichen Leibes*, pag. 4. edit. germanic. Kraufian. Lips. cl̄ob̄CCLVI. in *Praelecti nibus Boerhaavianis in proprias Institutiones medicas*, Vol. III. not. a) pag. 519. edit. Götting. cl̄ob̄CCXLI et in *Primis lineis Physiologiae*, §. CCCXXIV. pag. 264. edit. Götting. cl̄ob̄CCU. atque *Christianus Ebreufried Eschenbach* in der *anatomischen Beschreibung des menschlichen Körpers*, §. 1371. 1372. 1373. et 1375. pag. 1019. edit. Rostoch. cl̄ob̄CCL.

c) Confer, si placet, *Albertum de Haller* in *Praelect. Boerhaavian.* Vol. IV. not. a) pag. 6. edit. cit.

lucro subiacent in vtraque phalange cum in dorso tendines extensorum musculorum, longo itinere inde ab ipso cubiti osse accedentium, tum in ea, quae volam respicit, parte flexorum musculorum tendinei fasciculi, varia origine ab ossibus carpi, metacarpi, radiique deductorum d). Hos inter vtrinque filamenta decurrunt neruorum, paullo ante nominatorum, cubitalis potissimum atque radialis, quae fibrillis suis a latere super vtramque ossium pollicis superficiem concurrunt, et inter se coeundo vniuntur e). Vasorum quoque, has partes perreptantium, haud exigua vis est, quae ex cubitalibus radialibusque truncis potissimum accedunt f). Interiorem denique locum occupant ossa vtriusque praedictae phalangis: è quibus alte-

R 5 rum

cit. et in *Prim. lineis Physiolog.* §. *CCCCXXXI.* pag. 269. seq. edit. cit. itemque *Eschenbach in Libr. et loc. cit.*

d) Explicite hos musculos descripserunt illustris *Bernhard iefried Albinus* in *Historia musculorum hominis*, Cap. *CLIX.* seq. pag. 460. seq. edit. Lugd. Bat. clb^oCCXXXIV. *Eschenbach* in *Libr. cit.* §. 995. seq. pag. 731. seq. et *Iacobus Dougläss* in *Descriptione comparata musculorum*, Cap. *XXXVII.* pag. 133. edit. latin. Lugd. Batau. clb^oCCXXIX.

e) Conferri hic merentur iam citata loca auctorum paullo ante not c) commendatorum.

f) Videtis, verbi causa, *Eschenbachium* in *Libr. cit.* §. 1134. seq. et 1236. sq.

rum siue medium os vtrinque, vbi articulatio fit, laeui sed paullo inaequali cartilagine est incrustatum, cetera vero parte superne conuexum, inferne vero planum aut potius leuiter concuum, et hic in utroque latere inaequalibus lineis distinctum apprehenditur; anterius vero os, quod tertiam siue extremam phalangem constituit, praeter crustam cartilagineam, circa articulum inductam, priori planiorem latioreque superficiem conuexam habet, atque in apicem desinit semicircularem g). Vtrumque hoc os, vt ossium structura esse solet, periostium inuoluit.

§. XVIII.

Polletrorum effectus in partes adstrictas.

Sed instituti nostri nunc plurimum interest, expedire porro, quosnam effectus adacta in dictas, partes (§. XVII.) a tortore polletra singulariter edant? Duplicem autem huius argumenti disputationem ipsa duplex, quam antea descripsimus (§. XV. XVI.), applicandorum huiusmodi praetorum ratio requirit. Si legitima fuerit applicatio, sola media pollicis phalanx, eaeque, quibus com-

g) Amplius descripta haec ossa videas ab illustribus viris, *Bernhardo Siegfried Albino* in *Libr. de ossibus* C. H. §. 326. seq. pag. 281. edit. Vindobon. cl6bCCXLVI. et *Philippo Adolpho Böhmero* in *Institutionibus Osteologicis*, §. DLXXIII. pag. 316. edit. Halae, cl6bCCLI.

componitur, partes, per intervalla, et gradu, ad-
flictae partis robori accommodato, comprimenti-
um polletrorum efficacitatem experiuntur (§.
XV.). Acutissimum inde oriri dolorem, gemitus
eiulatusque reorum, dum hunc in modum tor-
quentur, locupletissime testantur. Qui vnde ac-
cidat, et quaenam potissimum partes, in pollice
reperiundae, huius acerbissimae afflictionis sint
fontes, nunc porro inuestigari oportet. Illustris
Ioannes Ernestus Hebenstreit h) horum cruciatuum
sedem in subiacentium muscutorum tendines et pe-
riostium vnice deferre videtur. Verum enim ve-
ro in hac sententia quo minus acquiescamus, plu-
rimae concurrunt causae, pluresque hic subsunt
partes, acutissimo dolori obnoxiae, illatam a tor-
mento vim iniuriamque exquisitissime profectio sen-
surae. Hoc nomine primo nunc inducimus ipsam
cutim, partem, vti iam supra indicauimus (§.

XVII.

*h) In Anthropolog. forens. Sect. II. Membr. II. Cap.
III. §. 4. et §. 5. pag. 592 seq. edit. cit. Prae-
lo, inquit, ferreo pollices ad mediam phalangem
comprimuntur, qui locus ob tendinum extenso-
rum et periostii bis immediate substrati, exqui-
sitam sentiendi vim, dolores recipit acutissimos;
et paullo infra: Acutissimus sane, qui ex com-
pressa media pollicis, phalange consequitur, adfli-
ctionis sensus est, subiacent enim cuti tendines
extensoris pollicis, qui bicornis dicitur, qua ter-
gum huius digiti; ast ventri pollicis tendines fle-
xorum, tam longi, quam breuis, subsunt. Ten-
dines enim minimam quamuis iniuriam sibi illa-
tam acriter percipiunt.*

XVII.), haud mediocri sensatione praeditam, dolorisque concipiendi capacissimam; quam eo gravius afflictum iri, certum est, si duro cuidam corpori, quod subiacer, verbi causa, in praesenti exemplo pollicis officulo, violentius apprimatur. Admodum vero sensilem esse cutim plura demonstrant phaenomena, quotidie fere obuia, exempli gratia hic adducenda: horripilatio scilicet a frigore, exquisitissimusque dolor ab vitione, punctione, constrictione atque compressione, si sola cutis eleuatur atque complicatur, aliisque id genus iniuriis ortus. Subiacentibus eidem tendinibus (§. cit.) parum tribuerim causae, in dolore excitando efficacis; saltem longe hebetior iisdem inest sensus, quam vulgo aestimatur 1). Eo plus autem lubenter

- 1) Hac in re consentire nos iubet cum illustri *Hallero*, tendinibus omnem sensationem, omnemque irritabilitatem prorsus denegante in *der Abhandlung von den empfindlichen* etc. pag. 5. seq. et pag. 23. seq. edit. cit. sequens experimentum, a Praeside quondam Halae institutum. Scriniarius quidam, triginta circiter annorum, cultro concisorio maiori forte sibi vniuersam, quae ipsius huius mediae phalangis dorsum tegit, defecerat cutim, ita vt tendines extensorum musculorum prorsus essent denudati: tum, primo vulneris recentis dolore sedato, Praeses variis irritamentis, verbi causa, oleo vitrioli, spiritu nitri salisque fumante, lapide, quem dicunt, infernali, acupunctura, et id genus ceteris, nudos hos tendines aliquoties satis efficaciter vexauit irritauitque, scriniario

ter concesserim efficaciae in doloris excitatione nervis vasisque, coniunctim in pollice distributis, et in huius tergo imprimis super conuexa reptantibus superficie (§. cit.), quae grauiori eorundem compressioni maxime fauet. Tametsi enim nerui, docente illustri *Hallero k)*, irritabiles ipsi non sunt, sensationis tamen, dum quomocunque tenduntur, sunt foecundissimae, doloremque ad connexos secum transferunt musculos *l)*. Proinde quoniam a polletris non solum ipsimet pollicis nerui per ipsam compressionem vtrinque adstringuntur, verum etiam impeditus inde sanguinis humorumque per canales suos transitus efficit, vt ad incendium vsque vasa, adeoque etiam coniuncti cum iisdem nerui, celerrime efficacissimeque expendantur: fieri omnino nequit, quin his quoque ex partibus dolor, ab hoc tormenti genere concitatus, originem suam deducat. Tandem quoque ab illata per hanc carnificinam vi suam ad cruciatus sensationem conferre symbolam ossium inuolucrum mem-

ario inde nihil doloris sentiente; quam primum vero iidem tendines, forcipe minori anatomica comprehensi, paullulum eleuantur atque adducerentur, de insignibus hic homo questus est doloribus, non in laesa tamen parte conspicuis, sed paullo supra in carpo, metacarpo, proximisque locis suam exserentibus efficacitatem.

k) In *Libro paulo ante excitato*, pag. 19.

l) Idem in *eodem Libro*, pag. cit.

membranaceum, quod perioestium Anatomici vocant, haud absonum a vero videtur nobis, proprio hanc rem edoctis experimento *m*); licet ceteroqui subtilissimis illustris *Halleri* demonstrationibus haec sententia aduersetur. Quocunque ergo intuitu legitime applicatorum polletrorum effectus spectes, in sola dolorum acutissimorum consistet excitatione.

§. XIX.

Huius argumenti continuatio.

Verum enim vero longe alia effectuum, qui ab *illegitime* iniectis polletris (§. XVI.) expectari

m) Conferatur illustris *Halleri Liber. allegat.* pag. 9. et 23. et adnotatio *Krausiana* pag. 62. Dignum existimamus memoratu exemplum, olim a Praefide in puella, ex spina ventosa, quam Pathologi vocant, grauius laborante, obseruatum. Haec inter alia plura vlcera fordidissima, hunc morbum consecuta, maius quoque quoddam in femore dextro habebat, in ipsum hoc os profunde penetrans: in quod si exploratorius immitteretur stilus, ipsumque os attingeret, alia parte maximus exinde ortus est dolor, alia vero omnino nullus. Paulo post mortua puella, ipseus cadauer dissecuit Praeses, deprehenditque ea parte, quae a stilo immisso non indoluerat, hoc femoris os perioestio suo, per vlcerosam ichoris putridi materiem prorsus exeso, esse orbatum; ea vero, quae stili attactum grauissime tulerat, hoc adhuc cingi inuolucro. Exemptum ex cadauere os etiamnunc Praeses adferat, alibi que curatius describet.

ri possunt, est conditio. In quibus exponendis eundem sequemur ordinem, quo ipsi huius applicationis errores supra a nobis sunt recensiti. Primo ergo si vitiosa est polletrorum fabrica (§. cit.), aculeique interioris in laminis superficiei iusto magis eminent, sub incauta constrictione non solum cutem perpungunt, sed subiectas quoque reliquas partes, praecipue tendinum vaginam, vasa hinc inde dispersa, nervos, ipsumque periostium (§. XVII.) vnde, effuso extra canales suos sanguine aut oleo, tendines inungente, pessimi generis oritur vlcus, os ipsum saepenumero exedens doloresque atrocissimos, motus epilepticos convulsivosque, acutissimam febrem, deliria, animi defectiones, tandemque gangraenam sphacelumque vniuersi brachii haud raro inducens. Quod malum, quando singulariter extremam occupavit phalangem, vngues simul corrumpit, et inde quoque *παρωνυχίος*, latine reduuia, vulgoque panaritium appellaturⁿ⁾. Eo certius autem grauiusque hoc damnum illatum iri, si a polletrorum aculeis ipsum cuius-

- n) Varia omnino horum vlcerum sunt genera: sed eorum disputatio instituto nostro foret longior, et ad chirurgicos scriptores pertinet; e quibus hic tantummodo excitasse sufficiat illustre quondam nostrae Iuliae Carolinae ornamentum, *Laurentium Heisterum* in *Institutionibus Chirurgiae*, Cap. CLXX. pag. 1076. edit. lat. Amstelodamens. cblcCCL. et *Ioannem Zachariam Platnerum* in *Institutionibus Chirurgiae*, §. 140. seq. pag. 75. seq. edit. Lipsiens. cblcCCXLV.

cuiusuis phalangis officulum punctum aut collisum fuerit, haud difficile est intellectu. Eiusdem porro mali orituri metum esse oportet ab usu huiusmodi forcipum, inaequali cochlearum adductione inaequaliter quoque constrictarum (§. XVI.): quippe, sicubi os exinde fissum aut collisum est, vna cum grauissima huiusce carie paulo ante expositum vlcereis genus, illudque ex reliquis pessimum, mox est subsecuturum o). Quod si vero non ab instrumenti vitio, sed ab ipsius carnificis imprudentia inscitiaque dependerit illegitima huius tormenti applicatio, plures omnino sunt noxae, in sanitatem vitamque reorum hinc efficacissime redundaturae. Primo enim temeraria aequae, ac crudelissima polletrorum ad extremam pollicum phalangem applicatio, praeterquam quod iam descriptam *παρωδύχια* certissime adfert, cum, a violenta hac compressione quin vnguis findatur, vix fieri possit, ad haec, ob maximam vim singularemque concursum neruulorum in papillas hic collectorum, vnguiumque interiori fabricae implicatorum (§. XVII.), reos saepenumero tantis adficit cruciatibus, vt in illis vniuersum neruorum systema conuellatur p). Quarum conuulsionum accessiones

o) Confer auctores praecedente annotatione allegatos Libr. et loc. citat. et *Hebenstreitium* in Libr. et loc. supra allegat.

p) Videatur *Hebenstreit* in Libr. cit. Sect. II, Membr. II, Cap. III. § 5, pag. 593.

ones eo vehementiores grauiioresque sunt futurae, si tortor insuper incongrue constructis polletris, quae antea attigimus, utatur. Idem expectandus est euentus, eademque reos manet pernicies, si compressio polletrorum fuerit intemperantior, aut concussiones huius instrumenti sub ipsa fortissima constrictione adhibuerit carnifex: quippe vnde non solum facillime conuelluntur nerui, sed colliso quoque saepius osse miser reus nobili hoc membro mutilus ex quaestione euadit *q*). Fac denique, carnificem nulla huic tormento adhibere laxamenta, compressis diutius vasculis atrocissima et gangraenam sphacelumque productura incendia fiant, per Pathologorum necesse est demonstrationes.

§. XX.

Fidiculae, alterum tormentorum, descriptae.

Ad quod nunc porro nostra se confert oratio, alterum tormentorum genus (§. XIII.), *funes siue r*) *fidiculae* (*die Schnüre, die Leinen, die Bände,*) admodum simplicissime sunt constructae. Funiculi enim sunt, ex nouem decemue circiter canabinis filis, vbiuis aequalibus et enodibus, contexti,

q) Conferri omnino prae aliis meretur *Idem in Libr. et loc. cit.*

r) Magno critico apparatu in haec nomina in uisit *Gruppen in Libr. allegat. in Dissertat. praeliminar. §. 7. pag. 31. seq.*

texti, et calamum asferinum crassi, utroque in fine ligno transuerso, manubrii instar, annexo instructi. Longitudinis sunt diuersae, prout nempe ipsa, quae his funibus fit, diuersa esse solet quaestio: rarissime tamen tribus vlnis sunt minores, aut quinque maiores s). Ex seta equina constructas adserit fidiculas vir ceteroqui celeberrimus, *Ioannes Adolphus Engau t*): sed lapsus est per errorem, testantibus omnibus iuris criminalis commentatoribus, et in hac descriptione ab vsu fori longissime recessit. Supremi enim inter tormenta gradus pars hi funes, ex equinis iubis contorti, fuerunt, qui in summa animi reorum pernicacia interdum non modo brachio, sed femoribus quoque, circumdati hinc inde fortiter adducebantur. Sed nunc vbiq̄e fere horum funium vsus propter summam dolorum crudelitatem inhumanitatemque obsoleuit u).

§. XXI.

Applicatio fidicularum legitima.

Dici autem vix potest, quantum vel inter ipsos legitimos applicandorum horum funium (§. XX.) modos

s) Testantibus tam scriptoribus, ad hoc argumentum pertinentibus, quam ipsis carnificibus, apud *Gruppen in Libr. cit. pag. 93. seq.*

z) In *Elementis iuris criminalis Libr. II. Tit. XIX. Membr. I. §. CCXXIII. (2)*

u) Videfis *Wiederholdt Libr. allegat. Cap. I. p. 54.*

modos secundum diuersarum regionum urbiumque instituta intercedat discrimen; adeo, vt in crudeli hoc artificio exsequendo ipsi carnifices adhuc inter se maxime deprehendantur dissentientes. Longissimi esset operis, tot tantosque expedire dissensus, licet hoc ob inde in reorum corpora redundantes effectus quodammodo diuersos medicae omnino esset aestimationis. Sed hac in re laboris compendium otiumque nobis fecit vir clarissimus et saepius iam honoris causa nominatus *Christianus Vlricus Grupen*, qui maximo exemplorum, ad omnia fora accommodatorum, apparatu hoc absoluit (argumentum x). Nobis, quippe medicis, factis est, ad duas quasdam praecipuas funium legitime applicandorum attendere rationes. Scilicet alia in superiori Saxonia, alia in ceteris Germaniae regionibus, praesertim borealibus, verbi causa, nostris Brunouico Luneburgicis, huius tormenti agitandi est ratio. Ex *Saxonici fori* vsu hoc cruciatuum genus accommodatissime meram vellicationem succussionemque (*Rücken, Schlagen und Prellen*) dixeris. Rei nimirum, ad scalam deducti, manibus in tergum deligatis, et quidem binis simul, duos circiter digitos latos supra carpum, non in ipso carpo y), diuersis plicis circularibus,

S 2

simplici

x) In *Libr. cit.* Cap. II. seqq. Maxima enim eximii huius opusculi pars de ficularum tormento singulariter agit.

y) Hac enim re fallitur illustris *Hebenstreit* in *Libr. et loc. paullo ante citat.* pag. 594.

simplici nempe et vna, si tantum tormenti huius initium (*Schnürenanfang*) imperatur, quinque vero vel sex complicationibus, dum eiusdem absolutio (*volle Schnüre oder Bande*) est dicta, iniiciuntur atque circumuoluntur. Tum duo carnificis ministri, comprehensis funium manubriis (§. XX), vtrinque per alternas vices laxant remittuntque plicas, protinusque iterum summa, qua possunt, vi vehementissime attrahunt, tanquam alter alterum vna cum ipso reo ad terram rapere, et violentissimo tractu subuertere vellet. Inter haec ter quaterque, post triplicem quadruplicemque succussionem cuiuslibet loci afflicti, plicae sursum versus olecranium in recentem promouentur locum, donec huius tormenti absolutio plerumque duodecim praedictis concussionibus, singulo brachio illatis, est facta; duabus autem tantummodo tribusue, si inchoandae solem huius tormenturae sententia est lata z). Contra ea vero, quae *extra terras Saxonicas* in vlu fori est, funium applicandorum methodus, licet itidem passim nonnihil differat, generatim tamen rotationis, ferraturae, aut limationis (*Sägen, Feilen und Fitscheln*) nomen rectissime meretur. Scilicet apparato iisdem modis, quos Saxonicum forum requirit, ad hoc tormentum reo funes, supra olecranium in superiori brachio plerumque, nonnunquam vero, vti priori methodo, proxime supra carpum, a carnifice iniiciuntur, semel-

z) Fusius distinctiusque haec disputata conferas apud *Gruppen in Libr. allegat. Cap. II, et seq.*

melque tantum, vbi fidicularum exordium est imperatum, bis vero in ipso absolutiori hoc tormento circumplicantur: quo facto tortoris ministri, comprehensis funium manubriis, hos ipsos huc illuc, tanquam ferraturi, laxe pluribus, ad summum tamen viginti quatuor, vicibus trahunt retrahuntque, et subinde locum, in quo circumuolutae sunt fidiculae, mutant, vt in circulos cuticula tantum secetur atque abradatur, neque cutis aut vlla alia, quae subest, pars exinde laedatur exedaturque a). Ex quo apparet, summam hic a carnifice adhiberi oportere circumspectionem iudiciumque in aestimandis torquendorum corporibus exquisitum.

§. XXII.

Illegitimae funium applicandorum rationes.

Verum enim vero in huius tormenti applicatione, siue ex Saxonis, siue ex aliis fiat institutis (§. XXI.), infiniti carnificum in foris occurrunt errores,

S 3

a le-

a) De hac quoque funium iniiciendorum methodo itidem amplissime egit saepe iam laudatus *Grupen* in *Libr. cit.* Cap. III. et seq. Aliquid circa hanc rem erroris admisit illustris *Hebenstreit* in *Libr. et loc. cit.* adfirmans: Aliquando funes supra olecranium atque vlnae flexuram duci, moris fuisse, sed auerfari istam carnificinam nunc, qui sententias ferunt. Hoc enim de Saxonici tantum fori, nequaquam vero de aliorum fororum more institutisque valebit.

a legitima via (§. IV.) seducentes. Saepenumero vitium quoddam, vnde inopportuna huius tormenti euadit executio ipsi, licet ceteroqui simplicissimo, instrumento inhaeret; si nimirum funes male sunt contexti, et ob inaequalia fila nodis distincti (§. XX), inaequalem quoque, dum adducuntur, effectum edituri, et tam in succussatione, quam in rotatione (§. XXI.), insigniter nocituri. Ex equinis iubis confectas fidiculas, si forte contra fori vsus adhiberentur, iam supra (§. XX.) atro notauimus calculo. Porro autem ipsi carnifices, dum de inferendo hoc torturae genere latam exsequuntur sententiam, saepenumero sua culpa variis peccant modis. En! potiora huius generis errata! In *succussatione Saxonica* (§. cit.) primo erroribus adnumeramus, si ipsi carpo aut saltem articulo, quocum vlnae radioque cohaeret, fidiculae circumpleantur; si constrictio brachii cum concussione modum excedit, vt ipsum radii aut vlnae os findatur; si constrictio post succussationem nimis diu durat, necessariisque caret laxamentis *b*); tandemque si diffusa forte cuticula funes non in recentem locum transponuntur. In altera vero *extra Saxonicum forum* vsitata methodo longe grauiores miseroque reo perniciosiores, occurrere solent errores, a quibus plerumque non satis sibi cauent carnifices, vel ipsa nonnullorum iure consultorum, de tormentorum rationibus parum intelligenter disputantium *c*), auctoritate nonnunquam sedu-

ti.

b) Confer iam notata ad §. XVI. not. a)

c) Exemplo mox fidem huic adserto faciemus, ne iniurio-

ai. His ex vitiis primo omnia ea huc quoque quadrant, quae de praecedente funium tractandorum genere monuimus: collidendorum tamen ossium rarior hic esse potest metus, praecipue si supra vlnam fidiculae iniiciantur. Tum vero porro erronea et plane illegitima funium est applicatio, si non solum exesa iam cute fidiculae in eodem semper loco circumaguntur, sed subiecti quoque tendines, vasa, neruique, immo, vt nonnullis ICTis placet d), ipsa ossa, omnibus partibus interiectis, resectis et velut adustis, denudantur. Item si sub rotatione funes non laxae, sed magna cum adstrictione adducuntur e), tortori oportet vitio verti. Tandem quoque incongrua haec est tortura, si fidiculae, sanguine forte per cutim elapso madefactae, non cum recentibus funibus permutantur f).

§. XXIII.

Partium, huic tormento subiectarum, recensio.

Quo clarius autem appareat lectoribus, quaenam

S. 4

potissi-

iniuriosi contumeliosique in quosdam ICTos videamur.

d) Verbi causa, celeberrimo ceteroquin *Carpuzio*, omnibusque eiusdem aequalis, notante *Gruppenio*, in *Libr. cit.* pag. 131. seq.

e) Partim enim exinde rotatio difficilior impeditiorque redditur; partim etiam ex tanta constrictione doloris perit sensus, reusque ad eiusmodi cruciatus occalescit.

f) Vide, quae hac quoque de re monuit *Gruppen* in *Libr. et loc. allegat.*

potissimum partes in reo, ad hoc tormentum raptò, adfligantur, quid? quod saepenumero grauissime laedantur, recensibimus nunc easdem sigillatim. Vniuersam illam regionem, quae ossa carpi, radii, ulnae, inferioremque ossis humeri partem complectitur, variis seuerae huius quaestionis modis in foro exponi, ex haecenus disputatis (§. XXI. XXII.) nemini esse potest obscurum ignotumque. Atque hic etiam ante omnia commemorari oportet commune singularum harum partium inuoluerum, cutim; quippe quae, si omnia legitime in seueriori hac actione fiant (§. XXI.), propria quasi huius torturae sedes est. Cui integumento insititam surculorum vim iidem, quos supra (§. XVII.) diximus, dant nerui, socios a cutaneo interno deductos pacii: vnde interior imprimis circa carpum, cubitumque, ulnae, radiique articulum superficies exquisitam acquirit sensationem. Quam circa partem in flexura cubiti satis prominentem habent situm tendines plurium musculorum, partim ad humerum, partim ad inferius pertinentium brachium, ramique maiores arteriae brachialis, venarumque cephalicae, basilicae atque medianae, nec non ipsorum neruorum; mediani atque cutanei; singuli in nouos surculos, quos iam attingimus (§. cit.), circa radium, ulnam, carpumque distributi. Multa his omnibus partibus circumiecta est cellulosa tela, articulationibus vaginisque tendinum hic praecipue prospiciens. Tandem quoque memoranda sunt ipsa, suis perioostiis inuestita, ossa humeri, cubiti, radii, carpique; cuius postremae partis multiformia praesertim, parua, mirifice inter

se iuncti, facillimeque laedenda officula deprehenduntur g).

§. XXIV.

Funium in partes tortas vires.

Postremo igitur nunc superest, vt, quid funes hi haecenus descripti, et tam legitimo, quam illegitimo modo, applicati (§. XXI. XXII.) in reorum corporibus efficere possint, breuissime disputemus. Iam vero huius quaestionis legitime institutae (§. XXI.) maxima, insons tamen atque innoxia, in inurendis doloribus vis est atque efficacia, non nihil tantummodo diuersa, si more Saxonico aut quolibet alio rei ad hoc rapiantur tormentum. Succussionem Saxonica (§. cit.) insequitur non solum intolerabilis paene in ipsa adflicta parte dolor, sed etiam singularis plane vniuersi corporis tremebunda contusio et quasi conuulsio. Quod compositi doloris genus vix, ac ne vix quidem, accurate defini-ri potest, cum ab acerbissimo hoc irritamento rei omnes illos coniunctim et simul persentiscant cruciatu, qui alioqui verberum, ictus, vstionis, contu-

S 5

fionis

- g) Praeter iam supra ad §. XVII. in annotat. b) ad f) commemoratos scriptores, *Libr. et loc. citat.* hic quoque conferendos, plurimum quoque lucis huic materiae illustrandae dabit illustris *Christophorus Iacobus Trem* in *Historia aneurysmatis spurii*, inserta *Appendici Actor. physico medicor. Acad. Caes. nat. cur.* vol. X, pag. 354. seq. qui elegantissima naturaeque conuenientissimas harum partium icones, viuis coloribus distinctas, ibidem adiecit.

fionis atque vellicationis singulatim perpeſſae ſunt effectus. Rotatio vero, extra Saxoniam in fori vſum introducta (§. *cit.*), ſolam hanc habet efficaciam, vt is excitetur dolor, qui alias percipitur, ſi inciditur, ſecatur, atque aduritur cutis. Ex quo liquido apparet, in Saxonica funium applicatione plures ſimul, in alia vero vnicam aut ſaltem pauciores corporis reorum adfici irritarique partes. Hae ergo nunc porro ſtriſtim ſunt inueſtigandae. Cutis, exquiſito ſenſu praedita illa machinae humanae portio (§. XVII. XVIII.), in hoc tormento quoque, vtrum applicationis eligas genus, praecipua et communis illorum dolorum eſt ſedes, immo fere vnica, ſi rotando haec quaestio abſoluatur *h*). Quo autem tenerior, delicatior, et neruulis foecundior his in locis, vbi fidiculae applicantur, eſt cutis, vt eſt profeſto (§. XXIII.), eo aſperioſiorem acerbioſioremque etiam doloris eſſe oportet ſenſationem. Reliquas vero, quae hic ſubſunt, quaſlibet partes, ſi recte legitimeque funium inſtituatur rotatio (§. XXI.), parum vel nihil omnino pati doloris, haud obſcurum cuidam eſſe poteſt, ſiue ad ipſam tantummodo rotandorum funium methodum, ſupra a nobis deſcriptam (§. *cit.*), curate attenderit, ſiue illam ipſam, quae cutim a funibus incifaſ et obtuſam inde neruulorum minimorum hic copioſiſſime diſperſorum aciem protinus

- h*) Quod exinde apparere arbitramur, quoniam, exefa per funes cuticula (§. XXI.), vix nudi et a fidiculis tacti vltimi neruulorum cutaneorum furculi protinus obtunduntur, et tum agitated idem locus nullum amplius doloris habet ſenſum.

tinus insequitur, indolentiam attento iudicio aestimarit. Contra ea vero in Saxonica per funes succussatione cum validissimo impetu, ad numeros quasi verberentur, constringantur, et quatesiant omnes simul cuti subiectas partes (§. cit.), vix saepe ipsa cuti laesa aut incisa i), doloris quoque sedem in his poni oportet. Quo nomine, praeter cutim, ceteras etiam singulas illas partes k) sensiles irritabilesque, quippe his in locis quoque praesentes, quae a polletris in dolorem aguntur (§. XVIII.), huc, tanquam communes cruciatuum, Saxonica hac methodo excitatorum, fontes, reuocasse sit satis, ne longiori sermone lectores defatigemus. Hoc tamen silentio praetermitti non potest, quod ad istas alternas subsultim illatas succussationes nerui inprimis brachiales (§. XXIII.), et his parariis, ope plexus brachialis, vniuersa medulla spinalis ceterique corporis nerui vehementissime contremiscunt, et per totum corpus dolorem diffundunt.

§. XXV.

i) Conferatur *Gruppen* in *Libr. citat.* Cap. VI. pag. 160.

k) Quam potentissimum huius tormenti, hac ratione iniecti, in vasa sit imperium, ex eo patet, quod sub ipso funium tractu interdum ex ipsis vasculorum exhalantium osculis, inter atrocissimos dolores, rubella quaedam lymphæ, liquoris pericardii haud dissimilis, transudasse est visa; testantibus carnificibus Dresdenibus apud *Gruppen* in *Libr. cit.* pag. 160.

§. XXV.

Idem argumentum continuatum.

Verum enim vero longe magis sollicitum esse oportet iudicem de grauissimis atrocissimisque noxis, quae, tanquam illaetabilia confectionaria, ab improvida *illegitimaque* fidicularum per carnificem tractatione (§. XXI.) certissime possunt expectari. Primo enim, quando fidiculae non sunt enodes (§. cit.), vtraque methodo generatim promptissime cutem penetrabunt, mox interiores partes acerbissimis illis laesionibus, quas statim luculentius exponemus, adflictae. Nominatim vero in Saxonica succussatione grauissimum imminet periculum, si carpo iniiciantur funes (§. cit.), quoniam ipsius ossicula tenera sunt, spongiosa, et inaequalia, varia articulatione inter se vnita, et plurimis neruis, vasculisque circumposita atque annexa, et a tanta vi atque iniuria, quantum fidiculae succutiendo adductae inferunt, facillime disiunguntur, colliduntur, ipsos adeo vicinos interiectosque vasorum neruorumque ramos in laesionis consensum coniunctionemque pertractura. In idem veniunt discrimen rei, si ab extrema funium adstrictorum vi, vlnae radiique os findatur (§. cit.). Binis enim his modis causa praebetur atrocissimo incendio, difficulter sanando, et plerumque in gangraenam, et hinc, nisi in ipsam mortem, saltem brachii iacturam, desinenti. Quod si vero vel in solum abierit abscessum, metus tamen hic esse debet, ob tendinum ligamentorumque in his articulis confluxum, grauissimi mali, *μελίμητος*, barba-

re synouiae dictae l), malo euentu accessurae. Quantum denique constrictio diuturnior sine laxamentis efficere possit, alio loco (§. XIX.) iam disputauimus. Nisi tandem discissa forte epidermide in alium transponantur locum funes (§. XXII.), promptissimus eorundem in interiores partes erit ingressus, qui quantum noceat vitae sanitatique reorum, statim dicemus. Scilicet ab altera, quae extra Saxoniam valet, funium tractatione, nisi legitima sit (§. cit.), haud minora atque leuiora reos manent damna. Taceo nunc incendia, taceo gangraenam sphacelumque, taceo vlcera, propter *μελίηραν* difficillime sanabilia: quae omnia et hos funes insequuntur, si modo commemoratis vitiis haec quoque rotando peragenda applicatio laborarit (§. cit.). Periculosissima vero est methodi, protracta in eodem loco funium circumactione tendines, vasa, neruos, et ossa prorsus denudare velle (§. cit.) quippe quod exinde partim vehementissimi motus conuulsui, neruorumque adfectorum resolutiones, cum deperdito brachii vsu coniunctae, partim profusissimae haemorrhagiae, a laesa arteria brachiali (§. XXIII.) interdum in subitanam mortem desinentes, partim quoque paullo antea commemorata mala oriuntur m).

CAPVT

l) Vide *Platnerum* in *Libr. citat.* §. 357. pag. 220.

m) Paullo minus tamen periculi subest, si in inferiori brachio, circa vlnam radiumque haec denudatio fiat; sicut ex principiis anatomicis demonstrauit clarissimus *M. Euerz* apud *Grupen* in *Libr. allegat.* p. 242. sq. Arque hic, appendicis loco, emendationem aduicere liceat erroris cuiusdam, forte a nobis

CAPVT ALTERVM.

De Tormentorum effectibus, reorum valetudini imbecilli aut laesae collatis, speciatim.

§. XXV.

Hoc capite dicendorum dispositio.

Quo amplior autem superior commentarioli huius fuit particula, quippe quae potissimum nostri intererat instituti, eo magis nunc circumcidendum est, quod restat, opusculum, nominatimque tantum enarrandae omnes reorem infirmitates corporis, animique aegritudines, quae, quo minus ad tormenta rapi possint, plurimum omnino in foro habent excusationis. Cauete tamen, lectores, arbitremini, concisa sic opera vobis fieri damnum, nec absolui adeo institutum. Absoluetur profecto; quandoquidem nunquam crambem bis coctam recoquere aliorumque celeberrimorum virorum, qui hac in re summam adhibuerunt perfeceruntque operam n) commentaria expilare institui: sed nudis tantummodo simplicibusque nominibus singulas commemorabo imbecillitates, quae reos a quaestionibus defendunt,

et

nobis supra pag. 20. statim ab initio commisi; vbi haec verba; *non tamen absolute in simul tamen absolute* mutari oportet. Confer quoque §. XI.

- n) Excitavi iam praecipuos huius generis scriptores in Praefatione ad annotat.*); quibus subiungi potest *Benedictus Carpzovius in Libr. cit. Pa. t. III. Quaest. CXVIII.*

et tunc cum effectibus tormentorum, generatim antea consideratis, comparabo, sic adeo huius opusculi usum demonstraturus. Recensebo ergo primo ea, quae vel ipsam territionem prohibent; tum, quae a polletrorum iniectione liberant; tandem funium applicandorum impedimenta expositurus.

§. XXVII.

Reorum status, a territionibus vindicans.

Si qui ergo sunt, qui vel a natura, vel a morbo, maxime irritabile neruum genus, motum sanguinis humorumque inordinatum atque turbatum, viresque animi et corporis possident, si omnes, siue verbali (§. VII.), siue reali in ipsos animaduertatur territione (§. IX.) de exacerbatione eorum malorum, quae, tanquam terroris effectus, supra (§. cit.) descripsimus, merito metuere debent. Proinde a medicis eorum classi, qui ne *terreri* quidem legitime possunt, adscribuntur stupidi, amentes, impuberes, mulieres grauidae, puerperae, lactantes, menstrua habentes, nec non febribus qualibuscunque laborantes, icterici, ex nimis sanguinis profusionibus aut aliis copiosis profluuiis debilitati frequentioribus epileptiis aut ceteris motibus spasmodicis, hypochondriacis, hysterisque grauioribus obnoxii in animi defectiones aut neruorum resolutiones proni, haemoptyci, in vertiginem caducam et apoplexiam procliuēs, continuis fere cordis palpitationibus afflicti, ac generatim omnes, qui graui quodam morbo detinentur o).

§. XXVIII.

o) Confer iis, quos paullo ante ad not. n) euoluentos

§. XXVIII.

Polletra ob valetudinis rationem non adhibenda.

Qui ne territionem quidem sine noxa ferunt (§. XXVII.), tantum abest, vt quodlibet aliud ipsius verae feuerioris quaestionis genus sustineant, vt potius nulla huius generis animaduersio in ipsos statui possit. Hac de causa polletra (§. XIV.), licet in paruum tantumodo quoddam corporis humani membrum agant (§. XVII.), neutiquam tamen singulis praedictis hominibus applicari possunt. Verum enim vero etiam si per istas sanitatis in reis condiciones omnino praelis pollices adfligere liceret; tamen aliquis reorum esse potest status, a quo in nobilissimum pollicis membrum omnia illa mala, quae alias ab incongrua polletrorum applicatione eueniunt (§. XIX.), ab harum forcipum, licet ceteroquin a carnifice recte adhibitarum (§. XV.), vsu sunt redundatura. Hinc a polletrorum tormento liberi sunt aestimandi, qui aetate adhuc minores sunt, nec ossa iam penitus indurata habent, qui maxime cachectici, scorbutici, lue venerea aut spina ventosa infecti adeoque ossium cariei praecipue sunt expositi, et qui ex chiragra nodosi, aut a *πρωγωνύχια*. frequenter occupati deprehenduntur p).

§. XXIX.

Funium tormentum ob valetudinem prohibitum.

Postremo denique iisdem de causis, quas modo

attigi-

dos commendauimus, etiam *Hébenstreitium* in *Libr. cit. Sect. II. Membr. II. Cap. III. §. 7.*

p) Et huc referendi sunt, qui amplius euoluantur, auctores. §. XXVII. commendati.

attigimus (§. XXVIII.), quaestio etiam per fidiculas, licet cum ex Saxonici fori, tum ex aliorum institutis legitimo ceteroqui modo fiat (§. XXI.), non in omnibus reis valebit, nisi ob singularem corporis statum de noxis inde certissime oriundis parum sollicitus esse velit iudex. Hoc ergo nomine, nulla prorsus fidicularum applicandarum methodo tractandos aestimamus primo omnes, in quibus nondum corporis incrementum perfecte est absolutum ossiumque epiphyses penitus firmatae; tum qui generatim iis morbis, in quibus facillima ossium est caries (§. XXVIII.), vexantur, aut arthritide laborant; singulatim autem, qui horum artuum tabe aut calendario, quod medici barbaro dicunt nomine, adficiuntur, quibus plurimi varices his in locis sunt enati *q*), aut aneurysmata forte subsunt, aut diffracta quondam hac parte fuerunt ossa. Huc quoque demum referre liceat aetate confectos, si saltem fori Saxonici legibus conuenienter iniiciuntur fidiculae (§. VXL) quippe quorum ossa admodum rigida atque fragilia validissimam hanc vix latura sunt succussionem *r*).

§. XXX.

- q*) Nouit, verbi causa, Praeses feminam Halensem, circiter sexagenariam, quae in utroque brachio sex septemque varices circa brachii articulationem cum vna radioque gerit.
- r*) De his quoque huic tormento ineptis reis videndi sunt singuli scriptores hoc capite citati.

§. XXX.

Peroratio.

Tu, liber, interea doctos inquire bonosque,
 Qui pauci sunt; sed paucis potes esse beatus.
 Hos reuerenter adi, et merces his exferre nostras:
 Quas si laudarint, fatis est; quid cetera dicat
 Turba, parum cura, et vulgi conuicia ride!

MARCELLVS PALINGENIVS.

CONSPECTVS

TOTIVS OPVSCVLI

CAP. I.

I. *Disputandorum ordo ratioque; §. I.*II. *Tormentorum*a. *notio definita; §. II.*b. *diuisio instituta*aa. *generatim*α. *ab ICTis; §. III.*β. *a nobis; §. IV.*bb. *speciatim*α. *territionem; §. V. eamque*αα. *verbalem; cuius recensetur*aaa. *instituendae ratio; §. VI.*bbb. *effectus; §. VII.*ββ. *realem; ubi ostenditur,*aaa. *quaenam sit? §. VIII.*

bbb.

bbb. quid efficiat? S. IX.

β. ipsam torturam; cuius

aa. in genere exponuntur classes, S. X. desumptae

aaa. a violentiae gradu; S. XI.

bbb. ab instrumentorum diversitate; S. XII.

*) interiecto Scholio; XIII.

ββ. in specte tractantur

aaa. primum genus, polletra, eorundemque

α. descriptio; S. XIV.

β. applicatio

a. legitima; S. XV.

b. illegitima; S. XVI.

γ. effectus: ubi porro exponitur.

a. quatenam sint partes adflictae; S. XVII.

b. quales sint effectus; S. XVIII. XIX.

bbb. alterum genus, fidiculae; quarum exhibetur

α. descriptio; S. XX.

β. applicandi methodus

a. legitima; S. XXI.

b. illegitima; S. XXII.

γ. ratio actionis:

a. in quasnam partes, S. XXIII. et

b. quomodo agant? S. XXIV. XXV.

XI. CAP. II.

III. Dicendorum dispositio; S. XXVI.

IV. Rei eximendi a

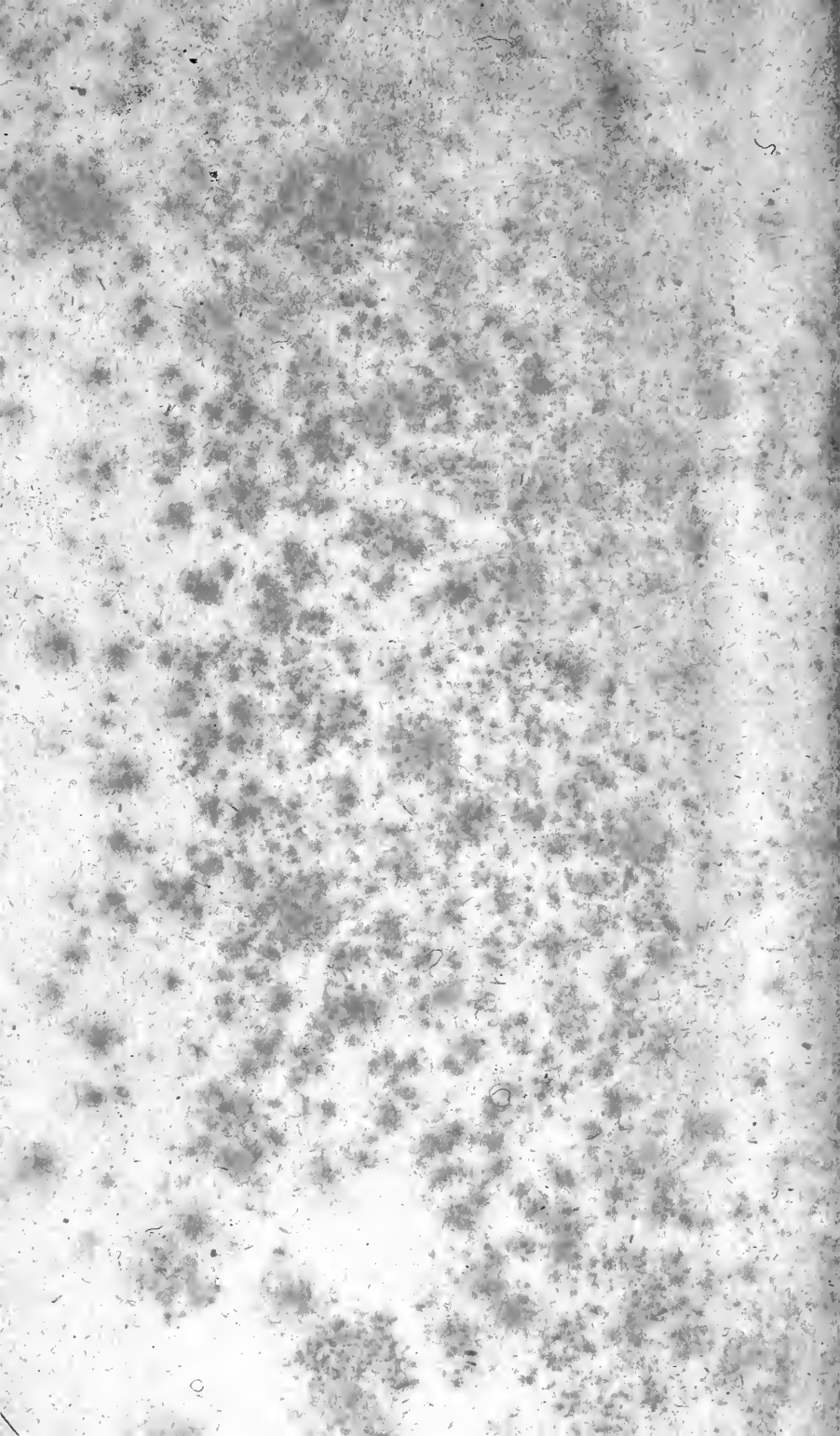
a. territione; S. XXVII.

b. tormento

aa. polletrorum; S. XXVIII.

bb. funium; S. XXIX.

V. Peroratio; S. XXX.

C

AF

C

Los

is

lar or v
volume,
detained

Any

the ti

of

t

